

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Ο ρόλος της επικοινωνίας μέσω Διαδικτύου με τη χρήση υπολογιστή στη διαδικασία κοινωνικής αλληλεπίδρασης και ανάπτυξης διαπροσωπικών σχέσεων

ΚΥΡΙΑΚΗ Γ. ΓΙΩΤΑ

Τριμελής Συμβουλευτική Επιτροπή:

Γιώργος Κλεφτάρας, Καθηγητής (επιβλέπων), Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Αναστάσιος Σταλίκας, Καθηγητής, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Μαρία Μαλικιώση-Λοΐζου, Ομότιμη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Βόλος, 2015

Η παρούσα έρευνα έχει συγχρηματοδοτηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - ΕΚΤ) και από εθνικούς πόρους μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) - Ερευνητικό Χρηματοδοτούμενο Έργο: Ηράκλειτος II . Επένδυση στην κοινωνία της γνώσης μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΚΥΡΙΑΚΗΣ Γ. ΓΙΩΤΑ

Ο ρόλος της επικοινωνίας μέσω Διαδικτύου με τη χρήση υπολογιστή στη διαδικασία κοινωνικής αλληλεπίδρασης και ανάπτυξης διαπροσωπικών σχέσεων

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Υποβλήθηκε στο Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής
Ημερομηνία προφορικής εξέτασης: 29 Οκτωβρίου 2015

Η Επταμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Γιώργος Κλεφτάρας, Καθηγητής (επιβλέπων)

Αναστάσιος Σταλίκας, Καθηγητής, μέλος τριμελούς συμβουλευτικής επιτροπής

Μαρία Μαλικιώση-Λοΐζου, Ομότιμη Καθηγήτρια, μέλος τριμελούς συμβουλευτικής επιτροπής

Αναστασία Βλάχου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Αναστασία Τσαμπαρλή, Καθηγήτρια

Μαρία Λουμάκου, Καθηγήτρια

Φάνη Μπονώτη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Βόλος, 2015

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η εκπόνηση της παρούσας διατριβής αποτέλεσε ένα έργο ιδιαίτερα απαιτητικό σε όρους προσπάθειας, γνώσεων και χρόνου και ως αποτέλεσμα η ολοκλήρωση της οφείλεται στην ανεκτίμητη συμβολή και συμπαράσταση αρκετών ανθρώπων, τους οποίους αισθάνομαι πραγματικά την ανάγκη να ευχαριστήσω. Καταρχάς, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον Καθηγητή του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και επιβλέποντα της διδακτορικής διατριβής Δρ. Κλεφτάρα Γιώργο για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε και την στήριξη του καθ' όλη τη διάρκεια όλων αυτών των χρόνων συνεργασίας μας. Επιπλέον θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Καθηγητή του Πάντειου Πανεπιστημίου Δρ. Σταλικά Αναστάσιο και την Ομότιμη Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Αθηνών Δρ. Μαλικιώση-Λοΐζου Μαρία για την εποικοδομητική τους συνεισφορά ως μέλη της τριμελούς συμβουλευτικής επιτροπής. Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω την επταμελή εξεταστική επιτροπή για το χρόνο που διέθεσε και τις παρατηρήσεις που διατύπωσε.

Χρωστώ ένα μεγάλο ευχαριστώ τους γονείς μου που με στήριξαν σε όλα τα επίπεδα. Δε νομίζω ότι υπάρχουν λόγια για να εκφράσω το πόσο ευγνώμων αισθάνομαι. Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω τις φίλες μου Φρόσω, Άννα και Ευαγγελία για τις μεταφραστικές τους ικανότητες, τον Ηλία και την Εύη που με φιλοξενούσαν κάθε φορά που βρισκόμουν στην Αθήνα και τη Στέλλα, που πάντοτε με ενθάρρυνε. Ιδιαίτερα ευχαριστώ στη Μαρία για την επιμέλεια, αλλά και στον αδερφό μου για τη συμπαράσταση και την προθυμία του να ξενυχτήσει παρέα για να με βοηθήσει. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω το Δαμιανό για την τεράστια υπομονή του και για το γεγονός ότι δεν έπαψε στιγμή να πιστεύει και να με στηρίζει.

Δίχως όλους εσάς δε θα μπορούσα να κάνω αυτό το μεγάλο μου όνειρο πραγματικότητα.

Λάρισα

Οκτώβριος, 2015

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχος της έρευνας ήταν η διερεύνηση της χρήσης των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, όπως το Facebook, το MySpace και το Twitter, μέσα από ένα ευρύ δίκτυο ατομικών, διαπροσωπικών, ψυχολογικών και ψυχοπαθολογικών παραγόντων, οι οποίοι μεμονωμένα ή σε αλληλεπίδραση μεταξύ τους φαίνεται να συνδέουν τη χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης με την αναζήτηση υποστήριξης στο Διαδίκτυο. Συγκεκριμένα, μελετώνται ο ρόλος των χαρακτηριστικών προσωπικότητας (νευρωτισμός, εξωστρέφεια, δεκτικότητα στην εμπειρία, προσήνεια, ευσυνειδησία), των κινήτρων (διαπροσωπική ωφέλεια, ψυχαγωγία, διαφυγή, διαχείριση ελεύθερου χρόνου, διευκόλυνση), της προβληματικής χρήσης, της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας, καθώς και της ποιότητας των διαπροσωπικών σχέσεων στην αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης στις διαδικτυακές αλληλεπιδράσεις. Πεντακόσιοι νεαροί ενήλικες 18-34 ετών που χρησιμοποιούσαν μια ή περισσότερες Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα σε εθελοντική βάση συμπληρώνοντας μια σειρά ψυχομετρικών εργαλείων. Συνοπτικά, τα ευρήματα της έρευνας έδειξαν ότι υψηλότερες βαθμολογίες στην προβληματική χρήση παρουσίαζαν οι κάτοικοι αγροτικών περιοχών σε σχέση με τους κατοίκους αστικών περιοχών, καθώς και οι φοιτητές σε σχέση με τους άνεργους και εργαζόμενους. Η καταθλιπτική συμπτωματολογία και η προβληματική χρήση αποτελούσαν ισχυρούς προβλεπτικούς παράγοντες της ποιότητας των διαδικτυακών σχέσεων σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης. Αν και δεν υπήρχαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών στην καταθλιπτική συμπτωματολογία, οι άντρες αναζητούσαν κοινωνική υποστήριξη στο Διαδίκτυο περισσότερο από τις γυναίκες. Επιπλέον, με τη χρήση της πολυμεταβλητής τεχνικής των Μοντέλων Δομικών Εξισώσεων, εξετάστηκαν ταυτόχρονα οι εξαρτημένες γραμμικές σχέσεις μεταξύ του Νευρωτισμού, της

κατάθλιψης και της προβληματικής χρήσης ως προς την αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης. Τέλος, γίνεται συζήτηση των αποτελεσμάτων, και αποτυπώνονται οι περιορισμοί. Επιπλέον, περιγράφεται η συμβολή και οι πρακτικές προεκτάσεις, καθώς και γίνονται προτάσεις για μελλοντικές έρευνες.

Λέξεις κλειδιά: Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, Κοινωνική Υποστήριξη, Προσωπικότητα, Κίνητρα, Καταθλιπτική συμπτωματολογία, Ποιότητα Διαδικτυακών Σχέσεων

ABSTRACT

The goal of this research is to study the use of Social Networking Sites in Greece through a wide network of personal, interpersonal, psychological and psychopathological factors that are related to the use of Social Networking Sites as a means of social support. Emphasis is placed on the role of personality traits (neuroticism, extraversion, openness to experience, agreeableness, conscientiousness), motivations (interpersonal utility, entertainment, escape, pass time, convenience), problematic Social Networking Site usage, depressive symptomatology and quality of online interpersonal relationships, regarding attraction to social support that can be received through online interactions. Five hundred (500) young adults, between the ages of 18 and 34 ($M=24.5$, $SD= 4.57$) that use one or multiple Social Networking Sites, participated on a voluntary basis completing a series of self-report questionnaires. Regarding problematic use, participants from rural areas exhibited significantly higher scores than those of urban residents, as well as male students compared to the other groups of our sample. Depressive symptomatology, as well as problematic usage, was strong predictor of quality of online relationships in Social Networking Sites. Even though there were no statistically significant differences between men and women with regards to depressive symptomatology, men were attracted to seeking social support online more than women. Furthermore, applying the multivariate technique of Structural Equation Modelling, we tried to simultaneously examine the dependent linear relationships among neuroticism, depressive symptomatology and problematic use regarding attraction to online social support found in Social Networking Sites. Finally, we discuss the results and restrictions, and make recommendations for future research.

Keywords: Social Networking Sites, Social Support, Personality, Motivation, Depressive symptomatology, Relationship quality

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ραγδαία εξέλιξη της ψηφιακής τεχνολογίας και των τηλεπικοινωνιακών δικτύων έχει πλέον, στην αυγή του 21^{ου} αιώνα, διεισδύσει σε κάθε πτυχή της ανθρώπινης δραστηριότητας, ενώ η άνοδος των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης (Social Media) και η καθιέρωση τους ως νέα μέσα επικοινωνίας έχει επαναπροσδιορίσει τον τρόπο ζωής μας, με τόσο συνταρακτικό τρόπο, όπως η τηλεόραση και το τηλέφωνο. Οι Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης όπως το Facebook, το MySpace, το Twitter και το Google+ αποτελούν τα πιο πρόσφατα διαδικτυακά εργαλεία επικοινωνίας που επιτρέπουν στους χρήστες τους να δημιουργήσουν προφίλ και δίκτυα, να έχουν πρόσβαση σε προφίλ και δίκτυα άλλων και να μπορούν με αυτό τον τρόπο να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Αν και η διεθνής βιβλιογραφία αυξάνεται διαρκώς, οι κοινωνικές και ψυχολογικές επιπτώσεις των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης στην κοινωνική αλληλεπίδραση, επικοινωνία και ψυχική υγεία φαίνεται να είναι περίπλοκες και δεν έχουν ερευνηθεί επαρκώς, πόσο μάλλον στην Ελλάδα. Στόχος της έρευνας ήταν η διερεύνηση της χρήσης των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης μέσα από ένα ευρύ δίκτυο ατομικών, διαπροσωπικών, ψυχολογικών και ψυχοπαθολογικών παραγόντων, οι οποίοι μεμονωμένα ή σε αλληλεπίδραση μεταξύ τους φαίνεται να συνδέουν τη χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης με την αναζήτηση υποστήριξης στο Διαδίκτυο.

Το περιεχόμενο της εργασίας οργανώνεται σε τέσσερα βασικά μέρη. Στο πρώτο μέρος δίνεται το θεωρητικό πλαίσιο και εντοπίζονται τα θέματα στα οποία εστιάζεται η έρευνα. Γίνεται αναφορά στις εκφάνσεις της σύγχρονης και ασύγχρονης επικοινωνίας, περιγράφονται οι πιο δημοφιλείς Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης και παρουσιάζονται οι κυριότερες θεωρητικές προσεγγίσεις που επιχειρούν να

εξερευνήσουν τα χαρακτηριστικά και τις επιπτώσεις της επικοινωνίας μέσω υπολογιστή. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα ερευνητικά δεδομένα για το ρόλο των χαρακτηριστικών προσωπικότητας (νευρωτισμός, εξωστρέφεια, δεκτικότητα στην εμπειρία, προσήνεια, ευσυνειδησία) και των κινήτρων (διαπροσωπική ωφέλεια, ψυχαγωγία, διαφυγή, διαχείριση ελεύθερου χρόνου, διευκόλυνση). Έμφαση δίνεται στους παράγοντες που σχετίζονται με την ψυχική υγεία, όπως η προβληματική χρήση και η καταθλιπτική συμπτωματολογία. Επιπλέον, διερευνάται η ποιότητα των διαπροσωπικών σχέσεων στο Διαδίκτυο, καθώς και το πώς επηρεάζουν οι προαναφερθέντες παράγοντες την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης στις διαδικτυακές αλληλεπιδράσεις.

Στο δεύτερο μέρος περιγράφεται η ερευνητική μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας. Συνοπτικά, η δημιουργία του δείγματος πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο της συμπτωματικής δειγματοληψίας που βασίζεται στη συλλογή ατόμων που είναι άμεσα διαθέσιμοι να συμμετέχουν στην έρευνα σε εθελοντική βάση. Η συγκέντρωση πρωτογενών στοιχείων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση ερωτηματολογίων αυτοαναφοράς που είχαν μεταφραστεί και προσαρμοστεί στην ελληνική γλώσσα με τη μέθοδο της αντίστροφης μετάφρασης και η συμπλήρωσή τους διαρκούσε σαράντα περίπου λεπτά. Αποτελούνταν από ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών, 5βάθμιες κλίμακες τύπου Likert, 7βάθμιες κλίμακες Likert, καθώς και απαντήσεις «Σωστό/ Λάθος». Στην παρούσα έρευνα, συμμετείχαν πεντακόσιοι (500) νεαροί ενήλικες που χρησιμοποιούσαν μια ή περισσότερες Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, από τους οποίους το 45.6% ήταν άνδρες και το 54.4% γυναίκες, μεταξύ 18 και 34 ετών ($M.O.= 24.5$, $T.A.= 4.57$). Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (97.4%) επέλεξαν το Facebook ως την Ιστοσελίδα που χρησιμοποιούσαν πιο συχνά,

ενώ σχεδόν οι μισοί χρησιμοποιούσαν πολλαπλές Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, με δεύτερη σε συχνότητα επιλογής το Twitter (20%).

Στο τρίτο μέρος πραγματοποιείται στατιστική ανάλυση των συλλεχθέντων δεδομένων και παρουσιάζονται τα ερευνητικά αποτελέσματα. Αν και τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν δεν είχαν σταθμιστεί στην Ελλάδα, τα αποτελέσματα των παραγοντικών αναλύσεων ήταν ικανοποιητικά και ως ένα βαθμό αντίστοιχα με αυτά των κατασκευαστών τους. Συνοπτικά, τα ευρήματα της έρευνας έδειξαν ότι υπήρχαν στατιστικά σημαντικές σχέσεις ανάμεσα στις μεταβλητές της έρευνας, δηλαδή, τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, τα κίνητρα, την ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων, την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης, την καταθλιπτική συμπτωματολογία και την προβληματική χρήση. Αναφορικά με την προβληματική χρήση ιστοσελίδων, υψηλότερες βαθμολογίες παρουσίαζαν οι κάτοικοι αγροτικών περιοχών σε σχέση με τους κατοίκους αστικών περιοχών, καθώς και οι φοιτητές σε σχέση με τους άνεργους και εργαζόμενους. Η καταθλιπτική συμπτωματολογία και η προβληματική χρήση αποτελούσαν ισχυρούς προβλεπτικούς παράγοντες της ποιότητας των διαδικτυακών σχέσεων σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης. Αν και δεν υπήρχαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών στην καταθλιπτική συμπτωματολογία, οι άντρες αναζητούσαν κοινωνική υποστήριξη στο Διαδίκτυο περισσότερο από τις γυναίκες. Τέλος, με τη χρήση της πολυμεταβλητής τεχνικής των Μοντέλων Δομικών Εξισώσεων, εξετάστηκαν ταυτόχρονα οι εξαρτημένες γραμμικές σχέσεις μεταξύ του Νευρωτισμού, της κατάθλιψης και της προβληματικής χρήσης ως προς την αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης.

Τέλος, στο τέταρτο και τελευταίο μέρος, γίνεται συζήτηση των αποτελεσμάτων, και αποτυπώνονται οι περιορισμοί. Επιπλέον, περιγράφεται η συμβολή και οι πρακτικές προεκτάσεις, καθώς και γίνονται προτάσεις για μελλοντικές έρευνες. Οι κυριότεροι περιορισμοί της έρευνας ήταν η μέθοδος δειγματοληψίας, τα ερωτηματολόγια αυτό-αναφοράς και η συσχετιστική φύση των αποτελεσμάτων. Ωστόσο, τα αποτελέσματα προσφέρουν γόνιμο έδαφος για μελλοντικές έρευνες. Έρευνες αξίζει να εστιαστούν στο γεγονός ότι Κοινωνικά Μέσα Δικτύωσης όπως το Facebook γίνονται χώρος αυτοαποκάλυψης καταθλιπτικών συναισθημάτων, αλλά και χώρος διαδικτυακής ανακοίνωσης αυτοκτονιών. Ενδιαφέρον αποτελεί το κατά πόσο οι Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης μπορούν να τονώσουν τα υπάρχοντα δίκτυα υποστήριξης και να δημιουργήσουν νέες, εναλλακτικές ευκαιρίες για αναζήτηση βοήθειας για π.χ. άτομα με αναπηρίες ή μακροχρόνια άνεργους. Τέλος, συζητάται η σημασία της διερεύνησης των διαφορετικών μέσων με τα οποία οι νεαροί ενήλικες έχουν πρόσβαση σε Social Media, όπως η χρήση smartphones και tablets, και οι τρόποι με τους οποίους θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν σε σημαντικούς τομείς της ψυχικής υγείας.

Λέξεις κλειδιά: Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, Κοινωνική Υποστήριξη, Προσωπικότητα, Κίνητρα, Καταθλιπτική συμπτωματολογία, Ποιότητα Διαδικτυακών Σχέσεων

ABSTRACT

The rapid development of digital technology and telecommunications networks has, in the dawn of the 21st century, permeated every aspect of human activity. Meanwhile, the rise of Social Media has radically redefined our lives in such ways that could only be compared to the introduction of television and the telephone. Social Networking Sites such as Facebook, MySpace, Twitter and Google+ are the latest online communication tools that allow users to create profiles and networks, access other profiles and networks and interact socially with other users. Even though international literature is rapidly increasing, the social and psychological impact of Social Networking Sites regarding social interaction, communication and mental health appear to be complicated and not sufficiently investigated. The goal of this research is to study the use of Social Networking Sites in Greece through a wide network of personal, interpersonal, psychological and psychopathological factors that are related to the use of Social Networking Sites as a means of social support.

The content of this dissertation is divided into four major parts. The first part focuses on the theoretical framework, identifies the basic research issues and presents the study hypotheses. Emphasis is placed on factors related to individual differences, such as personality traits (neuroticism, extraversion, openness to experience, agreeableness, conscientiousness) and motivations (interpersonal utility, entertainment, escape, pass time, convenience) that affect the use of Social Networking Sites, as well as factors that are related to mental health issues, such as the existence of problematic Social Networking Site usage and depressive symptomatology. Furthermore, we investigate how the quality of online interpersonal relationships, together with the aforementioned

factors, affects the attraction to social support that can be received through online interactions.

The second part describes the methodology used and outlines the profile of our sample. The method of convenience sampling was utilised to create our sample by collecting individuals who volunteered and were available to participate in this research. We used self-report questionnaires that were translated, adapted into the Greek language and revised through back-translations. They consisted of multiple choice questions, 5point Likert-type and 7point Likert scales, as well as "True/ False" answers that would take approximately 40 minutes to complete. The sample consisted of five hundred (500) young adults, who used one or multiple Social Networking Sites, 45.6% male and 54.4% female, between the ages of 18 and 34 ($M=24.5$, $SD= 4.57$). The vast majority of the respondents (97.4%) chose Facebook as the website that they used more frequently, while almost half of them were using multiple Social Networking Sites with Twitter being the second in line of preference (20%).

In the third part, the statistical analyses of collected data and the research results are displayed. Even though the measures used in the present research have not been studied in the Greek population, the results of their factorial structure based on our sample were satisfactory and similar to those of their manufacturers. The study's findings showed that there are statistically significant relationships among personality traits, motivation, online relationship quality, attraction to online social support, depressive symptomatology and problematic Social Networking Site usage. It is important to highlight that despite previous research findings, there were no statistically significant differences between men and women with regards to depressive symptomatology.

Regarding problematic use, participants from rural areas exhibited significantly higher scores than those of urban residents, as well as male students compared to the other groups of our sample. Depressive symptomatology, as well as problematic usage, was strong predictor of quality of online relationships in Social Networking Sites. Men were attracted to seeking social support online more than women. Furthermore, applying the multivariate technique of Structural Equation Modelling, we tried to simultaneously examine the dependent linear relationships among neuroticism, depressive symptomatology and problematic use regarding attraction to online social support found in Social Networking Sites.

In the fourth and last part of the dissertation, we discuss the results and restrictions, and make recommendations for future research. To sum up, the results of the present study were limited by the self-report questionnaires and the correlational nature of the results that did not allow “cause and effect” conclusions. Furthermore, another limitation was the convenience sample used in this study that was not representative of the general population of young adults in Greece and therefore the results should be interpreted with caution. In spite of the above limitations, the results of the present study have some important implications. Future research should focus on the fact that Social Media have become a venue for people to disclose online depressive feelings and announce possible suicide attempts. It could be interesting to study whether Social Networking Sites can empower existing support networks and create new alternative opportunities to seek help for e.g. people with disabilities or long-term unemployed. Experimental methods could further explore the way that young people use Social Media technology and whether the mediums they use (e.g. smartphones and tablets with mobile applications) can be adapted into psychological interventions and research.

Keywords: Social Networking Sites, Social Support, Personality, Motivation, Depressive symptomatology, Relationship quality

Δημοσιεύσεις στα Πλαίσια της Διδακτορικής Διατριβής

Άρθρα σε Επιστημονικά Περιοδικά με κριτές

1. Giota, K. G., & Klefтарas, G. (2014). Mental Health Apps: Innovations, Risks and Ethical Considerations. *E-Health Telecommunication Systems and Networks*, 3, 19-23. SciRes. DOI: 10.4236/etsn.2014.33003.
2. Giota, K. G., & Klefтарas, G. (2014). Social Media and Counselling: Opportunities, Risks and Ethical Considerations. World Academy of Science, Engineering and Technology, International Science Index 92, *International Journal of Social, Management, Economics and Business Engineering*, 8(8), 8 - 10.
3. Giota, K. G., & Klefтарas, G. (2014). The Discriminant Value of Personality, Motivation and Online Relationship Quality in Predicting Attraction to Online Social Support on Facebook. *International Journal of Human Computer Interaction*, 30(12), 985-994. DOI: 10.1080/10447318.2014.925770.
4. Giota, K. G., & Klefтарas, G. (2013). The role of personality and depression in problematic use of social networking sites in Greece. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 7(3), article 6. DOI: 10.5817/CP2013-3-6

Κεφάλαια σε Συλλογικά Έργα

- Giota, K. G., & Klefтарas, G. (2014). Cyberpsychology and Social Media: Online Social Support in Mental Health. In P., Kommers, P., Isaias & T. Issa

(Eds.), *Perspectives on Social Media: A Yearbook* (pp.56-63). London: Routledge.
ISBN-13: 9780415854160

Δημοσιεύσεις σε Πρακτικά Συνεδρίων με κριτές

1. Giota, K. G. & Kleftaras, G. (2013). Facebook Social Support: a comparative study on Depression and Personality characteristics. In P., Kommers & C., Gauzente (Eds.), *IADIS International Conference: ICT, Society and Human Beings 2013* (pp.37-44). Prague: International Association of Development of the Information Society.
2. Γιώτα, Κ. Γ. (2013). Κοινωνική Δικτύωση και Αναπηρία: Ενδυνάμωση και Ζητήματα Αποκλεισμού. Στο Σιώμος, Κ. & Φλώρος, Γ. (Eds.), *2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο «E-LIFE 2011: Οφέλη και Κίνδυνοι στη Χρήση του Διαδικτύου»* (σελ. 188-193). Θεσσαλονίκη: Ελληνική Εταιρεία Μελέτης της Διαταραχής Εθισμού στο Διαδίκτυο.
3. Γιώτα, Κ. Γ. (2011). Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης και Διαπροσωπικές Σχέσεις. Στο Σιώμος, Κ. & Φλώρος, Γ. (Eds.), *1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης της Διαταραχής Εθισμού στο Διαδίκτυο «Έρευνα, Πρόληψη, Αντιμετώπιση των Κινδύνων στη Χρήση του Διαδικτύου»* (σελ. 63-66). Λάρισα: Ελληνική Εταιρεία Μελέτης της Διαταραχής Εθισμού στο Διαδίκτυο.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	iv
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	v
ABSTRACT	vii
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	1
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ	7
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΣΧΗΜΑΤΩΝ	11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	12
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	
A. Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΣΩ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗ	20
1.1 Σύγχρονη και Ασύγχρονη Επικοινωνία μέσω Υπολογιστή.....	23
1.2 Κοινωνικά Μέσα και Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης.....	28
1.2.1 Facebook.....	34
1.2.2 MySpace.....	35
1.2.3 Twitter.....	36
1.2.4 LinkedIn.....	37
1.2.5 Pinterest.....	38
1.2.6 Google+.....	39
1.2.7 Instagram.....	40
1.3 Θεωρητικές προσεγγίσεις για την Επικοινωνία μέσω Υπολογιστή.....	42
1.3.1 Η θεωρία Κοινωνικής Παρουσίας (<i>Social Presence Theory</i>).....	44
1.3.2 Η θεωρία του Πλούτου των Μέσων (<i>Media Richness</i>).....	44
1.3.3 Η θεωρία των Φιλτραρισμένων Στοιχείων (<i>Cues filtered out</i>) και το	45
Μοντέλο των Μειωμένων Κοινωνικών Στοιχείων (<i>Reduced Social</i>	
<i>Cues Model</i>).....	
1.3.4 Η θεωρία Επεξεργασίας Κοινωνικών Πληροφοριών (<i>Social</i>	46
<i>Information Processing Theory</i>).....	

1.3.5 Η θεωρία της υπερπροσωπικής επικοινωνίας (<i>Hyper-personal communication theory</i>).....	47
1.3.6 Η θεωρία των Χρήσεων και Ικανοποιήσεων (<i>Uses and Gratifications theory</i>).....	50
B. ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ – ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΡΑ ΧΡΗΣΗΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ.....	52
1.4 Ο ρόλος της προσωπικότητας στη χρήση του Διαδικτύου και των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.....	52
1.4.1 Νευρωτισμός – συναισθηματική σταθερότητα.....	53
1.4.2 Εξωστρέφεια – Εσωστρέφεια.....	54
1.4.3 Δεκτικότητα σε εμπειρίες.....	55
1.4.4 Προσήνεια.....	55
1.4.5 Ευσυνειδησία.....	56
1.5 Κίνητρα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.....	60
Γ. ΚΑΤΑΘΛΙΠΤΙΚΗ ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ.....	64
1.6 Κατάθλιψη: εννοιολογικός προσδιορισμός.....	64
1.6.1 Διαδίκτυο και Κατάθλιψη.....	67
1.6.2 Κατάθλιψη και Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης.....	69
1.7 Χρήση και κατάχρηση Διαδικτύου.....	71
1.7.1 Εθισμός και προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης: εννοιολογικοί προσδιορισμοί.....	71
1.7.2 Προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.....	77
Δ. ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΕ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ.....	80
1.8 Οι κοινωνικές σχέσεις σε διαδικτυακά περιβάλλοντα.....	80
1.8.1 Η αυτοαποκάλυψη ως βασικό ποιοτικό χαρακτηριστικό των διαπροσωπικών σχέσεων.....	82
1.8.2 Η αυτοαποκάλυψη στις διαδικτυακές σχέσεις.....	84
1.9 Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης.....	86

1.9.1 Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης στο Διαδίκτυο.....	87
1.9.2 Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης.....	90
Ε. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ – ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ.....	93
1.10 Ο ρόλος του φύλου στη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.....	93
1.11 Ο ρόλος της ηλικίας και του είδους απασχόλησης στη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.....	95
1.12 Ο ρόλος του τόπου κατοικίας στη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.....	97
ΣΤ. ΣΥΝΘΕΣΗ – ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ.....	98
1.13 Στόχοι της έρευνας.....	98
1.14 Υποθέσεις της έρευνας.....	99
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	
2.1 Συμμετέχοντες – Δείγμα.....	103
2.2 Ψυχομετρικά Εργαλεία.....	108
2.2.1 Ερωτηματολόγιο κοινωνικο-δημογραφικών στοιχείων.....	109
2.2.2 Κλίμακα Κινήτρων Χρήσης του Διαδικτύου (<i>Computer-Mediated Communication Motives</i>).....	109
2.2.3 Ερωτηματολόγιο Πέντε Παραγόντων Προσωπικότητας (<i>NEO-FFI</i>)..	113
2.2.4 Επίπεδα Ανάπτυξης Διαδικτυακών Σχέσεων (<i>Levels of Development in Online Relationships</i>).....	117
2.2.5 Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης στο Διαδίκτυο (<i>Attraction to Computer-Mediated Social Support</i>).....	121
2.2.6 Κλίμακα Γενικευμένης Προβληματικής Χρήσης Διαδικτύου (<i>Generalized Problematic Internet Usage Scale</i>).....	124
2.2.7 Ερωτηματολόγιο αυτοεκτιμούμενης καταθλιπτικής συμπτωματολογίας (<i>QD2</i>).....	127
2.3 Διαδικασία– Συλλογή υλικού.....	130

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

3.1 Παραγοντική Ανάλυση και Ανάλυση Αξιοπιστίας Ερωτηματολογίων.....	135
3.1.1 Παραγοντική ανάλυση της Κλίμακας Κινήτρων Χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.....	136
3.1.2 Παραγοντική ανάλυση του Ερωτηματολογίου Πέντε Παραγόντων Προσωπικότητας NEO-FFI.....	141
3.1.3 Παραγοντική ανάλυση του ερωτηματολογίου για τα Επίπεδα Ανάπτυξης Διαδικτυακών Σχέσεων σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης.....	145
3.1.4 Παραγοντική ανάλυση ερωτηματολογίου για την Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης στις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης.....	149
3.1.5 Παραγοντική ανάλυση του Ερωτηματολογίου αυτοεκτιμούμενης καταθλιπτικής συμπτωματολογίας (QD2).....	153
3.1.6 Παραγοντική ανάλυση της Κλίμακας Γενικευμένης Προβληματικής Χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.....	157
3.2 Έλεγχος κανονικότητας κλιμάκων.....	161
3.3 Έλεγχος υποθέσεων και στατιστικές αναλύσεις.....	162
3.3.1 Συσχετίσεις μεταξύ παραγόντων χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.....	162
3.3.2 Διαφορές φύλου στη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης....	167
3.3.3 Ηλικιακές διαφορές στη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης	170
3.3.4 Τόπος διαμονής και χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.....	173
3.3.5 Απασχόληση και χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.....	176
3.3.6 Διαφορές στο χρόνο καθημερινής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.....	180
3.3.7 Στενές διαπροσωπικές σχέσεις και χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.....	183
3.4 Προβλεπτικοί παράγοντες και Μοντέλα Δομικών Εξισώσεων.....	185
3.4.1 Προβλεπτικοί παράγοντες της προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.....	185
3.4.2 Προβλεπτικοί παράγοντες της ποιότητας διαδικτυακών σχέσεων σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης.....	191
3.4.3 Προβλεπτικοί παράγοντες της αναζήτησης κοινωνικής υποστήριξης	195

σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης.....	
3.5 Εισαγωγή στα Μοντέλα Δομικών Εξισώσεων (Structural Equation Modeling) και την ανάλυση διαδρομών (Path Analysis).....	200
3.5.1 Ανάλυση διαδρομών μοντέλου SEM1.....	204
3.5.2 Ανάλυση διαδρομών μοντέλου SEM2.....	206

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

4.1 Προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.....	208
4.1.1 Κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά και προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.....	209
4.1.2 Κίνητρα και προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.....	211
4.1.3 Διαστάσεις προσωπικότητας και προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.....	214
4.2 Καταθλιπτική συμπτωματολογία και χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.....	217
4.2.1 Καταθλιπτική συμπτωματολογία και ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων.....	219
4.2.2 Κατάθλιψη και Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης: προεκτάσεις....	221
4.3 Αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης στις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης.....	224
4.3.1 Άνδρες και αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης.....	224
4.3.2 Άνεργοι και αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης.....	226
4.3.3 Διαστάσεις προσωπικότητας και αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης.....	228
4.3.4 Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης για θέματα υγείας σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης.....	229
4.3.5 Χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης για υποστήριξη σε ακαδημαϊκά πλαίσια.....	232
4.4 Περιορισμοί της έρευνας.....	233
4.5 Συμπεράσματα και προτάσεις για μελλοντικές έρευνες.....	236

4.5 Η συμβουλευτική και θεραπευτική διάσταση των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης.....	238
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	240
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α.....	278
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β.....	291

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1.1	Συνοπτική παρουσίαση των δημοφιλέστερων θεωρητικών προσεγγίσεων για την επικοινωνία μέσω υπολογιστή	49
Πίνακας 2.1	Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των υποκειμένων του δείγματος ως προς το εκπαιδευτικό τους υπόβαθρο, τον τόπο κατοικίας και την εργασιακή τους κατάσταση	104
Πίνακας 2.2	Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των υποκειμένων του δείγματος ως προς το είδος και χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης	107
Πίνακας 3.1	Συσχετίσεις μεταξύ των παραγόντων της έρευνας	163
Πίνακας 3.2	Συγκρίσεις μέσων όρων (Μ.Ο.) και τυπικών αποκλίσεων (Τ.Α.) όσον αφορά τον παράγοντα του φίλου και τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, τα κίνητρα, την καταθλιπτική συμπτωματολογία, την προβληματική χρήση, την ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων και την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης	168
Πίνακας 3.3	Συγκρίσεις μέσων όρων (Μ.Ο.) και τυπικών αποκλίσεων (Τ.Α.) όσον αφορά τον παράγοντα της ηλικίας και τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, τα κίνητρα, την καταθλιπτική συμπτωματολογία, την προβληματική χρήση, την ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων και την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης	171
Πίνακας 3.4	Συγκρίσεις μέσων όρων (Μ.Ο.) και τυπικών αποκλίσεων (Τ.Α.) όσον αφορά τον παράγοντα του τόπου διαμονής και τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, τα κίνητρα, την καταθλιπτική συμπτωματολογία, την προβληματική χρήση, την ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων και την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης	174
Πίνακας 3.5	Συγκρίσεις μέσων όρων (Μ.Ο.) και τυπικών αποκλίσεων (Τ.Α.) όσον αφορά το είδος απασχόλησης και τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, τα κίνητρα, την	178

	καταθλιπτική συμπτωματολογία, την προβληματική χρήση, την ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων και την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης	
Πίνακας 3.6	Συγκρίσεις μέσων όρων (Μ.Ο.) και τυπικών αποκλίσεων (Τ.Α.) μεταξύ των ομάδων με χαμηλή, μέση, υψηλή και πολύ υψηλή καθημερινή χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης αναφορικά με τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, τα κίνητρα, την καταθλιπτική συμπτωματολογία, την προβληματική χρήση, την ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων και την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης	182
Πίνακας 3.7	Συγκρίσεις μέσων όρων (Μ.Ο.) και τυπικών αποκλίσεων (Τ.Α.) όσον αφορά το είδος στενής σχέσης στο περιβάλλον Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, τα κίνητρα, την καταθλιπτική συμπτωματολογία, την προβληματική χρήση, την ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων και την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης	184
Πίνακας 3.8	Πολυμεταβλητή ανάλυση γραμμικής παλινδρόμησης για τους προγνωστικούς παράγοντες της προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (N=500).	187
Πίνακας 3.9	Γενικευμένο Γραμμικό Μοντέλο πρόβλεψης προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (N=500).	190
Πίνακας 3.10	Πολυμεταβλητή Γραμμική Παλινδρόμηση των μεταβλητών που προβλέπουν την ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων σε Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (N=500).	192
Πίνακας 3.11	Γενικευμένο Γραμμικό Μοντέλο πρόβλεψης ποιότητας διαδικτυακών σχέσεων σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (N=500).	194
Πίνακας 3.12	Πολυμεταβλητή ανάλυση γραμμικής παλινδρόμησης για τους προγνωστικούς παράγοντες της αναζήτησης	196

	κοινωνικής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (N=500).	
Πίνακας 3.13	Γενικευμένο Γραμμικό Μοντέλο πρόβλεψης αναζήτησης διαδικτυακής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (N=500).	199
Πίνακας 3.14	Οι τιμές των άμεσων επιδράσεων (direct effects) του Μοντέλου SEM1	205
Πίνακας 3.15	Οι τιμές των άμεσων επιδράσεων (direct effects) του Μοντέλου SEM2	207
Πίνακας Β.1	Παραγοντική δομή και φορτίσεις των προτάσεων - δηλώσεων της Κλίμακας Κινήτρων Χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης που προέκυψαν μετά από περιστροφή Varimax	292
Πίνακας Β.2	Παραγοντική δομή και φορτίσεις των προτάσεων - δηλώσεων του Ερωτηματολογίου Πέντε Παραγόντων Προσωπικότητας NEO-FFI που προέκυψαν μετά από περιστροφή Varimax	294
Πίνακας Β.3	Παραγοντική δομή και φορτίσεις των προτάσεων - δηλώσεων του Ερωτηματολογίου για τα Επίπεδα Ανάπτυξης Διαδικτυακών Σχέσεων σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης που προέκυψαν μετά από περιστροφή Varimax	297
Πίνακας Β.4	Παραγοντική δομή και φορτίσεις των προτάσεων - δηλώσεων του Ερωτηματολογίου για την Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης στις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης που προέκυψαν μετά από περιστροφή Varimax	301
Πίνακας Β.5	Παραγοντική δομή και φορτίσεις των προτάσεων - δηλώσεων του Ερωτηματολογίου της αυτοεκτιμούμενης καταθλιπτικής συμπτωματολογίας που προέκυψαν μετά από περιστροφή Varimax	303
Πίνακας Β.6	Παραγοντική δομή και φορτίσεις των προτάσεων - δηλώσεων της Κλίμακας Γενικευμένης Προβληματικής Χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης που	305

	προέκυψαν μετά από περιστροφή Varimax	
Πίνακας Β.7	Έλεγχος κανονικής κατανομής με το στατιστικό κριτήριο Shapiro-Wilk	307
Πίνακας Β.8	Μονομεταβλητή ανάλυση γραμμικής παλινδρόμησης για τους προγνωστικούς παράγοντες της προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (N=500).	308
Πίνακας Β.9	Μονομεταβλητή ανάλυση γραμμικής παλινδρόμησης για τους προγνωστικούς παράγοντες της ποιότητας διαδικτυακών σχέσεων σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (N=500).	308
Πίνακας Β.10	Μονομεταβλητή ανάλυση γραμμικής παλινδρόμησης για τους προγνωστικούς παράγοντες της αναζήτησης διαδικτυακής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (N=500).	309

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1.1	Χάρτης των Κοινωνικών Μέσων Δικτύωσης (Social Media)	29
Σχήμα 1.2	Αναδρομή στην Ιστορία των Social Media και των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης	33
Σχήμα 3.1	Συσχέτιση προβληματικής χρήσης και αναζήτησης διαδικτυακής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης	166
Σχήμα 3.2	Διαφορές φύλου στην αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης	169
Σχήμα 3.3	Διαφορές ηλικιακών ομάδων αναφορικά με την προβληματική χρήση και την αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης	172
Σχήμα 3.4	Διαφορές συμμετεχόντων που διαμένουν σε αστικές και αγροτικές περιοχές αναφορικά με την προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης	174
Σχήμα 3.5	Διαφορές φοιτητών, εργαζομένων και ανέργων αναφορικά με την προβληματική χρήση και την αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης	179
Σχήμα 3.6	Σχηματική αναπαράσταση του μοντέλου διαδρομών SEM1 (σταθμισμένες τιμές) μεταξύ των μεταβλητών του φύλου, του Νευρωτισμού, της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας, της προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και της αναζήτησης διαδικτυακής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης	205
Σχήμα 3.7	Σχηματική αναπαράσταση του μοντέλου διαδρομών SEM2 (σταθμισμένες τιμές) μεταξύ των μεταβλητών του Νευρωτισμού, της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας, της προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και της αναζήτησης διαδικτυακής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης	207

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Όταν τα δίκτυα υπολογιστών συνδέουν ανθρώπους και όχι μόνο μηχανές, τότε γίνονται κοινωνικά δίκτυα.»

Barry Wellman, 1997

Η ραγδαία εξέλιξη της ψηφιακής τεχνολογίας και των τηλεπικοινωνιακών δικτύων στην αγωγή του 21^{ου} αιώνα, έχει πλέον διεισδύσει σε κάθε πτυχή της ανθρώπινης δραστηριότητας, ενώ η άνοδος του Διαδικτύου και η καθιέρωση του ως ένα ιδιαίτερα δημοφιλές μέσο επικοινωνίας θεωρείται ότι έχει επαναπροσδιορίσει τον τρόπο ζωής των δυτικών κοινωνιών με τόσο συνταρακτικό τρόπο, όπως η τηλεόραση και το τηλέφωνο (Merkle & Richardson, 2000). Επιστήμονες διαφόρων τομέων και ειδικοτήτων και ένας μεγάλος όγκος ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί, μελετούν την ανθρώπινη διάσταση της χρήσης των διαδικτυακών τεχνολογιών επικοινωνίας και κοινωνικής αλληλεπίδρασης, προσφέροντας πολύτιμα στοιχεία που συμβάλουν στο παζλ της σχέσης του ανθρώπου με τα τεχνουργήματά του (π.χ. Craig & Wright, 2012. Ellison, Steinfield & Lampe, 2007).

Οι εξελίξεις στις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) τις τελευταίες δεκαετίες καθιστούν με γοργούς ρυθμούς τη γνώση και την εμπειρία του κόσμου που μας περιβάλλει όλο και περισσότερο διαμεσολαβημένη και δυνητική (Floridi, 2007). Ο χώρος και ο χρόνος αποκτά ένα τελείως διαφορετικό νόημα, καθώς αυτό το νέο επικοινωνιακό πλαίσιο φέρνει μαζί του ένα πλήθος σημαντικών αλλαγών με πιο καίριες την συνεχή και ανά πάσα στιγμή προσβάσιμη ροή δεδομένων και πληροφοριών. Η χρήση του Διαδικτύου για επικοινωνιακούς σκοπούς αποτελεί πλέον ένα πολύ

σημαντικό μέρος της ζωής των ανθρώπων (π.χ. Subrahmanyam & Greenfield, 2008. Lenhart & Madden, 2007. Gemmill & Peterson, 2006. Lenhart, Madden, & Hitlin, 2005. Gross, 2004. Jones, 2002.). Άτομα από όλο τον κόσμο επικοινωνώντας διαδικτυακά μοιράζονται με ένα «χτύπημα», ένα κλικάρισμα, παραδόσεις και αποκτούν κοινά σύμβολα, μετεξελίσσοντας τον υπάρχον πολιτισμό και δημιουργώντας έναν καινούριο (Decembrer, 2008).

Το ότι η επικοινωνία μέσω υπολογιστή είναι διατομική, είναι ένα στοιχείο το οποίο δεν επιδέχεται αμφισβήτηση. Η χρησιμοποιούμενη τεχνολογία φαίνεται να μετασχηματίζεται σε έναν κοινωνικό χώρο, μέσα στον οποίο διεξάγεται η ανθρώπινη δραστηριότητα. Όπως πολύ ξεκάθαρα απεικονίζεται στα λόγια του Jones (1995, p. 16) *«Η Επικοινωνία Διαμέσω Υπολογιστή δεν είναι απλά ένα εργαλείο. Είναι συνάμα η τεχνολογία, το μέσο και η μηχανή των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων. Δε δομεί μόνο τις κοινωνικές σχέσεις, είναι ο χώρος όπου δημιουργούνται σχέσεις και το εργαλείο το οποίο χρησιμοποιούν τα άτομα για να έχουν πρόσβαση σε αυτόν το χώρο.»*. Στην εποχή της *«Ψηφιο-Επικοινωνιακής Παγκοσμιοποίησης»* (Γκατζιάς, 2008), όπου η επικοινωνία διαμορφώνεται από την ψηφιακή τεχνολογία και το περιεχόμενο της, οι νέες τεχνολογίες δεν επηρεάζουν συγκεκριμένες μόνο πτυχές της καθημερινότητας του ατόμου, αλλά τον γενικότερο τρόπο ζωής του: *«Οι νέες τεχνολογίες αλλάζουν τη δομή των ενδιαφερόντων μας: τα πράγματα που εμείς σκεφτόμαστε. Αλλάζουν το χαρακτήρα των συμβόλων μας: τα πράγματα με τα οποία σκεφτόμαστε. Και αλλάζουν την φύση της κοινότητας: τον χώρο μέσα στον οποίο αναπτύσσονται οι σκέψεις»* (Kitchin, 1998, σελ.1).

Το Διαδίκτυο δεν είναι μόνο ένα σύνολο τεχνολογιών, αλλά σημαίνει διαφορετικά πράγματα για διαφορετικούς ανθρώπους και μπορεί να χρησιμοποιηθεί με διαφορετικούς τρόπους και για διαφορετικούς σκοπούς (Selwyn, Gorard & Furlong, 2005). Ένα σημαντικό ζήτημα στο οποίο οφείλουμε να σταθούμε και το οποίο πρόκειται να προσεγγίσουμε διερευνώντας στην πορεία το θεωρητικό πλαίσιο ερμηνείας, έγκειται στο ακόλουθο ερώτημα: Τι είναι αυτό που κάνει την επικοινωνία μέσω Διαδικτύου τόσο ελκυστική; Οι Christakis και Fowler στο βιβλίο τους «Συνδεδεμένοι» (2010, σ.296) βασιζόμενοι στα χαρακτηριστικά των επικοινωνιακών πρακτικών και των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων που πραγματοποιούνται χρησιμοποιώντας υπολογιστές και Διαδίκτυο, περιγράφουν τον άνθρωπο ως έναν «*homo dictyous*» που από τη φύση του έχει μια έντονη προδιάθεση να προσπαθεί, με κάθε πιθανό μέσο, να συνδεθεί με άλλους ανθρώπους.

Χρήστες όλων των ηλικιών (Biocca, 2000. Parks & Floyd, 1996) χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο για να χτίσουν σημαντικές νέες σχέσεις (Tonkin, 2010. Hardie & Buzzwell, 2006. Sukovic, 2007), καθώς επίσης και για να διευρύνουν τα ήδη υπάρχοντα στη ζωή τους κοινωνικά δίκτυα (Facer et al., 2001b. Gross et al., 2002). Ο καθένας μπορεί να έχει τη δική του ξεχωριστή μικρή γωνιά στον κυβερνοχώρο που του επιτρέπει να ανταλλάσσει πληροφορίες, να συνεργάζεται, να συζητά και να οικοδομεί σχέσεις. Οι τεχνολογίες *Web 2.0* οδήγησαν στην εμφάνιση του φαινομένου της ψηφιακής κοινωνικής δικτύωσης, όπου «ανοικτά» κοινωνικά δίκτυα, λειτουργώντας χωρίς περιορισμούς συμμετοχής βάσει γεωγραφικών, πολιτισμικών ή άλλων κριτηρίων, προσφέρουν νέες επικοινωνιακές δραστηριότητες και εμπειρίες κοινωνικής αλληλεπίδρασης.

Τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (Social Media) και Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης όπως το Facebook, το YouTube, το Twitter και το MySpace φαίνεται να ξεφεύγουν από την παροδική διάσταση μιας μόδας και να εδραιώνουν την θέση τους ως ένα πολυπολιτισμικό φαινόμενο που συνεχίζει διαρκώς να εξελίσσεται, γεγονός που αποδεικνύεται από τα ολοένα και αυξανόμενα ποσοστά χρήσης τους σε παγκόσμια κλίμακα. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι θεωρούνται ως η μεγαλύτερη κοινωνική αλλαγή από την εποχή της Βιομηχανικής Επανάστασης (Solis, 2008). Είναι πλέον αδιαμφισβήτητη η σαρωτική δύναμη τους ως μέσα με τα οποία μπορούμε να επικοινωνούμε, να ψυχαγωγούμαστε και γενικότερα να εμπλουτίζουμε τη ζωή μας (DeLambo, Homa, Peters, DeLambo, & Chandras, 2011). Αν αναλογιστεί κανείς ότι το Διαδίκτυο και μέσα από αυτό οι Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης έχουν τη σήμερον ημέρα σαφέστατη συμμετοχή στην εκπαίδευση, κοινωνικοποίηση και επικοινωνία, συνειδητοποιεί το πόσο μεγάλη μπορεί να είναι η επίδρασή τους σε όλους τους ανθρώπους και ειδικότερα στους νέους, που απολαμβάνουν τη χρησιμότητα τους από πολύ μικρή ηλικία (Manago et al., 2012).

Πολλοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι για να διασαφηνιστούν οι σχέσεις μεταξύ του Διαδικτύου και του τρόπου που επηρεάζει την κοινωνική ζωή των χρηστών, η έρευνα θα πρέπει να εξετάσει περαιτέρω τους λόγους για τους οποίους τα άτομα στρέφονται στο Διαδίκτυο (Gordon et al. 2007). Οι παράγοντες προσωπικότητας αποτελούν εκείνα τα ατομικά χαρακτηριστικά που έχουν χρησιμοποιηθεί στο παρελθόν ως βάση για την πρόβλεψη διαδικτυακών συμπεριφορών (π.χ. Hamburger, 2002) και επανέρχονται για να συμβάλλουν στην κατανόηση της χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης όπως το Facebook (π.χ. Amichai-Hamburger & Vinitzky, 2010). Αντίστοιχα, νεότερες έρευνες μελετούν με ανανεωμένο ενδιαφέρον τα διαφορετικά κίνητρα που έχουν

συνδεθεί με την προτίμηση για συγκεκριμένα μέσα επικοινωνίας και κοινωνικής αλληλεπίδρασης, εστιάζοντας στις διαφορές κινήτρων στη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (π.χ. Ku, Chu, & Tseng, 2013. Sheldon, 2008).

Καθώς η δύναμη και επιρροή των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης τα τελευταία χρόνια αυξάνεται, το ερευνητικό ενδιαφέρον έχει αρχίσει να στρέφεται στον αντίκτυπο τους στην ψυχική υγεία και ευημερία. Έρευνες έχουν συνδέσει τη χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης με αρνητικές επιπτώσεις όπως η χαμηλή αυτοεκτίμηση (Valkenburg et al., 2006), η κακή ακαδημαϊκή επίδοση (Kirschner & Karpinski, 2010), τα προβλήματα σχέσεων (Muisse, Christofides, & Desmarais, 2009) και κατάθλιψη (Jelenchick, Eickhoff, & Moreno, 2013). Αν και οι συνδέσεις αυτές έχουν δημιουργηθεί μόλις τα τελευταία χρόνια και τα διαθέσιμα στοιχεία της βιβλιογραφίας είναι περιορισμένα, πολλοί ερευνητές έχουν ήδη αρχίσει να μιλάνε για προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (Thadani & Cheung, 2011) ως ένα παθολογικό φαινόμενο με επιπτώσεις σε προσωπικό, κοινωνικό και επαγγελματικό επίπεδο (Sevilla, 2012).

Η ολοένα και αυξανόμενη δημοτικότητα της χρήσης των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης πιθανώς επηρεάζει τη μορφή και την ποιότητα των κοινωνικών σχέσεων (Ellison et al., 2011). Έρευνες δείχνουν ότι οι χρήστες του Facebook μοιράζονται συχνά προσωπικές απόψεις, αντιλήψεις, συναισθήματα και εμπειρίες, ακόμη και με επιφανειακούς φίλους, γεγονός που δρα ενισχυτικά στη δημιουργία δεσμών και την ποιότητα των κοινωνικών τους σχέσεων (Krasnova, Speikermann, Koroleva, & Hildebrand, 2010). Η αυτοαποκάλυψη και η συναισθηματική οικειότητα, δύο βασικές διαστάσεις της ποιότητας των διαπροσωπικών σχέσεων, μπορούν να επηρεάσουν το

βαθμό κοινωνικής υποστήριξης που λαμβάνει ένα άτομο (Sadat Nurullah, 2012). Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι η κοινωνική υποστήριξη στα πλαίσια της κοινωνικής αλληλεπίδρασης στις διαπροσωπικές σχέσεις παίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην υποκειμενική ευημερία και ποιότητα ζωής των ανθρώπων. Η κοινωνική υποστήριξη είναι μια σύνθετη, πολυδιάστατη έννοια που έχει γίνει αντικείμενο μελέτης κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών (Uchino, 2009). Ωστόσο, η διερεύνηση του ρόλου της ποιότητας των κοινωνικών σχέσεων που δημιουργούνται στο διαδικτυακό περιβάλλον των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης αναφορικά με τη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης είναι ένα φαινόμενο που δεν έχει ερευνηθεί επαρκώς στη βιβλιογραφία.

Πολλοί ερευνητές έχουν στρέψει το ενδιαφέρον τους προς τη μελέτη της επίδρασης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (όπως το Facebook) στην επικοινωνία και τις κοινωνικές σχέσεις των χρηστών σε διαφορετικές κουλτούρες (Hamburger & Hayat, 2011). Αρκετές μελέτες έχουν εντοπίσει διαπολιτισμικές διαφορές στη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (Ji et al., 2010). Επιπλέον, διαφορές έχουν βρεθεί αναφορικά με την αναζήτηση και παροχή κοινωνικής υποστήριξης (Taylor et al., 2004), όχι μόνο συγκρίνοντας δυτικές και ασιατικές κοινωνίες (π.χ. Qiu, Lin, & Leung, 2012), αλλά και ευρωπαϊκές χώρες μεταξύ τους (Vasalou et al., 2010). Ερευνητικά δεδομένα από την Ελλάδα δείχνουν ότι η κοινωνική υποστήριξη που λαμβάνουν οι Έλληνες από το φιλικό και κοινωνικό τους περιβάλλον δεν είναι αρκετή έτσι ώστε να προσφέρει κάποια θετική αλλαγή στη ψυχική τους υγεία και την ποιότητα ζωής τους (Kafetsios & Nezlek, 2012). Καθώς η έρευνα στην Ελλάδα πάνω στη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης βρίσκεται σε πρώιμα στάδια, κρίνεται ιδιαίτερος σημαντικό να μελετηθεί το αν οι Έλληνες χρήστες του Διαδικτύου αντιμετωπίζουν τις Ιστοσελίδες

Κοινωνικής Δικτύωσης ως μια πηγή κοινωνικής υποστήριξης και ποιοι είναι αυτοί οι παράγοντες που παίζουν σημαντικό ρόλο στην επιλογή τους να αναζητήσουν κοινωνική υποστήριξη διαδικτυακά.

Στόχος της παρούσας Διατριβής ήταν η διερεύνηση της χρήσης των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης μέσα από ένα ευρύ δίκτυο ατομικών, διαπροσωπικών και ψυχολογικών, ψυχοπαθολογικών παραγόντων, οι οποίοι μεμονωμένα ή σε αλληλεπίδραση μεταξύ τους φαίνεται να συνδέουν τη χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης με την αναζήτηση υποστήριξης στο Διαδίκτυο. Αναλυτικότερα, η έρευνα εστιάστηκε σε παράγοντες που σχετίζονται με τις ατομικές διαφορές των χρηστών, όπως τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας και τα κίνητρα που οδηγούν στη χρήση τους. Επιπλέον, επιχειρήθηκε η διερεύνηση του ρόλου της προβληματικής χρήσης, της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας και της ποιότητας των διαδικτυακών σχέσεων αναφορικά με την επιρροή τους στην αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης μέσα από τις διαδικτυακές αλληλεπιδράσεις σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης.

Η Διατριβή οργανώνεται σε τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο δίνεται το θεωρητικό πλαίσιο της παρούσας έρευνας. Γίνεται αρχικά μια σύντομη αναφορά στις διαφορετικές εκφάνσεις της σύγχρονης και ασύγχρονης επικοινωνίας και περιγράφονται ο σκοπός, η λειτουργία και η πορεία στο χρόνο των πιο διάσημων Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης. Έπειτα, γίνεται μια σύντομη παρουσίαση των κυριότερων θεωρητικών προσεγγίσεων που επιχειρούν να εξερευνήσουν τα χαρακτηριστικά και τις επιπτώσεις της επικοινωνίας διαμέσω υπολογιστή. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα ερευνητικά δεδομένα για το ρόλο που μπορούν να παίζουν ατομικοί παράγοντες (προδιαθεσιακοί, κοινωνικοί, διαπροσωπικοί και ψυχολογικοί) στη χρήση

Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης για επικοινωνιακούς σκοπούς, κοινωνική αλληλεπίδραση και αναζήτηση υποστήριξης. Στο τέλος του πρώτου κεφαλαίου παρουσιάζεται η προβληματική και περιγράφονται λεπτομερώς οι στόχοι της έρευνας και οι ερευνητικές υποθέσεις. Το δεύτερο κεφάλαιο περιγράφεται η ερευνητική μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας. Συγκεκριμένα, δίνεται το προφίλ του δείγματος, το ερευνητικό σχέδιο, η διαδικασία και τα ψυχομετρικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν. Στο τρίτο κεφάλαιο πραγματοποιείται στατιστική ανάλυση των συλλεχθέντων δεδομένων και παρουσιάζονται τα ερευνητικά αποτελέσματα. Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο, γίνεται η συζήτηση των αποτελεσμάτων και αποτυπώνονται οι περιορισμοί της παρούσας έρευνας, ενώ περιγράφονται η συμβολή και οι πρακτικές τους προεκτάσεις και γίνονται προτάσεις για μελλοντικές έρευνες.

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Α. Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΣΩ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗ

Το Διαδίκτυο αποτελεί το πιο διαδεδομένο, σε παγκόσμια κλίμακα, σύστημα επικοινωνίας με υπολογιστές που επιτρέπει την επικοινωνία ενός με έναν, ενός με πολλούς, ή πολλούς με πολλούς επικοινωνούντες χρήστες και το οποίο διευκολύνει τον διαμοιρασμό πληροφοριών και την ανθρώπινη αλληλεπίδραση μέσω τεχνολογιών σύγχρονης ή ασύγχρονης επικοινωνίας (Barnes, 2002. Thurlow, Lengel & Tomic, 2004). Ωστόσο, μερικές δεκαετίες πριν η διερεύνηση της διαπροσωπικής επικοινωνίας, των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων και της ικανοποίησης των ψυχοκοινωνικών αναγκών των χρηστών του Διαδικτύου αποτελούσε ασύλληπτο εγχείρημα.

Τα δίκτυα υπολογιστών, όταν πρωτοσχεδιάστηκαν στη δεκαετία του 1960 (βλ. ARPANET) είχαν ως κύριο σκοπό τη μεταφορά πληροφορικών πρωτοκόλλων (Rheingold, 1993). Από το πρώτο μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email) που στάλθηκε το 1971, τη δημιουργία του Διαδικτύου (internet), του Παγκόσμιου Ιστού (World Wide Web-WWW) μέχρι και την ιλιγγιώδη εξάπλωση του τις δεκαετίες 1980-1990, η επικοινωνία με τη διαμεσολάβηση υπολογιστών (Computer Mediated Communication – CMC) είχε ως κύρια λειτουργία της τη διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ ατόμων όσον αφορά την ανταλλαγή, επεξεργασία και αποθήκευση γραπτών αρχείων (Kiesler, Siegel, & McGuire, 1984). Υπήρχε περιορισμένη επικοινωνία και διαδραστικότητα καθώς ο χρήστης μπορούσε μόνο να στείλει μηνύματα με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και να επισκεφτεί ιστοσελίδες που ήταν μόνο για ανάγνωση,

χωρίς δηλαδή να έχει πολλές δυνατότητες δημιουργίας και διαμόρφωσης του περιεχομένου και του τρόπου παρουσίασης των υπαρχόντων πληροφοριών.

Η επικοινωνία μέσω υπολογιστή έχει, αδιαμφισβήτητα, μια πλούσια ιστορία. Σαν όρος πρωτοχρησιμοποιήθηκε από τους Hiltz και Turoff (1978), οι οποίοι πειραματιζόμενοι πάνω στην ιδέα της τηλεδιάσκεψης μέσω υπολογιστών, θέλησαν να ορίσουν το μέσο για τη δημιουργία, μετάδοση, λήψη, κωδικοποίηση και αποκωδικοποίηση μηνυμάτων. Περιλαμβάνει τη διαδικασία επικοινωνίας μεταξύ ανθρώπων για διεκπεραίωση καθηκόντων ή και για διαπροσωπικούς λόγους (Ferris, 1997), η οποία πραγματοποιείται σε συγκεκριμένα υπολογιστικά περιβάλλοντα (December, 1997). Η συστηματική σπουδή της διαμεσολαβούμενης επικοινωνίας ξεκίνησε δειλά τη δεκαετία του 1980, αρχικά από ερευνητές της επικοινωνίας (Cathcart & Gumpert, 1983) εστιάζοντας σε οργανωσιακά και επαγγελματικά πλαίσια (Sproull & Kiesler, 1986; Zuboff, 1988).

Τη δεκαετία του 1990, το ενδιαφέρον των ερευνητών κυρίως γνωστικής και κοινωνικής ψυχολογίας, στράφηκε στην επίδραση των νέων μέσων τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.) στην ανθρώπινη αντίληψη, σκέψη και μάθηση (π.χ. Λούλος, 2002. Berge & Collins, 1993), στη δημιουργία και τις μεταβολές της διαδικτυακής ταυτότητας, καθώς και στη χρήση της επικοινωνίας μέσω υπολογιστή για εξαπάτηση και χειραγώγηση (Lea & Spears, 1995). Με την εξέλιξη της τεχνολογίας, άρχισαν να δημιουργούνται ένα πλήθος διαφορετικών μέσων που μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για επικοινωνία και κοινωνικές συναναστροφές, όπως τα ιστολόγια (blogs), τα διαδικτυακά παιχνίδια και οι διαδικτυακές αίθουσες συζητήσεων (chat rooms) (Κατερέλος-Παπαδόπουλος, 2009). Το Διαδίκτυο άρχισε σταδιακά να μεταμορφώνεται σε έναν ιδιαίτερα ελκυστικό χώρο κοινωνικών αλληλεπιδράσεων (Walther & Parks,

2002) που δρα συμπληρωματικά στην παραδοσιακή επικοινωνία και ενισχύει τους παραδοσιακούς κοινωνικούς δεσμούς (Green & Pearson, 2005. Birnie & Horvath, 2002. Pew Internet and American Life Project, 2000. Katz & Aspden, 1997).

Από το 2000 και μετά, η έλευση των νέων τεχνολογικών μέσων που ομαδοποιούνται ως *Web 2.0*, κατάφερε να επιταχύνει την εξέλιξη του Διαδικτύου και να αλλάξει ριζικά το σκηνικό της ανθρώπινης επικοινωνίας τόσο σε διαπροσωπικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, εξελίσσοντας τους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι αλληλεπιδρούν, σχετίζονται και δικτυώνονται. Οι νέες αυτές επικοινωνιακές δυνατότητες διέπονται από ένα σύνολο παραμέτρων που συντελούν στην επιτυχημένη και μαζική χρήση τους όπως η αλληλεπιδραστικότητα, η σύγχρονη και ασύγχρονη ανταλλαγή μηνυμάτων, η συμμετοχικότητα, η δυνατότητα χρήσης ασύρματων συσκευών και η διάδραση σε περιβάλλοντα υπερμέσων, πολυμέσων αλλά και εικονικής πραγματικότητας (O'Reilly & Battelle, 2009). Αυτή η κοινωνική διαμόρφωση των προοπτικών της τεχνολογίας υπογραμμίζει τον ενεργό ρόλο των χρηστών στη δυνατότητα επιλογής, αξιοποίησης και παραμετροποίησης των τεχνολογιών ανάλογα με τις περιστάσεις, τα γνώρισμα προσωπικότητας και τις ανάγκες τους (Jenkins, Purushotma, Weigel, Clinton, & Robison, 2009).

Καθώς η επικοινωνία μέσω υπολογιστή θεωρείται τόσο πολυποίκιλη και ποικιλόμορφη όσο και οι χρήστες της (Chung, 2003), για την καλύτερη παρουσίαση του θεωρητικού πλαισίου, γίνεται αρχικά μια σύντομη αναφορά στις διαφορετικές εκφάνσεις της σύγχρονης και ασύγχρονης επικοινωνίας και περιγράφονται ο σκοπός, η λειτουργία και η πορεία στο χρόνο των πιο διάσημων Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης. Έπειτα, γίνεται μια σύντομη παρουσίαση των κυριότερων θεωρητικών προσεγγίσεων που

επιχειρούν να διερευνήσουν τα χαρακτηριστικά και τις επιπτώσεις της επικοινωνίας μέσω υπολογιστή.

1.1 Σύγχρονη και Ασύγχρονη Επικοινωνία διαμέσω Υπολογιστή

Η επικοινωνία διαμέσω υπολογιστή μπορεί να χωριστεί σε δυο κύριες κατηγορίες: α) την *σύγχρονη επικοινωνία*, δηλαδή την ταυτόχρονη παρουσία των χρηστών οι οποίοι επικοινωνούν σε πραγματικό χρόνο, δέχονται άμεσες απαντήσεις και βιώνουν την άμεση ανατροφοδότηση, και β) την *ασύγχρονη επικοινωνία*, η οποία περιλαμβάνει την ανταλλαγή μηνυμάτων σε μεγαλύτερη περίοδο χρόνου, όπου δεν είναι απαραίτητο να είναι οι συμμετέχοντες παρόντες την ίδια στιγμή, προϋποθέτει λιγότερο συγχρονισμό από τους συμμετέχοντες και μοιάζει περισσότερο με την ανταλλαγή επιστολών παρά με την πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία (Pfaffman, 2008. Lurpicini, 2007).

Από τις πιο γνωστές εφαρμογές της σύγχρονης επικοινωνίας διαμέσω υπολογιστή, είναι τα δωμάτια συζητήσεων, οι εφαρμογές άμεσης ανταλλαγής μηνυμάτων, τα διαδικτυακά παιχνίδια και άλλα διαδικτυακά περιβάλλοντα όπως το *Second Life*.

α) Δωμάτια συζητήσεων (*chatrooms*): είναι ιδιαίτερα διαδραστικοί χώροι που δημιουργούνται είτε σε ένα διαδικτυακό ιστοχώρο γνωριμιών, είτε εγκαθιστώντας το κατάλληλο λογισμικό, όπως το *IRC (Internet Relay Chat – Αναμετάδοση συνομιλιών μέσω Διαδικτύου)* και επιτρέπουν στους χρήστες του Διαδικτύου, χρησιμοποιώντας απλά ένα ψευδώνυμο, να έχουν πρόσβαση σε πολλαπλά κανάλια – ομάδες συνομιλίας, να παρακολουθούν, να δημιουργούν ή να συμμετέχουν ελεύθερα σε ανοιχτές διαδικτυακές ομάδες. Η συνομιλία γίνεται με πολλούς άλλους χρήστες, γνωστούς ή άγνωστους, σε πραγματικό χρόνο, είτε με γραπτό κείμενο, είτε με βίντεο και ήχο αν διαθέτουν τον κατάλληλο εξοπλισμό (ψηφιακή κάμερα και μικρόφωνο), χωρίς την

παρεμβολή άλλου προσώπου στη διαχείριση της συζήτησης. Υπάρχει ωστόσο και η δυνατότητα απόρρητης ιδιωτικής συνομιλίας, όταν κάποια από τα μέλη της ομάδας αποφασίζουν να απομονωθούν από τους άλλους σε ένα ιδιαίτερο «δωμάτιο» και να επικοινωνούν μόνο μεταξύ τους (Κόμης, Αβούρης, & Κατσάνος, 2008).

β) Εφαρμογές άμεσης ανταλλαγής μηνυμάτων (*Instant messaging – IM*): πρόκειται για προγράμματα τα οποία λέγονται «*Messengers*» και μπορούν να είναι αυτόνομες εφαρμογές ή ενσωματωμένες σε κάποια ιστοσελίδα όπως για παράδειγμα, σε κάποιο πρόγραμμα περιήγησης στο Διαδίκτυο. Επιτρέπουν στους χρήστες τους να δημιουργούν λίστα επαφών, να βλέπουν ποιοι από αυτούς είναι συνδεδεμένοι εκείνη τη στιγμή στο Διαδίκτυο και να μπορούν να καλέσουν όποιους θέλουν για προσωπική συνομιλία. Επιπλέον, μπορούν να ανταλλάσσουν ταχύτατα άμεσα μηνύματα και αρχεία όπως φωτογραφίες, αρχεία ήχου ή βιντεοκλίπ. Μερικοί *Messengers* παρέχουν επίσης τη δυνατότητα φωνητικών μηνυμάτων και συνομιλίας μέσω βίντεο, αν οι χρήστες διαθέτουν τον κατάλληλο εξοπλισμό. Τα πιο δημοφιλή προγράμματα είναι αυτά που προσφέρονται δωρεάν όπως το *AOL Instant Messenger* (που συχνά αποκαλείται *AIM*), το *Yahoo! Messenger*, το *iChat*, το *Skype* (στο οποίο έχει πλέον ενσωματωθεί και το *MSN Messenger*) και το *GoogleTalk*. Οι συζητήσεις είναι πάντοτε απόρρητες και οι χρήστες ελέγχουν όχι μόνο με ποιον μιλάνε, αλλά και για πόσο χρόνο θέλουν να διαρκέσει η συζήτηση, σε αντίθεση με τα Δωμάτια συζητήσεων που οι συνομιλίες είναι δημόσιες, δεν παύουν να υφίστανται με την έξοδο του χρήστη και στις οποίες μπορούν να συμμετέχουν και άγνωστα άτομα (Κόμης, Αβούρης, & Κατσάνος, 2008).

γ) Διαδικτυακά παιχνίδια (*online games*): είναι δυσδιάστατα ή τρισδιάστατα παιχνίδια που παίζονται στον ηλεκτρονικό υπολογιστή ή σε παιχνιδιομηχανές όπως το *Playstation*

μέσω του Διαδικτύου. Η θεματολογία τους ποικίλει, όμως τα περισσότερα και πιο διαδεδομένα διαδικτυακά παιχνίδια είναι παιχνίδια ρόλων που παρουσιάζουν ένα πλαίσιο Ηρωικής Φαντασίας (*Massively Multiplayer Online Role Play Games-MMORPG*), όπως τα *World of Warcraft (WoW)*, *Lineage*, *Counter Strike* και *DoTA*. Οι πλατφόρμες τους επιτρέπουν την ταυτόχρονη επικοινωνία χιλιάδων παικτών, από διαφορετικές χώρες και πολιτισμικό υπόβαθρο, και την αλληλεπίδραση τους. Οι παίκτες βρίσκονται σε εγρήγορση και ανταγωνισμό με ένα ισχυρότατο σύστημα συνεχών ανταμοιβών και ενισχύσεων. Ο διαδικτυακός κόσμος του παιχνιδιού δε σταματά ποτέ να υφίσταται και συνεχώς εξελίσσεται και εμπλουτίζεται, ακόμα και όταν ο παίκτης δεν είναι συνδεδεμένος (Williams, Kennedy & Moore, 2011).

δ) Άλλα διαδικτυακά περιβάλλοντα, στα οποία δύο ή περισσότερα άτομα επικοινωνούν σε πραγματικό χρόνο, όπως είναι το *Second Life*, ένας από τους πιο γνωστούς εξομοιωτές τρισδιάστατης απεικόνισης της πραγματικότητας, όπου οι χρήστες κάτοικοι του, μέσω ενός άβαταρ (ψηφιακή αναπαράσταση του εαυτού), δημιουργούν μια δυνητική κοινότητα όπου δεν υπάρχουν προκαθορισμένοι κανόνες, οδηγίες και στόχοι που πρέπει να εκπληρωθούν. Οι χρήστες μπορούν να παραμετροποιήσουν τόσο τον εικονικό τους εαυτό, όσο και τον κόσμο τους, με το να σχεδιάζουν κατοικίες ή αντικείμενα, να αλληλεπιδρούν με άλλους άβαταρ και να αναπτύσσουν κοινωνικές σχέσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες (εμπορία εικονικών αγαθών και υπηρεσιών με κάποιον άλλο εικονικό χαρακτήρα). Έρευνες δείχνουν ότι οι χρήστες του *Second Life* θεωρούν ότι τους προσφέρει μια εναλλακτική πραγματικότητα, όπου ο καθένας μπορεί να «ζήσει», να «εκπαιδευτεί» και να «προσφέρει», απαλλαγμένος από τις συμβάσεις και τους περιορισμούς της πραγματικής του ζωής (Yee & Bailence, 2007, 2008).

Όσον αφορά στην ασύγχρονη επικοινωνία μέσω Διαδικτύου, οι τρεις πιο γνωστές εφαρμογές που παρουσιάζονται στη συνέχεια είναι οι υπηρεσίες ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, οι ομάδες συζήτησης και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

α) Υπηρεσίες ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (*e-mail*): αποτελούν ένα γρήγορο, εύχρηστο και αξιόπιστο τρόπο αποστολής και λήψης μηνυμάτων ανάμεσα σε χρήστες υπολογιστών που βρίσκονται σε ένα δίκτυο. Τα μηνύματα αποθηκεύονται σε μια ηλεκτρονική γραμματοθυρίδα ενός διακομιστή (*server*) που είναι μόνιμα συνδεδεμένος στο Διαδίκτυο και χρειάζονται μόνο μερικά δευτερόλεπτα για να φτάσουν στον παραλήπτη τους. Στη συνέχεια, ο παραλήπτης θα πρέπει να συνδεθεί στην ηλεκτρονική θυρίδα του για να παραλάβει τα εισερχόμενα μηνύματα. Αυτά μπορούν να περιέχουν συνημμένα αρχεία όπως έγγραφα, εικόνες, ήχο ή βίντεο και να κοινοποιούνται σε περισσότερους από έναν χρήστες. Υπάρχουν πολλοί πάροχοι στο Διαδίκτυο που προσφέρουν υπηρεσίες ηλεκτρονικού ταχυδρομείου εντελώς δωρεάν με μια απλή εγγραφή, όπως η *Microsoft* με το *Outlook*, η *Yahoo* με το *Yahoo Mail* και η *Google* με το *Gmail* (IJsselsteijn, van Baren, & van Lanen, 2003).

β) Ομάδες συζήτησης (*newsgroups*): Το Διαδίκτυο, εκτός από το παραδοσιακό ταχυδρομείο, παρέχει μια ακόμα υπηρεσία αλληλογραφίας, στην οποία τα μηνύματα δεν αποστέλλονται με προορισμό έναν συγκεκριμένο παραλήπτη, αλλά προορίζονται να διαβαστούν από πολλά άτομα μέσω μιας ομάδας ειδήσεων (*news group*) ή ομάδας συζητήσεων (*discussion group*). Οι ομάδες αυτές έχουν ένα σαφώς καθορισμένο περιεχόμενο και αντικείμενο και αποτελούν τον χώρο όπου οι χρήστες συζητούν μεταξύ τους, ανταλλάσσοντας μηνύματα σαν σε έναν ηλεκτρονικό πίνακα ανακοινώσεων. Το σύνολο όλων αυτών των ομάδων ειδήσεων

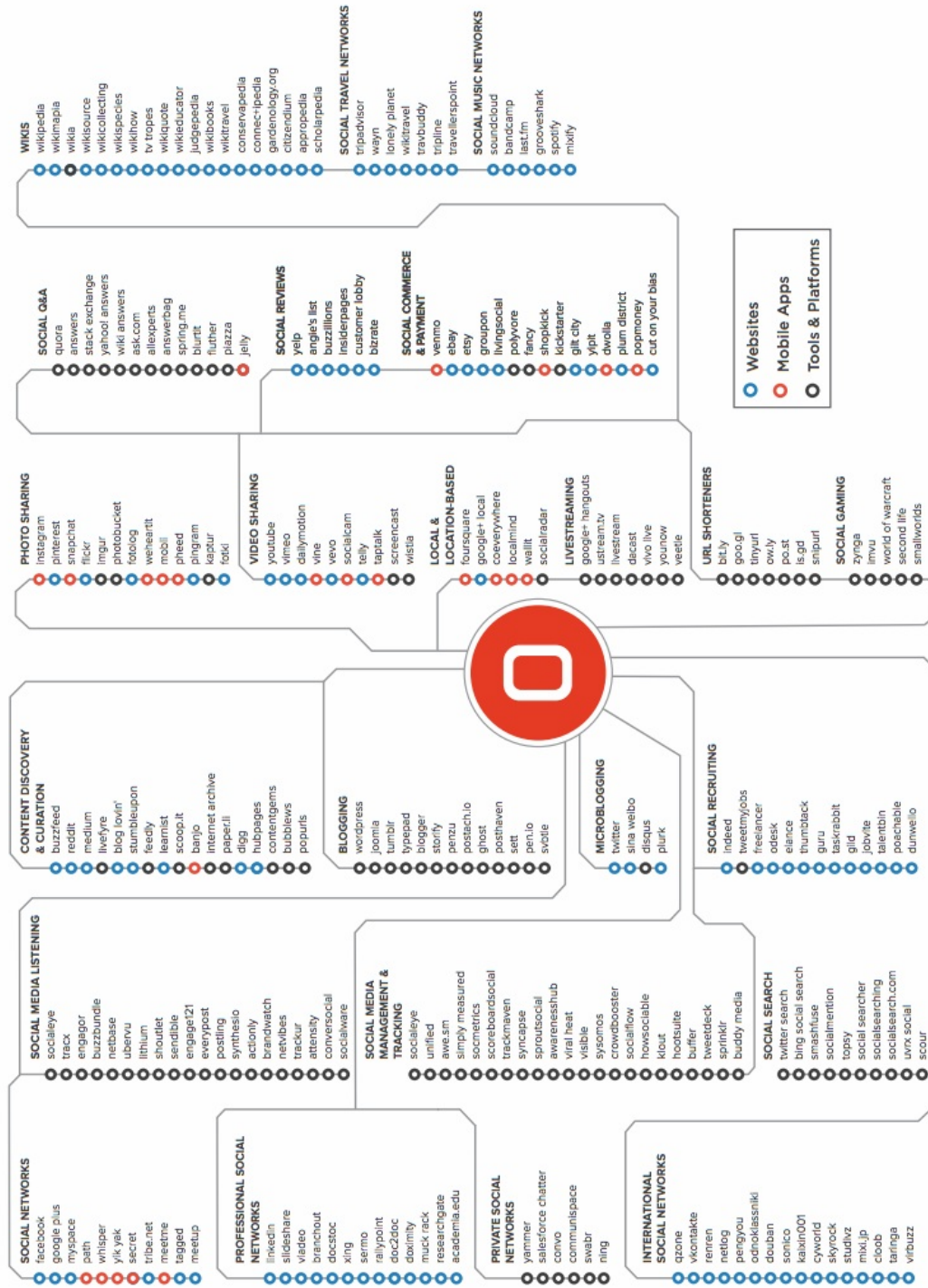
ονομάζεται *Usenet* (*User Network* δηλαδή Δίκτυο Χρηστών) και οι διευθύνσεις του *Usenet* ξεκινούν με το πρόθεμα *news:* αντί για το *http://*. Το *Usenet* παρέχει στους χρήστες έναν χώρο όπου μπορούν να αναζητήσουν πληροφορίες ή απαντήσεις για κάποιο θέμα που τους ενδιαφέρει ή να δημοσιοποιήσουν μια δική τους άποψη. Οι υπόλοιποι χρήστες βλέπουν τον τίτλο του θέματος (*Subject*) και αν τους ενδιαφέρει ή έχουν κάτι να γράψουν, απαντούν (*Reply*) στο θέμα αυτό. Οι ομάδες συζήτησης αποτελούν τον πρόδρομο των forums και των πιο σύγχρονων Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (Samuel, 2011. Puttergill, 2012).

γ) Μέσα κοινωνικής δικτύωσης (*Social Media*): εκπροσωπούνται μέσα από διάφορες τεχνολογικές πλατφόρμες και αποτελούνται από έναν συνδυασμό τεχνολογίας, πληροφορίας (κείμενο, βίντεο, φωτογραφίες) και διαδικτυακής κοινωνικοποίησης. Υπάρχουν περίπου 350 σήμερα και διακρίνονται ανάλογα με το αντικείμενο, το στόχο δηλαδή της δικτύωσης (μπορεί να βασίζονται σε συγκεκριμένα ενδιαφέροντα χρηστών ή να είναι ανοικτοί σε όλους τους χρήστες), τον τρόπο εγγραφής και συμμετοχής μελών (ελεύθερη ή περιορισμένη), τον τρόπο επικοινωνίας των μελών τους ή και το είδος του περιεχομένου που ανταλλάσσουν οι χρήστες τους μεταξύ τους. Σε γενικές γραμμές, βασικά χαρακτηριστικά τους είναι η συμμετοχικότητα, καθώς δίνεται η δυνατότητα σε οποιονδήποτε ενδιαφέρεται να συμβάλει και να αντιδράσει και ο ανοιχτός χαρακτήρας, ενθαρρύνοντας τα σχόλια και τη συμμετοχή στις πληροφορίες. Επιπλέον, σπάνια παρεμποδίζουν την πρόσβαση και την παραγωγή περιεχομένου και δε δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην προστασία περιεχομένου με κωδικούς πρόσβασης. Τέλος, οι περισσότερες κατηγορίες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης προάγουν τη συνδεσιμότητα, χρησιμοποιώντας συνδέσμους με άλλους ιστότοπους, πηγές και ανθρώπους (Mayfield, 2008. Boyd & Ellison, 2007. Ellison, Steinfield, & Lambert, 2007). Η παρούσα

διατριβή εστιάζεται στα Μέσα και στις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης και για το λόγο αυτό στην αμέσως επόμενη ενότητα θα γίνει λεπτομερής αναφορά στο ρόλο και στη λειτουργία τους.

1.2 Κοινωνικά Μέσα και Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης

Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (*Social Media*) ονομάζονται τα εργαλεία διαμοιρασμού δεδομένων/ πληροφοριών και τα μέσα επικοινωνίας όπως για παράδειγμα οι Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (*Social Networking Sites*), ενώ ο όρος Κοινωνική Δικτύωση (*Social Networking*) αναφέρεται στη δημιουργία και την αξιοποίηση των διαδικτυακών κοινοτήτων με σκοπό τη διασύνδεση ανθρώπων με κοινά ενδιαφέροντα (Zhang, 2010). Στο Διαδίκτυο υπάρχουν εκατοντάδες Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (βλ. Σχήμα 1.1) και καθώς η χρήση τους αυξάνεται με ταχύτατους ρυθμούς, πολλοί ερευνητές προσπάθησαν να τις κατηγοριοποιήσουν χρησιμοποιώντας διαφορετικές βάσεις και κριτήρια. Για παράδειγμα, η κατηγοριοποίηση του Owyang (2009) βασίζεται στη λειτουργικότητα τους, ενώ η Bard (2010), διαχωρίζει τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης σε 23 κατηγορίες σύμφωνα με τις δυνατότητες που μπορούν να προσφέρουν στους καταναλωτές, στο χώρο των επιχειρήσεων και στην αγορά γενικότερα.

Σχήμα 1.1 Χάρτης των Κοινωνικών Μέσων Δικτύωσης (Social Media)

Από την άλλη πλευρά, ο Zhang (2010) στην έρευνα του με τίτλο «*Social Media and Distance Education*» διακρίνει τα Κοινωνικά Μέσα Δικτύωσης σε έξι βασικές κατηγορίες:

α) Κοινωνικά δίκτυα ή Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (*Social Networks*), όπως το Facebook, MySpace, το Bebo, το Google+ και το LinkedIn.

β) Μέσα Κοινωνικής Σελιδοσήμανσης (*social bookmarking ή social tagging*), όπως τα Digg, Delicious, CiteULike, Google Reader, StumbleUpon

γ) Ιστοσελίδες συνεργατικής συγγραφής (*collaborative authoring*): Wikipedia, Google Docs.

δ) Ιστοσελίδες ανταλλαγής πολυμέσων (*multimedia sharing*) δημιουργούν κοινότητες στις οποίες οι χρήστες τους οργανώνουν και μοιράζονται συγκεκριμένα είδη περιεχομένου που μπορούν να είναι φωτογραφίες, βίντεο, μουσική ή και άλλων ειδών καλλιτεχνικά έργα, με πιο δημοφιλείς τα YouTube, Flickr, deviantArt, Vimeo, Slideshare.net, Scribd, Spotify, SoundCloud

ε) Ιστολόγια (*blogs, micro-blogging*), είναι ατομικές ή ομαδικές ιστοσελίδες στις οποίες κανείς μπορεί να αναρτήσει περιεχόμενο που συνήθως εμφανίζεται σε αντίστροφη χρονολογική σειρά. Μπορούν να περιέχουν κείμενο, εικόνα, ήχο, βίντεο και να καλύπτουν ποικίλα θέματα, όπως προσωπικά, κοινωνικά, επιστημονικά και θέματα επικαιρότητας. Παραδείγματα αποτελούν τα Blogger, WordPress, LiveJournal, ExpressionEngine, Typad, καθώς και το ελληνικό Pathfinder Blogs. Το Twitter είναι το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα micro-blogging, ενώ micro-blogging χαρακτηριστικά έχουν και τα Tumblr, Foursquare, Posterous, Google Buzz και Jaiku.

στ) Διαδικτυακές τηλεδιασκέψεις (*Web conferencing*), όπως τα WebEx, GoToMeeting, DimDim.

Οι Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης επιτρέπουν στους χρήστες τους να δημιουργήσουν δημόσια ή ημιδημόσια προφίλ και δίκτυα, να διαμορφώσουν λίστες άλλων χρηστών με τους οποίους μοιράζονται μια σύνδεση, να έχουν πρόσβαση σε προφίλ και δίκτυα άλλων και να μπορούν με αυτό τον τρόπο να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους (Boyd & Ellison, 2007). Επιπλέον, παρέχουν τη δυνατότητα διατήρησης των κοινωνικών επαφών που δημιουργήθηκαν εκτός Διαδικτύου, αλλά και επιτρέπουν στο γρήγορο σχηματισμό διαδικτυακών κοινοτήτων που διευκολύνουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών τους με την παροχή μιας δυναμικής και συνάμα πολύμορφης πλατφόρμας που επιτρέπει τις συζητήσεις, την ανταλλαγή δεδομένων πολυμέσων καθώς και την αναζήτηση ατόμων με κοινά ενδιαφέροντα, είτε για προσωπικούς είτε για κοινωνικούς λόγους (Błachnio, Przepiórka, & Rudnicka, 2013. Ellison, Steinfield, & Lampe, 2007).

Εκατομμύρια μέλη από όλες τις ηπείρους και από όλες τις ηλικιακές ομάδες στρέφονται προς τις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (*Social Networking Sites*) όπως το Facebook, το Twitter, το MySpace, το Youtube και το LinkedIn (Cachia, Compano, & Da Costa, 2007). Οι ιστότοποι αυτοί αποτελούν τα πιο δημοφιλή διαδικτυακά εργαλεία επικοινωνίας καθώς θεωρούνται ότι ενθαρρύνουν σημαντικά την κοινωνική αλληλεπίδραση και το διάλογο (Haythornthwaite, 2000. 2005). Η χρήση τους είναι τόσο διαδεδομένη που έρχεται δεύτερη ή ανταγωνίζεται τις μηχανές αναζήτησης (Lenhart, Madden, & Hitlin, 2005). Γίνονται οι βασικές περιοχές εξερεύνησης ταυτότητας και αυτοέκφρασης, καθώς προσφέρουν την ευκαιρία στους χρήστες τους να εκφράσουν τη δημιουργικότητά τους, να την κοινοποιήσουν σε ένα μεγάλο ακροατήριο και να λάβουν ανατροφοδότηση (Cachia et al., 2007). Έρευνες σχολιάζουν ότι εκπληρώνουν ανάγκες για κοινωνική αναγνώριση, κοινωνική υποστήριξη, και την

αίσθηση του «ανήκειν» (Baym et al., 2007. Nabi, Prestin & So, 2013) – ανάγκες που δεν ικανοποιούνται απαραίτητα από τον άμεσο κοινωνικό κόσμο ενός προσώπου (Caplan, 2005).

Οι Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης συμβάλλουν στη συγκρότηση μιας «εικονικής κοινότητας» που τα μέλη συνδέονται μεταξύ τους σε μια νέα συλλογικότητα, όπως αυτή διαμορφώνεται στη βάση κοινών προφίλ ή κοινών ενδιαφερόντων και στόχων. Δεν αντικαθιστούν τα εγκαθιδρυμένα κοινωνικά δίκτυα εκτός Διαδικτύου. Οι χρήστες συνήθως δεν αναζητούν νέα άτομα ή να δικτυωθούν, αλλά επιδιώκουν να διατηρήσουν επαφή με τις ήδη υπάρχουσες ομάδες φίλων και γνωριμιών, αν και με το λογισμικό του Facebook μπορεί κανείς να βρει εύκολα κοινούς φίλους (Haythornthwaite, 2000, 2005). Συχνά αποτελούν την εικόνα ή την επέκταση των κοινωνικών δικτύων εκτός Διαδικτύου, επιτελώντας έτσι μια διπλή λειτουργία που συνίσταται στην μέσω Διαδικτύου χαρτογράφηση των υφιστάμενων δεσμών και τη δημιουργία νέων (Lampe, Ellison & Steinfield, 2007).

Υπάρχει ένα πλήθος Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης με διαφορές στο αντικείμενο τους, τον τρόπο εγγραφής και συμμετοχής μελών, τον τρόπο επικοινωνίας μεταξύ των μελών τους και το είδος του περιεχομένου που αναρτάται. Υπάρχουν όμως και χιλιάδες άλλες με πιο εξειδικευμένο χαρακτήρα, σχετιζόμενο με τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων ή με την προώθηση των προϊόντων και των υπηρεσιών κάποιας εταιρείας. Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας, παρουσιάζεται σχηματικά (Σχήμα 1.2) μια σύντομη αναδρομή στην ιστορία των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, ενώ περιγράφονται στη συνέχεια οι κυριότερες Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης που θα μας απασχολήσουν στην πορεία.

Σχήμα 1.2 Αναδρομή στην Ιστορία των Social Media και των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

1.2.1 Facebook

Ξεκίνησε το 2004 ως μια σελίδα κοινωνικής δικτύωσης μόνο για τους φοιτητές του Πανεπιστημίου του Χάρβαρντ. Το 2005 αρχίζουν να αποκτούν πρόσβαση μαθητές λυκείων και πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, ενώ σταδιακά επεκτείνεται σχεδόν σε όλα τα πανεπιστημιακά ιδρύματα, κολέγια, λύκεια και γυμνάσια των ΗΠΑ, από εκεί σε επαγγελματικές ενώσεις και τέλος σε όλο τον κόσμο. Σήμερα έχει πάνω από 1 δισεκατομμύριο ενεργούς χρήστες, και θεωρείται μία από τις δημοφιλέστερες ιστοσελίδες του πλανήτη, μετά το *Google*. Η πρόσβαση σε οποιονδήποτε επιθυμεί να ανοίξει ένα λογαριασμό είναι δωρεάν και εύκολη με τη χρήση μιας διεύθυνσης ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Με την εγγραφή του ο χρήστης δημιουργεί το προσωπικό του προφίλ και μπορεί να στείλει αιτήματα φιλίας (*friend request*) σε άλλους χρήστες, που μπορεί να είναι άγνωστοι, ή ήδη γνωστοί του από τον κοινωνικό του κύκλο εκτός Διαδικτύου και οι οποίοι μπορούν να τον αποδεχθούν ή να τον απορρίψουν. Από τη στιγμή που ο χρήστης αποκτά φίλους, μπορεί και βλέπει τις δημοσιεύσεις τους και μερική από τη δραστηριότητα τους στην αρχική του σελίδα (*wall*).

Οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα να αποστέλλουν μηνύματα δημόσια ή να συνομιλούν με προσωπικά μηνύματα (*chat*), να μοιράζονται φωτογραφίες, βίντεο, παιχνίδια και άλλες μικροεφαρμογές χωρίς κανένα κόστος. Επιπλέον, μπορούν στις δημοσιεύσεις που αναρτούνται να κάνουν «*like*» (μου αρέσει), «*share*» (κοινοποίηση) και «*comments*» (σχόλια). Χρήστες με συνδεδεμένο προφίλ μπορούν να κάνουν «*like*» σε οποιαδήποτε Ιστοσελίδα στο Διαδίκτυο και να προσθέτουν το περιεχόμενο της στο προφίλ τους. Επιπλέον, το Facebook επιτρέπει με την εντολή «*unfriend*» τη διαγραφή ενός ή περισσότερων ατόμων από το δίκτυο των φίλων ενός χρήστη. Από το 2011, σε

συνεργασία με το *Skype*, το Facebook παρουσίασε λειτουργία δικτύου τηλεδιάσκεψης για παροχή δωρεάν βιντεο-κλήσεων (Kirkpatrick, 2010).

1.2.2 MySpace

Το MySpace δημιουργήθηκε το 2003 στην Καλιφόρνια. Μέσα σε λίγα χρόνια προσέλκυσε εκατομμύρια χρήστες έτσι ώστε την περίοδο 2005-2008 να γίνει η μεγαλύτερη σε επισκεψιμότητα σελίδα κοινωνικής δικτύωσης στον κόσμο. Το MySpace επιτρέπει στους χρήστες του, κατά τη δημιουργία του προφίλ τους, να επιλέξουν τον τύπο που θα έχει (π.χ. προσωπικό, μουσικό, κωμικό, ή δημιουργός ταινιών) και το κατά πόσο οι πληροφορίες που δημοσιεύονται είναι δημόσια διαθέσιμες ή ιδιωτικές. Οι χρήστες έχει τη δυνατότητα να επεξεργάζονται την εμφάνιση του προφίλ, όσον αφορά το χρώμα, το θέμα ή την παρουσίαση των πληροφοριών που επιλέγουν να δημοσιεύσουν.

Επιπλέον, μπορούν να ενσωματώσουν «*widgets*», μικρά προγράμματα με γραφικά στοιχεία και ζωντανή ανανέωση πληροφοριών και «*slideshows*», κινούμενο κείμενο και εικόνες με δυνατότητα μουσικής επένδυσης και λεζάντες, αλλά και να δημιουργήσουν παιχνίδια ή άλλες εφαρμογές μέσω των υπηρεσιών και των εργαλείων που τους προσφέρει η πλατφόρμα και να τα προσθέσουν στο προφίλ τους. Αυτή η μεγάλη δύναμη εξατομίκευσης της προσωπικής ιστοσελίδας του κάθε χρήστη έκανε το MySpace ιδιαίτερα δημοφιλές προσελκύοντας μεγάλο αριθμό χρηστών, κυρίως νέους, μουσικά συγκροτήματα, καλλιτέχνες και άλλες εμπορικές ιστοσελίδες. Ωστόσο αν και είχε πάνω από 200 εκατομμύρια χρήστες σε όλο τον κόσμο, από τον Απρίλιο του 2008 και έπειτα με την έλευση του Facebook, το MySpace γνώρισε καθοδική πορεία όσον αφορά τους επισκέπτες και τη δημοτικότητα του. Σήμερα, παρά τις πολλές

επανασχεδιάσεις, ο αριθμός των χρηστών του MySpace έχει μειωθεί δραματικά (Manago, Graham, Greenfield & Salimkhan, 2008).

1.2.3 Twitter

Δημιουργήθηκε το 2006 και αποτελεί την πιο δημοφιλή υπηρεσία μικρο-ιστολογίων (*micro-blogging*), την οποία χρησιμοποιούν εκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον κόσμο. Έχει χαρακτηριστεί ως «το *SMS* του Διαδικτύου», καθώς οι χρήστες του δημιουργούν προφίλ και μπορούν να δημοσιεύουν μικρά κείμενα έως 140 χαρακτήρες, τα οποία αποκαλούνται «τιτιβίσματα» (*tweets*). Όσοι διαβάζουν τα μηνύματα και παρακολουθούν ένα προφίλ λέγονται «*followers*», ενώ για να μπορέσουν να απαντήσουν σε κάποιον θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν το σύμβολο @ μπροστά από το *username* του ή το βελάκι δίπλα στο *tweet* του. Επιπλέον, οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα να αποθηκεύουν τις αναρτήσεις που έχουν κάνει ή να προωθούν (*share*) μια ανάρτηση ενός χρήστη που βρίσκουν χρήσιμη ή ενδιαφέρουσα σε άλλα άτομα που τους «ακολουθούν».

Επιτρέπεται η δημιουργία λιστών με άτομα που τους ενδιαφέρουν, χρήστες που ακολουθούν, ή χρήστες που τους ακολουθούν. Τα άτομα αυτά μπορούν να οργανώνονται σε διαφορετικές θεματικές ενότητες και κάποιος άλλος χρήστης μπορεί να «ακολουθήσει» τις λίστες αυτές που έχουν δημιουργηθεί. Τόσο τα μηνύματα, όσο και οι λίστες είναι κάτω από τον απόλυτο έλεγχο του χρήστη που μπορεί να δηλώσει αν είναι δημόσια ή ιδιωτικά, ώστε να μην μπορούν να τους ακολουθήσουν άλλοι χρήστες χωρίς τη δική του έγκριση. Για τη δημιουργία ή παρακολούθηση μιας συζήτησης πάνω σε ένα συγκεκριμένο θέμα χρησιμοποιείται η δίσηση «#» ή «*hashtag*» όπως ονομάζεται, για τη δημιουργία λέξεων-κλειδιών που διευκολύνει την κατηγοριοποίηση του

τεράστιου όγκου δεδομένων που υπάρχουν ανά δεδομένη στιγμή. Το Twitter θεωρείται μέρος προώθησης ιδεών, προϊόντων και πληροφοριών και φυσικά μια πλατφόρμα ασύγχρονης συζήτησης (*chat*), όπου η συζήτηση μπορεί να εξελιχθεί σε μεγαλύτερη διάρκεια, αλλά και με περισσότερα άτομα από ό,τι ένα κλασικό *chat*. Θέματα που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, σχολιάζονται πολύ στο Twitter, κάνοντας μεγάλους οργανισμούς παγκοσμίως όπως το CNN και το BBC να το χρησιμοποιούν για να συλλέγουν νέα (Park, Cha, & Cha, 2012).

1.2.4 LinkedIn

Το LinkedIn δημιουργήθηκε το 2003 στην Καλιφόρνια των ΗΠΑ και είναι μια Ιστοσελίδα προσανατολισμένη στην κοινωνική δικτύωση χρηστών με επαγγελματικό και επιχειρηματικό προσανατολισμό κυρίως. Παρέχει ένα πλήθος λειτουργιών στους χρήστες του, όπως π.χ. τη δυνατότητα δημιουργίας ενός προφίλ με το βιογραφικό σε πολλές γλώσσες, τη δυνατότητα να συστήσει/ προσκαλέσει άλλα μέλη, τη δημιουργία προφίλ εταιρείας ή ομάδων συμφερόντων. Δίνει δηλαδή τη δυνατότητα στους χρήστες του να δημιουργήσουν ένα δίκτυο από υπάρχουσες, αλλά και νέες επαγγελματικές επαφές ή συνεργάτες. Η βασική του χρήση είναι δωρεάν, ωστόσο, υπάρχουν χρεώσεις για επιπρόσθετες παροχές που απευθύνονται σε εργοδότες οι οποίοι μπορούν να κάνουν δημοσιεύσεις για διαθέσιμες θέσεις εργασίας. Το 2012, το LinkedIn εισήγαγε τη δυνατότητα κοινοποιήσεων, όπου οι χρήστες μπορούν να δουν τι μηνύματα αναρτώνται από τις επαφές τους ή σε άλλες πληροφορίες/σελίδες που έχουν σχολιάσει. Η εισαγωγή αυτής της λειτουργίας θεωρείται ως μια προσέγγιση στα κοινωνικά δίκτυα όπως το Facebook και το Google+, τα οποία παρείχαν αυτή τη δυνατότητα ανταλλαγής πληροφοριών από την αρχή της δημιουργίας τους (Feuls, Fieseler, Meckel, & Suphan, 2014).

1.2.5 Pinterest

Δημιουργήθηκε το 2009 και έγινε διαθέσιμο στο κοινό τον Μάρτιο του 2011. Αποτελεί μια ηλεκτρονική πλατφόρμα που επιτρέπει στους χρήστες της να δημιουργούν ένα προσωπικό προφίλ στο οποίο να παρουσιάζουν σε πίνακες (*boards*) τις συλλογές που έχουν αποθηκεύσει, αλλά και να τις μοιράζονται με άλλους χρήστες. Οι προσωποποιημένοι πίνακες αυτοί αποτελούνται από σελιδοδείκτες, τα λεγόμενα «*pins*», που μπορούν να είναι στατικές εικόνες, κινούμενες εικόνες (*GIF*) αλλά και βίντεο. Οι συλλογές αυτές τυπικά οργανώνονται με βάση το περιεχόμενό τους και μπορούν να είναι βασισμένες σε μια συγκεκριμένη θεματολογία π.χ. μόδα, γάμος, συνταγές μαγειρικής, ταξιδιωτικοί προορισμοί κ.α. Οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα δημιουργήσουν όσους πίνακες με συλλογές επιθυμούν, καθώς και να ορίσουν το βαθμό ορατότητας στους υπόλοιπους χρήστες, δηλαδή να είναι είτε προσβάσιμα προς όλους, είτε κρυφά και μόνο για προσωπική χρήση. Οι χρήστες μπορούν να μεταφορτώνουν, να αποθηκεύουν, να διαχωρίζουν και να οργανώνουν φωτογραφίες «*pins*» που έχουν συλλέξει είτε μέσω άλλων χρηστών του Pinterest, είτε μέσω του Διαδικτύου από (σχεδόν) οποιαδήποτε Ιστοσελίδα, κάνοντας χρήση του κουμπιού «*Pin it*» που βρίσκεται στους σελιδοδείκτες του browser ή ως επέκταση του browser. Σε κάθε «*pin*» υπάρχουν οι επιλογές «*Like*», «*visit website*» για την άμεση επίσκεψη στην ιστοσελίδα από τη οποία προέρχεται, «*send*» για αποστολή του «*pin*» σε προσωπικό μήνυμα, και τέλος η επιλογή «*σχόλια*» για παροχή επανατροφοδότησης. Μερικά είδη «*pins*» μπορούν να περιέχουν τιμή, αν προέρχονται από κάποιο κατάστημα, είτε συστατικά, αν πρόκειται για συνταγή, είτε ακόμη και κάποια τοποθεσία στο χάρτη, αν πρόκειται για «*place pin*» (Konsoulas, 2014a).

1.2.6 Google+

Δημιουργήθηκε το 2011 και είναι ένα από τα νεότερα Κοινωνικά Δίκτυα. Βασικός σκοπός του είναι να αποτελέσει μια πλατφόρμα όπου η Google μπορεί να συνδέσει όλες τις υπόλοιπες υπηρεσίες της, καθώς ένα προφίλ στο Google+ μπορεί να χρησιμοποιηθεί για υπηρεσίες όπως το YouTube, το Gmail, κλπ. Όπως και στο Facebook, ένα προφίλ μπορεί να περιέχει αρκετές προσωπικές πληροφορίες, όπως για την εκπαίδευση και την εργασιακή εμπειρία του χρήστη. Το Google+ λειτουργεί όπως περίπου και το Twitter στις φιλίες, μόνο που αντί για τη φράση «ένας χρήστης ακολουθεί κάποιον άλλο», χρησιμοποιείται η φράση «ένας χρήστης κυκλώνει κάποιον άλλο». Αυτό σημαίνει πως ο χρήστης ακολουθεί όσους θέλει και ακολουθείται από οποιονδήποτε. Η χρήση κύκλων βοηθά τους χρήστες να κατηγοριοποιούν όσους ακολουθούν και να ενημερώνονται εύκολα για κάθε κύκλο χρηστών ή για όλους τους χρήστες, μέσω της αρχικής σελίδας. Οι κύκλοι βοηθούν επίσης στην κοινοποίηση δημοσιεύσεων.

Στις «κοινότητες» του Google+, μια λειτουργία αντίστοιχη με τα groups του Facebook, οι χρήστες μπορούν να έχουν εύκολη και άμεση πρόσβαση σε μια μεγάλη ποικιλία θεμάτων. Όσον αφορά τις αναρτήσεις στην ιστοσελίδα, οι χρήστες χρησιμοποιούν το «+1» στη θέση του «like», μπορούν να τις κοινοποιήσουν σε άλλους χρήστες, να τις σχολιάσουν, αλλά και να τις κατηγοριοποιήσουν με τη χρήση των «hashtags». Το Google+ προσφέρει εξαιρετικά εργαλεία στον τομέα των φωτογραφιών, καθώς μπορεί αυτόματα και τις βελτιώνει μετά το upload του χρήστη, περιέχει εξαιρετικά εργαλεία επεξεργασίας για χρήστες του *Chrome*, ενώ επίσης μπορεί και δημιουργεί αυτόματα διάφορα όμορφα εφέ στις φωτογραφίες των χρηστών που έχουν πρόσβαση από κινητές συσκευές. Αυτό που ξεχωρίζει το Google+ από τα υπόλοιπα Κοινωνικά Δίκτυα είναι η

υπηρεσία «*Hangouts*» που επιτρέπει στη δημιουργία βίντεο κλήσεων έως και 10 χρηστών ταυτόχρονα, που μέσω ζωντανής ροής (live streaming) δίνεται η δυνατότητα σε χρήστες από όλο τον κόσμο να συνδεθούν και να παρακολουθήσουν (Puttergill, 2012).

1.2.7 Instagram

Δημιουργήθηκε το 2010 αρχικά ως εφαρμογή για κινητά smartphones η οποία επέτρεπε τη λήψη, την επεξεργασία και το διαμοιρασμό φωτογραφιών και βίντεο. Τον Απρίλιο του 2012 εξαγοράστηκε από το Facebook επιτρέποντας στην πρόσβαση του και από άλλες συσκευές πέραν των κινητών τηλεφώνων όπως από υπολογιστές και tablets. Κάθε προφίλ που δημιουργείται είναι από προεπιλογή δημόσιο, ωστόσο ο χρήστης του στην πορεία μπορεί να επιλέξει να αλλάξει αυτές τις ρυθμίσεις. Τα προφίλ μπορεί να εμπλουτιστεί με φωτογραφίες, πληροφορίες βιογραφικού, ή και σύνδεσμους (*links*) προς άλλες ιστοσελίδες. Κάθε χρήστης μπορεί να χρησιμοποιήσει παλιές φωτογραφίες και βίντεο από τη μνήμη της συσκευής ή να τραβήξει μια φωτογραφία ή ένα βίντεο (μέγιστης διάρκειας 15 δευτερολέπτων) και στη συνέχεια να προβεί στην επεξεργασία τους μέσω των διαφόρων φίλτρων και εργαλείων που προσφέρει η εφαρμογή. Δεν υπάρχει η δυνατότητα για κοινοποίηση (*share*) φωτογραφιών, ούτε για κατέβασμα (*download*), ενώ το ανέβασμα φωτογραφιών και βίντεο είναι εφικτό μονάχα μέσω των κινητών συσκευών και όχι μέσω υπολογιστή. Χρησιμοποιώντας τον υπολογιστή μπορεί κανείς να δει το προφίλ του, την αρχική σελίδα του με φωτογραφίες και βίντεο όσων ακολουθεί, τις οποίες μπορεί να κάνει «*like*» και να αφήσει σχόλιο, ή να κάνει «*follow*» νέους χρήστες. Στο Instagram δεν υπάρχουν φιλίες. Αντιθέτως, λειτουργεί η φιλοσοφία των «*followers*», δηλαδή κάθε χρήστης «ακολουθεί» όποιους χρήστες επιθυμεί και ακολουθείται από όσους ενδιαφέρονται για το περιεχόμενο του. Το Instagram

υποστηρίζει τη λειτουργία των «*hashtags*», ομαδοποιώντας φωτογραφίες και βίντεο γύρω από συγκεκριμένα θέματα, καθώς επίσης και τη λειτουργία «*tagging*», προσθέτοντας με ετικέτα χρήστες σε φωτογραφίες, και τη λειτουργία προσωπικών μηνυμάτων. Τέλος, η εφαρμογή διαθέτει πολύ καλές λειτουργίες για εξερεύνηση νέων φωτογραφιών και βίντεο, καθώς με την επιλογή «Εξερεύνηση» ο χρήστης έχει πρόσβαση σε φωτογραφίες και βίντεο τα οποία είτε είναι δημοφιλή σε όλο τον κόσμο, είτε έχουν σχολιαστεί ή έχουν δεχτεί «*like*» από άλλους χρήστες που ακολουθεί (Lur, Trub, & Rosenthal, 2015).

Συνοψίζοντας, καθώς οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης διαρκώς πολλαπλασιάζονται και εξαπλώνονται, η κατηγοριοποίηση τους γίνεται όλο και δυσκολότερη. Αν και στην αρχή της δημιουργίας τους τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης είχαν ξεκάθαρες διαφορές μεταξύ τους είτε όσον αφορά τη φιλοσοφία, το σχεδιασμό ή τις υπηρεσίες που προσέφεραν, αυτό άρχισε να αλλάζει σταδιακά και έτσι βλέπουμε ιδιαίτερα δημοφιλή εργαλεία να υιοθετούνται από πολλαπλές πλατφόρμες. Για παράδειγμα, η χρήση της δίεσης «#» ή «*#hashtag*» πρωτοχρησιμοποιήθηκε στο Twitter, ωστόσο εξαιτίας της δημοτικότητας του και της ευκολίας που παρείχε στη δημιουργία λέξεων-κλειδιών που διευκόλυνε την κατηγοριοποίηση του τεράστιου όγκου πληροφοριών που υπήρχαν ανά δεδομένη στιγμή, άρχισε να υιοθετείται από το Instagram και το Facebook. Επιπλέον, το Facebook έχει χαρακτηριστικά *micro-blogging* με τη χρήση της ενημέρωσης κατάστασης (*status update*), ενώ το Flickr και το YouTube παρουσιάζουν ένα σύστημα στο οποίο οι χρήστες τους μπορούν να αναρτούν τα σχόλια τους με παρόμοιο τρόπο με αυτό των Ιστολογίων (*blogs*) (Puttergill, 2012).

1.3 Θεωρητικές προσεγγίσεις για την Επικοινωνία διαμέσω Υπολογιστή

Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι η έρευνα στο πεδίο της επικοινωνίας μέσω υπολογιστή δεν έχει σταματήσει να επικεντρώνεται στις συνέπειες που μπορεί να έχει στην κοινωνική αλληλεπίδραση και τις διαπροσωπικές σχέσεις των χρηστών του Διαδικτύου. Πλήθος ερευνητών ισχυριζόταν ότι η επικοινωνία μέσω υπολογιστή δεν ήταν κατάλληλη για σύνθετα, συναισθηματικά, και διαφορούμενα μηνύματα, λόγω της έλλειψης κοινωνικόσυναισθηματικών στοιχείων (Barua, Chellappa, & Whinston, 1997), της μη ύπαρξης κοινωνικής παρουσίας (Connell, Mendelsohn, Robins, & Canny, 2001. Short, Williams, & Christie, 1976) ή και της χαμηλής τους ποιότητας ως μέσα επικοινωνίας (Daft & Lengel, 1986. Daft, Lengel, & Trevino, 1987). Ένα τέτοιο περιβάλλον μπορούσε μόνο να δημιουργήσει ψευδαισθήσεις πραγματικών κοινοτήτων (Beniger, 1987), επηρεάζοντας αρνητικά τις διαπροσωπικές σχέσεις, ειδικά μεταξύ των δυο φύλων. Στον αντίποδα ωστόσο βρίσκονταν ερευνητές που υποστήριζαν ότι όσο περισσότερο το Διαδίκτυο γίνεται μέρος της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας, τόσο μειώνονται οι απόψεις για τις αρνητικές ψυχολογικές και κοινωνικές συνέπειες που συνδέονται με τη χρήση του (Kraut, Kiesler, Boneva, Cummings, Helgeson & Crawford 2002).

Αν και το πεδίο της επικοινωνίας μέσω υπολογιστή για κοινωνικούς σκοπούς είναι σχετικά νέο, υπάρχει ένα τεράστιο πλήθος θεωριών οι οποίες είναι διαρκώς υπό διαμόρφωση και αναθεώρηση (Walther, 2011). Ήδη από τις αρχές του 1980 ένας πλούτος διεπιστημονικών θεωρητικών προσεγγίσεων επιχειρούσαν να εξερευνήσουν τα χαρακτηριστικά και τις επιπτώσεις της διαμεσολαβούμενης επικοινωνίας. Κάθε θεωρία αντικατοπτρίζει μια διαφορετική προσέγγιση, έχει τους δικούς της όρους και ερμηνείες και μπορεί να προέρχεται από τομείς όπως η μελέτη της ανθρώπινης επικοινωνίας, οι

τηλεπικοινωνίες και τα μέσα ενημέρωσης, η πληροφορική, η αλληλεπίδραση ανθρώπου-υπολογιστή και η ψυχολογία, εστιάζοντας σε τεχνικές, γλωσσικές, πολιτισμικές, κοινωνικές, πολιτικές, γνωστικές ή ψυχολογικές πτυχές (December, 1997. Graig, 1999. Nguyen, 2008).

Ωστόσο, νεότερες έρευνες συμφωνούν στην ανάγκη δημιουργίας νέων θεωριών επικοινωνίας διαμέσω υπολογιστή, καθώς οι υφιστάμενες δεν επαρκούν για να ερμηνεύσουν τα φαινόμενα της (Whittaker, 2003). Επιπλέον, οι θεωρίες επικοινωνίας για την κατά πρόσωπο επαφή δεν είναι κατάλληλες για την ερμηνεία όλων των αλληλεπιδράσεων που δημιουργούνται στο Διαδίκτυο (Mohammed & Thombre, 2005). Εντούτοις, οι διαρκώς μεταβαλλόμενες τεχνολογίες διαμεσολαβούμενης επικοινωνίας κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών δείχνουν ότι οι πιο χρήσιμες ερμηνείες της επικοινωνίας διαμέσω υπολογιστή φαίνεται ότι είναι αυτές που στηρίζονται στα ισχυρά θεμέλια των θεωριών που αναπτύχθηκαν σε παραδοσιακά πλαίσια (Yzer & Southwell, 2008).

Στην παρούσα εργασία γίνεται μια αναφορά στις πιο δημοφιλείς θεωρίες με σκοπό όχι τόσο την ανεύρεση της επικρατέστερης θεωρίας, όσο την πληρέστερη περιγραφή των κοινωνικών και ψυχολογικών προεκτάσεων του διαπροσωπικού χαρακτήρα της επικοινωνίας μέσω Διαδικτύου και κατ' επέκταση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης. Οι πρώτες προσπάθειες για να περιγραφεί η επικοινωνία μέσω Διαδικτύου παρουσιάζονται στη θεωρία Κοινωνικής Παρουσίας και τη θεωρία του Πλούτου των Μέσων και το Μοντέλο των Μειωμένων Στοιχείων, θεωρίες που τονίζουν τις μεγάλες διαφορές που έχει η κατά πρόσωπο επικοινωνία με την διαμεσολαβημένη επικοινωνία που, καθώς βασίζεται σε κείμενο (text-based), είναι από τη φύση της απρόσωπη,

τεχνική και απόμακρη (π.χ. Herring, 1996. Herschel, 1994. Dubrovsky et al., 1991. Kiesler & Sproull, 1992. Kiesler et al., 1984. Hiltz & Turoff, 1978).

1.3.1 Η θεωρία Κοινωνικής Παρουσίας (Social Presence Theory)

Η θεωρία Κοινωνικής Παρουσίας (*Social Presence Theory*) των Short, Williams και Cristie (1976), επικεντρώνεται στα κανάλια επικοινωνίας που διαθέτει ένα μέσο και την αίσθηση της κοινωνικής παρουσίας που παράγει, για παράδειγμα την οπτική, ακουστική και ψυχολογική επαφή που μπορεί να αναπτυχθεί με τη χρήση του εκάστοτε μέσου. Όσο υψηλότερη είναι η κοινωνική παρουσία ενός ατόμου σε ένα μέσο, τόσο μεγαλύτερη είναι η κοινωνική επιρροή που ασκούν στη συμπεριφορά του τα άλλα μέρη που επικοινωνούν (Lombard & Ditton, 1997). Η κοινωνική παρουσία επηρεάζεται από δυο διαστάσεις: την οικειότητα (διαπροσωπική ή έμμεση) και την αμεσότητα (ασύγχρονη ή σύγχρονη). Ως αποτέλεσμα αυτού, η κοινωνική παρουσία αναμένεται να είναι χαμηλότερη για την έμμεση επικοινωνία, όπως σε μια τηλεφωνική συνομιλία, σε σχέση με την διαπροσωπική επικοινωνία όπως στην κατά πρόσωπο συζήτηση. Αντίστοιχα, αναμένεται να είναι χαμηλότερη στην ασύγχρονη επικοινωνία (π.χ. ηλεκτρονικό ταχυδρομείο) από ότι στη σύγχρονη (π.χ. live chat). Η κατά πρόσωπο αλληλεπίδραση παρουσιάζει υψηλά επίπεδα κοινωνικής παρουσίας, σε σύγκριση με τους υπολογιστές και άλλες μορφές ασύγχρονης επικοινωνίας που λόγω της έλλειψης μη-λεκτικών στοιχείων, έχουν ως αποτέλεσμα μικρότερη κοινωνική παρουσία (Papacharissi & Rubin, 2000).

1.3.2 Η θεωρία του Πλούτου των Μέσων (Media Richness)

Η θεωρία του Πλούτου των Μέσων (*Media Richness*), γνωστή και ως Information Richness Theory των Daft και Lengel (1986), συνδέεται στενά με την ιδέα της

κοινωνικής παρουσίας και υποστηρίζει ότι ο βασικός στόχος κάθε επικοινωνίας είναι η επίλυση της ασάφειας και η μείωση της αβεβαιότητας. Τα μέσα επικοινωνίας διαφέρουν ως προς το βαθμό πλούτου που κατέχουν, δηλαδή το είδος και την ποσότητα των πληροφοριών που επιτρέπουν να μεταδίδονται σε ένα δεδομένο χρονικό διάστημα. Ως εκ τούτου, ορισμένα μέσα είναι πιο αποτελεσματικά από κάποια άλλα στο να εξομαλύνουν την ασάφεια και την αβεβαιότητα. Ο πλούτος ενός μέσου μετριέται λαμβάνοντας υπόψη μια σειρά από παράγοντες όπως η ικανότητα του να προσφέρει άμεση ανατροφοδότηση, το πλήθος των συμβόλων και στοιχείων που διαθέτει (λεκτικά και μη-λεκτικά), η ποικιλία γλωσσών και η δυνατότητα εξατομίκευσης (Daft & Lengel, 1986). Ως αποτέλεσμα, ο υπολογιστής θεωρείται λιγότερο πλούσιο μέσο σε σχέση με την κατά πρόσωπο επικοινωνία. Αν και η επικοινωνία διαμέσω υπολογιστή είναι χρήσιμη και με απλά μηνύματα διευκολύνει τις καθημερινές μας επαγγελματικές συναλλαγές, δεν είναι κατάλληλη για τη διαχείριση κοινωνικών σχέσεων που απαιτούν τη χρήση κοινωνικών μηνυμάτων που είναι πιο περίπλοκα ή ευαίσθητα (Griffin, 2012).

1.3.3 Η θεωρία των Φιλτραρισμένων Στοιχείων (Cues filtered out) και το

Μοντέλο των Μειωμένων Κοινωνικών Στοιχείων (Reduced Social Cues Model)

Η θεωρία των *Φιλτραρισμένων Στοιχείων (Cues filtered out)* των Culnan και Markus (1987) παρουσιάζει το περιβάλλον ενός υπολογιστή ως ένα πλαίσιο επικοινωνίας όπου οι συμμετέχοντες δεν μπορούν να δουν, να ακούσουν, να μυρίσουν, ή να αγγίξουν τον άλλο. Οι διαδικτυακές σχέσεις, οι οποίες βασίζονται επί το πλείστον σε γραπτά κείμενα, στερούνται των μη-λεκτικών κοινωνικών στοιχείων (π.χ. εμφάνιση, ρουχισμός, εκφράσεις του προσώπου, στάση και χειρονομίες) και των παρα-λεκτικών επικοινωνιακών στοιχείων (π.χ. τόνος, χροιά και ταχύτητα φωνής), δημιουργώντας ένα «κοινωνικό κενό» στην επικοινωνία (Baym, 1995, p. 140). Αντίστοιχα, το *Μοντέλο*

Μειωμένων Κοινωνικών Στοιχείων (Reduced Social Cues Model) των Kiesler, Siegel και McGuire (1986) επικεντρώνεται και αυτό στην απουσία κοινωνικών δεικτών που εμπεριέχουν μη-λεκτικά στοιχεία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι συνομιλίες ή οι άλλες κοινωνικές αλληλεπιδράσεις στο Διαδίκτυο να προσφέρουν εμπειρίες ολοκληρωτικά διαφορετικές, πολύ πιο φτωχές κοινωνικά και συναισθηματικά από τις αλληλεπιδράσεις της φυσικής κατά πρόσωπο επικοινωνίας (Walther, 1993).

Αν και οι προηγούμενες θεωρίες που παρουσιάστηκαν ήταν προσανατολισμένες στο μέσο και έδιναν έμφαση στη διαβιβαστική πλευρά της επικοινωνιακής διαδικασίας (μια στάση ή ένα συναίσθημα μεταφέρεται σε γραμμικό σχήμα όπως το πομπός-μήνυμα-κανάλι-δέκτης), η επόμενη ομάδα θεωριών αντιμετωπίζει τη διαμεσολαβημένη επικοινωνία ως μία προσωπική, κανονιστική και σύνθετη διαδικασία, δίνοντας έμφαση στις σύνθετες κοινωνικές και σχεσιακές συνθήκες που επικρατούν στον κυβερνοχώρο. Η θεωρία Επεξεργασίας Κοινωνικών Πληροφοριών (Walther, 1992) και η θεωρία της υπερπροσωπικής επικοινωνίας (Walther, 1996) αποτελούν παραδείγματα της σταδιακής αυτής στροφής από την τεχνολογία, προς τον άνθρωπο και τις ανάγκες του.

1.3.4 Η θεωρία Επεξεργασίας Κοινωνικών Πληροφοριών (Social Information Processing Theory)

Η θεωρία *Επεξεργασίας Κοινωνικών Πληροφοριών (Social Information Processing Theory)*, προτάθηκε από τον Walther (1992) ως ένα θεωρητικό πλαίσιο για να περιγράψει την έναρξη, δημιουργία και διατήρηση διαδικτυακών σχέσεων, ακόμα και με την έλλειψη μη-λεκτικών στοιχείων. Υπογραμμίζει ότι οι προσωπικές πληροφορίες που αποκτά κανείς κατά τη διάρκεια των διαδικτυακών αλληλεπιδράσεων έχουν τη δύναμη να δημιουργήσουν εντυπώσεις και σύνθετες «νοερές εικόνες» (Griffin, 2012),

οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν στη δημιουργία τόσο στενών σχέσεων, όσο και αυτών που αναπτύσσονται κατά την πρόσωπο με πρόσωπο επαφή. Βασικά χαρακτηριστικά της θεωρίας αποτελούν τα λεκτικά στοιχεία, που είναι η κύρια μορφή έκφρασης στην επικοινωνία μέσω Διαδικτύου και η διαχείριση του χρόνου, καθώς η ανταλλαγή κοινωνικών πληροφοριών είναι πιο αργή από την κατά πρόσωπο επικοινωνία (Weisgerber & Butler, 2005). Επιπλέον στοιχεία είναι η αναμενόμενη μελλοντική αλληλεπίδραση και το πώς οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται, χρησιμοποιούν και αντιδρούν σε ζητήματα χρόνου στην αλληλεπίδραση τους με τους άλλους (Tidwell & Walther, 2002). Οι άνθρωποι έχουν ανάγκη να εκφράζουν, στις σχέσεις που δημιουργούν, σύνθετα συναισθήματα όπως αγάπη και ευχαρίστηση. Για αυτό, ακόμα και όταν απουσιάζουν οπτικά και προφορικά στοιχεία όπως στην επικοινωνία μέσω Διαδικτύου, όταν θέλουν να εκφράζουν συναισθήματα, οι άνθρωποι τείνουν να συνδυάζουν γράμματα και σύμβολα του πληκτρολογίου δημιουργώντας τα λεγόμενα εικονοσύμβολα όπως τα *emoticons* και τα *smileys* (Walther & D'Addario, 2001).

1.3.5 Η θεωρία της υπερπροσωπικής επικοινωνίας (Hyper-personal communication theory)

Η θεωρία της υπερπροσωπικής επικοινωνίας επεκτείνει το πλαίσιο της θεωρίας Επεξεργασίας Κοινωνικών Πληροφοριών δίνοντας έμφαση στους παράγοντες που μπορούν να οδηγήσουν στην ανάπτυξη υπερπροσωπικών σχέσεων μέσω του Διαδικτύου (Walther 1996, 1997, 2001, 2011). Κατά την υπερπροσωπική επικοινωνία, οι σχέσεις που δημιουργούνται διαδικτυακά χαρακτηρίζονται ως πιο δυνατές, πιο στενές, με περισσότερη εμπλοκή και μεγαλύτερο βαθμό οικειότητας, από ότι αυτές στην κατά πρόσωπο επικοινωνία (Bubas, 2001. Griffin, 2012). Οι λόγοι για τους οποίους οι διαδικτυακές σχέσεις είναι περισσότερο ισχυρές κατά τον Walther (1996)

συνίστανται στο ότι το Διαδίκτυο δίνει τη δυνατότητα επιλεκτικής αυτοπαρουσίασης καθώς και τη δυνατότητα ελέγχου της επικοινωνίας. Συγκεκριμένα, μέσα στο πλαίσιο της επικοινωνίας μέσω Διαδικτύου, το άτομο μπορεί να αποφύγει τη χρήση ανεπιθύμητων συμπεριφορών όπως είναι η διακοπή του συνομιλητή, η ανεπιτυχής βλεμματική επαφή και οι ακατάλληλες μη λεκτικές νύξεις, με αποτέλεσμα τη δημιουργία θετικών εντυπώσεων στο συνομιλητή. Επιπρόσθετα, το άτομο μπορεί να καθορίσει ακριβώς το τι αλλά και το πώς θέλει να πει κάτι, ακριβώς επειδή στο Διαδίκτυο δεν αναμένει μια άμεση απάντηση (Walther & Parks, 2002). Αυτές οι δύο δυνατότητες προάγουν το γόνιμο διάλογο, αυξάνουν τη δυνατότητα αυτοαποκάλυψης και δημιουργούν ένα περιβάλλον οικειότητας ανάμεσα στους χρήστες (Walther & Parks, 2002. Walther ,1996).

Συνοψίζοντας, παρουσιάστηκαν δυο ομάδες θεωριών (Πίνακας 1.1), που από τη μια πλευρά αντιμετωπίζουν την επικοινωνία διαμέσω υπολογιστή ως απρόσωπη, τεχνική και απόμακρη, ενώ από την άλλη εστιάζουν στον διαπροσωπικό χαρακτήρα της επικοινωνίας και τις σύνθετες κοινωνικές και σχεσιακές συνθήκες που επικρατούν στο Διαδίκτυο. Αν και η τεχνολογία αλλάζει διαρκώς τους τρόπους με τους οποίους επικοινωνούμε και αλληλεπιδρούμε κοινωνικά, κοινός παρονομαστής εξακολουθεί να παραμένει ο άνθρωπος και οι διαπροσωπικές του ανάγκες. Οι McQuail, Blumler και Brown, στην κλασική πλέον μελέτη τους, επεσήμαναν ότι: *«η χρήση των Μέσων αποτελεί περισσότερο μια διαδικασία αλληλόδρασης, που συνδέει το περιεχόμενο των Μέσων, τις προσωπικές ανάγκες, τις αντιλήψεις, τους ρόλους, τις αξίες και το κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εντάσσεται και λειτουργεί ένα άτομο»* (McQuail, Blumler and Brown, 1972. Rosengren, Palmgreen & Wenner, 1985).

Πίνακας 1.1

Συνοπτική παρουσίαση των δημοφιλέστερων θεωρητικών προσεγγίσεων για την επικοινωνία μέσω υπολογιστή

Θεωρία	Χαρακτηριστικά	Επιδιωκόμενα Αποτελέσματα
Κοινωνική Παρουσία	Μη-λεκτική επικοινωνία Εγγύτητα και προσανατολισμός Φυσική εμφάνιση	Αντίληψη του άλλου Οικειότητα/ αμεσότητα Διαπροσωπικές Σχέσεις
Πλούτος των Μέσων	Μεταδιδόμενες πληροφορίες	Ασάφεια/ αβεβαιότητα Επικοινωνία/ συνεργασία
Μειωμένοι Κοινωνικοί Δείκτες	Μη-λεκτική επικοινωνία Οπτική επαφή	Φυσική συμπεριφορά Κοινωνική επιρροή Αντίληψη του άλλου
Κοινωνική Θεωρία Επεξεργασίας Πληροφοριών	Λεκτικά στοιχεία Παράταση χρόνου Αναμενόμενη μελλοντική αλληλεπίδραση	Διαπροσωπικές σχέσεις Οικειότητα Παροχή υποστήριξης
Υπερπροσωπική Επικοινωνία	Επιλεκτική αυτό-παρουσίαση Έλεγχος της επικοινωνίας	Σχέσεις με μεγαλύτερη οικειότητα από τις κατά πρόσωπο διαπροσωπικές σχέσεις

Έχει καταστεί σαφές μέχρι τώρα, ότι η επικοινωνία μέσω υπολογιστή δεν αφορά μόνο στον πομπό και το μήνυμα, δεν αποτελείται μόνο από τις τεχνολογικές της πτυχές ως ένα ενδιάμεσο, διαμεσολαβητικό εργαλείο, αλλά συνιστά μια ολοκληρωμένη επικοινωνιακή διαδικασία. Ως εκ τούτου, πρέπει να κατανοηθεί ο τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι τη χρησιμοποιούν, αλλά και να δοθεί έμφαση στα ιδιαίτερα ατομικά, ψυχολογικά και κοινωνικοπολιτισμικά χαρακτηριστικά τους που μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο στη διαδικασία επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης. Η θεωρία που μπορεί να δώσει καλύτερη και σαφέστερη απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα, είναι η θεωρία των *Χρήσεων και Ικανοποιήσεων (Uses and Gratifications Theory)*, η οποία κατάφερε να μετατοπίσει το ερευνητικό ενδιαφέρον από τον πομπό και το μήνυμα,

στον δέκτη, στους λόγους για τους οποίους τελικά το άτομο επιλέγει τη διαδικτυακή επικοινωνία.

1.3.6 Η θεωρία των Χρήσεων και Ικανοποιήσεων (Uses and Gratifications theory)

Η θεωρία των Χρήσεων και Ικανοποιήσεων (*Uses and Gratifications Theory*) εμφανίστηκε στη δεκαετία του 1970 ως αντίδραση στις πιο παραδοσιακές προσεγγίσεις της μαζικής επικοινωνίας. Δεν εστιάζεται στις επιπτώσεις των μέσων για το κοινό που τα χρησιμοποιεί, αλλά εξετάζει τους τρόπους και τους λόγους που έλκουν και κρατούν το κοινό σε εκείνα τα μέσα και το περιεχόμενο τους που ικανοποιεί τις κοινωνικές και ψυχολογικές τους ανάγκες. Επίσης διερευνά τα κίνητρα και τα πρότυπα επιλογής των μαζικών μέσων από το κοινό (Severin & Tankard, 2001). Έχει υιοθετηθεί από πολλούς ερευνητές (π.χ. Blumer & Katz, 1974. Rosengren, Wenner, & Palmgreen, 1985) και έχει αξιοποιηθεί ερευνητικά σε πολλούς τομείς όπως η επικοινωνία σε συμβατικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, η διαπροσωπική επικοινωνία και η διαδικτυακή επικοινωνία (Παπαθανασόπουλος, 2000). Συγκεκριμένα, έχει χρησιμοποιηθεί για την κατανόηση των κινήτρων των χρηστών όσον αφορά τη δραστηριοποίηση τους σε διάφορες εφαρμογές του Διαδικτύου, όπως η χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail), των άμεσων μηνυμάτων (instant messaging) και των ιστολογίων (blogs) και των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης. Σύμφωνα με τον Rubin (1994), οι χρήστες του Διαδικτύου δεν είναι παθητικοί δέκτες, αλλά με τρόπο ενεργό και εκλεκτικό, χρησιμοποιούν τα μέσα για να εκπληρώσουν τις δεδομένες ανάγκες τους, οι οποίες μπορούν να επηρεάζονται από ένα πλήθος παραγόντων, που μπορεί να είναι προδιαθεσιακοί, περιβαλλοντικοί ή και κοινωνιολογικοί. Για αυτόν τον λόγο η χρήση των μέσων καθορίζεται από ένα σύνολο στοιχείων που συμπεριλαμβάνουν τα κίνητρα

και τις ανάγκες των ανθρώπων να επικοινωνήσουν, το ψυχολογικό και κοινωνικό περιβάλλον τους, τις επικοινωνιακές συμπεριφορές που αναπτύσσονται σε αυτά και τις συνέπειες που έχουν αυτές (Rubin, 1994). Με την εφαρμογή του θεωρητικού πλαισίου των χρήσεων και ανταμοιβών στη μελέτη των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης ασχολήθηκε η Ray (2007), από την έρευνα της οποίας προέκυψε το συμπέρασμα ότι οι Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης προσφέρουν μία μοναδική ευκαιρία για ικανοποίηση μιας μεγάλης ποικιλίας αναγκών, στοιχείο που ως ένα βαθμό εξηγεί τόσο την δημοτικότητα των σελίδων αυτών, όσο και το φαινόμενο της πολύωρης ενασχόλησης με αυτές των ατόμων που τις χρησιμοποιούν. Τα ποικίλα χαρακτηριστικά που διαθέτουν Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης όπως το MySpace και το Facebook επιτρέπουν στο χρήστη να ικανοποιήσει την ανάγκη του για διασκέδαση, εύρεση πληροφοριών και παρακολούθηση της δραστηριότητας άλλων χρηστών, όπως επίσης και την ανάγκη αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας με άλλους χρήστες (Ray, 2007).

Συνοψίζοντας, αν και οι διαδικτυακές συμπεριφορές διαφέρουν στο σύνολό τους σε ποιότητα και περιεχόμενο, η θεωρία των Χρήσεων και Ικανοποιήσεων δίνει ιδιαίτερη σημασία στο άτομο και τις ανάγκες του, χωρίς να παραβλέπει το γεγονός ότι η ανθρώπινη κοινωνική συμπεριφορά στο Διαδίκτυο επηρεάζεται από παράγοντες οι οποίοι δεν είναι αποκλειστικά τεχνολογικοί ως προς τη φύση τους. Έχοντας, λοιπόν, ως βάση τη θεωρία των Χρήσεων και Ικανοποιήσεων, θα εξερευνήσουμε στη συνέχεια το ρόλο που μπορούν να παίξουν ατομικοί παράγοντες, που μπορεί να είναι προδιαθεσιακοί, κοινωνικοί και ψυχολογικοί, στη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης για επικοινωνιακούς σκοπούς, κοινωνική αλληλεπίδραση και αναζήτηση υποστήριξης.

B. ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ – ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΡΑ ΧΡΗΣΗΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

Πλήθος μελετών έχουν προσπαθήσει να καταγράψουν τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα επιλέγουν και οικειοποιούνται δυνητικά περιβάλλοντα για την ικανοποίηση των επικοινωνιακών τους αναγκών. Ατομικά χαρακτηριστικά που έχουν χρησιμοποιηθεί στο παρελθόν ως βάση για την πρόβλεψη διαδικτυακών συμπεριφορών (π.χ. Hamburger, 2002), επανέρχονται στο προσκήνιο για να συμβάλλουν στην κατανόηση της χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, όπως το Facebook (π.χ. Amichai-Hamburger & Vinitzky, 2010). Η παρούσα Διδακτορική Διατριβή εστιάζεται μεταξύ άλλων στον ρόλο που παίζουν οι παράγοντες προσωπικότητας και τα κίνητρα στη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, στην ποιότητα της κοινωνικής αλληλεπίδρασης και στην αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης.

1.4 Ο ρόλος της προσωπικότητας στη χρήση του Διαδικτύου και των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Σύμφωνα με μοντέλο των Πέντε Παραγόντων (Five-Factor Model) των McCrae και Costa (1987), η προσωπικότητα μπορεί να περιγραφεί από διαστάσεις-παράγοντες που απαρτίζουν τη λεγόμενη «Μεγάλη Πεντάδα». Πρόκειται για τις ανθεκτικές διαστάσεις των διαφορών ή τάσεων των ατόμων, οι οποίες επηρεάζουν τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις δραστηριότητες τους (Κουλάκογλου, 2002) και μπορούν να βοηθήσουν στην κατανόηση των βασικών συναισθηματικών, διαπροσωπικών, εμπειρικών, συμπεριφοριστικών και κινητήριων παραγόντων ενός ατόμου. Οι πέντε παράγοντες που θα περιγραφούν στη συνέχεια είναι ο Νευρωτισμός, η Εξωστρέφεια, η Δεκτικότητα στην εμπειρία, η Προσήνεια και η Ευσυνειδησία.

1.4.1 Νευρωτισμός – συναισθηματική σταθερότητα

Ο Νευρωτισμός ή συναισθηματική σταθερότητα είναι η διάσταση που αναφέρεται στο βαθμό με τον οποίο ένα άτομο μπορεί να βιώσει αρνητικά συναισθήματα όπως λύπη, άγχος, ανασφάλεια, ντροπή, ενοχές, οξυθυμία και ψυχολογική πίεση. Άτομα με υψηλά επίπεδα Νευρωτισμού ισχυρίζονται ότι βιώνουν συναισθήματα θλίψης και στεναχώριας και περιγράφουν τη ζωή τους να διακατέχεται από ένα διαρκές άγχος. Συχνά βιώνουν έντονες φοβίες και νιώθουν αρκετά ανασφαλή. Είναι άτομα ευερέθιστα, χάνουν εύκολα την ψυχραιμία τους και συχνά ξεσπούν, κάτι που συμβαίνει επειδή συχνά βιώνουν τα συναισθήματα τους με μεγάλη ένταση. Αντίθετα, άτομα που έχουν χαμηλή βαθμολογία στον παράγοντα του Νευρωτισμού, φαίνεται να βιώνουν περισσότερο ηρεμία, χαλαρότητα και συναισθηματική σταθερότητα (Costa & McRae, 1992). Ο Νευρωτισμός είναι ένα χαρακτηριστικό προσωπικότητας που έχει απασχολήσει ιδιαίτερα τη βιβλιογραφία για το γεγονός ότι έχει συνδεθεί με πολλές ψυχικές διαταραχές, όπως διαταραχές συναισθήματος, αγχώδεις διαταραχές, διαταραχές διατροφής, διαταραχές προσωπικότητας (Malouff et al., 2005). Επιπλέον, η διάσταση του Νευρωτισμού αποτελεί προβλεπτικό παράγοντα της κατάθλιψης σε άνδρες και γυναίκες αλλά και παράγοντα επικινδυνότητας για εθισμό σε αλκοόλ και ναρκωτικά (Khan et al., 2005).

Υπάρχει ένα πλήθος ερευνών που συνδέουν τη διάσταση του Νευρωτισμού με τη χρήση του Διαδικτύου και των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης ειδικότερα. Άτομα που παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον για κοινωνικά θέματα και ταυτόχρονα πετυχαίνουν υψηλό σκορ στην κλίμακα του Νευρωτισμού είναι αυτοί που επιδεικνύουν τη μεγαλύτερη επιθυμία για επικοινωνία μέσω Διαδικτύου (Wolfradt & Doll, 2001).

Υψηλοί δείκτες Νευρωτισμού έχουν σχετιστεί με τη χρήση του Διαδικτύου για αποφυγή συναισθημάτων μοναξιάς (Phillips, 2008). Επιπλέον, Νευρωτικά άτομα συχνά αναφέρουν ότι δυσκολεύονται να λάβουν κοινωνική υποστήριξη στον πραγματικό κόσμο (Swickert, Hittner, Harris, & Herring, 2002). Στη διάσταση του Νευρωτισμού επίσης αποδόθηκε και η τάση των ατόμων που αναρτούν ακριβείς και αληθείς πληροφορίες στα διαδικτυακά προφίλ τους (Amichai-Hamburger, Wainpel, & Fox, 2002). Οι νευρωτικοί χρήστες του Facebook συγκεκριμένα έχει βρεθεί ότι αποκαλύπτουν προσωπικά στοιχεία για τον εαυτό τους γιατί αποζητούν επιβεβαίωση (Amichai-Hamburger & Vinitzky, 2010). Με τη συμμετοχή τους σε ομάδες (groups) και με το να κάνουν like σε σχόλια που αναρτούν οι άλλοι στον τοίχο τους, ελπίζουν ότι οι άλλοι χρήστες θα τους ανταποδώσουν αυτή την στήριξη (Bachrach et al., 2012)

1.4.2 Εξωστρέφεια – Εσωστρέφεια

Η διάσταση της Εξωστρέφειας/ Εσωστρέφειας αναφέρεται στο βαθμό στον οποίο ένα άτομο διαθέτει χαρακτηριστικά που επηρεάζουν την ποσότητα και ένταση της διαπροσωπικής αλληλεπίδρασης. Άνθρωποι με υψηλή βαθμολογία στον παράγοντα της Εξωστρέφειας έχουν αυτοπεποίθηση και είναι περισσότερο κοινωνικοί σε σχέση με τους πιο εσωστρεφείς που τείνουν να είναι περισσότερο μοναχικοί και λιγομίλητοι. Τα εξωστρεφή άτομα είναι πιο πιθανό να εντοπίζουν τον αληθινό τους εαυτό στην πραγματική τους ζωή, ενώ τα εσωστρεφή έχουν μια τάση να εκφράζουν τον αληθινό τους εαυτό μέσω του Διαδικτύου και των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (Amichai-Hamburger et al., 2002). Άτομα που βιώνουν φόβο κατά τη διάρκεια της διαπροσωπικής κατά πρόσωπο επικοινωνίας, τείνουν να έχουν λιγότερους φίλους και ξοδεύουν περισσότερο χρόνο στο Facebook για να νιώθουν λιγότερο μόνοι. Οι εσωστρεφείς χρήστες του Facebook τείνουν να έχουν χαμηλή αυτοεκτίμηση, ενώ οι πιο

εξωστρεφείς χρήστες έχουν υψηλή αυτοεκτίμηση και είναι αρκετά πιο δημοφιλείς τόσο στον πραγματικό κόσμο όσο και στο Facebook. Τα άτομα με χαμηλότερη αυτοεκτίμηση τείνουν να αποκαλύπτουν στο Facebook περισσότερες πληροφορίες, συχνά διογκωμένες, για τον εαυτό τους στην προσπάθεια τους να ενισχύσουν την αυτοεικόνα τους και να δείχνουν δημοφιλείς (Zywica & Danowski, 2008). Επιπλέον, εξωστρεφή άτομα χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο για κοινωνικούς λόγους και δηλώνουν ότι λαμβάνουν αυξημένη κοινωνική υποστήριξη (Valkenburg & Peter, 2007).

1.4.3 Δεκτικότητα σε εμπειρίες

Η επόμενη διάσταση ονομάζεται Δεκτικότητα σε εμπειρίες και αναφέρεται στο εύρος, το βάθος και την πολυπλοκότητα της πνευματικής και βιοματικής ζωής ενός ατόμου. Άτομα με υψηλή βαθμολογία χαρακτηρίζονται από φαντασία, περιέργεια, δημιουργικότητα και εποικοδομητική αναζήτηση νέων εμπειριών. Αντιθέτως, άτομα με χαμηλή βαθμολογία θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως συντηρητικά άτομα στις πράξεις και στις ιδέες τους, που δυσκολεύονται στις αλλαγές και προτιμούν τις παλαιές και δοκιμασμένες μεθόδους για να αντεπεξέρχονται στις υποχρεώσεις τους. Σύμφωνα με τους Butt και Phillips (2008), η συγκεκριμένη διάσταση προσωπικότητας είναι πιο πιθανό να σχετίζεται με τον πειραματισμό με νέες μεθόδους επικοινωνίας ή με τη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης προς αναζήτηση νέων και καινοφανών εμπειριών (Butt & Phillips, 2008).

1.4.4 Προσήγεια

Η διάσταση της Προσήγειας αναφέρεται στην ποιότητα των διαπροσωπικών αλληλεπιδράσεων του ατόμου, καθώς, άτομα με αυξημένη τάση προς το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό, εύκολα συνεργάζονται και εμπιστεύονται τους άλλους και

χαρακτηρίζονται από ευθύτητα, συναίσθηση και αλτρουισμό. Αντιθέτως, άτομα με χαμηλή Προσήνεια διέπονται από αρνητικά συναισθήματα, τάση για κριτική, εχθρική ή επιθετικότητα. Επιπλέον, ενώ άτομα που χαρακτηρίζονται από υψηλά επίπεδα Προσήνειας, δείχνουν αγάπη και ενδιαφέρον για το συνάνθρωπο τους, μεγάλη ευαισθησία απέναντι στον ανθρώπινο πόνο, μεγάλη θέληση για συνεργασία και αποφεύγουν τις συγκρούσεις (Costa & McRae, 1992), άτομα με χαμηλά επίπεδα χαρακτηρίζονται ως ανταγωνιστικά, εριστικά, δεν είναι φιλικά και είναι γενικά καχύποπτα με τους άλλους (Wilkerson, Evans, & Davis, 2008). Χρήστες του Διαδικτύου με χαμηλό δείκτη Προσήνειας και χαμηλό δείκτη Εξωστρέφειας, δυσκολεύονται να αναπτύξουν φιλίες στον πραγματικό κόσμο και φαίνεται ότι έχουν λιγότερους φίλους στις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (Landers & Lounsbury, 2006).

1.4.5 Ευσυνειδησία

Τέλος, η διάσταση της Ευσυνειδησίας αναφέρεται στον έλεγχο των παρορμήσεων για την επίτευξη στόχων. Υψηλή βαθμολογία στον παράγοντα χαρακτηρίζει άτομα με αυτοπειθαρχία, επίμονα, οργανωτικά και στοχοθετημένα. Αντιθέτως, άτομα με χαμηλή βαθμολογία στην Ευσυνειδησία δυσκολεύονται να ελέγξουν τις επιθυμίες, τις ορμές ή τις ανάγκες τους. Αν και δεν υπάρχουν αρκετά ευρήματα αναφορικά με τη διάσταση της Ευσυνειδησίας και τη χρήση του Διαδικτύου, έχει βρεθεί ότι τα ευσυνείδητα άτομα είναι πιθανότερο να αποφεύγουν τη χρήση του Διαδικτύου (Butt & Phillips, 2008. Swickert et al., 2002) και ότι τα άτομα με χαμηλό δείκτη Ευσυνειδησίας χρησιμοποιούν τα Κοινωνικά Μέσα Δικτύωσης προκειμένου να αναβάλλουν άλλες υποχρεώσεις (Wilson, et al., 2010).

Μία από τις ιδιαίτερα σημαντικές έρευνες πάνω στη διερεύνηση του ρόλου των παραγόντων προσωπικότητας και της χρήση του Facebook, αποτελεί η έρευνα του Ross και των συνεργατών του (2009). Τα αποτελέσματα τους έδειξαν πως αναφορικά με τη διάσταση της Εξωστρέφειας, τα εξωστρεφή άτομα ανήκαν σε πολλές ομάδες (*groups*) του Facebook. Ταυτόχρονα όμως δε βρέθηκε καμία σχέση ανάμεσα στην Εξωστρέφεια και τον χρόνο που δαπανάται στο Facebook, στις εφαρμογές που προωθούν την επικοινωνία, αλλά και στον αριθμό των φίλων στο Facebook. Ο Νευρωτισμός βρέθηκε πως δεν είχε καμία σχέση με την ανάρτηση προσωπικών πληροφοριών και τη γενικότερη χρήση, ενώ βρέθηκε ότι τα άτομα με υψηλό δείκτη Προσήνειας δεν είχαν, όπως αναμενόταν, περισσότερους φίλους στο Facebook. Αντίθετα, οι χρήστες που ήταν πιο Δεκτικοί σε εμπειρίες γνώριζαν καλύτερα τις περισσότερες εφαρμογές της Ιστοσελίδας. Οι παράγοντας της Ευσυνειδησίας δε φάνηκε να συνδέεται αρνητικά με τη χρήση του Facebook, ενώ σε καμία από τις αναλύσεις τους δεν ήταν σημαντικός παράγοντας. Έχοντας ως βάση αυτά τα ευρήματα, ισχυρίστηκαν ότι οι πέντε παράγοντες προσωπικότητας δεν επηρεάζουν τελικά σε τόσο μεγάλο βαθμό την χρήση του Facebook, τουλάχιστον όχι τόσο όσο προτείνει η προγενέστερη βιβλιογραφία. Μάλιστα, τόνισαν πως στην προσπάθεια διερεύνησης της χρήσης ενός τόσο νέου μέσου Κοινωνικής Δικτύωσης όπως το Facebook, οι ειδικοί οφείλουν να λάβουν υπόψη και άλλα στοιχεία που θα μπορούσαν να σχετίζονται με τη χρήση του, όπως άλλες πτυχές της προσωπικότητας (π.χ. ναρκισσισμός, συστολή) που δεν περιλαμβάνονται στο μοντέλο της Μεγάλης Πεντάδας (Ross et al., 2009).

Το 2010, οι Amichai-Hamburger και Vinitzky επιχείρησαν να απαντήσουν στα ίδια ερωτήματα, και σε αντίθεση με τα ευρήματα των Ross και συνεργατών (2009), κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι πτυχές της προσωπικότητας μπορούν να επηρεάσουν

σε μεγάλο βαθμό τη χρήση του Facebook. Συγκεκριμένα, βρήκαν ότι η Εξωστρέφεια έχει περισσότερο σχέση με τον αριθμό των διαδικτυακών φίλων, παρά με τον αριθμό ομάδων που συμμετέχει κάποιος στο Facebook. Επίσης, η Προσήνεια και η Ευσυνειδησία επιδρούν στη χρήση του Facebook και στον αριθμό των φίλων, σημαντικά. Οι διαφορές των αποτελεσμάτων μεταξύ της έρευνας των Amichai-Hamburger και Vinitzky και εκείνης του Ross και των συνεργατών του οφείλεται, σύμφωνα με τους ίδιους, στην υιοθέτηση μίας διαφοροποιημένης, πιο αντικειμενικής μεθοδολογίας. Συγκεκριμένα, αντί να δώσουν τα ερωτηματολόγια στους χρήστες, οι ίδιοι επέλεξαν να συγκεντρώσουν τα αποτελέσματα απευθείας από το Διαδίκτυο, αναλύοντας με αυτόν τον τρόπο τις αναρτώμενες πληροφορίες των χρηστών από το Facebook (Amichai-Hamburger & Vinitzky, 2010).

Οι νεότερες έρευνες εξετάζουν τους παράγοντες της προσωπικότητας σε σχέση με τη χρήση συγκεκριμένων δυνατοτήτων/ εφαρμογών του Facebook και προσθέτουν στοιχεία για μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα αναφορικά με τη χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης. Συγκεκριμένα, οι νευρωτικοί χρήστες παρουσιάζουν έντονη ανάγκη αυτοαποκάλυψης των συναισθημάτων τους, με το να αναρτούν και να αναλύουν θέματα της προσωπικής τους ζωής στο Facebook. Από την άλλη πλευρά, οι πιο εξωστρεφείς χρήστες επιλέγουν να ενημερώνουν πιο συχνά την κατάσταση τους (*status update*), αναφερόμενοι στις κοινωνικές τους δραστηριότητες (Seidman, 2013). Η Προσήνεια φαίνεται να συνδέεται θετικά με την ανάρτηση πληροφοριών στο Facebook για λόγους επικοινωνίας και αρνητικά για λόγους αναζήτησης προσοχής (Seidman, 2013) ή για λόγους συκοφαντίας άλλων (Stoughton, Thompson, & Meade, 2013). Τέλος, σε μία από τις πιο πρόσφατες έρευνες η Casí με τους συνεργάτες της (2014) παρουσίασαν τις παρακάτω σχέσεις μεταξύ της προσωπικότητας και της χρήσης

του Facebook: ο υψηλός δείκτης Νευρωτισμού συνδέεται με συχνή χρήση του Facebook, η Εξωστρέφεια με μεγάλο αριθμό φίλων, η Δεκτικότητα σε εμπειρίες με την ενασχόληση με το Facebook από την αρχή της δημιουργίας του και με πολλούς φίλους σε αυτό, ενώ η Ευσυνειδησία με τη φειδωλή χρήση του (Casi et al., 2014).

Οι παράγοντες του μοντέλου των Πέντε Παραγόντων Προσωπικότητας έχουν βρεθεί να συνδέονται στενά με τη προβληματική χρήση του Διαδικτύου και των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης (Kuss & Griffiths, 2011). Συγκεκριμένα, οι εθιστικές τάσεις συσχετίζονται θετικά με την Εξωστρέφεια και αρνητικά με την Ευσυνειδησία (Wilson, Fornasier, & White, 2010). Υψηλά επίπεδα Νευρωτισμού, Εξωστρέφειας και Δεκτικότητας σε εμπειρίες συσχετίζονται θετικά με τη συχνότητα της χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (Correa, Hinsley & de Zuniga, 2010). Πιο εξωστρεφή άτομα χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για την ενίσχυση της ήδη αυξημένης κοινωνικότητάς τους και παράλληλα οι πιο εσωστρεφείς χρησιμοποιούν τα ίδια μέσα για κοινωνική αποζημίωση. Επομένως γίνεται κατανοητό ότι στόχος και των δύο είναι η διεύρυνση των κοινωνικών τους κύκλων, ενώ δε σημειώνεται ότι και οι δύο περιπτώσεις εμφανίζονται ως συνδεόμενες με αυξημένη χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (Kuss & Griffiths, 2011).

Αν και οι διαστάσεις προσωπικότητας αποτελούν μερικούς από τους πιο πολυχρησιμοποιημένους και πολυμελετημένους παράγοντες στη βιβλιογραφία, τα ερευνητικά δεδομένα που έχουμε μέχρι σήμερα στην κατοχή μας δεν παρουσιάζουν ξεκάθαρα αποτελέσματα των σχέσεων μεταξύ των πέντε διαστάσεων της προσωπικότητας και της χρήσης του Διαδικτύου. Το γεγονός όμως ότι συμμετέχουν τόσο ενεργά στη χρήση και κατάχρηση του Διαδικτύου και των Ιστοσελίδων

Κοινωνικής Δικτύωσης και φαίνεται ότι επηρεάζουν μια μεγάλη γκάμα συμπεριφορών, κάνει τη μελέτη τους στην παρούσα έρευνα ακόμη πιο ενδιαφέρουσα.

1.5 Κίνητρα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Ο παγκόσμιος ιστός είναι μόνο ένα εργαλείο που οι άνθρωποι χρησιμοποιούν ώστε να οικοδομήσουν εξειδικευμένες στρατηγικές για την ενίσχυση της κοινωνικής τους ύπαρξης. Ο καθένας χρησιμοποιεί την τεχνολογία για να ζήσει στον κόσμο που του δόθηκε, αλλάζοντας τον και αναμορφώνοντας τον από μέσα, μεγιστοποιώντας τον αντίκτυπο και τη σημασία των πράξεών του. Ερευνητές έχουν υποστηρίξει ότι πολλά και διαφορετικά κίνητρα έχουν συνδεθεί με την προτίμηση για συγκεκριμένα μέσα επικοινωνίας και κοινωνικής αλληλεπίδρασης, γεγονός που οδηγεί σε διαφορετικά μοτίβα έκθεσης και χρήσης των μέσων αυτών, καθώς και σε διαφορετικά επακόλουθα για τους χρήστες τους (Haridakis and Rubin, 2003).

Η χρήση των μέσων επικοινωνίας, σύμφωνα με τη θεωρία των Χρήσεων και Ικανοποιήσεων (Urista et al, 2007), καθορίζεται από ένα σύνολο στοιχείων στο οποίο συμπεριλαμβάνονται τα κίνητρα και οι ανάγκες των ανθρώπων να επικοινωνήσουν (Rubin, 1994). Υιοθετώντας λοιπόν αυτή τη γραμμή σκέψης, πολλές έρευνες έχουν δώσει έμφαση στα κίνητρα που αφορούν τη χρήση των Μέσων Κοινωνικής δικτύωσης γενικότερα, αλλά και των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης όπως το Facebook ειδικότερα. Ήδη από τα τέλη του 1990 είχαν προκύψει ερευνητικά δεδομένα που αναγνώριζαν έξι κατηγορίες κινήτρων που σχετίζονταν με χρήση του Διαδικτύου: η ψυχαγωγία, η κοινωνική αλληλεπίδραση, η ανακάλυψη πληροφοριών, η εκμετάλλευση ελεύθερου χρόνου, η «απόδραση» και η προτίμηση που έχει ο εκάστοτε χρήστης σε συγκεκριμένες ιστοσελίδες (Kaye, 1998).

Οι Papacharissi και Rubin (2000) στην έρευνα τους προσπάθησαν να συνδύασαν μια γκάμα κινήτρων που αφορούσαν τις διαπροσωπικές ανάγκες των χρηστών (συντροφικότητα, συναισθηματισμός και έλεγχος), κίνητρα σχετικά με τα μέσα (πληροφόρηση, συνήθεια, διασκέδαση, χαλάρωση, κοινωνική αλληλεπίδραση, απόδραση και επιτήρηση) και κίνητρα σχετικά με τις νέες τεχνολογίες (άνεση, οικονομία, έλεγχος χρόνου και ανάγκη έκφρασης). Στα αποτελέσματα τους προσδιόρισαν πέντε κύρια κίνητρα για τη χρήση του Διαδικτύου: τη διαπροσωπική ωφελιμότητα (π.χ. η συνάντηση νέων ατόμων), τη διάθεση ελεύθερου χρόνου, την αναζήτηση πληροφοριών (π.χ. το να ψάχνω για πληροφορίες πάνω σε ένα θέμα), την άνεση - ευκολία και τη διασκέδαση (Papacharissi & Rubin, 2000).

Άλλες έρευνες εστίασαν την προσοχή τους σε διαφορετικά κίνητρα χρήσης που βρέθηκαν ότι ευνοούν την έκθεση στο Διαδίκτυο είναι η χαλάρωση και η διαφυγή (Parker and Plank, 2000) και η προσδοκία του να βρει κανείς ευχάριστες διαδικτυακές δραστηριότητες (LaRose, Mastro, and Eastin, 2001). Επιπλέον, οι Charney και Greenberg (2001) κατέγραψαν οκτώ παράγοντες που φαίνεται ότι κινητοποιούν τη χρήση του Διαδικτύου. Συγκεκριμένα, τόνισαν την ανάγκη για πληροφόρηση, τη διασκέδαση, την ταυτότητα των συνομηλίκων, τα συναισθήματα χαράς, την ύπαρξη βίντεο και ήχων (audio), την καριέρα και τη δημοτικότητα. Τέλος, η πρόσληψη πληροφορίας, η δυνατότητα για εμπλοκή σε διαπροσωπική επικοινωνία και κοινωνικοποίηση (Stafford & Gonier, 2004) αλλά και η ανάγκη για υποστήριξη και ανάδειξη κοινωνικής θέσης (Starkman, 2007), όπως και η επιθυμία για τη δημιουργία μίας διαδικτυακής εικόνας, αποτελούν κάποιους από τους παράγοντες που κινητοποιούν το χρήστη.

Αναφορικά με τα κίνητρα χρήσης του Facebook, μια από τις πιο εμπειριστατωμένες έρευνες πάνω στο θέμα αυτό είναι η έρευνα της Pavica Sheldon (2008). Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 172 φοιτητές ενός πανεπιστημίου των Η.Π.Α., από τους οποίους το 93% διατηρούσε ενεργό λογαριασμό στο Facebook. Το ψυχομετρικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε περιλάμβανε τροποποιημένα στοιχεία προηγούμενων ερευνών πάνω στα κίνητρα χρήσης του Διαδικτύου (Flaherty, Pearce, & Rubin, 1998. Papacharissi & Rubin, 2000. Flanagin & Metzger, 2001), ώστε να ταιριάζουν στις ανάγκες των χρηστών του Facebook. Έπειτα από την παραγοντική ανάλυση των απαντήσεων, προέκυψαν έξι κίνητρα χρήσης του Facebook: η διατήρηση σχέσεων (χρήση του Facebook για διατήρηση επαφών με ήδη γνωστά άτομα), απασχόληση ελεύθερου χρόνου (*passing time*), συμμετοχή σε δυνητική κοινότητα (σε αντίθεση με το πρώτο κίνητρο αναφέρεται στην επικοινωνία με άτομα που γνωρίζουν μέσω του Διαδικτύου), η ψυχαγωγία και η δημοτικότητα. Τέλος, ως έκτο κίνητρο προέκυψε η συντροφικότητα που συνδέεται με το αίσθημα της μοναξιάς και έχει αναγνωριστεί σε προηγούμενες έρευνες ως μία από τις διαπροσωπικές ανάγκες που οδηγεί στη χρήση τεχνολογικών μέσων (Flanagin and Metzger, 2001). Η απασχόληση του ελεύθερου χρόνου, η διατήρηση των σχέσεων και η ψυχαγωγία φάνηκε ότι αποτελούν τα πιο δυνατά κίνητρα χρήσης του Facebook. Αντίθετα, οι λιγότερο σημαντικοί λόγοι για τους οποίους χρησιμοποιούν αυτό το μέσο φάνηκε να είναι η δημοτικότητα, η συντροφικότητα και η συμμετοχή σε δυνητική κοινότητα. Τα αποτελέσματα της έρευνας σημείωναν ότι πολλοί άνθρωποι δε χρησιμοποιούν το Facebook για να ξεφύγουν από τα προβλήματα στην πραγματική τους ζωή, ή για να ελαττώσουν τη μοναξιά τους βρίσκοντας συντροφικότητα. Η παραγοντική ανάλυση των δεδομένων απέκλεισε τη διαφυγή και τη συντροφικότητα ως σημαντικά κίνητρα για τη χρήση του Facebook (Sheldon, 2008).

Τέλος, οι έρευνες στο πλαίσιο των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης έχουν επίσης επισημάνει πως τα μέσα δε χρησιμοποιούνται μόνο για να ικανοποιήσουν τις γνωστικές και συναισθηματικές ανάγκες των ατόμων, αλλά και ανάγκες, όπως η εγκαθίδρυση ταυτότητας (Brandtzæg & Heim, 2009) και η προβολή του εαυτού (Baek et al., 2011), η διατήρηση σχέσεων (Ku, Chu, & Tseng, 2013), ο έλεγχος και επηρεασμός των άλλων (Baek, Holton, Harp, & Yaschur, 2011), η προώθηση της εργασίας κάποιου με σκοπό την επαγγελματική του ανέλιξη (Baek et al., 2011. Papacharissi & Mendelson, 2011), καθώς και για ακαδημαϊκούς σκοπούς (Hew, 2011. Raacke & Bonds-Raacke, 2008). Ωστόσο, αν και συγκεντρώνεται στη βιβλιογραφία ένα πλήθος τύπων κινήτρων που σχετίζονται με διαφορετικές εκφάνσεις της χρήσης του Διαδικτύου ή των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης, ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός ότι η πιθανή εμπλοκή τους στην αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης δεν έχει επαρκώς ερευνηθεί.

Γ. ΚΑΤΑΘΛΙΠΤΙΚΗ ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

1.6 Κατάθλιψη: εννοιολογικός προσδιορισμός

Η κατάθλιψη, αποτελεί μια από τις πιο συχνές ψυχικές διαταραχές που έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις στον σημερινό δυτικό κόσμο. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (2012), 350 εκατομμύρια άνθρωποι όλων των ηλικιών στον κόσμο έχουν βιώσει κατάθλιψη, ενώ ένα 16% του γενικού πληθυσμού έχουν βιώσει μείζωνα καταθλιπτική διαταραχή μια ή περισσότερες φορές στη ζωή τους (Lee et al 2010, Kessler et al 2005). Παρότι αποτελεί ένα πολύ συχνό φαινόμενο, ο ορισμός της φύσης και των αιτιών της είναι δύσκολος και έχει οδηγήσει τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας σε αντικρουόμενες απόψεις. Ένας γενικός ορισμός που θα μπορούσε να δοθεί είναι πως *«η κατάθλιψη αποτελεί μια κατάσταση παθολογικής θλίψης, που συνοδεύεται από σημαντική μείωση του αισθήματος προσωπικής αξίας κι από την επώδυνη συνείδηση της επιβράδυνσης των νοητικών, ψυχοκινητικών και οργανικών διαδικασιών»* (Κλεφτάρας, 1998, σελ.24).

Τα συμπτώματα της κατάθλιψης μπορούν να διαχωριστούν σε συναισθηματικά, συμπεριφοριστικά, γνωστικά και σωματικά και μπορούν να εκδηλώνονται είτε ξεχωριστά είτε όλα μαζί, ανάλογα με τα προσωπικά χαρακτηριστικά του ατόμου και την σοβαρότητα της κατάστασης. Κάποια από τα συμπτώματα που είναι δυνατό να παρουσιάσει το άτομο είναι συναισθήματα θλίψης, άγχους, θυμού, ψυχοκινητική επιβράδυνση, αργή ομιλία και σκέψη, αδυναμία συγκέντρωσης, απώλεια όρεξης, διαταραχές ύπνου, αυτοκτονικός ιδεασμός κ.α. (Ainsworth, 2000). Η κατάθλιψη μπορεί

να πάρει πολλές μορφές, για παράδειγμα, να παρουσιαστεί ως μια φυσιολογική αντίδραση, όπως η αντίδραση στον αποχωρισμό από τη μητρική φιγούρα (βλ. θεωρία δεσμού του Bowlby), γεγονός που αποτελεί μια προσαρμοστική αντίδραση του ατόμου. Επίσης, η κατάθλιψη μπορεί να εμφανιστεί ως σύμπτωμα και τέλος, ως ψυχοπαθολογική διαταραχή που ανήκει στον κλάδο των διαταραχών διάθεσης (Kleftaras, 2004. Κλεφτάρας, 1998). Αυτή η τελευταία έκφασή της απαντάται ως μείζων καταθλιπτική διαταραχή (ΜΚΔ).

Τα στρεσογόνα γεγονότα της ζωής ενός ανθρώπου, σε συνδυασμό με κάποια προδιάθεση, φαίνεται να συνδέονται με την εμφάνιση καταθλιπτικών επεισοδίων. Η έννοια «προδιάθεση» χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια προϋπάρχουσα ευαλωτότητα του ατόμου, όπως για παράδειγμα, την ύπαρξη νευροβιολογικών και γενετικών παραγόντων ή τη χαμηλή κοινωνική υποστήριξη. Τα στρεσογόνα γεγονότα που είναι πιο πιθανό να αποτελέσουν εκλυτικούς παράγοντες καταθλιπτικών επεισοδίων είναι αυτά που μπορούν να συμβούν αιφνίδια και συνήθως εμπεριέχουν κάποια απώλεια, π.χ. απώλεια ενός ερωτικού συντρόφου, ενός σημαντικού φίλου ή εργασίας, αλλά και απώλεια ενός αγαπημένου προσώπου λόγω θανάτου. Αυτά τα γεγονότα, συνδυασμένα με παράγοντες ευαλωτότητας, αυξάνουν κατά πολύ τις πιθανότητες εμφάνισης καταθλιπτικών επεισοδίων. Ένας από τους παράγοντες που έχει βρεθεί ότι αυξάνει την ευαλωτότητα ενός ατόμου, είναι τα διαπροσωπικά προβλήματα. Πράγματι, έχει βρεθεί πως το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού των καταθλιπτικών ατόμων ζει σε ένα προβληματικό και δυσλειτουργικό οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον με μη υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις.

Ωστόσο, η σχέση αιτίου-αποτελέσματος μεταξύ διαπροσωπικών προβλημάτων και καταθλιπτικών επεισοδίων δεν είναι σαφής, καθώς δεν είναι ξεκάθαρο το αν οι δυσκολίες σε διαπροσωπικό επίπεδο αποτελούν εκλυτικούς παράγοντες για τα καταθλιπτικά επεισόδια ή αν τα καταθλιπτικά άτομα δυσκολεύονται, λόγω της τρέχουσας ψυχολογικής τους κατάστασης, να δημιουργήσουν υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις. Παρά ταύτα, η άποψη πως τα διαπροσωπικά προβλήματα αποτελούν παράγοντες κινδύνου της κατάθλιψης, είναι κοινώς αποδεκτή. Το μοντέλο που μόλις περιγράφηκε ονομάζεται μοντέλο προδιάθεσης-στρες κι αποτελεί τον πιο διαδεδομένο τρόπο αιτιολόγησης της κατάθλιψης (Kring, Davidson, et.al., 2007).

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές φύλου ως προς την εμφάνιση μείζονος κατάθλιψης. Οι γυναίκες εμφανίζουν δύο φορές συχνότερα κατάθλιψη σε σχέση με τους άντρες, ανεξαρτήτως εθνικότητας και πολιτισμικού πλαισίου (Weissman et al., 1996. Nolen-Hoeksema, 1990). Η διαφορά αυτή αρχίζει να διαφαίνεται κυρίως από την εφηβεία και ύστερα, με τους παράγοντες που οδηγούν τις γυναίκες να αναπτύξουν καταθλιπτικά συμπτώματα να είναι πολλαπλοί, χωρίς όμως να έχουν εντοπιστεί οι ακριβείς αιτίες. Έρευνες έχουν επιχειρήσει να εξηγήσουν αυτό το φαινόμενο εστιάζοντας στις διαφορές των φύλων στον τρόπο που ανταποκρίνονται στο στρες, αλλά και το βαθμό έκθεσης τους σε συγκεκριμένους στρεσογόνους παράγοντες (Nolen-Hoeksema, 2001).

Η κατάθλιψη έχει σημαντικές επιπτώσεις στην προσωπική, κοινωνική, εργασιακή και οικονομική κατάσταση του ατόμου, όπως επίσης στην οικογένεια και όλη την κοινωνία, καθώς είναι ένας σημαντικός παράγοντας κινδύνου που μπορεί να οδηγήσει ένα άτομο στην αυτοκτονία (Wancata & Friedrich, 2011. Lépine et al. 2011). Έρευνες στην

Ελλάδα δείχνουν ότι τα τελευταία χρόνια υπάρχει αύξηση στις ψυχικές διαταραχές όπως η κατάθλιψη, οι απόπειρες αυτοκτονίας (Economou, Madianos, Theleritis, Peppou & Stefanis, 2011), αλλά και ο αριθμός των περιστατικών αυτοκτονίας (Kentikelenis et al., 2011; Fountoulakis et al., 2012). Η μελέτη των Σκαπινάκη και συν. (2013) έδειξε ότι 4.3% του ελληνικού πληθυσμού είχε βιώσει ένα τουλάχιστον καταθλιπτικό επεισόδιο κατά τη διάρκεια των τελευταίων δώδεκα μηνών, ποσοστό, ωστόσο, χαμηλότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (5.7%). Επιπλέον, η ίδια μελέτη έδειξε ότι 56.3% των ατόμων με κατάθλιψη που δεν έλαβαν κανενός είδους θεραπεία, συνέχισε να έχει τη διαταραχή για πάνω από ένα χρόνο μετά την εμφάνισή της.

1.6.1 Διαδίκτυο και Κατάθλιψη

Η σχέση του Διαδικτύου με τις ψυχικές διαταραχές και την ψυχοκοινωνική υγεία των χρηστών του αποτελεί γεγονός που έχει απασχολήσει ιδιαίτερα τους ερευνητές. Όπως η χρήση της τηλεόρασης, έτσι και η χρήση του υπολογιστή έχει σχετισθεί με συμπτώματα άγχους και κατάθλιψης (de Wit et al. 2011). Στην έρευνα των Kim, LaRose και Peng (2009) σχολιάζεται το γεγονός ότι ο τρόπος χρήσης του Διαδικτύου είναι ένας σημαντικός προβλεπτικός παράγοντας για το εάν το άτομο θα αναπτύξει προβλήματα στην κοινωνική του ζωή, αλλά και στη ψυχική του ευημερία. Οι ερευνητές τονίζουν ότι το κατέβασμα αρχείων από το Διαδίκτυο (*downloading*) ήταν η πιο προβληματική δραστηριότητα στο Διαδίκτυο, καθώς σχετιζόνταν με αυξημένα επίπεδα μοναξιάς. Σύμφωνα με τη μελέτη τους, οι εφαρμογές ψυχαγωγίας του Διαδικτύου και όχι οι κοινωνικές εφαρμογές αποτελούσαν τη μεγαλύτερη ίσως απειλή για την ευημερία των χρηστών του. Ισχυρίζονταν ότι σε αντίθεση με αποτελέσματα πρότερων ερευνών, οι κοινωνικές χρήσεις του Διαδικτύου μπορεί να μην είναι βλαβερές για τους χρήστες,

ακόμη και αν κάποιες φορές παρεισφρύνουν στις πραγματικές κοινωνικές δραστηριότητες τους (Kim, LaRose, & Peng, 2009).

Η έρευνα των Shields και Kane (2009) επιχείρησε να εξετάσει τη σχέση μεταξύ της συχνότητας χρήσης του Διαδικτύου και των διάφορων τύπων χρήσης του με σημαντικές κοινωνικές και ψυχολογικές μεταβλητές όπως τη χρήση ουσιών και αλκοόλ και τα ακαδημαϊκά επιτεύγματα. Δείγμα της αποτέλεσαν 215 φοιτητές στις Η.Π.Α. και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η συχνότητα χρήσης του Διαδικτύου αλλά και οι δραστηριότητες (π.χ. επίσκεψη σε ιστοσελίδες, προβολή βίντεο) που επέλεγαν οι συμμετέχοντες της έρευνας, δε σχετιζόνταν με τα συμπτώματα της κατάθλιψης. Η χρήση του Διαδικτύου στην αρχή της ημέρας των φοιτητών σχετιζόταν με λιγότερα συμπτώματα κατάθλιψης, γεγονός που εξηγείται από τους ερευνητές ως ένδειξη επιθυμίας για την κοινωνική σύνδεση. Επίσης, βρήκαν ότι οι δύο τύποι χρήσης του Διαδικτύου που σχετίζονται με λιγότερα συμπτώματα κατάθλιψης ήταν η επίσκεψη δικτυακών ιστοτόπων ειδήσεων και η προβολή βίντεο, καθώς πολλά βίντεο σε ιστοσελίδες όπως το YouTube σχεδιάστηκαν για να είναι διασκεδαστικά και συχνά χιουμοριστικά. Επιπλέον, παρόλο που η χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (*e-mail*) δεν υπήρξε σημαντική, φάνηκε επίσης να σχετίζεται με λιγότερα συμπτώματα κατάθλιψης.

Ευρήματα από παλαιότερες έρευνες επιβεβαιώνουν ότι η συχνή ανταλλαγή μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (*e-mail*) με χρήστες αυξάνει τη κοινωνική υποστήριξη που έχει ανάγκη το άτομο και μειώνει τυχόν καταθλιπτικά συμπτώματα (LaRose et al, 2001). Η μεγαλύτερη χρήση των διαδικτυακών εργαλείων επικοινωνίας όπως το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, τα δωμάτια συζητήσεων (*chatrooms*) και τα άμεσα μηνύματα (*instant*

messaging) σχετίζεται με μειωμένα καταθλιπτικά συμπτώματα (Morgan & Cotten, 2003), με τους ερευνητές να πιστεύουν ότι οι νεαροί ενήλικες χρησιμοποιούν τα διαδικτυακά εργαλεία επικοινωνίας για σημαντικά, εκτός διαδικτύου, ζητήματα που τους απασχολούν (Subrahmanyam et al., 2008).

1.6.2 Κατάθλιψη και Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης

Καθώς η δύναμη και επιρροή των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης τα τελευταία χρόνια αυξάνεται, το ερευνητικό ενδιαφέρον έχει αρχίσει να στρέφεται στον αντίκτυπο τους στην ψυχική υγεία και ευημερία. Έρευνες έχουν συνδέσει τη χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης με ζητήματα όπως η ζήλια και ο ναρκισσισμός (Mehdizadeh, 2010), η χαμηλή αυτοεκτίμηση (Neira & Barber, 2014. Gonzales & Hancock, 2011) και η καταθλιπτική συμπτωματολογία (Jelenchick, Eickhoff, & Moreno, 2013). Δεδομένου ότι οι συνδέσεις αυτές έχουν δημιουργηθεί μόλις τα τελευταία χρόνια, τα διαθέσιμα στοιχεία της βιβλιογραφίας είναι πολύ περιορισμένα. Είναι γεγονός ότι υπάρχει ένα πλήθος παραγόντων που μπορούν να συντελέσουν στην συναισθηματική και ψυχολογική επιβάρυνση ενός ατόμου. Στρεσογόνες καταστάσεις στην «πραγματική» ζωή εκτός Διαδικτύου, τα προσωπικά κίνητρα και ανάγκες των ατόμων, τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας των χρηστών, αποτελούν παράγοντες που μπορούν, εν δυνάμει, να επηρεάσουν τη διαδικτυακή δραστηριότητα των χρηστών. Ωστόσο, τα ερευνητικά δεδομένα είναι αντιφατικά ως προς την κατεύθυνση της σχέσης της κατάθλιψης με το Διαδίκτυο και τις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης όπως το Facebook. Δεν είναι ακόμη ξεκάθαρο, δηλαδή, αν το Διαδίκτυο προκαλεί κατάθλιψη ή αν χρήστες που έχουν ήδη στρες και καταθλιπτικόμορφη διάθεση είναι πιο πιθανό να στραφούν στο Διαδίκτυο (Moreno et al., 2011).

Οι Steers, Wickham και Acitelli (2014) στην έρευνα τους για τη σχέση της καταθλιπτικής διάθεσης και του χρόνου που περνάνε οι χρήστες σε μια Ιστοσελίδα Κοινωνικής Δικτύωσης όπως το Facebook, στρέφουν την προσοχή μας στις διαδικασίες κοινωνικής αντιπαραβολής που μπορούν να πραγματοποιηθούν μέσα στο πλαίσιο αυτό. Οι ερευνητές τονίζουν ότι η τάση να συγκρίνουμε τον εαυτό μας με άλλα άτομα στα πλαίσια διαδικτυακών δραστηριοτήτων, φαίνεται να συνδέεται άμεσα με τα καταθλιπτικά συναισθήματα. Αυτό δεν σημαίνει ότι το Facebook προκαλεί κατάθλιψη, όμως οι χρήστες που αφιερώνουν πολύ χρόνο ασχολούμενοι με το δημοφιλές κοινωνικό δίκτυο, μπορεί να συγκρίνουν τον εαυτό τους με τους άλλους και φαίνεται να εκδηλώνουν συχνότερα καταθλιπτικά συναισθήματα (Steers, Wickham & Acitelli, 2014).

Έρευνες δείχνουν ότι οι Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης και συγκεκριμένα το Facebook γίνονται χώρος αυτοαποκάλυψης καταθλιπτικών συναισθημάτων, αλλά και χώρος διαδικτυακής ανακοίνωσης αυτοκτονιών από εφήβους και νεαρούς ενήλικες προτού τις πραγματοποιήσουν (Ruder, Hatch, Ampanozi, Thali, & Fischer, 2011). Άτομα με τάσεις αυτοκτονίας έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να αποκαλύψουν τα αυτοκτονικά τους σχέδια σε ένα ασύγχρονο μέσο όπως ένα διαδικτυακό φόρουμ, όπου τα μηνύματα μπορούν να διαβαστούν και να απαντηθούν σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα, σε σύγκριση με άμεσους επικοινωνιακούς διαύλους όπως οι τηλεφωνικές γραμμές ή τα δωμάτια συζήτησης (Gilat & Shahar, 2007).

1.7 Χρήση και κατάχρηση Διαδικτύου

Κατά τη διάρκεια του 1990-2000, ο παγκόσμιος ιστός είχε κατηγορηθεί για την αρνητική του επίδραση στην ψυχική και κοινωνική υγεία των ατόμων. Ερευνητές όπως ο Robert Putnam υποστήριζαν ότι τα ηλεκτρονικά μέσα και το Διαδίκτυο ήταν υπεύθυνα για την αποξένωση και την καταστροφή των κοινωνικών δεσμών. Η χρήση του Διαδικτύου έχει συνδεθεί με την ακαδημαϊκή αποτυχία (Brady, 1996. Murphey, 1996), τη μειωμένη απόδοση στην εργασία (Robert Half International, 1996), αλλά ακόμα και με συζυγικά προβλήματα και χωρισμό (Quittner, 1997). Άλλες ευρέως αναγνωρισμένες έρευνες για το ρόλο του διαδικτύου στην κοινωνικότητα, συνδέουν τη χρήση του διαδικτύου με αρνητικές κοινωνικές συνέπειες όπως, η μείωση του χρόνου που ξοδεύεται στην οικογένεια και τους φίλους, η έλλειψη συνολικής κοινωνικής συμμετοχής και η βίωση σε μεγαλύτερο βαθμό μοναξιάς και καταθλιπτικών συναισθημάτων (π.χ. Nie et al., 2002. Nie & Erbring, 2000. Kraut et al., 1998).

1.7.1 Εθισμός και προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης: εννοιολογικοί προσδιορισμοί

Ήδη από τη δεκαετία του 1990, άρχισε να παρατηρείται το φαινόμενο κατά το οποίο, άτομα νεαρής κυρίως ηλικίας ή έφηβοι να έχουν ιδιαίτερα αυξημένη ενασχόληση με το Διαδίκτυο γεγονός με δυσμενείς επιπτώσεις στη ζωή τους. Ερευνητές περιγράφουν την ύπαρξη έμμονων σκέψεων και ονείρων για το Διαδίκτυο όταν οι χρήστες αυτοί δεν είναι συνδεδεμένοι και έντονα συναισθήματα εκνευρισμού, δυσφορίας, δυσαρέσκειας και θλίψης. Επιπλέον, οι χρήστες με υπερβολική χρήση Διαδικτύου παρουσίαζαν πτώση σε σημαντικές περιοχές της λειτουργικότητας τους, αποσύρονταν από την οικογένεια και απέφευγαν τις κοινωνικές σχέσεις, ενώ έκαναν επανειλημμένα αποτυχημένες προσπάθειες ελέγχου της συμπεριφοράς τους αυτής (Griffiths, 2000).

Μια πληθώρα ορισμών έχει χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει αυτή την υπερβολική χρήση του Διαδικτύου, όπως για παράδειγμα: εθισμός στο Διαδίκτυο (*Internet Addiction*) (Bai et al., 2001, Mitchell, 2000. Young, 1998), παθολογική χρήση Διαδικτύου (*Pathological Internet Use*) (Davis, 2001), προβληματική χρήση Διαδικτύου (*Problematic Internet Use*) (Caplan 2002, 2003. Davis, Flett, & Besser, 2002), υπερβολική χρήση Διαδικτύου (*Excessive Internet Use*) (Widyando & Griffiths, 2006) κ.α.

Συγκεκριμένα, ο όρος «εθισμός στο Διαδίκτυο» (*Internet Addiction*) χρησιμοποιήθηκε αρχικά από τον Goldberg στην προσπάθεια του να εξηγήσει τις αρνητικές επιπτώσεις που προκύπτουν από την υπερβολική χρήση του Διαδικτύου (Goldberg, 1995). Η Young (1996) διερευνώντας το κατά πόσο η χρήση του Διαδικτύου θα μπορούσε να θεωρηθεί εθιστική, πρότεινε την αντιμετώπιση της ως διαταραχή ελέγχου των παρορμήσεων. Έχοντας ως βάση τη διάγνωση του παθολογικού τζόγου, υποστήριξε ότι οι χρήστες του Διαδικτύου θα μπορούσαν να εθιστούν σε αυτό όπως εθίζονται κάποια άτομα σε ουσίες ή στο τζόγο. Σημαντικό σημείο αναφοράς της θεωρίας του «εθισμού στο Διαδίκτυο», είναι ότι σε γενικές γραμμές το Διαδίκτυο αυτό καθαυτό δε θεωρούνταν εξαρτησιογόνο, αλλά μόνο συγκεκριμένοι τομείς και δραστηριότητες φαίνεται να συνδέονταν με την παθολογική χρήση του. Διακρίθηκαν λοιπόν τρεις κύριοι τύποι διαδικτυακού εθισμού: η υπερβολική χρήση των διαδικτυακών παιχνιδιών, η ενασχόληση με Ιστοσελίδες σεξουαλικού περιεχομένου και η αποστολή άμεσων μηνυμάτων (*chat*) και μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (*e-mails*) (Young, 2009).

Σε μια άλλη έρευνα τους οι Young και Rodgers (1998) επιχείρησαν να διερευνήσουν τη σχέση ανάμεσα στη μείζονα καταθλιπτική διαταραχή (ΜΚΔ) και την κατάχρηση του

Διαδικτύου. Συγκεκριμένα υπέθεσαν ότι η ΜΚΔ μπορεί να οδηγεί σε κακή χρήση του Διαδικτύου και για αυτό το λόγο χορήγησαν διαδικτυακά ερωτηματολόγια σε 312 ενεργούς χρήστες του διαδικτύου οι οποίοι ήδη ήταν εθελοντές μιας μεγαλύτερης έρευνας και είχαν ήδη χαρακτηριστεί από τους ερευνητές ως εθισμένοι στο Διαδίκτυο. Από αυτούς, τελικά επιλέχθηκαν 259 άτομα και των δύο φύλων από τυχαία ακαδημαϊκά και επαγγελματικά περιβάλλοντα. Εύρημα αποτελούσε το συμπέρασμα ότι η προβληματική χρήση του Διαδικτύου σχετίζεται με την καταθλιπτική συμπτωματολογία αλλά δεν υπάρχει ξεκάθαρη σχέση αιτίου – αιτιατού ανάμεσα στην προβληματική χρήση του Διαδικτύου και την κατάθλιψη. Συγκεκριμένα, δεν κατάφεραν να εξακριβώσουν εάν η κατάθλιψη προκαλεί αυτή τη κατάχρηση/κακή χρήση του Διαδικτύου ή αν η καταθλιπτική συμπτωματολογία είναι ακριβώς αποτέλεσμα αυτής της χρήσης. Ωστόσο, βασιζόμενοι και στη προγενέστερη έρευνα της Young (1996) η οποία κατέληξε ότι η απόσυρση από τις πραγματικές, πρόσωπο με πρόσωπο, σημαντικές κοινωνικές σχέσεις είναι αποτέλεσμα της προβληματικής χρήσης του Διαδικτύου (Young, 1996), υποστήριξαν ότι μάλλον είναι πιθανότερο η κατάθλιψη να είναι επακόλουθο της προβληματικής χρήσης του Διαδικτύου παρά το αντίστροφο. Η λογική πίσω από αυτή την υπόθεση έγκειται στο ότι η χρήση του Διαδικτύου οδηγεί σε υψηλότερα επίπεδα κοινωνικής απομόνωσης του ατόμου, το οποίο εξαιτίας αυτού του γεγονότος οδηγείται σε ακόμη μεγαλύτερη χρήση του Διαδικτύου, η οποία μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα αυξημένη καταθλιπτική συμπτωματολογία (Young & Rodgers, 1998).

Οι Morrison και Gore (2010) πραγματοποίησαν στη Μεγάλη Βρετανία μια έρευνα σε 1.319 ερωτηθέντες νέους και ενήλικες 16 έως 51 ετών, με μέσο όρο ηλικίας τα 21.24 χρόνια, χρησιμοποιώντας δεδομένα που συγκέντρωσαν από συνδέσμους (*links*) σε

Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης που χρησιμοποιούσαν. Οι χρήστες που δήλωναν εθισμένοι στο Διαδίκτυο επισκέπτονταν περισσότερο από τους υπόλοιπους χρήστες ιστοσελίδες με πορνογραφικό περιεχόμενο, διαδικτυακό τζόγο αλλά και διαδικτυακές κοινότητες ή ιστοσελίδες διαδικτυακής συνομιλίας (*chat*). Οι ερευνητές τονίζουν ότι για ορισμένους ανθρώπους, η υπερβολική χρήση του Διαδικτύου μπορεί να αποτελέσει προειδοποιητικό σημάδι κατάθλιψης. Ωστόσο, ο Allam (2010) στην κριτική του πάνω στην έρευνα των Morrison και Gore (2010) θεωρεί ότι εκτός από τους περιορισμούς που έχει, τα υψηλά επίπεδα της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας σε άτομα που παρουσιάζουν προβληματική χρήση ή είναι εθισμένα στο Διαδίκτυο μπορεί να οφείλονται σε άλλους παράγοντες και όχι σε σχέση αιτίας-αιτιατού.

Το θέμα του εθισμού στο Διαδίκτυο έχει απασχολήσει πολλούς ερευνητές στην Ελλάδα, χωρίς όμως να υπάρχει κάποια συμφωνία ως προς τα ποσοστά των χρηστών που μπορούν να χαρακτηριστούν ως εθισμένοι. Η έρευνα της Μονάδας Εφηβικής Υγείας (2007, 2010) που διεξήχθη σε περιοχές της Αττικής αναφέρει ποσοστά της τάξεως του 1%. Ωστόσο, άλλες έρευνες στον ελλαδικό χώρο δείχνουν ότι τα ποσοστά εθισμού κυμαίνονται από 9% έως 15% (Σφακιανάκης, Σιώμος & Φλώρος, 2012. Μάτσα, 2009. Σιώμος, 2008). Ωστόσο, τα ποσοστά αυτά θεωρούνται από τα μεγαλύτερα παγκοσμίως, καθώς αντίστοιχες έρευνες για τη μελέτη του φαινομένου σε πολλές χώρες ανά τον κόσμο αναφέρουν ότι το ποσοστό κυμαίνεται στο 6% (Cheng & Li, 2014). Κάποιοι από τους ερευνητές αναφέρουν ως λόγο για την ύπαρξη τόσο μεγάλης διαφοράς μεταξύ των ερευνών προβλήματα μεθοδολογικής φύσεως, όπως επιλογή δείγματος και εργαλείων μέτρησης (π.χ. Frangos, Frangos & Sotiropoulos, 2011).

Από την ανασκόπηση της διαρκώς αυξανόμενης βιβλιογραφίας έχουν προκύψει δύο σχολές σκέψης: υπάρχουν συγγραφείς που θεωρούν ότι ο εθισμός στο Διαδίκτυο πρέπει να ταξινομηθεί στο DSM ως νέα, αναδυόμενη ψυχιατρική διαταραχή, ενώ άλλοι συγγραφείς πιστεύουν ότι ορισμένα άτομα παρουσιάζουν προβληματική χρήση του Διαδικτύου σε σχέση με συγκεκριμένες διαδικτυακές δραστηριότητες, όπως τα τυχερά παιχνίδια, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο ή η πορνογραφία. Αν και πολλές έρευνες που έχουν γίνει παρουσιάζουν ελλείψεις στη μεθοδολογία τους, τα γενικότερα αποτελέσματα φαίνεται να στηρίζουν τη δεύτερη άποψη. Φαίνεται ότι άτομα που είναι ευάλωτα και έχουν ιστορικό ελέγχου των παρορμήσεων και διαταραχών εθισμού, κινδυνεύουν να χρησιμοποιήσουν το Διαδίκτυο με προβληματικό τρόπο (Yellowlees & Marks, 2007).

Έχοντας ως βάση τις αρχές της γνωστικο-συμπεριφορικής προσέγγισης του Davis (2001), ο Carlan (2002, 2003) δημιούργησε το θεωρητικό μοντέλο της προβληματικής χρήσης του Διαδικτύου (*Problematic Internet Use - PIU*). Το μοντέλο αυτό προτείνει ότι η προβληματική χρήση του Διαδικτύου σχετίζεται με μια σειρά από γνωστικές διαδικασίες (όπως είναι οι γνωστικές διαστρεβλώσεις, προκαταλήψεις) και δυσλειτουργικές συμπεριφορές (όπως η καταναγκαστική χρήση του Διαδικτύου ή η χρήση του με σκοπό την ανακούφιση από συναισθηματική πίεση ή δυσφορία) οι οποίες οδηγούν σε αρνητικά επακόλουθα στις διάφορες εκφάνσεις της ζωής ενός ατόμου (Davis, 2001). Σύμφωνα με το παραπάνω μοντέλο, τα συμπτώματα της προβληματικής χρήσης του Διαδικτύου είναι αποτέλεσμα υποβόσκουσας ψυχοπαθολογίας του ατόμου συμπεριλαμβανόμενης της μείζονος καταθλιπτικής διαταραχής και της διαταραχής του άγχους (Davis, 2001).

Ο Carlan (2010) αναθεώρησε το προϋπάρχον μοντέλο και συμπεριέλαβε τέσσερα νέα βασικά στοιχεία, α) την προτίμηση των χρηστών για διαδικτυακή κοινωνική αλληλεπίδραση (*Preference for Online Social Interaction, POSI*), β) τη ρύθμιση της διάθεσης μέσω του Διαδικτύου, γ) την ελλιπή αυτορρύθμιση και τέλος δ) τις αρνητικές συνέπειες της προβληματικής χρήσης του Διαδικτύου. Ο πρώτος δείκτης αναφέρεται στην πεποίθηση ότι οι σχέσεις μέσω του Διαδικτύου είναι πιο ασφαλείς, άνετες και αποτελεσματικές, ενώ είναι λιγότερο απειλητικές σε σχέση με τις κατά πρόσωπο διαπροσωπικές αλληλεπιδράσεις. Η ρύθμιση της διάθεσης αναφέρεται στη χρήση του Διαδικτύου για να μειωθεί το άγχος, το αίσθημα απομόνωσης, ή τα αρνητικά συναισθήματα γενικά (Carlan, 2002). Η ελλιπής αυτορρύθμιση γίνεται αντιληπτή ως ένα κατασκευάσμα που περιλαμβάνει δύο διακριτές αλλά στενά συνδεδεμένες συνιστώσες, τη γνωστική ενασχόληση (επίμονα επαναλαμβανόμενα μοτίβα σκέψης) και την καταναγκαστική χρήση, την ανικανότητα δηλαδή του ατόμου να ελέγξει ή να ρυθμίσει τη χρήση του Διαδικτύου (Carlan, 2010). Τέλος, το μοντέλο τονίζει τη σημασία των αρνητικών συνεπειών της προβληματικής χρήσης του Διαδικτύου. Αυτό το στοιχείο αναφέρεται στο βαθμό στον οποίο τα άτομα βιώνουν προσωπικά, κοινωνικά, ακαδημαϊκά προβλήματα ή προβλήματα απασχόλησης, ως αποτέλεσμα της δυσλειτουργικής χρήσης του Διαδικτύου. Σύμφωνα με το μοντέλο του Carlan (2010), τα στοιχεία αυτά είναι αλληλένδετα. Τόσο η προτίμηση των χρηστών για διαδικτυακή κοινωνική αλληλεπίδραση, όσο και η χρήση του Διαδικτύου για τη ρύθμιση της διάθεσης αυξάνουν την πιθανότητα ελλιπούς αυτορρύθμισης (δηλαδή, έμμονες ιδέες και καταναγκαστική χρήση του Διαδικτύου), η οποία μπορεί να οδηγήσει σε αρνητικά αποτελέσματα σε πολλούς τομείς της ζωής του ατόμου.

1.7.2 Προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Η αλματώδης ανάπτυξη των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης έχει ως αποτέλεσμα την ανάγκη της διερεύνησης της χρήσης τους και του βαθμού που επηρεάζουν τη ζωή των χρηστών τους. Αν και δεν είναι ξεκάθαρη η σχέση τους με την ύπαρξη ψυχικών διαταραχών (Pantic et al., 2011), μελέτες έχουν συνδέσει τη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης με αρνητικές επιπτώσεις όπως η χαμηλή αυτοεκτίμηση (Valkenburg et al., 2006), η κακή ακαδημαϊκή επίδοση (Kirschner & Karpinski, 2010), τα προβλήματα σχέσεων (Muisse, Christofides, & Desmarais, 2009) και η κατάθλιψη (Morahan-Martin, 2005). Ωστόσο, οι αρνητικές επιπτώσεις που σχετίζονται με τη χρήση του Facebook μπορεί να μην οφείλονται στην πλατφόρμα αυτή καθαυτή, αλλά να σχετίζονται με τους τρόπους και τους λόγους για τους οποίους χρησιμοποιούν οι άνθρωποι το μέσο αυτό (Steers, Wickham & Acitelli, 2014).

Η *Προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (Online Social Network Dependency)* κατά τους Thadani και Cheung (2011) θεωρείται μορφή εθισμού στο Διαδίκτυο και πρόκειται για ένα παθολογικό φαινόμενο με επιπτώσεις σε προσωπικό, κοινωνικό και επαγγελματικό επίπεδο, που οδηγεί σε συναισθηματικές διαταραχές και ρήξη κοινωνικών σχέσεων (Sevilla, 2012). Περιλαμβάνει συμπτώματα όπως: αλλαγή διάθεσης, διαρκής ενασχόληση με Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, σταδιακή αύξηση χρήσης, συμπτώματα απόσυρσης, διαπροσωπικά και ψυχολογικά προβλήματα, καθώς και την πιθανότητα υποτροπιασμού μετά από μια περίοδο αποχής (Griffiths, 2005). Πλήθος ερευνών προσπάθησε να εκτιμήσει τον επιπολασμό της στον γενικό πληθυσμό, καθώς είναι ξεκάθαρη η ύπαρξη της σε διαφορετικές χώρες και κουλτούρες. (Ceyhan, 2008. Yen et al., 2008. Kim, Namkoong, Taeyun, & Kim, 2008. Ko et al., 2006. Lin & Tsai, 2002).

Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν από 200 χρήστες του Facebook, έδειξαν πως η ελλιπής ικανότητα αυτορρύθμισης, τα επίμονα επαναλαμβανόμενα μοτίβα σκέψης και η καταναγκαστική χρήση, η ανικανότητα δηλαδή του ατόμου να ελέγξει ή να ρυθμίσει τη χρήση του, είναι δείκτες που προβλέπουν τα αρνητικά αποτελέσματα που προκύπτουν από τη χρήση του Facebook. Η έρευνα έδειξε ότι η χρήση του Διαδικτύου από το άτομο με σκοπό τη ρύθμιση της διάθεσης του οδηγεί τελικά στην αδυναμία ρύθμισης της χρήσης του Facebook, ενώ ταυτόχρονα, το να χρησιμοποιεί κάποιος το Διαδίκτυο για να αλληλεπιδράσει με άλλα άτομα είναι ένας δείκτης που προβλέπει ότι το άτομο θα χρησιμοποιήσει το Facebook για να ρυθμίσει τη διάθεση του. Τέλος, πρότεινε πως η προτίμηση για διαδικτυακή κοινωνική αλληλεπίδραση είναι ένας άμεσα θετικός προβλεπτικός παράγοντας της ελλιπούς αυτορρύθμισης στη χρήσης του Facebook (Yu, 2011).

Γενικότερα, ελάχιστες μελέτες έχουν προσπαθήσει να επεκτείνουν τη γραμμή έρευνας από τη γενική χρήση του Διαδικτύου, στη χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και να εξηγήσουν τους λόγους για τους οποίους οι Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης μπορεί να χρησιμοποιηθούν με προβληματικό τρόπο, καθώς και τους παράγοντες που μπορεί να αυξάνουν ή να μειώνουν την καταναγκαστική και υπερβολική χρήση τους (Chen & Kim, 2013). Ερευνητικά δεδομένα για τη σχέση κατάθλιψης και Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης φαίνεται να είναι ιδιαίτερα αντιφατικά, καθώς δεν είναι ξεκάθαρο αν οι καταθλιπτικοί άνθρωποι έλκονται από το Διαδίκτυο ή αν η χρήση του αυτή καθ' αυτή μπορεί να προκαλέσει καταθλιπτικά συμπτώματα (π.χ., Moreno et al., 2011). Επιπλέον, ερωτήματα για τη σχέση της

ποιότητας των διαδικτυακών σχέσεων και της συνεπακόλουθης αυτοαποκάλυψης με την προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης παραμένουν ανοιχτά.

Δ. ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΕ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

1.8 Οι κοινωνικές σχέσεις σε διαδικτυακά περιβάλλοντα

Το δίκτυο των διαπροσωπικών σχέσεων παίζει καθοριστικό ρόλο στην καθημερινότητα μας, είτε σε προσωπικό, είτε σε επαγγελματικό επίπεδο. Επιζητάμε την παρουσία των άλλων γύρω μας, είτε είναι φίλοι, γνωστοί, γονείς, συνεργάτες, σύντροφοι... Όταν βρισκόμαστε μόνοι για μεγάλα χρονικά διαστήματα, επιδιώκουμε την ψυχική ισορροπία που μας παρέχει μια πραγματική, φαντασική ή και δυνητική διαπροσωπική επαφή. Οι διαπροσωπικές κοινωνικές σχέσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές γιατί μέσα από αυτές καλύπτονται βασικές ψυχολογικές ανάγκες όπως το μοίρασμα των προβλημάτων, ανησυχιών και συναισθημάτων, καθώς και η παροχή και αποδοχή φροντίδας και υποστήριξης, (Argyle, 2007. Καφέτσιος, 2005).

Έρευνες δείχνουν ότι το Διαδίκτυο και τα Κοινωνικά Μέσα Δικτύωσης αποτελούν εναλλακτικές λύσεις στη διαπροσωπική επικοινωνία, παρέχοντας άλλου τύπου επιλογές ή λειτουργώντας ως μια συμπληρωματική πτυχή επικοινωνίας. Αν και η έρευνα για την εξακρίβωση των θετικών ή αρνητικών επιπτώσεων σε κοινωνικό επίπεδο της χρήσης και συμμετοχής σε διαδικτυακά κοινωνικά δίκτυα είναι ακόμα σε αρχικό στάδιο, πολλοί ερευνητές θεωρούν ότι η ολοένα και αυξανόμενη δημοτικότητα και χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης πιθανός επηρεάζει τη μορφή και ποιότητα των κοινωνικών σχέσεων των ανθρώπων (Ellison et al., 2011).

Νεαροί χρήστες (Biocca, 2000) αλλά και ενήλικες (Parks & Floyd, 1996) χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο για να χτίσουν σημαντικές νέες σχέσεις, καθώς και να

διευρύνουν τα υπάρχοντα κοινωνικά τους δίκτυα (Facer et al., 2001b. Gross et al., 2002). Οι Parks και Floyd (1996), από τους πρωτεργάτες της έρευνας πάνω στις διαπροσωπικές σχέσεις στο Διαδίκτυο, ισχυρίζονται ότι οι διαδικτυακές σχέσεις αναπτύσσονται γρήγορα, διευρύνονται για να συμπεριλάβουν οικογένεια και φίλους και στη συνέχεια επεκτείνονται πέρα από το περιβάλλον των υπολογιστών σε άλλες τεχνολογίες επικοινωνιακών καναλιών όπως το τηλέφωνο ή οι ταχυδρομικές υπηρεσίες. Η έρευνα των McKenna και συνεργατών (2002) δείχνει ότι το είδος των αλληλεπιδράσεων που πραγματοποιούνται μέσω Διαδικτύου μπορεί να οδηγήσει σε ισχυρότερες σχέσεις από αυτές που δημιουργούνται μέσω άλλων «πρόσωπο με πρόσωπο» μεθόδων. Επιπλέον, πολλές σχέσεις που διαμορφώνονται διαδικτυακά, μπορούν τελικά να οδηγήσουν σε επαφή στον πραγματικό εκτός Διαδικτύου κόσμο, ενώ η διαδικασία συνάντησης με μια διαδικτυακή επαφή συχνά χαρακτηρίζεται από μια σειρά σταδίων κατά τα οποία χτίζεται εμπιστοσύνη και οικειότητα, αυξάνοντας την ποιότητα της (McKenna et al., 2002).

Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό των φιλικών σχέσεων είναι η ποιότητα τους, η οποία εξαρτάται από το βαθμό στον οποίο ικανοποιούν οι σχέσεις αυτές βασικές κοινωνικές ανάγκες, όπως είναι, για παράδειγμα η ανάγκη για τρυφερότητα, συντροφικότητα, αποδοχή και οικειότητα. Τα ερευνητικά ευρήματα δείχνουν, σε γενικές γραμμές, ότι οι διαδικτυακές φιλικές σχέσεις έχουν χαμηλότερη ποιότητα σε σχέση με τις φιλικές σχέσεις εκτός Διαδικτύου (Antheunis, et al., 2012. Mesch & Talmud, 2007. Parks & Roberts, 1998), αλλά κάτω από ορισμένες συνθήκες μπορούν να γίνουν εξίσου ποιοτικές (Chan & Cheng, 2004. McKenna & Bargh, 2000. Parks & Floyd, 1996).

Ένας λόγος για τον οποίο οι σχέσεις που διαμορφώνονται μέσω διαδικτυακών δραστηριοτήτων θεωρούνται ποιοτικές, έγκειται στο γεγονός ότι οι διαδικτυακές αλληλεπιδράσεις υπόκεινται σε ένα διαφορετικό σύνολο κανόνων. Παραδείγματος χάριν, οι Tidwell και Walther (2002) παρατήρησαν ότι οι διαδικτυακές αλληλεπιδράσεις μπορούν να οδηγήσουν σε περισσότερες δυνατότητες αυτοαποκάλυψης και να ενθαρρύνουν περισσότερο τη διατύπωση προσωπικών ερωτήσεων από ότι συμβαίνει στις κατά πρόσωπο συνομιλίες. Χωρίς τους περιορισμούς που κυβερνούν τις τυπικές κατά πρόσωπο συνομιλίες, τα άτομα που συμμετείχαν σε διαδικτυακές συνομιλίες είχαν μεγαλύτερη ελευθερία να κάνουν ερωτήσεις που υπάγονται στην ιδιωτική σφαίρα ενός προσώπου (π.χ., για το σεξουαλικό του προσανατολισμό) χωρίς να κάνουν τον συνομιλητή τους να αισθανθεί ότι τον προσβάλλει (Tidwell & Walther, 2002). Η Buote και συνεργάτες (2009) στην έρευνά τους για το ρόλο του δεσμού (*attachment*) στις διαδικτυακές φιλίες, ανακάλυψαν ότι παρουσίαζαν εξίσου υψηλή ποιότητα, οικειότητα και αυτό-αποκάλυψη, παρέχοντας τα απαραίτητα στοιχεία μιας θετικής εναλλακτικής λύσης στις εκτός Διαδικτύου φιλικές σχέσεις.

1.8.1 Η αυτοαποκάλυψη ως βασικό ποιοτικό χαρακτηριστικό των διαπροσωπικών σχέσεων

Η αυτοαποκάλυψη είναι η προθυμία του ίδιου του ατόμου, στο πλαίσιο μιας προσωπικής κοινωνικής αλληλεπίδρασης, να αποκαλύψει ορισμένες ιδιαίτερα προσωπικές όψεις του εαυτού του (Sillence & Briggs, 2007. Joinson & Paine, 2007. Joinson, 2001a, 2001b). Η αυτοαποκάλυψη μπορεί να αφορά επιφανειακές πληροφορίες όπως το όνομα, την ηλικία και το εκπαιδευτικό υπόβαθρο, έως και ενδόμυχες σκέψεις και συναισθήματα όπως οι φόβοι και οι φαντασιώσεις. Μπορεί να

συμβεί μεταξύ αγνώστων ή και ατόμων μεταξύ των οποίων έχουν διαμορφωθεί στενές προσωπικές σχέσεις. Η αυτοαποκάλυψη θεωρείται συμπεριφορά-κλειδί για την έναρξη, εξέλιξη και διατήρηση σχέσεων (Dindia, 2000. Altman & Taylor, 1973). Ένας παράγοντας που θεωρείται καθοριστικός για τη διαδικασία της αυτοαποκάλυψης είναι η μακροχρόνια οικειότητα σε μια σχέση. Κατά τη διάρκεια εξέλιξης μιας σχέσης, οι άνθρωποι αποκαλύπτουν περισσότερα θέματα (εύρος) και πιο οικείες πληροφορίες (βάθος) στους άλλους. Όσο μεγαλύτερος ο βαθμός αυτοαποκάλυψης, τόσο πιο στενή γίνεται η σχέση. Ωστόσο, ισχύει και το αντίστροφο, ότι δηλαδή συμπαθούμε περισσότερο άτομα στα οποία έχουμε επιλέξει να αυτοαποκαλυφθούμε. Επίσης, παρατηρείται πως οι άνθρωποι επιλέγουν να αποκαλύψουν προσωπικές τους πληροφορίες σε άτομα που και τα ίδια τους αποκαλύπτουν περισσότερα στοιχεία σχετικά με τα συναισθήματα και τις σκέψεις τους, όταν δηλαδή οι άλλοι έχουν κάνει ήδη αυτοαποκαλύψεις (Hogg & Vaughan, 2010).

Οι αυτοαποκαλύψεις μπορεί να γίνουν στην αρχή ή κατά τη διάρκεια μιας σχέσης, ωστόσο, σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη και διατήρηση αυτής της σχέσης είναι η ευαισθησία και η ανταπόκριση του άλλου απέναντί στις αυτοαποκαλύψεις που θα κάνουμε. Αν και περιλαμβάνει πάντα ένα βαθμό κινδύνου, όσο πιο στενή είναι η σχέση τόσο μεγαλύτερος βαθμός αποκάλυψης προσωπικών στοιχείων απαιτείται για να διατηρηθεί η σχέση αυτή (Altman & Taylor, 1973). Η αυτοαποκάλυψη δεν εξαρτάται μόνο από προσωπικά και ατομικά χαρακτηριστικά, αλλά και από κοινωνικά και πολιτισμικά στοιχεία, όπως το φύλο και η κουλτούρα. Έχει βρεθεί πως οι γυναίκες αποκαλύπτουν περισσότερα για τους εαυτούς τους σε σύγκριση με τους άνδρες (Dindia & Allen, 1992). Επιπλέον, άτομα που προέρχονται από ατομικιστικές κοινωνίες φαίνεται πως δίνουν περισσότερες προσωπικές πληροφορίες, ενώ άτομα που ανήκουν

σε συλλογικές κοινωνίες αναφέρονται κυρίως σε πληροφορίες σχετικά με τις ομάδες στις οποίες ανήκουν (Hogg & Vaughan, 2010).

1.8.2 Η αυτοαποκάλυψη στις διαδικτυακές σχέσεις

Συγκρίνοντας το βαθμό αυτοαποκάλυψης στην κατά πρόσωπο επαφή, με αυτή που πραγματοποιείται σε διαδικτυακά περιβάλλοντα, έρευνες δείχνουν ότι έχουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά. Η αυτοαποκάλυψη οφείλει να είναι αμοιβαία (Barak & Gluck-Ofri, 2007) και οι άνθρωποι αποκαλύπτουν περισσότερες προσωπικές και ευαίσθητες πληροφορίες για τον εαυτό τους όταν επικοινωνούν με άτομα με τα οποία θεωρούν ότι μπορούν να σχετιστούν (Barak & Gluck-Ofri, 2007; Leung, 2002). Γενικότερα, έρευνες δείχνουν ότι η αυτοαποκάλυψη σε διαδικτυακά περιβάλλοντα είναι βαθύτερη και συμβαίνει γρηγορότερα από ότι εκτός Διαδικτύου (Barak & Bloch, 2006; McCoyd & Schwaber Kerson, 2006).

Αναφορικά με την αυτοαποκάλυψη σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης όπως το Facebook, έρευνες δείχνουν ότι οι χρήστες συνήθως μοιράζονται χωρίς περιορισμούς την πρόσβαση σε προσωπικές πληροφορίες, ενώ λίγοι χρήστες τροποποιούν τις προεπιλεγμένες ρυθμίσεις προστασίας των προσωπικών δεδομένων προκειμένου να ενισχύσουν την προστασία τους (Gross & Acquisti, 2005). Τα υψηλά επίπεδα αυτοαποκάλυψης που συναντώνται συχνά στο Facebook (Krasnova, Speikermann, Koroleva, & Hildebrand, 2010) ακόμη και με επιφανειακούς φίλους, επιτρέπουν στους χρήστες του Facebook να αυξήσουν την ποιότητα των διαδικτυακών τους σχέσεων με το να μετατρέπουν περιστασιακές διαδικτυακές σχέσεις σε πιο οικείες (Manago et al., 2012). Οι ενημερώσεις κατάστασης (*status updates*), για παράδειγμα, έχει διαπιστωθεί

ότι παρέχουν ευκαιρίες στους χρήστες να ανοιχτούν, ενθαρρύνοντας με αυτό τον τρόπο την εξοικείωση και την οικειότητα μεταξύ τους (Kirkpatrick, 2010).

Έρευνες έχουν δείξει ότι η ποιότητα των διαπροσωπικών σχέσεων μπορεί να επηρεάσει την υγεία και τη συναισθηματική και σωματική ευεξία των ατόμων (Cohen, 2004. Cohen, Gottlieb, & Underwood, 2004). Ο βαθμός της συναισθηματικής οικειότητας και της αυτοαποκάλυψης, οι δύο βασικές διαστάσεις της ποιότητας των διαπροσωπικών σχέσεων, μπορούν να επηρεάσουν το βαθμό κοινωνικής υποστήριξης που λαμβάνει ένα άτομο (Sadat Nurullah, 2012). Το να μοιράζεται κανείς προσωπικές αντιλήψεις, συναισθήματα και εμπειρίες μπορεί να δρα ενισχυτικά στις κοινωνικές σχέσεις και στη δημιουργία δεσμών (Peters & Kashima, 2007). Ωστόσο, η διερεύνηση του ρόλου της ποιότητας των κοινωνικών σχέσεων που δημιουργούνται στο διαδικτυακό περιβάλλον των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, α) στη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και β) στην αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης είναι ένα φαινόμενο που δεν έχει ερευνηθεί επαρκώς στη βιβλιογραφία.

1.9 Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης

Έρευνες δείχνουν ότι η κοινωνική υποστήριξη είναι σημαντικός προβλεπτικός παράγοντας της σωματικής και ψυχικής υγείας και της ευεξίας (Uchino, 2009. Κλεφτάρας, 2006. Burleson & MacGeorge, 2002). Η ύπαρξη επαρκούς κοινωνικής υποστήριξης συνδέεται με θετικά αποτελέσματα για την υγεία, όπως η ψυχολογική προσαρμογή, η βελτίωση της αποτελεσματικότητας, η καλύτερη αντιμετώπιση στρεσογόνων γεγονότων, η αντοχή και ανάκαμψη από μια ασθένεια, και η μείωση της θνησιμότητας (Griffiths et al, 2012. Κλεφτάρας, 2004, 2006). Η αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης στο Διαδίκτυο δεν είναι μια καινοτόμα ιδέα, ωστόσο, ελάχιστες έρευνες ουσιαστικά εστιάζονται στις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης ως μέσα για την παροχή ποιοτικής κοινωνικής υποστήριξης (π.χ. Ellison et al, 2011. Kim & Lee, 2011).

Αν και δεν υπάρχει γενική ομοφωνία σχετικά με τον ορισμό της (Hye-Kyung et al, 2000), η κοινωνική υποστήριξη θα μπορούσε να περιγραφεί ως μια διαδραστική διαδικασία που περιλαμβάνει λεκτική και μη-λεκτική επικοινωνία η οποία παρέχεται από δεσμούς και κοινωνικά δίκτυα και έχει ως κύριο σκοπό την τόνωση της προσωπικής αξίας, ικανότητας και αυτοεκτίμησης. Ένα σύστημα κοινωνικής στήριξης μπορεί να αποτελείται από μέλη της οικογένειας, φίλους, συνάδελφους, ή και άλλους ανθρώπους με τους οποίους συνδέεται κοινωνικά ένα άτομο, για παράδειγμα, γείτονες, εξειδικευμένοι επαγγελματίες υγείας κ.α.

Η άτυπη κοινωνική υποστήριξη είναι μια ιδιαίτερα πολυδιάστατη έννοια (Chronister, Johnson & Berven, 2006) που μπορεί να διαχωριστεί σε τέσσερις κυρίους τύπους, α) τη συναισθηματική υποστήριξη (*emotional support*) που περιλαμβάνει τη φροντίδα, την εμπιστοσύνη, και την ενσυναίσθηση, β) την έμπρακτη υποστήριξη (*instrumental*

support) που περιλαμβάνει την παροχή βοήθειας για παράδειγμα σε εργασίες, το δανεισμό χρημάτων, τη συνοδεία ατόμων με κινητικά προβλήματα, κ.α., γ) την πληροφοριακή υποστήριξη (*informational support*), η οποία αναφέρεται σε παροχή πληροφοριών ή εκμάθηση ικανοτήτων που μπορούν να δώσουν λύση σε κάποιο πρόβλημα, και τέλος στην δ) αξιολογητική υποστήριξη (*appraisal support*) η οποία εμπεριέχει πληροφορίες που βοηθούν ένα άτομο να αξιολογήσει την προσωπική του απόδοση, για παράδειγμα όταν ένας προϊστάμενος λέει σε έναν υφιστάμενο ότι έκανε καλή δουλειά (Roehrlé & Strouse, 2008. Hye-Kyung et al, 2000).

Αρχικά το μέγεθος κοινωνικής υποστήριξης ορίζονταν από τον αριθμό των ατόμων που ήταν ανά πάσα στιγμή διαθέσιμοι και στους οποίους μπορούσε το άτομο να βασιστεί για βοήθεια σε δύσκολες στιγμές. Στην πορεία, ωστόσο, προστέθηκε ο βαθμός της ικανοποίησης που αισθάνεται το άτομο όταν δέχεται κοινωνική υποστήριξη (Sarason et al., 1983). Δημιουργήθηκαν έτσι δύο βασικές διαστάσεις: η πραγματική υποστήριξη, δηλαδή η υποστήριξη που λαμβάνει ένα άτομο στην πραγματικότητα, και η αντίληψη της κοινωνικής υποστήριξης, η αντίληψη της διαθεσιμότητας και της επάρκειας της κοινωνικής στήριξης, μέγεθος το οποίο είναι μετρήσιμο και μερικές φορές πιο σημαντικό (Cohen, Gottlieb, & Underwood, 2000).

1.9.1 Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης στο Διαδίκτυο

Από την αρχή της δημιουργίας του Διαδικτύου, η επικοινωνία διαμέσω υπολογιστή έχει αποδεδειγμένα διευκολύνει τις υποστηρικτικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ χρηστών (π.χ., Oh & Lee, 2012. Coursaris & Liu, 2009. Xie, 2008). Ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι υπολογιστικά περιβάλλοντα μπορούν να αποτελέσουν εναλλακτικά πλαίσια παροχής και αποδοχής κοινωνικής υποστήριξης (Tichon & Shapiro, 2003. Turner, Grube, &

Meyers, 2001), ωστόσο δεν είναι ξεκάθαρο το κατά πόσον οι διαπροσωπικές σχέσεις και οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις στο Διαδίκτυο μπορούν να παρέχουν ουσιαστική κοινωνική υποστήριξη (Eastin & LaRose, 2004). Η κοινωνική αλληλεπίδραση, ακόμη και σε ένα δυνητικό περιβάλλον, μπορεί να οδηγήσει σε συναισθηματικά, ψυχολογικά και σωματικά οφέλη, γεγονός που υποδηλώνει ότι η κοινωνική υποστήριξη οποιουδήποτε είδους, έστω και εικονικά, είναι καλύτερη από την απομόνωση (Richards & Viganó, 2012).

Η θεωρία της Διαδικτυακής Κοινωνικής Υποστήριξης (*Online Social Support (OSS) Theory*), σχεδιάστηκε για την κατανόηση της ευρύτερης εικόνας της κοινωνικής υποστήριξης, συμπεριλαμβάνοντας τη χρήση του Διαδικτύου (LaCoursiere, 2001). Σύμφωνα με τη θεωρία, μια αλλαγή ή η αντίληψη μιας αλλαγής στην κατάσταση της υγείας μπορεί να οδηγήσει σε οξύ και χρόνιο άγχος. Το στρες μπορεί να προκαλείται μέσω διαφόρων παραγόντων, όπως η υγεία του ατόμου, ατομικούς παράγοντες, κοινωνικοδημογραφικούς παράγοντες, καθώς και από παράγοντες που σχετίζονται με τη χρήση του Διαδικτύου. Οι παράγοντες αυτοί μπορούν να οδηγήσουν το άτομο σε συμπεριφορές αναζήτησης υποστήριξης στο Διαδίκτυο που επηρεάζεται από τρεις παράγοντες: τη διάρθρωση του κοινωνικού του δικτύου, τη διαθέσιμη ή αντιλαμβανόμενη λειτουργική βοήθεια και τη φύση της υποστήριξης (LaCoursiere, 2001).

Σύμφωνα με το μοντέλο της Διαδικτυακής Κοινωνικής Υποστήριξης, η κοινωνική υποστήριξη που παρέχεται είναι δυναμική, με το σύστημα κοινωνικής υποστήριξης στο Διαδίκτυο να μπορεί να ικανοποιήσει τις μεταβαλλόμενες ανάγκες του ατόμου για λιγότερη ή περισσότερη υποστήριξη. Έτσι, ένας ισχυρός στρεσογόμος παράγοντας θα

έχει ως συνέπεια την παροχή αυξημένης κοινωνικής στήριξης. Η έμφαση δίνεται στην ευαισθητοποίηση. Τα μέλη του κοινωνικού δικτύου αποκαλύπτουν πληροφορίες για τον εαυτό τους σύμφωνα με τέσσερα κύρια μοτίβα. Κάποια μέλη μιας ομάδας κοινωνικής στήριξης είναι «ανοικτά» στην πλήρη αποκάλυψη πληροφοριών που τους αφορούν. Άλλοι πάλι μπορεί να μην αποκαλύπτουν τίποτα στους υπόλοιπους της ομάδας. Το τρίτο μοτίβο αφορά το άτομο που ζητά υποστήριξη από την ομάδα, αποκρύπτοντας όμως την ταυτότητα του και το τέταρτο και τελευταίο μοτίβο αφορά το αντίθετο φαινόμενο – η ομάδα να γνωρίζει το πρόβλημα ενώ το ίδιο το άτομο μπορεί να μην το αντιλαμβάνεται (LaCoursiette, 2001).

Μεγάλος όγκος ερευνών (π.χ., Bambina, 2007. Braithwaite, Waldron, & Finn, 1999. Mickelson, 1997) έχει δείξει ότι οι χρήστες του Διαδικτύου αναζητούν συχνά υποστήριξη στο Διαδίκτυο και αντιλαμβάνονται αυτές τις αλληλεπιδράσεις ως ευεργετικές. Βέβαια, οι περισσότερες έρευνες σε αυτόν τον τομέα έχουν επικεντρωθεί κυρίως σε ομάδες συζήτησης (*support newsgroups*) και φόρουμ, όπου συνήθως συμμετέχουν χρήστες οι οποίοι δε γνωρίζονται μεταξύ τους. Εάν οι χρήστες του Διαδικτύου αντιλαμβάνονται τις αλληλεπιδράσεις τους με τα σχετικά ανώνυμα μέλη ενός φόρουμ ως υποστηρικτικές, φαίνεται πιθανό να αντιληφθούν παρόμοια οφέλη σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης όπως το Facebook, όπου οι αλληλεπιδράσεις τους πραγματοποιούνται με άτομα από την οικογένεια και το ευρύτερο φιλικό περιβάλλον, τους οποίους είχαν γνωρίσει αρχικά εκτός Διαδικτύου. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι με αυτόν τον τρόπο το Facebook συνδυάζει την πρόσβαση σε μεγάλο πληθυσμό ατόμων, ένα βασικό χαρακτηριστικό των διαδικτυακών φόρουμ υποστήριξης, με την οικειότητα των κοινωνικών δεσμών της πραγματικής ζωής, γεφυρώνοντας το χάσμα μεταξύ του εικονικού και του εκτός Διαδικτύου κόσμου.

1.9.2 Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης

Όσον αφορά στις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, οι έρευνες έχουν αρχίσει τα τελευταία χρόνια να εστιάζουν στη δύναμη του Facebook ως παρόχου κοινωνικής υποστήριξης. Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους το Facebook θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως μέσο για την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης. Είναι ιδιαίτερα δημοφιλές μέσο αλληλεπίδρασης στους φοιτητές και γενικότερα στους νέους (Hampton, Goulet, Rainie, & Purcell, 2011) και είναι λογικό να υποθέσει κανείς ότι τα άτομα που είναι χρήστες του Facebook, θα το χρησιμοποιούσαν και για να αναζητήσουν κοινωνική υποστήριξη.

Έρευνες επιβεβαιώνουν ότι τα άτομα που δραστηριοποιούνται σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, είναι πολύ πιθανό να λάβουν διαδικτυακή κοινωνική υποστήριξη (Ellison et al., 2011). Για παράδειγμα, η συμμετοχή σε ομάδες (groups) του Facebook που σχετίζονται με την υγεία συνδέεται με την παροχή πληροφοριακής και συναισθηματικής υποστήριξης (Bender et al., 2011). Οι χρήστες του Facebook, συγκεκριμένα, έχουν μεγάλες πιθανότητες να προσφέρουν κοινωνική υποστήριξη σε άτομα που την έχουν ανάγκη (Kim & Lee, 2011). Επιπλέον, ο αριθμός των φίλων στο Facebook βρέθηκε ότι παίζει σημαντικό ρόλο στην πρόβλεψη της αντιλαμβανόμενης κοινωνικής στήριξης, ιδίως για τους ανθρώπους που αντιμετωπίζουν πολλά πειστικά γεγονότα στη ζωή τους (Nabi, Prestin & So, 2013).

Η διαρκώς αυξανόμενη δημοτικότητα των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης δείχνει ότι μπορεί οι ίδιες να αποτελέσουν ένα πλαίσιο στο οποίο άτομα όλων των ηλικιών να

μπορούν να αναζητήσουν πληροφορίες για μια ποικιλία θεμάτων που αφορούν στην υγεία. Σε μια κοινωνία που απαιτεί πληροφορίες εύκολα και γρήγορα, οι πρακτικές υγείας αρχίζουν και μεταβάλλονται. Τα άτομα αναζητούν βοήθεια με ενεργό τρόπο, στρεφόμενα στην αναζήτηση υποστήριξης στο Διαδίκτυο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ενεργή συμμετοχή σε δίκτυα υποστήριξης στην προσπάθεια για απώλεια βάρους (Christian, 2009), για έλεγχο της χρήσης του αλκοόλ (Cunningham, Mierlo, & Fournier, 2008) ή του καπνίσματος (Ashley, 2012). Επομένως, γίνεται προφανές ότι οι άνθρωποι επιλέγουν ενεργά τη χρήση του Διαδικτύου και των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης ως εργαλεία για την αντιμετώπιση αρνητικών συμπεριφορών και γενικότερων ζητημάτων υγείας.

Μια πρόσφατη έρευνα των Frison και Eggermont (2015) εξέτασε σε δείγμα 910 εφήβων τις σχέσεις ανάμεσα στις καθημερινές πηγές άγχους (π.χ. σχολείο, οικογένεια), την κοινωνική υποστήριξη που αναζητούν μέσα από το Facebook, την αντιλαμβανόμενη κοινωνική υποστήριξη μέσα από το Facebook και την καταθλιπτική διάθεση. Η εφαρμογή των Δομικών μοντέλων εξισώσεων έδειξε ότι το καθημερινό άγχος των εφήβων υπήρξε θετικός προβλεπτικός παράγοντας της αναζήτησης κοινωνικής υποστήριξης μέσω Facebook. Επιπλέον, όταν οι έφηβοι αναζητούσαν κοινωνική υποστήριξη στο Facebook και στη συνέχεια θεωρούσαν ότι την έπαιρναν, αυτό είχε ως αποτέλεσμα την μείωση στα επίπεδα της καταθλιπτικής τους διάθεσης. Στην αντίθετη περίπτωση, όταν δηλαδή η αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης στο Facebook δεν είχε κάποια ανταπόκριση, είχε ως αποτέλεσμα αυξημένα επίπεδα καταθλιπτικής διάθεσης (Frison & Eggermont, 2015).

Η κοινωνική υποστήριξη είναι μια σύνθετη, πολυδιάστατη έννοια που έχει μελετηθεί εκτενώς σε πολλές επιστήμες (Uchino, 2009). Ωστόσο, η διερεύνηση του ρόλου της ποιότητας των κοινωνικών σχέσεων που δημιουργούνται στο διαδικτυακό περιβάλλον των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης αναφορικά με τη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης είναι ένα φαινόμενο που δεν έχει ερευνηθεί επαρκώς στη βιβλιογραφία.

E. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ – ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

1.10 Ο ρόλος του φύλου στη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Πλήθος ερευνών έχουν δείξει ότι υπάρχουν διαφορές φύλου όσον αφορά τη χρήση του Διαδικτύου και των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, αναφορικά με τη χρήση ή κατάχρηση του, τα κίνητρα χρήσης, την ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων και την αναζήτηση υποστήριξης σε διαδικτυακά περιβάλλοντα. Σε ένα πιο γενικό πλαίσιο, οι άντρες προτιμούν τα διαδικτυακά παιχνίδια ενώ οι γυναίκες έλκονται από τη διαδικτυακή επικοινωνία (Kuss & Griffiths, 2011). Αναλυτικότερα, έρευνες έχουν καταδείξει ότι γυναίκες και άντρες ακολουθούν διαφορετικά μοτίβα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (Peluchette & Karl, 2008). Οι άντρες φαίνεται να είναι προσανατολισμένοι σε πιο πρακτικά ζητήματα, χρησιμοποιώντας τα μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης για αναζήτηση πληροφοριών και προκειμένου να δημιουργήσουν καινούριες σχέσεις με το αντίθετο φύλο (Raacke & Bonds-Raacke, 2008), ενώ οι γυναίκες για να διατηρήσουν την αλληλεπίδραση με τις ήδη υπάρχουσες διαπροσωπικές τους σχέσεις, συμπεριφορά συνεπής προς το γυναικείο πρότυπο (Muscanell & Gaudagno, 2012).

Επιπλέον, ο ρόλος του φύλου ως προς την ποιότητα των διαπροσωπικών σχέσεων στο Διαδίκτυο έχει κεντρίσει το ενδιαφέρον των ερευνητών τα τελευταία χρόνια. Τα επίπεδα αυτοαποκάλυψης και συναισθηματικής οικειότητας που παρατηρούνται σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης αποκαλύπτουν συστηματικές διαφορές μεταξύ των δυο φύλων (Lenhart & Madden, 2007), με τις γυναίκες να δηλώνουν ότι αποκαλύπτουν σε μεγαλύτερο βαθμό προσωπικές σκέψεις και συναισθήματα από ότι οι άνδρες (π.χ.

Sheldon, 2013). Γενικότερα, οι γυναίκες τείνουν να ξοδεύουν περισσότερο χρόνο στο Facebook από ό, τι οι άνδρες, έχουν περισσότερους φίλους, είναι πιο ικανοποιημένες με την ενασχόληση τους στο Facebook και θα στεναχωριούνταν περισσότερο εάν ξαφνικά εξαφανιζόταν η ιστοσελίδα αυτή (Sheldon, 2008).

Όσον αφορά στην προβληματική χρήση του Διαδικτύου και των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, οι περισσότερες έρευνες παρουσιάζουν αντιφατικά ευρήματα, δείχνοντας, ωστόσο, συνήθως τους άντρες να εμφανίζουν μεγαλύτερη προβληματική χρήση (Ceyhan, 2008. Shaw & Black, 2008. Chou, Condron, & Belland, 2005. Morahan-Martin, & Schumacher, 2000). Ωστόσο, τα αποτελέσματα αναφορικά με τον φοιτητικό πληθυσμό δείχνουν ότι δεν υπάρχουν διαφορές φύλου στα επίπεδα προβληματικής χρήσης Διαδικτύου (Li et al., 2009). Η ύπαρξη προβληματικής χρήσης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης όπως το Facebook είναι ένα θέμα που μόλις πρόσφατα άρχισε να απασχολεί τους ερευνητές (π.χ. Lee, Cheoung, & Thadani, 2012), ωστόσο τα ερευνητικά δεδομένα για τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης εικόνας είναι ελλιπή.

Έρευνες για την αναζήτηση υποστήριξης δείχνουν ότι οι άνδρες ανεξαρτήτως ηλικίας, εθνικότητας και κοινωνικού υπόβαθρου έχουν λιγότερες πιθανότητες σε σχέση με τις γυναίκες να αναζητήσουν βοήθεια από έναν ειδικό για διάφορα σωματικά προβλήματα ή ζητήματα ψυχικής υγείας (Mo, Malik, & Coulson, 2009). Επιπλέον, σε περιπτώσεις που ζητήσουν βοήθεια, υπάρχει μικρότερη πιθανότητα, σε σχέση με τις γυναίκες, να αναφέρουν αισθήματα άγχους ή ψυχοκοινωνικά προβλήματα κατά τη διάρκεια της εξέτασης (Mackenzie, Gekoski, & Knox, 2006). Αυτές οι διαφορές επεκτείνονται στις αλληλεπιδράσεις τους με φίλους, οικογένεια και γνωστούς, καθώς έχει βρεθεί ότι είναι

συνήθως πιο επιφυλακτικοί στην αναζήτηση υποστήριξης από τον κύκλο τους για θέματα όπως άγχος και κατάθλιψη (Oliver, Pearson, Coe, & Gunnell, 2005). Αν και οι έρευνες για την αναζήτηση υποστήριξης στο Διαδίκτυο έχουν εστιαστεί κυρίως στις ομάδες υποστήριξης (*support groups*) και στις συνέπειες που έχει η συμμετοχή σε αυτές (π.χ. Morgan & Cotton, 2003. LaRose, Eastin, & Gregg, 2001. Wright, 2000), υπάρχει ένα ξεκάθαρο ερευνητικό κενό για το αν και κατά πόσο τα δυο φύλα στρέφονται σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, όπως το Facebook, για αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης.

1.11 Ο ρόλος της ηλικίας και του είδους απασχόλησης στη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Όσον αφορά στον παράγοντα της ηλικίας, ο όρος «*quarter-life crisis*» κατά τους Grant και Potenza (2010) έχει χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει τις προκλήσεις και στρεσογόνους παράγοντες που αντιμετωπίζουν οι νεαροί ενήλικες (18-25 ετών), όπως για παράδειγμα η αναζήτηση επαγγέλματος, η ανεργία, τα χρέη και οι σχέσεις, που μπορούν να οδηγήσουν σε συναισθηματικά και προβλήματα ψυχικής υγείας (Robbins & Wilner, 2001; Olson-Madden, 2007). Έρευνες δείχνουν ότι οι νεαροί ενήλικες, συγκεκριμένα, έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να εμφανίσουν κατάθλιψη από οποιοδήποτε άλλο ηλικιακό γκρουπ (Kessler & Walters, 1998; Klerman & Weissman, 1989; Klerman, 1988). Επιπλέον, η κατάθλιψη είναι ένα από τα πιο κοινά θέματα ψυχικής υγείας που επηρεάζει τον φοιτητικό πληθυσμό (Hunt & Eisenberg, 2010), καθώς καταθλιπτικά συμπτώματα όπως η απαισιόδοξη διάθεση, η απελπισία, το άγχος και οι δυσκολίες ύπνου συχνά δεν διαγιγνώσκονται (Berry, 2004). Επιπλέον, έχει παρατηρηθεί ότι νεαροί ενήλικες κινδυνεύουν από εθισμούς (Grant et al., 2010).

Έρευνες δείχνουν ότι οι νεαροί ενήλικες και κυρίως οι φοιτητές, υιοθετούν πιο εύκολα νέες τεχνολογίες (Gore, Leuwerke, & Krumboltz, 2002), είναι πιο συχνοί χρήστες του Διαδικτύου και συνήθως κινδυνεύουν να εμφανίσουν προβληματική χρήση Διαδικτύου (Kuss & Griffiths, 2011). Αυτή η ευαλωτότητα μπορεί να σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με την μεγάλη, απρόσκοπτη και χωρίς επίβλεψη πρόσβαση στο Διαδίκτυο (Christakis et al., 2011). Ο παράγοντας της ανεργίας έχει επίσης βρεθεί ότι αποτελεί παράγοντα κινδύνου για την εκδήλωση προβληματικής χρήσης Διαδικτύου (Frangos, Frangos & Sotiropoulos, 2011), ωστόσο, δεν υπάρχει αντίστοιχη έρευνα που να μελετά το ρόλο της απασχόλησης ή της ανεργίας στην προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.

Οι νεαροί ενήλικες έχουν τη μεγαλύτερη πιθανότητα από οποιοδήποτε άλλη ηλικιακή ομάδα να έχουν προφίλ σε μια Ιστοσελίδα Κοινωνικής Δικτύωσης για να χτίσουν σημαντικές νέες σχέσεις, καθώς και να διευρύνουν τα υπάρχοντα κοινωνικά τους δίκτυα (Raacke & Bonds-Raacke, 2008). Τα ερευνητικά ευρήματα δείχνουν σε γενικές γραμμές ότι οι διαδικτυακές φιλικές σχέσεις έχουν χαμηλότερη ποιότητα σε σχέση με τις φιλικές σχέσεις εκτός Διαδικτύου (Antheunis, et al., 2012. Mesch & Talmud, 2007. Parks & Roberts, 1998), αλλά κάτω από ορισμένες συνθήκες μπορούν να γίνουν εξίσου ποιοτικές (Chan & Cheng, 2004. McKenna & Bargh, 2000. Parks & Floyd, 1996). Αν και ο μεγαλύτερος όγκος της βιβλιογραφίας έχει εστιαστεί στο φοιτητικό πληθυσμό, υπάρχει ένα ξεκάθαρο ερευνητικό κενό για το αν και κατά πόσο άνεργοι και εργαζόμενοι χρήστες διαμορφώνουν ποιοτικές διαπροσωπικές σχέσεις στο Διαδίκτυο ή στρέφονται σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης για αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης.

1.12 Ο ρόλος του τόπου κατοικίας στη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Τέλος, ένας επιπλέον παράγοντας που δεν έχει μελετηθεί επαρκώς είτε στη διεθνή, είτε στην ελληνική βιβλιογραφία είναι ο τόπος κατοικίας. Οι περισσότερες έρευνες που συγκρίνουν αστικές και αγροτικές περιοχές, δίνουν έμφαση κυρίως στο «Διαδικτυακό Χάσμα», δηλαδή την ανισότητα στην πρόσβαση σε υπολογιστές και Διαδίκτυο (π.χ. Dewan & Riggins, 2005). Μια από τις ελάχιστες έρευνες που έχει δημοσιευθεί και μελετά τον παράγοντα αυτό, έγινε σε Νορβηγούς εφήβους και έδειξε ότι η συχνότητα της προβληματικής χρήσης Διαδικτύου ήταν σχετικά υψηλότερη σε μικρές πόλεις ή αγροτικές περιοχές από ότι σε μεγαλύτερες πόλεις άνω των 150.000 κατοίκων (Johansson & Götestam, 2004). Στην Ελλάδα, σύμφωνα με την έρευνα της Μονάδας Εφηβικής Υγείας της Β' Παιδιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών η οποία διεξήχθη σε εφηβικό πληθυσμό (*M.O.* ηλικίας 14.85 έτη) και επαναλήφθηκε το 2010 παρατηρήθηκε αύξηση του ποσοστού παθολογικής χρήσης Διαδικτύου με υψηλότερα ποσοστά στην επαρχία από ότι στην Αττική.

Καταλήγοντας, θεωρούμε ότι παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να μελετηθεί αν οι παράγοντες του φύλου, της ηλικίας, του είδους απασχόλησης και του τόπου κατοικίας προκαλούν διαφοροποιήσεις μεταξύ των συμμετεχόντων ως προς τα κίνητρα χρήσης, την προβληματική χρήση, την ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων και την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης.

ΣΤ. ΣΥΝΘΕΣΗ - ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Οι εξελίξεις στις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών τις τελευταίες δεκαετίες θεωρούνται ότι έχουν επαναπροσδιορίσει τον τρόπο ζωής των δυτικών κοινωνιών τόσο ριζικά, όπως η τηλεόραση και το τηλέφωνο (Merkle & Richardson, 2000). Είναι πλέον αδιαμφισβήτητη η σαρωτική δύναμη των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης (*Social Media*) ως μέσα για να επικοινωνούμε, να ψυχαγωγούμαστε και να εμπλουτίζουμε τη ζωή μας (DeLambo, Homa, Peters, DeLambo, & Chandras, 2011). Τα ολοένα και αυξανόμενα ποσοστά χρήσης τους σε παγκόσμια κλίμακα δείχνουν ότι τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης και οι Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης συγκεκριμένα, φαίνεται να ξεφεύγουν από την παροδική διάσταση μιας μόδας και να εδραιώνουν την θέση τους σαν ένα πολυπολιτισμικό φαινόμενο που πρόκειται να εξελιχθεί περαιτέρω στο μέλλον. Οι Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, αν και αποτελούν πλέον ένα σταθερό στοιχείο της καθημερινής ζωής πολλών ανθρώπων, εξακολουθούν να είναι, στο μεγαλύτερο μέρος τους, μια μάλλον ανεξερεύνητη περιοχή, τουλάχιστον από την άποψη της ψυχολογικής έρευνας. Αν και η διεθνής βιβλιογραφία αυξάνεται διαρκώς, οι κοινωνικές και ψυχολογικές επιπτώσεις της χρήσης των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης φαίνεται να είναι περίπλοκες και δεν έχουν ερευνηθεί επαρκώς, πόσο μάλλον στην Ελλάδα.

1. 13 Στόχοι της έρευνας

Υπό το πρίσμα αυτό, στόχος της παρούσας διατριβής ήταν η διερεύνηση της χρήσης των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (όπως το Facebook, το MySpace και το Twitter κ.α.) μέσα από ένα ευρύ δίκτυο ατομικών, διαπροσωπικών ψυχολογικών και ψυχοπαθολογικών παραγόντων, οι οποίοι μεμονωμένα ή σε αλληλεπίδραση μεταξύ

τους φαίνεται να συνδέουν τη χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης με την αναζήτηση υποστήριξης στο Διαδίκτυο. Πιο συγκεκριμένα, σε μια προσπάθεια πληρέστερης σκιαγράφησης του προφίλ εκείνων των νεαρών ενηλίκων οι οποίοι δέχονται τις επιδράσεις των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης εξετάζονται οι παράγοντες που σχετίζονται με τις ατομικές διαφορές των χρηστών, όπως τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας (Νευρωτισμός, Εξωστρέφεια, Δεκτικότητα στην Εμπειρία, Προσήνεια και Ευσυνειδησία) και τα κίνητρα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (διαπροσωπική ωφέλεια, ψυχαγωγία, διαφυγή, διαχείριση ελεύθερου χρόνου, διευκόλυνση).

Επιπλέον, θα μελετηθεί η διερεύνηση διαπροσωπικών παραγόντων όπως ο βαθμός ποιότητας των διαδικτυακών σχέσεων και παραγόντων που σχετίζονται με την ψυχική υγεία, όπως η ύπαρξη προβληματικής χρήσης και καταθλιπτικής συμπτωματολογίας, αναφορικά με την επιρροή τους στην αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης μέσα από τις διαδικτυακές αλληλεπιδράσεις σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης. Ένας επιπλέον στόχος αφορά στη διερεύνηση του ρόλου των κοινωνικό-δημογραφικών χαρακτηριστικών των συμμετεχόντων αναφορικά με τις παραπάνω μεταβλητές και την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης στο περιβάλλον των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.

1.14 Υποθέσεις της έρευνας

Με βάση τους παραπάνω στόχους, διατυπώθηκαν οι υποθέσεις της παρούσας έρευνας ως ακολούθως:

Γενικές Υποθέσεις:

- H1. Υπάρχουν σημαντικές συσχετίσεις ανάμεσα στα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, τα κίνητρα, την ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων, την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης, την καταθλιπτική συμπτωματολογία και την προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.
- H2. Υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές όσον αφορά το φύλο, την ηλικία, τον τόπο διαμονής και τον τύπο απασχόλησης με α) τις διαστάσεις προσωπικότητας, β) τα κίνητρα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, γ) την καταθλιπτική συμπτωματολογία, δ) την προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, ε) την ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων και στ) την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης.
- H3. Υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα σε άτομα με χαμηλή, μέτρια, υψηλή και πολύ υψηλή καθημερινή χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, όσον αφορά α) τις διαστάσεις προσωπικότητας, β) τα κίνητρα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, γ) την καταθλιπτική συμπτωματολογία, δ) την προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, ε) την ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων και στ) την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης.
- H4. Υπάρχουν σημαντικές διαφορές ανάλογα με το επίπεδο στενών διαπροσωπικών σχέσεων α) την καταθλιπτική συμπτωματολογία, β) την προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, γ) την ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων και δ) την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης.

- H5. Οι διαστάσεις της προσωπικότητας, κίνητρα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, η καταθλιπτική συμπτωματολογία, η ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων, η αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης, η ηλικία και ο τόπος κατοικίας αποτελούν προβλεπτικούς παράγοντες για την ύπαρξη προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης.
- H6. Οι διαστάσεις της προσωπικότητας, τα κίνητρα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, η καταθλιπτική συμπτωματολογία, η προβληματική χρήση, ο βαθμός στενών διαπροσωπικών σχέσεων και η αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης είναι προβλεπτικοί παράγοντες της ποιότητας των διαδικτυακών σχέσεων.
- H7. Οι διαστάσεις της προσωπικότητας, τα κίνητρα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, η ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων, η καταθλιπτική συμπτωματολογία, η προβληματική χρήση και ο παράγοντας του φύλου προβλέπουν την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης.

Ειδικές υποθέσεις:

Με βάση τις διαστάσεις των παραπάνω μεταβλητών, οι υποθέσεις εξειδικεύονται ως ακολούθως:

- H1.α Υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στην καταθλιπτική συμπτωματολογία, την προβληματική χρήση και την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης με το Νευρωτισμό και τη Δεκτικότητα στην Εμπειρία, ενώ αρνητική με την Εξωστρέφεια, την Προσήγεια και την Ευσυνειδησία.

- H1.β Υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στην ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων και Νευρωτισμό, την Εξωστρέφεια και τη Δεκτικότητα στην Εμπειρία ενώ αρνητική με την Προσήνεια και την Ευσυνειδησία.
- H1.γ Υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στην καταθλιπτική συμπτωματολογία, την προβληματική χρήση, την ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων και την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης και τα 5 κίνητρα (διαπροσωπική ωφέλεια, διαχείριση ελεύθερου χρόνου, ψυχαγωγία, διευκόλυνση, διαφυγή).
- H1.δ Υπάρχει στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση ανάμεσα στην προβληματική χρήση, την καταθλιπτική συμπτωματολογία, την ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων και την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

2.1 Συμμετέχοντες – Δείγμα

Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν, συμπληρώνοντας μια σειρά ψυχομετρικών εργαλείων, πεντακόσιοι (500) νεαροί ενήλικες που χρησιμοποιούσαν μια ή περισσότερες Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, από τους οποίους οι 228 ήταν άνδρες (45.6%) και οι 272 γυναίκες (54.4%). Η συλλογή του δείγματος πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο της συμπτωματικής δειγματοληψίας (ή δειγματοληψία ευκολίας) που βασίζεται στη συλλογή ατόμων που είναι άμεσα διαθέσιμοι, προσβάσιμοι και πρόθυμοι να συμμετέχουν στην έρευνα σε εθελοντική βάση.

Αναφορικά με την ηλικιακή του σύνθεση, το δείγμα κυμαίνονταν μεταξύ 18 και 34 ετών ($M.O.= 24.5$, $T.A.= 4.57$). Η επιλογή της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας στηρίχθηκε σε έρευνες της διεθνούς βιβλιογραφίας που δείχνουν ότι οι νεαροί ενήλικες αποτελούν την πληθυσμιακή ομάδα που ασχολείται περισσότερο με τις νέες τεχνολογίες, το διαδίκτυο και την επικοινωνία μέσω υπολογιστή (Duggan, Ellison, Lampe, Lenhart, & Madden, 2015). Επιπλέον, έρευνες δείχνουν ότι είναι η ηλικιακή ομάδα η οποία έχει τη μεγαλύτερη πιθανότητα από οποιαδήποτε άλλη να διαθέτει προφίλ σε μια ή περισσότερες Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (Raacke & Bonds-Raacke, 2008). Επιπρόσθετα, οι νεαροί ενήλικες που είναι παράλληλα φοιτητές φαίνεται να παρουσιάζουν μεγάλα επίπεδα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (Kuss & Griffiths, 2011).

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες ζούσαν σε πόλη άνω των 100.000 κατοίκων (58.2%), ενώ ένα σχετικά μικρότερο ποσοστό (19.2%) κατοικούσαν σε χωριό. Όσον αφορά στο

επίπεδο εκπαίδευσης, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 2.1) όπου παρατίθενται αναλυτικά στοιχεία για τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος, οι μισοί σχεδόν συμμετέχοντες ήταν φοιτητές (48.6%), ενώ ένα σημαντικό ποσοστό (37.8%) ήταν πτυχιούχοι Α.Ε.Ι./ Α.Τ.Ε.Ι. ή κατείχαν μεταπτυχιακό δίπλωμα σπουδών. Επιπλέον, από τους νεαρούς ενήλικες που αποτελούσαν το δείγμα μας, τα ποσοστά των εργαζομένων ανέρχονταν στο 29% και των ανέργων στο 24.2%.

Πίνακας 2.1

Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των υποκειμένων του δείγματος ως προς το εκπαιδευτικό τους υπόβαθρο, τον τόπο κατοικίας και την εργασιακή τους κατάσταση

	<i>N</i>	<i>%</i>
Φύλο		
Άνδρες	228	45.6
Γυναίκες	272	54.4
Εκπαίδευση		
Απόφοιτος Λυκείου, ΕΠΑΣ/ ΕΠΑΛ	68	13.6
Φοιτητής/ -τρια	243	48.6
Πτυχίο Α.Ε.Ι./ Α.Τ.Ε.Ι.	129	25.8
Μεταπτυχιακό	60	12
Τόπος κατοικίας		
Πόλη (>100000 κατοίκους)	291	58.2
Πόλη (15000-100.000)	66	13.2
Κωμόπολη (1500-15000)	47	9.4
Χωριό (μέχρι 1500)	96	19.2
Απασχόληση		
Φοιτητής/ -τρια	234	46.8
Εργαζόμενος/ -η	145	29
Άνεργος/ -η	121	24.2
Σύνολο	500	100

Παράλληλα, συγκεντρώθηκαν στατιστικά δεδομένα για το δημογραφικό πορτρέτο των χρηστών Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης τα οποία δημοσιεύονται σε τακτά χρονικά διαστήματα από διεθνείς οργανισμούς όπως το Pew Research Center¹, ελληνικούς φορείς όπως το Ελληνικό Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου², εταιρίες που ελέγχουν Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (π.χ. η εταιρία του Facebook), και εταιρίες αναλύσεων όπως η Socialbakers³. Οι πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν, σε συνάρτηση με τα δεδομένα της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας (Eurostat) για την Ελλάδα όπως αυτά δημοσιεύονται από το Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας (2011), δείχνουν ότι το διάστημα που πραγματοποιήθηκε η συγκεκριμένη έρευνα (2011-2013), ο μεγαλύτερος αριθμός Ελλήνων χρηστών Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης κατανέμονταν σε δυο κύριες ηλικιακές ομάδες: 18 έως 24 και 25 έως 34 χρονών, ενώ η προτιμώμενη Ιστοσελίδα Κοινωνικής Δικτύωσης για τη συντριπτική πλειοψηφία των ερωτωμένων αποτελούσε το Facebook.

¹ Το πρόγραμμα *Pew Research Center* δημιουργήθηκε το 1990 στις Η.Π.Α. και διεξάγει δημοσκοπήσεις, δημογραφικές και εμπειρικές έρευνες σε θέματα κοινωνικών επιστημών με τη μορφή τυχαιοποιημένων τηλεφωνικών ερευνών πανεθνικής εμβέλειας, διαδικτυακών ερευνών και ποιοτικών μελετών. Η συλλογή δεδομένων συμπληρώνεται από έρευνες κρατικών υπηρεσιών, επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε τομείς της τεχνολογίας, ακαδημαϊκούς και άλλους χώρους εμπειρογνομόνων.

² Το *Ελληνικό Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου* υλοποιείται από το 2004 ως μέλος του Πανευρωπαϊκού Δικτύου Εθνικών Κέντρων Ενημέρωσης και Επαγρύπνησης Insafe και του Παγκόσμιου Οργανισμού Inhope για την εξασφάλιση ενός ασφαλέστερου διαδικτυακού περιβάλλοντος. Τελεί υπό την αιγίδα και με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στο πλαίσιο του προγράμματος SaferInternet και αποτελείται από: την ιστοσελίδα *Saferinternet.gr*, τη Γραμμή Καταγγελιών *Safeline* και τη Γραμμή Βοηθείας *ΥποΣΤΗΡΙΞΩ*.

³ Η *Socialbakers* είναι εταιρία που παρέχει αναλύσεις και στατιστικά στοιχεία με σκοπό οι πελάτες της να ελέγχουν την αποτελεσματικότητα των ενεργειών τους στα Κοινωνικά Δίκτυα (Social Media) όπως π.χ τον αριθμό των fans και την ανάπτυξη τους, την ποιότητα του περιεχομένου και το βαθμό στον οποίο μπορεί να διαδοθεί (share), το βαθμό και το χρόνο ανταπόκρισης (Response Rate, Respond Time) που έχει η εξυπηρέτηση πελατών σε ερωτήματα που έρχονται μέσω των κοινωνικών δικτύων.

Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να σχολιάσουμε τις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης που επιλέχθηκαν ως απαντήσεις του ερωτηματολογίου, το οποίο δημιουργήθηκε στις αρχές του 2011 και χορηγήθηκε, μετά από διορθώσεις μέχρι τα τέλη του 2012. Ενώ προστέθηκαν ιστοσελίδες όπως το *Google+* και το *Instagram* που είχαν μόλις λίγα χρόνια λειτουργίας, ιστοσελίδες που ήταν ιδιαίτερα δημοφιλείς την προηγούμενη δεκαετία όπως το *Hi5* και το *Windows Live Spaces*, δεν συμπεριλήφθηκαν. Χρησιμοποιήθηκε, ωστόσο, η ιστοσελίδα του *MySpace*, που αν και είχε αρχίσει να χάνει, ήδη από τα τέλη του 2009, σε διεθνές επίπεδο, σημαντικό έδαφος και αριθμό χρηστών σε σχέση με το *Facebook* (Robards, 2012), εξακολουθούσε να είναι ιδιαίτερα δημοφιλής.

Επιπλέον, αρκετές ιστοσελίδες, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους όσον αφορά τον σκοπό, την αρχιτεκτονική και τη λειτουργικότητα τους, δε συμπεριλήφθηκαν στη λίστα απαντήσεων. Κύρια παραδείγματα αποτελούν το *LinkedIn* που δε χρησιμοποιήθηκε γιατί έχει πιο εξειδικευμένο χαρακτήρα και εστιάζεται κυρίως στη δημιουργία και ανάπτυξη επαγγελματικών δικτύων, παρά προσωπικών (Kietzmann et al., 2011), το *Pinterest* γιατί έχει περισσότερο χαρακτήρα κοινωνικής σελιδοσήμανσης (social bookmarking) και εξελίσσεται περισσότερο σε μηχανή αναζήτησης εικόνων παρά σε Κοινωνικό Δίκτυο (Κόνσουλας, 2014α), και το *Tumblr* γιατί έχει κυρίως τη μορφή ιστολογίου (blog) (Κόνσουλας, 2014β).

Όσον αφορά τη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (Πίνακας 2.2), η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (97.4%) επέλεξαν το Facebook ως την Ιστοσελίδα που χρησιμοποιούσαν πιο συχνά, ενώ σχεδόν οι μισοί χρησιμοποιούσαν πολλαπλές Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, με δεύτερη σε συχνότητα επιλογή τους την ιστοσελίδα του Twitter (20%).

Πίνακας 2.2

Κατανομή (απόλυτες και σχετικές συχνότητες) των υποκειμένων του δείγματος ως προς το είδος και χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

	<i>N</i>	<i>%</i>
Ιστοσελίδα Κοινωνικής		
Δικτύωσης (πολλαπλές επιλογές)		
MySpace	25	5
Facebook	487	97.4
Twitter	100	20
Google+	41	8.2
Instagram	64	12.8
Άλλη	24	4.8
Χρήση πολλαπλών Ιστοσελίδων		
Κοινωνικής Δικτύωσης		
Ναι	288	57.6
Όχι	212	42.4
Χρόνος διάρκειας προφίλ		
6 μήνες	12	2.4
1 χρόνο	26	4.8
1.5 χρόνια	16	3.2
2 χρόνια	45	9
2.5 χρόνια	144	28.8
3 και παραπάνω χρόνια	259	51.8
Χρόνος καθημερινής χρήσης		
Λιγότερο από 30 λεπτά	121	24.2
30 – 60 λεπτά	140	28
60 – 90 λεπτά (1 – 1.5 ώρες)	102	20.4
90 – 120 λεπτά (1.5 με 2 ώρες)	66	13.2
Πάνω από 120 λεπτά (2 ώρες)	71	14.2
Σύνολο	500	100

Συνοπτικά, πάνω από τους μισούς συμμετέχοντες (51.8%) της έρευνας διατηρούσαν ένα προφίλ στην ιστοσελίδα της αρεσκείας τους για τρία ή και παραπάνω χρόνια, με την πλειοψηφία τους (87.8%) να δηλώνουν σχετικά ικανοποιημένοι από τη χρήση της. Αν και ένα σημαντικό ποσοστό (14.2%) δήλωσε ότι χρησιμοποιούσε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης πάνω από δυο ώρες σε καθημερινή βάση, το 52.2% του δείγματος δήλωσε ότι η καθημερινή τους χρήση κατά μέσο όρο δε ξεπερνούσε τη μία ώρα. Αν και μεγάλη πλειοψηφία των χρηστών (87.4%) δήλωνε ότι είχε κατά μέσο όρο πάνω από 300 άτομα για διαδικτυακούς «φίλους», ο αριθμός των ατόμων με τους οποίους αλληλεπιδρούσαν σταθερά σε καθημερινή βάση δεν υπερέβαινε τους 10 ($M.O.=9.9$, $T.A.=4.16$). Τέλος, ένα μεγάλο ποσοστό (72.2%) δήλωσαν ότι η χρήση μιας Ιστοσελίδας Κοινωνικής Δικτύωσης δεν άλλαξε ιδιαίτερα τις σχέσεις τους με τους άλλους ανθρώπους, ενώ μόνο ένα 2.6% δήλωσε ότι οι κοινωνικές τους σχέσεις μειώθηκαν.

2.2 Ψυχομετρικά Εργαλεία

Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκαν έξι ερωτηματολόγια, πέραν του ερωτηματολογίου για τα κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων. Για τη διερεύνηση των στόχων της Διατριβής, οι άξονες πάνω στους οποίους στηριχθήκαμε για την επιλογή των συγκεκριμένων ψυχομετρικών εργαλείων ήταν οι εξής: α) Ατομικές διαφορές (προσωπικότητα, κίνητρα), β) Χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης για Κοινωνικούς Σκοπούς (ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων, αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης στο Διαδίκτυο) και γ) Παράγοντες που σχετίζονται με την ψυχική υγεία (προβληματική χρήση, καταθλιπτική συμπτωματολογία). Τα εργαλεία αυτά έχουν μεταφραστεί και προσαρμοστεί στην ελληνική γλώσσα με τη

μέθοδο της αντίστροφης μετάφρασης και η συμπλήρωση τους διαρκεί σαράντα (40) περίπου λεπτά. Αποτελούνται από ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών, 5βάθμιες κλίμακες διαβάθμισης, 7βάθμιες κλίμακες Likert καθώς και απαντήσεις «Σωστό/ Λάθος». Αναλυτικά, τα ψυχομετρικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν είναι τα εξής:

2.2.1 Ερωτηματολόγιο κοινωνικο-δημογραφικών χαρακτηριστικών

Οι ερωτήσεις αφορούσαν τα προσωπικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων (φύλο, ηλικία, εκπαιδευτικό υπόβαθρο, τόπος κατοικίας, εργασιακή κατάσταση), καθώς και πληροφορίες για τη διαδικτυακή τους δραστηριότητα, όπως το είδος των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης που χρησιμοποιούν, για το αν χρησιμοποιούν πολλαπλές Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, το χρόνο διάρκειας του προφίλ τους, το χρόνο που διαθέτουν καθημερινά σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, για τον μέσο αριθμό των ατόμων που έχουν πρόσβαση στο προφίλ τους, καθώς και για τον αριθμό των ατόμων που αλληλεπιδρούν σε καθημερινή βάση στο Διαδίκτυο. Τέλος, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να αξιολογήσουν το βαθμό στον οποίο αισθάνονται ευχαριστημένοι με την Ιστοσελίδα Κοινωνικής Δικτύωσης της επιλογής τους και την επίδραση της χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης στην κοινωνική τους ζωή.

2.2.2 Η Κλίμακα Κινήτρων Χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Η Κλίμακα Κινήτρων Χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης αποτελεί προσαρμογή της Κλίμακας Κινήτρων Χρήσης Διαδικτύου (*Computer Mediated Communication - CMC Motives*) που κατασκευάστηκε από τους Papacharissi και Rubin (2000) και σχεδιάστηκε για να μετράει τους λόγους για τους οποίους χρησιμοποιείται το Διαδίκτυο. Η κλίμακα βασίστηκε στη θεωρία των Χρήσεων και Ικανοποιήσεων

(Uses and Gratifications theory) των Katz, Gurevitch και Haas (1973) που δίνει έμφαση στη σημασία ικανοποίησης των αναγκών του χρήστη και στην ύπαρξη ανταμοιβών ως κύριο λόγο επιλογής ενός συγκεκριμένου μέσου επικοινωνίας.

Τα στοιχεία της κλίμακας έχουν βασιστεί σε 15 βασικές εννοιολογικές κατηγορίες, ο συνδυασμός των οποίων προσδίδει ιδιαίτερη πλαστικότητα και ευχρηστία στους παράγοντες που δημιουργούνται κάθε φορά. Συγκεκριμένα, οι 15 βασικές εννοιολογικές κατηγορίες κινήτρων όπως εκφράζονται από τα στοιχεία της κλίμακας είναι οι εξής: τα στοιχεία 1-3 περιγράφουν τη διασκέδαση, τα 4-6 τη συνήθεια, τα 7-9 την πληροφόρηση, τα 10-12 την κοινωνική αλληλεπίδραση, τα 13-15 τη διαφυγή, τα 16-18 τη διευκόλυνση, τα 19-21 τον έλεγχο χρόνου, τα 22-24 την οικονομία, τα 25-27 την συμπάθεια/ συμπόνια, τα 28-30 τη συντροφικότητα, τα 31-33 την παρακολούθηση, τα 34-36 τη διαχείριση ελεύθερου χρόνου, τα 37-39 τη χαλάρωση, τα 40-42 τον έλεγχο και τα 43-45 την ανάγκη έκφρασης.

Η Κλίμακα περιλαμβάνει 45 προτάσεις και οι συμμετέχοντες καλούνται να δηλώσουν το βαθμό κατά τον οποίο οι συγκεκριμένες προτάσεις ανταποκρίνονται στη δική τους περίπτωση με βάση τη διαβάθμιση μιας 5-βάθμιας κλίμακας τύπου Likert, από 1 (*Καθόλου*) μέχρι το 5 (*Πάρα πολύ*). Οι προτάσεις ομαδοποιούνται ανά εξεταζόμενο κίνητρο/ παράγοντα, οι επιμέρους βαθμοί προστίθενται και προκύπτει μια τελική βαθμολογία ανά κίνητρο/ παράγοντα.

Η κλίμακα χορηγήθηκε αρχικά σε 279 πανεπιστημιακούς φοιτητές (164 γυναίκες και 115 άντρες) που είχαν εγγραφεί σε εισαγωγικό προπτυχιακό μάθημα ενός πανεπιστημίου των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής (Paracharissi & Rubin, 2000). Στη

διερευνητική παραγοντική ανάλυση των δεδομένων από τη χορήγηση της κλίμακας προσδιορίστηκαν πέντε κύριες διαστάσεις/ παράγοντες:

1. *Διαπροσωπική ωφέλεια*: η διάσταση αυτή περιγράφει την ανάγκη για αγάπη, συντροφικότητα και κοινωνική αλληλεπίδραση, π.χ. «Χρησιμοποιώ το Διαδίκτυο όταν δεν έχω κάποιον να μιλήσω ή να κάνω παρέα».
2. *Αναζήτηση πληροφοριών*: ο παράγοντας συτός αναφέρεται στην έλξη που έχουν οι κοινωνικές δραστηριότητες στο Διαδίκτυο λόγω της δυνατότητας που παρέχουν στους χρήστες να μοιράζονται, να συγκεντρώνουν και να ανταλλάσσουν πληροφορίες με άλλους χρήστες (αποστολή και λήψη μηνυμάτων ηλεκτρονικής αλληλογραφίας, άμεσων μηνυμάτων συνομιλίας), π.χ. «Χρησιμοποιώ το Διαδίκτυο για να ψάξω πληροφορίες».
3. *Ψυχαγωγία*: η διάσταση αυτή αναδεικνύει τη δυνατότητα που παρέχει το Διαδίκτυο στους χρήστες να βρίσκουν ευχάριστες και διασκεδαστικές δραστηριότητες, π.χ. «Χρησιμοποιώ το Διαδίκτυο γιατί είναι διασκεδαστικό».
4. *Διαχείριση ελεύθερου χρόνου*: η διάσταση αυτή αναφέρεται στη δυνατότητα που παρέχει το Διαδίκτυο στους χρήστες να «γεμίζουν» τον ελεύθερο χρόνο τους με δραστηριότητες, π.χ. «Χρησιμοποιώ το Διαδίκτυο γιατί περνάει η ώρα ειδικά όταν βαριέμαι».
5. *Διευκόλυνση*: ο παράγοντας αυτός αναφέρεται στην άνεση και ευκολία της επικοινωνίας, στον έλεγχο χρόνου και στο γεγονός ότι η χρήση του Διαδικτύου είναι οικονομική, π.χ. «Χρησιμοποιώ το Διαδίκτυο γιατί είναι βολικό».

Η Κλίμακα Κινήτρων Χρήσης Διαδικτύου παρουσιάζει ικανοποιητική αξιοπιστία (Papacharissi & Rubin, 2000) με τους εξής δείκτες *Cronbach's alpha* για τις πέντε διαστάσεις: *Διαπροσωπική ωφέλεια* ($\alpha=.93$), *Αναζήτηση πληροφοριών* ($\alpha=.87$),

Αξιοποίηση ελεύθερου χρόνου ($\alpha=.85$), *Ψυχαγωγία* ($\alpha=.85$), και *Διευκόλυνση* ($\alpha=.78$). Επιπλέον, η κλίμακα παρουσιάζει καλή εγκυρότητα κριτηρίου με άτομα που θεωρούσαν την κατά πρόσωπο επικοινωνία λιγότερο ικανοποιητική να προτιμούν το Διαδίκτυο για διαπροσωπική επικοινωνία, ενώ άτομα που έβρισκαν τις κατά πρόσωπο αλληλεπιδράσεις ικανοποιητικές, να χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο κυρίως για αναζήτηση πληροφοριών και ψυχαγωγία (Paracharissi & Rubin, 2000). Η κλίμακα έχει μεταφραστεί σε πολλές γλώσσες και έχει ευρέως χρησιμοποιηθεί σε έρευνες όπως, για παράδειγμα, σε μελέτη για την επικοινωνία μέσω Διαδικτύου στα διαδικτυακά γκρουπ υποστήριξης (Wright, 2002), στη χρήση του Youtube (Haridakis & Hanson, 2009), αλλά και στη χρήση του Facebook σε σχέση με την ικανοποίηση από την επικοινωνία και τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις (Pornsakulvanich, Haridakis, & Rubin, 2008).

Για τους σκοπούς της συγκεκριμένης διδακτορικής διατριβής, η κλίμακα μεταφράστηκε αρχικά από τα αγγλικά στα ελληνικά και στη συνέχεια από τα ελληνικά στα αγγλικά και προσαρμόστηκε κατάλληλα στην ελληνική γλώσσα από μία ομάδα τριών δίγλωσσων ψυχολόγων. Επιπλέον, αντικαταστάθηκε η αρχική διατύπωση «*Χρησιμοποιώ το Διαδίκτυο γιατί...*» με τη φράση «*Χρησιμοποιώ Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης γιατί...*» και η ερώτηση 16 «*γιατί είναι πολλές φορές πιο εύκολο να στείλεις κάτι με email από το να το πεις κατα πρόσωπο στον άλλο*» με τη φράση «*γιατί είναι πολλές φορές πιο εύκολο να γράψεις κάτι στο chat ή στον τοίχο (wall) από το να το πεις κατα πρόσωπο στον άλλο*». Η πλήρης λίστα των προτάσεων της κλίμακας βρίσκεται στο Παράρτημα. Η συγκεκριμένη κλίμακα δεν έχει σταθμιστεί σε ελληνικό πληθυσμό, ούτε έχει μελετηθεί η αξιοπιστία της. Για το λόγο αυτό κρίθηκε σκόπιμο να μελετηθεί η παραγοντική της δομή και η αξιοπιστία των ψυχομετρικών ιδιοτήτων των υποκλιμάκων και των προτάσεων στο δείγμα που χρησιμοποιήθηκε στη συγκεκριμένη έρευνα. Τα

αποτελέσματα της μελέτης ήταν ικανοποιητικά και παρουσιάζονται λεπτομερώς στο Κεφάλαιο 3.

2.2.3 Ερωτηματολόγιο Πέντε Παραγόντων Προσωπικότητας NEO-FFI

Το *Ερωτηματολόγιο Πέντε Παραγόντων Προσωπικότητας NEO-FFI* (Costa & McCrae, 1989a) είναι βασισμένο στο μοντέλο των Πέντε Παραγόντων (Five-Factor Model) των McCrae και Costa (1987). Σύμφωνα με αυτό, η προσωπικότητα μπορεί να περιγραφεί από τη λεγόμενη «Μεγάλη Πεντάδα» που συνοψίζει τις ανθεκτικές διαστάσεις των διαφορών ή τάσεων των ατόμων οι οποίες επηρεάζουν τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις δραστηριότητες τους (Κουλάκογλου, 2002) και που μπορούν να βοηθήσουν στην κατανόηση των βασικών συναισθηματικών, διαπροσωπικών, εμπειρικών, συμπεριφοριστικών, και κινητήριων παραγόντων ενός ατόμου.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από τις εξήντα (60) πιο δυνατές ψυχομετρικά προτάσεις του Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) και οι ερωτώμενοι καλούνται να δηλώσουν το βαθμό κατά τον οποίο οι προτάσεις ανταποκρίνονται στη δική τους περίπτωση με βάση τη διαβάθμιση μιας 5-βάθμιας κλίμακας τύπου Likert, από το 0 (*Διαφωνώ Απόλυτα*) μέχρι το 4 (*Συμφωνώ Απόλυτα*). Οι προτάσεις ομαδοποιούνται ανά δώδεκα για να περιγράψουν τους πέντε παράγοντες, οι επιμέρους βαθμοί προστίθενται και προκύπτει μια τελική βαθμολογία ξεχωριστή για κάθε παράγοντα. Υψηλά σκορ υποδεικνύουν μεγαλύτερη ύπαρξη αυτού του χαρακτηριστικού. Μια σύντομη περιγραφή των πέντε παραγόντων της προσωπικότητας παρουσιάζεται παρακάτω:

1. *Νευρωτισμός/ Συναισθηματική σταθερότητα*: η διάσταση αυτή αναφέρεται στο βαθμό που το άτομο βιώνει αρνητικά συναισθήματα, όπως λύπη, άγχος,

ανασφάλεια, ντροπή, ενοχές, οξυθυμία και ψυχολογική πίεση, π.χ. «*Συχνά αισθάνομαι νευρικός/ -η και σε υπερένταση*». Άτομα με αυξημένη τάση προς το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό είναι πιθανό να βιώνουν πιο εύκολα άγχος και καταθλιπτικά συναισθήματα, σε αντίθεση με άτομα που έχουν χαμηλή βαθμολογία στον παράγοντα του νευρωτισμού, που φαίνεται να βιώνουν περισσότερο ηρεμία, χαλαρότητα και συναισθηματική σταθερότητα.

2. *Εξωστρέφεια/ Εσωστρέφεια*: ο παράγοντας αυτός αναφέρεται στο βαθμό στον οποίο ένα άτομο διαθέτει χαρακτηριστικά που επηρεάζουν την ποιότητα και ένταση της διαπροσωπικής αλληλεπίδρασης, π.χ. «*Μου αρέσει να έχω πολλούς ανθρώπους γύρω μου*». Άνθρωποι με υψηλή βαθμολογία στον παράγοντα της εξωστρέφειας έχουν αυτοπεποίθηση και είναι περισσότερο κοινωνικοί σε σχέση με τους πιο εσωστρεφείς, που τείνουν να είναι περισσότερο μοναχικοί και λιγομίλητοι.
3. *Δεκτικότητα σε εμπειρίες*: η διάσταση αυτή αναδεικνύει το εύρος, το βάθος και την πολυπλοκότητα της πνευματικής και βιοματικής ζωής ενός ατόμου. Άτομα με υψηλή βαθμολογία χαρακτηρίζονται από φαντασία, περιέργεια, δημιουργικότητα και εποικοδομητική αναζήτηση νέων εμπειριών. Αντιθέτως, άτομα με χαμηλή βαθμολογία θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως συντηρητικά άτομα στις πράξεις και στις ιδέες τους, που δυσκολεύονται στις αλλαγές και προτιμούν τις παλαιές και δοκιμασμένες μεθόδους για να αντεπεξέρχονται στις υποχρεώσεις τους, π.χ. «*Δε μου αρέσει να χάνω τον χρόνο μου ονειροπολώντας*».
4. *Προσήνεια*: η διάσταση αυτή αναφέρεται στην ποιότητα των διαπροσωπικών αλληλεπιδράσεων του ατόμου, π.χ. «*Προσπαθώ να είμαι ευγενικός/-η με όλους όσους συναντώ*». Άτομα με αυξημένη τάση προς το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό, εύκολα συνεργάζονται και εμπιστεύονται τους άλλους και χαρακτηρίζονται από ευθύτητα, συναίσθηση και αλτρουϊσμό. Αντιθέτως, άτομα με χαμηλή Προσήνεια

διέπονται από αρνητικά συναισθήματα, τάση για κριτική, εχθρικότητα ή επιθετικότητα.

5. *Ευσυνειδησία*: ο παράγοντας αυτός αναφέρεται στον έλεγχο των παρορμήσεων για την επίτευξη στόχων. Υψηλή βαθμολογία στον παράγοντα χαρακτηρίζει άτομα με αυτοπειθαρχία, επίμονα, οργανωτικά και στοχοθετημένα. Αντιθέτως, άτομα με χαμηλή βαθμολογία στην Ευσυνειδησία δυσκολεύονται να ελέγξουν τις επιθυμίες, τις ορμές ή τις ανάγκες τους. Ενδεικτική πρόταση που περιγράφει τον παράγοντα είναι π.χ. «Είμαι αρκετά καλός/-η στο να οργανώνω το χρόνο μου ώστε να τελειώνω τα πράγματα στην ώρα τους».

Το *Ερωτηματολόγιο Πέντε Παραγόντων Προσωπικότητας NEO-FFI* έχει μεταφραστεί και χρησιμοποιηθεί σε τουλάχιστον 12 άλλες γλώσσες όπως τα γαλλικά (Rolland, Parker & Stumpf, 1998), τα γερμανικά (Schmitz, Hartkamp, Baldini, Rollnik, & Tress, 2001) και τα ισπανικά (Aluja, García, Rossier, & García, 2005). Επιπλέον, είναι διαθέσιμο σε δύο εκδόσεις: η μορφή NEO-FFI-S που είναι το ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς, και η μορφή NEO-FFI-R που είναι το ερωτηματολόγιο παρατηρητή. Οι προτάσεις της μορφής S είναι αντίστοιχες με αυτές της μορφής R με τη διαφορά ότι οι τελευταίες είναι γραμμένες στο τρίτο πρόσωπο. Είναι κατάλληλο για χορήγηση σε άνδρες και γυναίκες όλων των ηλικιών, πιο αποτελεσματικά μεταξύ 16 και 65 ετών, με δεξιότητες ανάγνωσης έκτης Δημοτικού.

Το *Ερωτηματολόγιο Πέντε Παραγόντων Προσωπικότητας* θεωρείται ένα από τα πιο τεκμηριωμένα μοντέλα στο χώρο της προσωπικότητας λόγω της μακροχρόνιας ιστορίας του, της πολυδιάστατης τεκμηρίωσης του, και της εμπειριστατωμένης εγκυρότητάς του με διαφορετικές μεθόδους και εργαλεία (Pytlik Zillig, Hemenover, &

Dienstbier, 2002). Οι Costa και McCrae (1992) αναφέρουν τους εξής δείκτες *Cronbach's alpha* για τους πέντε παράγοντες: *Νευρωτισμός* ($\alpha=.86$), *Εσωστρέφεια/Εξωστρέφεια* ($\alpha=.77$), *Δεκτικότητα σε εμπειρίες* ($\alpha=.73$), *Προσήνεια* ($\alpha=.68$) και *Ευσυνειδησία* ($\alpha=.81$), ενώ οι δείκτες αξιοπιστίας επαναληπτικών μετρήσεων μετά από έλεγχο τριών μηνών κυμαίνονταν μεταξύ .75 και .83. Επιπλέον, σε ότι αφορά την εγκυρότητά του, οι παράγοντες του παρουσιάζουν ισχυρή συσχέτιση με άλλα εργαλεία μέτρησης προσωπικότητας όπως το Πολυφασικό Ερωτηματολόγιο Προσωπικότητας της Μινεσότα (MMPI) και ο Δείκτης Προσωπικότητας Myers-Briggs (Costa & McCrae, 1989b).

Αν και το *Ερωτηματολόγιο Πέντε Παραγόντων Προσωπικότητας* δεν έχει ακόμη σταθμιστεί στα ελληνικά, έχει ωστόσο μεταφραστεί από πολλούς ερευνητές και έχει χρησιμοποιηθεί σε πολλές έρευνες στην Ελλάδα και την Κύπρο. Ενδεικτικά, τα αποτελέσματα των Δημητριάδου & Σταλίκας (2012) σε δείγμα 323 φοιτητών, από τους οποίους οι 118 είναι άνδρες και οι 205 γυναίκες, ηλικίας 18-22 ετών ($M.O.=20.48$, $T.A.=1.04$), εμφανίζουν παρεμφερείς μέσους όρους και τυπικές αποκλίσεις με αυτούς του ξενόγλωσσου ερωτηματολογίου. Επιπλέον το ερωτηματολόγιο παρουσιάζει ικανοποιητική αξιοπιστία, με δείκτες *Cronbach's alpha* να κυμαίνονται από .65 έως .85 για τους πέντε παράγοντες, καθώς και ενδείξεις επαρκούς εννοιολογικής εγκυρότητας, με τους πέντε παράγοντες προσωπικότητας να ισχύουν τόσο στο ελληνικό δείγμα όσο και στις ξενόγλωσσες έρευνες (Δημητριάδου & Σταλίκας, 2012). Για τους σκοπούς της συγκεκριμένης διδακτορικής διατριβής, μελετήσαμε σε αυτή την μορφή την παραγοντική του δομή και την αξιοπιστία των ψυχομετρικών ιδιοτήτων των υποκλιμάκων και των προτάσεων του. Τα αποτελέσματα της μελέτης παρουσιάζονται λεπτομερώς στο επόμενο κεφάλαιο.

2.2.4 Επίπεδα Ανάπτυξης Διαδικτυακών Σχέσεων σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής

Δικτύωσης

Το ερωτηματολόγιο για τα *Επίπεδα Ανάπτυξης Διαδικτυακών Σχέσεων σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης* αποτελεί προσαρμογή του ερωτηματολογίου για τα Επίπεδα Ανάπτυξης Διαδικτυακών Σχέσεων (*Levels of Development in Online Relationships*), κατασκευάστηκε από τους Parks και Floyd (1996) και σχεδιάστηκε για την εκτίμηση του βαθμού ανάπτυξης των διαπροσωπικών σχέσεων που είχαν δημιουργήσει χρήστες ομάδων ειδήσεων (Usenet newsgroups) με άλλους χρήστες στο διαδίκτυο. Αναφέρεται στην ποιότητα επικοινωνίας μεταξύ δυο ατόμων, το βαθμό αυτοαποκάλυψης και το πώς αντιλαμβάνονται τη σχέση τους σε επίπεδο αλληλεξάρτησης, δέσμευσης και κατανόησης.

Το ερωτηματολόγιο βασίστηκε σε θεωρίες κοινωνικής ψυχολογίας όπως η θεωρία του Kelley και συνεργατών (1983) για τις στενές διαπροσωπικές σχέσεις, η θεωρία κοινωνικής διείσδυσης (social penetration theory) των Altman και Taylor (1973), η θεωρία μείωσης της αβεβαιότητας (uncertainty reduction theory) των Berger και Calabrese (1975) και η θεωρία επεξεργασίας της κοινωνικής πληροφορίας (social information processing theory) του Walther (1993). Αποτελείται από σαράντα τρεις (43) προτάσεις που μετρούν ποιοτικά χαρακτηριστικά φιλίας και οι ερωτώμενοι καλούνται να δηλώσουν το βαθμό κατά τον οποίο οι προτάσεις ανταποκρίνονται στη δική τους περίπτωση με βάση τη διαβάθμιση μιας 7-βάθμιας κλίμακας Likert, από το 1 (*Διαφωνώ Πάρα πολύ*) μέχρι το 7 (*Συμφωνώ Πάρα πολύ*). Επιπλέον, υπάρχει ένας αριθμός προτάσεων (3, 7, 8, 15, 18, 20, 21, 27, 31, 36, 37) που έχει αντίστροφη βαθμολόγηση.

Το ερωτηματολόγιο χορηγήθηκε σε 176 χρήστες ομάδων ειδήσεων, ηλικίας 15 με 57 ετών ($M.O.=31.65$ χρόνια, $T.A.=8.61$), από τους οποίους οι 67.7% ήταν άντρες. Οι μισοί σχεδόν συμμετέχοντες (49.4%) ήταν ανύπαντροι, 40% ήταν παντρεμένοι ή συζούσαν, ενώ ένα 10% ήταν σε διάσταση ή διαζευγμένοι (Parks & Floyd, 1996). Στη διερευνητική παραγοντική ανάλυση των δεδομένων από τη χορήγηση του ερωτηματολογίου προσδιορίστηκαν επτά κύριες διαστάσεις/ παράγοντες:

1. *Αλληλεξάρτηση*: η διάσταση αυτή αναφέρεται στο βαθμό αμοιβαίου δεσμού ή εξάρτησης μεταξύ δυο μερών, η οποία ενισχύεται από την αμοιβαία ικανοποίηση αναγκών και την εκπλήρωση στόχων, π.χ. «Οι δυο μας εξαρτώμαστε ο ένας από τον άλλο».
2. *Εύρος*: ο παράγοντας αυτός αναφέρεται στην ποικιλία θεμάτων συζήτησης, δραστηριοτήτων και επικοινωνιακών καναλιών, π.χ. «Η επικοινωνία μας εκτείνεται σε μια μεγάλη ποικιλία θεμάτων».
3. *Βάθος*: η διάσταση αυτή εστιάζει στο βαθμό οικειότητας και αυτοαποκάλυψης προσωπικών ή άλλων σημαντικών πληροφοριών, π.χ. «Αισθάνομαι ότι θα μπορούσα να εμπιστευτώ σε αυτό το άτομο σχεδόν τα πάντα».
4. *Αλλαγή κώδικα*: η διάσταση αυτή αναφέρεται στην ανάπτυξη ιδιαίτερων επικοινωνιακών σχημάτων ή συμβόλων, όπως προσωπικά ιδιώματα και υποκοριστικά, συντομογραφίες ή εικονίδια που χρησιμοποιούνται για να ενισχύσουν τη σχεσιακή τους ταυτότητα, π.χ. «Οι δυο μας χρησιμοποιούμε προσωπικά σήματα/ συνθήματα με τρόπο που οι άλλοι δεν μπορούν να καταλάβουν».
5. *Προβλεψιμότητα/ κατανόηση*: ο παράγοντας αυτός αναφέρεται στο βαθμό τον οποίο τα άτομα μπορούν να αναγνωρίσουν αυτά που αισθάνεται ένα άλλο άτομο, να αποδέχονται συμπεριφορές και να συνεισφέρουν στη σχέση, π.χ. «Μπορώ να

προβλέψω με ακρίβεια το πώς θα μου απαντήσει αυτό το άτομο τις περισσότερες περιπτώσεις».

6. *Δέσμευση*: η διάσταση αυτή αναδεικνύει στην επιθυμία και προσδοκία ότι η σχέση είναι σημαντική και αξίζει να συνεχιστεί, π.χ. «Θα έκανα μεγάλη προσπάθεια να διατηρήσω τη σχέση μου με αυτό το άτομο».
7. *Σύγκλιση Δικτύων*: ο παράγοντας αυτός αναφέρεται στο βαθμό κατά τον οποίο υπάρχει επικάλυψη μεταξύ των κοινωνικών δικτύων, π.χ. «Έχουμε επαφή με πολλά κοινά άτομα στο Διαδίκτυο». Οι συμμετέχοντες μπορεί να επιλέγουν να συστήσουν ο ένας τον άλλο όχι μόνο στις διαδικτυακές τους επαφές, αλλά και σε άτομα του κοινωνικού τους δικτύου στην πραγματική ζωή.

Αυτές οι επτά διαστάσεις αποτυπώνουν τα πιο συχνά χαρακτηριστικά των φιλικών σχέσεων όπως τα ορίζουν οι ερευνητές. Οι παράγοντες *Προβλεψιμότητα/ κατανόηση*, *Αλληλεξάρτηση*, *Δέσμευση*, και *Σύγκλιση Δικτύων* αναφέρονται σε πως τα δυο μέλη αντιλαμβάνονται την σχέση. Τις περισσότερες περιπτώσεις, μια σχέση αναπτύσσεται κατά την πάροδο του χρόνου καθώς τα δυο μέλη αρχίζουν να εξαρτώνται όλο και πιο βαθιά, δεσμεύονται περισσότερο στη σχέση και έχουν καλύτερη αντίληψη της αλληλεπίδρασης. Επιπλέον, *Σύγκλιση Δικτύων* προκύπτει όταν και οι δυο πλευρές δημιουργήσουν έναν κοινό κοινωνικό κύκλο, με το να συστήνουν ο ένας τον άλλο στους φίλους τους και την οικογένεια τους (Parks, 1997).

Το ερωτηματολόγιο για τα *Επίπεδα Ανάπτυξης Διαδικτυακών Σχέσεων* παρουσιάζει καλή αξιοπιστία (Parks & Floyd, 1996) με τους εξής δείκτες *Cronbach's alpha* για τις επτά διαστάσεις: *Αλληλεξάρτηση* ($\alpha=.85$), *Εύρος* ($\alpha=.85$), *Βάθος* ($\alpha=.88$), *Αλλαγή κωδικών* ($\alpha=.81$), *Προβλεψιμότητα/ κατανόηση* ($\alpha=.82$), *Δέσμευση*, $\alpha=.86$, and *Σύγκλιση*

Δικτύων ($\alpha=.79$). Το ερωτηματολόγιο έχει χρησιμοποιηθεί σε πολλές έρευνες όπως, για παράδειγμα, στην μελέτη των Craig και Wright (2007) για την διατήρηση διαπροσωπικών σχέσεων στο Facebook, καθώς και σε αυτή των Yum και Hara (2005) για την ανάπτυξη διαδικτυακών διαπροσωπικών σχέσεων σε διαπολιτισμικό επίπεδο, συγκρίνοντας φοιτητές από την Αμερική, την Ιαπωνία και την Κορέα. Ο συνδυασμός των παραγόντων *Εύρος* και *Βάθος* έχει χρησιμοποιηθεί για να μετρήσει το βαθμό αυτοαποκάλυψης τόσο σε διαδικτυακά, όσο και σε εκτός διαδικτύου περιβάλλοντα, ενώ ο συνδυασμός των παραγόντων *Αλληλεξάρτηση*, *Προβλεψιμότητα/κατανόηση* και *Δέσμευση* έχει χρησιμοποιηθεί για να μετρήσει το βαθμό οικειότητας και συναισθηματικής εγγύτητας/δέσιμο. Αν και υπάρχουν αρκετές άλλες κλίμακες που μετρούν την αυτό-αποκάλυψη (π.χ. Joinson, 2001. Wheeless & Grotz, 1976), οι παράγοντες των Parks και Floyd (1996) έχουν το πλεονέκτημα ότι δεν περιορίζονται από κάποια συγκεκριμένη θεματολογία και μετρούν την αποκάλυψη σε κάποιο άτομο πιο άμεσα από την κλίμακα των Wheeless και Grotz (1976) σύμφωνα με τους Sheldon και Pecchioni (2014).

Για τους σκοπούς της συγκεκριμένης διδακτορικής διατριβής, το ερωτηματολόγιο μεταφράστηκε αρχικά από τα αγγλικά στα ελληνικά και στη συνέχεια από τα ελληνικά στα αγγλικά και προσαρμόστηκε κατάλληλα στην ελληνική γλώσσα από μία ομάδα τριών δίγλωσσων ψυχολόγων. Επιπλέον, στην ερώτηση 41, αντικαταστάθηκε η αρχική διατύπωση «*Αυτό το άτομο και εγώ συμμετέχουμε σε πολλές από τις ίδιες ομάδες ενημέρωσης (newsgroup) και λίστες αποδεκτών (mailing lists)*» με τη φράση «*Αυτό το άτομο και εγώ συμμετέχουμε σε πολλές από τις ίδιες ομάδες (groups)*». Η πλήρης λίστα των προτάσεων του ερωτηματολογίου βρίσκεται στο Παράρτημα. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο δεν έχει σταθμιστεί σε ελληνικό πληθυσμό, ούτε έχει μελετηθεί η

αξιοπιστία του. Για το λόγο αυτό κρίθηκε σκόπιμο να μελετηθεί η παραγοντική του δομή και η αξιοπιστία των ψυχομετρικών ιδιοτήτων των υποκλιμάκων και των προτάσεων στο δείγμα που χρησιμοποιήθηκε στη συγκεκριμένη έρευνα. Τα αποτελέσματα της μελέτης ήταν ικανοποιητικά και παρουσιάζονται λεπτομερώς στο Κεφάλαιο 3.

2.2.5 Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης

Το ερωτηματολόγιο για την *Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης* αποτελεί προσαρμογή του ερωτηματολογίου για την Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης στο Διαδίκτυο (Attraction to Computer-Mediated Social Support) που δημιουργήθηκε από τους Walther και Boyd (1997). Οι κατασκευαστές του, κάνοντας ανασκόπηση της τότε υπάρχουσας βιβλιογραφίας για τις διαδικτυακές κοινότητες, την επικοινωνία μέσω υπολογιστή (π.χ. Rheingold, 1993), καθώς και για την κοινωνική υποστήριξη στο διαδίκτυο (π.χ. Mickelson, 1997. Braithwaite, Waldron, & Finn, 1999), θέλησαν να προσδιορίσουν τις πιθανές αιτίες που μπορούν να κάνουν την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης στο Διαδίκτυο ελκυστική, δίνοντας έμφαση στα μειονεκτήματα της κοινωνικής υποστήριξης στην κατά πρόσωπο επαφή. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από τριάντα τρεις (33) προτάσεις διατυπωμένες άλλοτε με θετικό και άλλοτε με αρνητικό τρόπο. Οι ερωτώμενοι καλούνται να δηλώσουν το βαθμό κατά τον οποίο οι προτάσεις ανταποκρίνονται στη δική τους περίπτωση με βάση τη διαβάθμιση μιας 5-βάθμιας κλίμακας τύπου Likert, από το 1 (*Διαφωνώ Απόλυτα*) μέχρι το 5 (*Συμφωνώ Απόλυτα*).

Το ερωτηματολόγιο χορηγήθηκε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και απαντήθηκε από 340 (55% γυναίκες και 45% άνδρες) χρήστες ομάδων ειδήσεων (Usenet newsgroups) ηλικίας 16 έως 79 ετών με μέσο όρο τα 36.29 χρόνια (Walther & Boyd, 1997). Στη διερευνητική παραγοντική ανάλυση των δεδομένων από τη χορήγηση της κλίμακας προσδιορίστηκαν τέσσερις κύριες διαστάσεις/ παράγοντες:

1. *Κοινωνική απόσταση*: η διάσταση αυτή δίνει έμφαση στα πλεονεκτήματα που μπορεί να προσφέρει μια πιο «μακρινή» και όχι τόσο στενή σχέση, όπως αυτονομία και διαχείριση στίγματος, δηλαδή την έλλειψη αμηχανίας που μπορεί να νοιώθει κάποιος όταν οι γνωστοί του γνωρίζουν για τα θέματα που τον απασχολούν, π.χ. *«Οι διαδικτυακές μου γνωριμίες είναι λιγότερο πιθανό να με κρίνουν αρνητικά»*. Παράλληλα τονίζει τα μειονεκτήματα που μπορούν να υπάρχουν στις κατά πρόσωπο υποστηρικτικές σχέσεις, όπως η υποχρέωση ανταπόδοσης της βοήθειας, το χάσιμο ελέγχου και η εξάρτηση από τους άλλους.
2. *Ανωνυμία*: ο παράγοντας αυτός αναφέρεται στην τεχνολογική απόσταση – την ύπαρξη ψευδωνύμου ή ονόματος χρήστη (username) που προσφέρει με αυτόν τον τρόπο στους χρήστες του Διαδικτύου τη δυνατότητα να ανταλλάσουν ανώνυμα προσωπικές πληροφορίες ή εμπειρίες χωρίς να τους προκαλούν τόσο αμηχανία και ντροπή όπως στην κατά πρόσωπο επικοινωνία, π.χ. *«Στο Διαδίκτυο υπάρχει λιγότερη ντροπή όταν είσαι ανώνυμος»*.
3. *Διαχείριση αλληλεπίδρασης*: η διάσταση αυτή αναδεικνύει τα πλεονεκτήματα των ασύγχρονων μέσων επικοινωνίας. Συγκεκριμένα, η επικοινωνία μέσω διαδικτύου δίνει στους χρήστες το χρόνο να επιλέξουν τα λόγια που πραγματικά επιθυμούν όταν συνθέτουν το μήνυμά τους, να στέλνουν μηνύματα όποτε θέλουν και να διαβάζουν όσες φορές θέλουν τις ερωτήσεις και απαντήσεις που γράφουν, π.χ. *«Στο διαδίκτυο υπάρχει χρόνος για να ετοιμάσω/ επεξεργαστώ ένα καλοστημένο μήνυμα»*.

4. *Πρόσβαση*: η διάσταση αυτή αναφέρεται στις φυσικές ή απτές πτυχές της διαδικτυακής υποστήριξης η οποία είναι πιο προσιτή, διαθέσιμη και προσβάσιμη από ότι η εκτός διαδικτύου υποστήριξη. Η επικοινωνία μέσω Διαδικτύου δεν περιορίζεται από τοπικούς, γεωγραφικούς ή χρονικούς φραγμούς καθώς η σύνδεση είναι είκοσι τέσσερις ώρες το εικοσιτετράωρο, επτά μέρες την εβδομάδα, π.χ. «*Η διαδικτυακή υποστήριξη είναι πάντα εκεί ότι τη χρειάζομαι*».

Το ερωτηματολόγιο για την *Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης στο Διαδίκτυο* παρουσιάζει ικανοποιητική αξιοπιστία (Walther & Boyd, 2002) με τους εξής δείκτες *Cronbach alpha* για τις τέσσερις διαστάσεις: *Κοινωνική απόσταση* ($\alpha=.88$), *Ανωνυμία* ($\alpha=.75$), *Διαχείριση αλληλεπίδρασης* ($\alpha=.72$), *Πρόσβαση* ($\alpha=.72$). Για τους σκοπούς της συγκεκριμένης διδακτορικής διατριβής, το ερωτηματολόγιο μεταφράστηκε αρχικά από τα αγγλικά στα ελληνικά και στη συνέχεια από τα ελληνικά στα αγγλικά και προσαρμόστηκε κατάλληλα στην ελληνική γλώσσα από μία ομάδα τριών δίγλωσσων ψυχολόγων. Η πλήρης λίστα των προτάσεων του ερωτηματολογίου βρίσκεται στο Παράρτημα. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο δεν έχει σταθμιστεί σε ελληνικό πληθυσμό, ούτε έχει μελετηθεί η αξιοπιστία του. Για το λόγο αυτό κρίθηκε σκόπιμο να μελετηθεί η παραγοντική του δομή και η αξιοπιστία των ψυχομετρικών ιδιοτήτων των υποκλιμάκων και των προτάσεων στο δείγμα που χρησιμοποιήθηκε στη συγκεκριμένη έρευνα. Τα αποτελέσματα της μελέτης ήταν ικανοποιητικά και παρουσιάζονται λεπτομερώς στο Κεφάλαιο 3.

2.2.6 Η Κλίμακα Γενικευμένης Προβληματικής Χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Η Κλίμακα Γενικευμένης Προβληματικής Χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης αποτελεί προσαρμογή της Κλίμακας Γενικευμένης Προβληματικής Χρήσης Διαδικτύου (Generalized Problematic Internet Usage Scale – GPIUS) που κατασκευάστηκε από τον Carlan (2002) και μετρά την επικράτηση γνωστικών και συμπεριφορικών συμπτωμάτων προβληματικής χρήσης του Διαδικτύου, όπως και τον βαθμό στον οποίο αυτή διαταράσσει τη λειτουργικότητα του ατόμου σε προσωπικό, ακαδημαϊκό και επαγγελματικό επίπεδο. Είναι βασισμένη στο γνωστικό-συμπεριφορικό μοντέλο του Davis (2001) που δίνει έμφαση σε σκέψεις και συμπεριφορές που σχετίζονται με το Διαδίκτυο και επηρεάζουν την ψυχοκοινωνική υγεία του ατόμου, προκαλώντας αρνητικές επιπτώσεις. Αποτελείται από 29 προτάσεις και οι ερωτώμενοι καλούνται να δηλώσουν το βαθμό κατά τον οποίο οι προτάσεις ανταποκρίνονται στη δική τους περίπτωση με βάση μια 5-βάθμια κλίμακα τύπου Likert, από το 1 (*Διαφωνώ Απόλυτα*) μέχρι το 5 (*Συμφωνώ Απόλυτα*). Το εύρος της βαθμολογίας είναι από 29 μέχρι 145 και υψηλά σκορ, υποδεικνύουν και μεγαλύτερο βαθμό προβληματικής χρήσης Διαδικτύου (Carlan, 2002).

Η κλίμακα χορηγήθηκε αρχικά από τον Carlan (2002) σε 386 προπτυχιακούς φοιτητές (270 γυναίκες και 116 άντρες), με εύρος ηλικίας από 18 έως 57 ετών ($M.O.=20$, $T.A.=2.22$ χρόνια). Στη διερευνητική παραγοντική ανάλυση των δεδομένων από τη χορήγηση της κλίμακας προσδιορίστηκαν επτά κύριες διαστάσεις.

1. *Αλλαγή διάθεσης*: η διάσταση αυτή αναφέρεται στη χρήση του Διαδικτύου για να αλλάξει κάποιος τη συναισθηματική του κατάσταση, ή να μετριάσει το άγχος που μπορεί να προκύπτει κατά την διαπροσωπική επικοινωνία, π.χ. «Έχω

- χρησιμοποιήσει το Διαδίκτυο για να μιλήσω με άλλους όταν αισθάνομαι απομονωμένος/-η».*
2. *Κοινωνικά οφέλη:* ο παράγοντας αυτός αναφέρεται στα οφέλη που μπορεί να αποκομίσει ο χρήστης από τη διαδικτυακή κοινότητα και τις σχέσεις που δημιουργεί σε αντίθεση με τις σχέσεις εκτός διαδικτύου στην κατά πρόσωπο επικοινωνία, π.χ. *«Στις διαδικτυακές μου σχέσεις έχω καλύτερη αντιμετώπιση απ' ότι στις κατά πρόσωπο σχέσεις μου».*
 3. *Αρνητικά αποτελέσματα:* η διάσταση αυτή αναδεικνύει τη σοβαρότητα των διαπροσωπικών, κοινωνικών και επαγγελματικών προβλημάτων όπως προκύπτουν από την προβληματική χρήση Διαδικτύου, που με τη σειρά τους οξύνουν υφιστάμενες ψυχοπαθολογικές καταστάσεις, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός δυσλειτουργικού φαύλου κύκλου, π.χ. *«Έχω αντιμετωπίσει προβλήματα με τον εργοδότη μου ή τη σχολή μου επειδή βρισκόμουν στο Διαδίκτυο».*
 4. *Καταναγκαστική χρήση:* η διάσταση αυτή αναφέρεται στην αδυναμία ή αποτυχία του ατόμου να ελέγξει, να μειώσει ή να σταματήσει τη χρήση του Διαδικτύου. Επιπλέον, αναφέρεται και στα συναισθήματα ενοχής που προκύπτουν από την αδυναμία αυτή, π.χ. *«Αισθάνομαι ενοχές για το πόσο χρόνο ξοδεύω στο Διαδίκτυο».*
 5. *Υπερβολική διαδικτυακή παρουσία:* ο παράγοντας αυτός αναφέρεται στον βαθμό κατά τον οποίο ένα άτομο αισθάνεται ότι περνάει πολύ χρόνο χρησιμοποιώντας το Διαδίκτυο ή ότι περνάει περισσότερο χρόνο από ότι είχε προγραμματίσει, π.χ. *«Χάνω την αίσθηση του χρόνου όταν είμαι στο Διαδίκτυο».*
 6. *Απόσυρση:* η διάσταση αυτή αναφέρεται στο βαθμό δυσκολίας που αισθάνεται κάποιος να περνάει χρόνο εκτός Διαδικτύου, π.χ. *«Όταν δεν είμαι μέσα στο Διαδίκτυο αναρωτιέμαι για το τι συμβαίνει εκεί».*

7. *Διαπροσωπικός έλεγχος*: ο παράγοντας αυτός αναφέρεται στην αίσθηση κοινωνικού ελέγχου όταν αλληλεπιδρά κάποιος με άλλους στο Διαδίκτυο, π.χ. «Όταν είμαι στο Διαδίκτυο έχω κοινωνικές επαφές με άλλα άτομα χωρίς να ανησυχώ για την εμφάνιση μου». Οι παράγοντες *Κοινωνικά οφέλη* και *Διαπροσωπικός έλεγχος* αντικατοπτρίζουν την προτίμηση για διαδικτυακή αλληλεπίδραση σε αντίθεση με τις κατά πρόσωπο κοινωνικές αλληλεπιδράσεις.

Η Κλίμακα Γενικευμένης Προβληματικής Χρήσης Διαδικτύου παρουσιάζει καλή αξιοπιστία (Carlan, 2002) με τους εξής δείκτες *Cronbach's alpha* για τις επτά διαστάσεις: *Αλλαγή διάθεσης* ($\alpha=.85$), *Αντιλαμβανόμενα κοινωνικά οφέλη* ($\alpha=.85$), *Αρνητικά αποτελέσματα* ($\alpha=.85$), *Καταναγκαστική χρήση* ($\alpha=.80$), *Υπερβολική διαδικτυακή Παρουσία* ($\alpha=.83$), *Απόσυρση* ($\alpha=.80$) και *Διαπροσωπικός έλεγχος* ($\alpha=.78$). Σε ότι αφορά την εγκυρότητα του, η κλίμακα παρουσιάζει υψηλή συσχέτιση με τα σκορ διαφόρων εργαλείων μέτρησης ψυχο-κοινωνικής ευημερίας όπως η Κλίμακα Κατάθλιψης του Beck-II (Beck, Steer, & Brown, 1996), το Ερωτηματολόγιο Αυτοεκτίμησης του Rosenberg (Rosenberg, 1965), την Κλίμακα Μοναξιάς UCLA (Russell, Peplau, & Cutrona, 1980) και την Κλίμακα Κοινωνικής Επιφυλακτικότητας (Jones, Briggs, & Smith, 1986).

Η κλίμακα έχει τροποποιηθεί από την Spraggins (2009:38) στην έρευνα της για την προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, με την αντικατάσταση των λέξεων «Διαδίκτυο» και «διαδικτυακός» με τις λέξεις «Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης», για παράδειγμα η φράση: «Όταν δεν είμαι στο διαδίκτυο, αναρωτιέμαι τι συμβαίνει εκεί» μετατράπηκε σε: «Όταν δεν είμαι μέσα σε μια ιστοσελίδα κοινωνικής δικτύωσης, αναρωτιέμαι για το τι συμβαίνει εκεί». Η τροποποιημένη κλίμακα

παρουσίαζε καλή αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής ($\alpha=.92$) και εγκυρότητα περιεχομένου (Spraggins, 2009:45).

Για τους σκοπούς της συγκεκριμένης διδακτορικής διατριβής, η κλίμακα μεταφράστηκε αρχικά από τα αγγλικά στα ελληνικά και στη συνέχεια από τα ελληνικά στα αγγλικά και προσαρμόστηκε κατάλληλα στην ελληνική γλώσσα από μία ομάδα τριών δίγλωσσων ψυχολόγων. Η πλήρης λίστα των προτάσεων του ερωτηματολογίου βρίσκεται στο Παράρτημα. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο δεν έχει σταθμιστεί σε ελληνικό πληθυσμό, ούτε έχει μελετηθεί η αξιοπιστία του. Για το λόγο αυτό κρίθηκε σκόπιμο να μελετηθεί η παραγοντική του δομή και η αξιοπιστία των ψυχομετρικών ιδιοτήτων των υποκλιμάκων και των προτάσεων στο δείγμα που χρησιμοποιήθηκε στη συγκεκριμένη έρευνα. Τα αποτελέσματα της μελέτης ήταν ικανοποιητικά και παρουσιάζονται λεπτομερώς στο Κεφάλαιο 3.

2.2.7 Ερωτηματολόγιο αυτοεκτιμούμενης καταθλιπτικής συμπτωματολογίας

Το *Ερωτηματολόγιο αυτοεκτιμούμενης καταθλιπτικής συμπτωματολογίας* (Questionnaire d'Auto-Evaluation de la Symptomatologie Dépressive - QD2) κατασκευάστηκε από τους Pichot και συνεργάτες (1984) με βάση την ανάλυση περιεχομένου των ερωτημάτων των τεσσάρων πιο γνωστών ερωτηματολογίων κατάθλιψης: α) της κλίμακας ψυχοπαθολογίας Hopkins Symptoms Check List (Derogatis et al., 1974), β) της γαλλικής έκδοσης της Κλίμακα Κατάθλιψης του Beck (Pichot, Piret & Clyde, 1966), γ) της κλίμακας D του Πολυφασικού Ερωτηματολογίου Προσωπικότητας της Μινεσότα - MMPI-D (Hathaway & Mckinley, 1942-47) και δ) της Κλίμακας Αυτό-αξιολόγησης της Κατάθλιψης κατά Zung - SDS (Zung, 1965). Αναφέρεται σε μια ποικιλία συναισθηματικών, γνωστικών και σωματικών συμπτωμάτων της κατάθλιψης όπως

παρουσιάζονται σε ενήλικα άτομα. Περιλαμβάνει 52 προτάσεις-ερωτήσεις για τις οποίες το άτομο καλείται να απαντήσει επιλέγοντας «Σωστό» ή «Λάθος». Το άθροισμα των απαντήσεων «Σωστό» αποτελεί τη βαθμολογία του ερωτηματολογίου, η οποία μπορεί να κυμαίνεται από 0 έως 52. Υψηλότερη βαθμολογία δείχνει σοβαρότερη μορφή κατάθλιψης.

Η στάθμιση του σε γαλλικό πληθυσμό φυσιολογικών και καταθλιπτικών ατόμων έδειξε ότι ένας μέσος όρος 32.22 (*T.A.*=11.07) στο ερωτηματολόγιο αυτό δείχνει σημαντική κατάθλιψη και καταδεικνύει τις καταθλιπτικές περιπτώσεις, ενώ ένας μέσος όρος κατάθλιψης 9.57 (*T.A.*=7.67) αντιστοιχεί σε φυσιολογικές περιπτώσεις (Pichot et al., 1984). Στη διερευνητική παραγοντική ανάλυση των δεδομένων από τη χορήγηση της κλίμακας προσδιορίστηκαν τρεις κύριες διαστάσεις:

1. *Αίσθημα απώλειας της ζωτικής δύναμης*: η διάσταση αυτή αναφέρεται σε αισθήματα κόπωσης ή εξάντλησης, στη βραδύτητα στην επιτέλεση των σωματικών και ψυχικών λειτουργιών (ψυχοκινητική επιβράδυνση), ή και στην ομιλία (διστακτική, αργή και χαμηλόφωνη ομιλία). Επιπλέον αναφέρεται στις διακυμάνσεις της συναισθηματικής διάθεσης, την ανηδονία, τη μείωση της ευχαρίστησης και του ενδιαφέροντος. Περιλαμβάνει διαταραχές ύπνου, όρεξης και σεξουαλικής διάθεσης. Το άτομο περιγράφει τον εαυτό του ως ανίκανο για οποιαδήποτε ενέργεια, είναι ιδιαίτερα αναποφάσιστο και παραμελεί την εμφάνιση, την προσωπική του υγιεινή αλλά και τις υποχρεώσεις του, τόσο στη δουλειά, όσο και στο σπίτι, π.χ. «*Τελευταία έχω δυσκολία να πάρω μπρος*».
2. *Καταθλιπτική-απαισιόδοξη διάθεση*: ο παράγοντας αυτός αναφέρεται σε συναισθήματα τα οποία κυριαρχούν στη ζωή του ατόμου, όπως λύπη, θλίψη, απογοήτευση και απελπισία. Επιπλέον αναφέρεται σε αισθήματα και σκέψεις

ενοχής, αδεξιότητας, αναξιότητας, ανεπάρκειας, έντονης αρνητικής εκτίμησης της προσωπικής αξίας του ατόμου και χαμηλή αυτοεκτίμηση, π.χ. «Έχω δυσκολία να αποφύγω τις άσχημες σκέψεις που μου περνούν από το μυαλό». Το άτομο μπορεί να κλαίει συχνά, να παύει να ελπίζει, να κάνει σκέψεις ή απόπειρα αυτοκτονίας.

3. *Άγχος*: η διάσταση αυτή αναφέρεται σε αισθήματα εσωτερικής δυσφορίας, φόβου, επικειμένου κινδύνου, ευερεθιστότητας ή ακόμη και επεισοδίων πανικού, π.χ. «Έχω την εντύπωση ότι η καρδιά μου χτυπά πιο γρήγορα απ' ό,τι συνήθως ή ότι φτερουγίζει». Συχνά, τα αισθήματα αυτά παρουσιάζουν συνοδά σωματικά συμπτώματα, μερικά από τα οποία είναι: ταχυκαρδία, ναυτία, επιγαστρία δυσφορία, έντονο τρόμο, επιτάχυνση του καρδιακού ρυθμού, δύσπνοια, αίσθημα πνιγμού, εφίδρωση.

Το *Ερωτηματολόγιο αυτοεκτιμούμενης καταθλιπτικής συμπτωματολογίας* παρουσιάζει καλή ομοιογένεια με σημαντικούς δείκτες ομοιογένειας Φ (phi) σχεδόν σε όλες τις ερωτήσεις σε επίπεδα ανώτερα του .01 και καλή αξιοπιστία (μέθοδος των δύο ημίσεων, τύπος Spearman-Brown), μελετημένη σε τέσσερις ομάδες: καταθλιπτικών (.93), φυσιολογικών (.92), οργανικών (.95) και ψυχιατρικών ασθενών (.94) (Pichot et al., 1984). Επιπλέον, παρουσιάζει ικανοποιητική παραγοντική δομή, μελετημένη τόσο σε δείγματα νέων όσο και ηλικιωμένων. Τέλος, παρουσιάζει καλή συγχρονική εγκυρότητα συγκρίνοντας καταθλιπτικά και μη καταθλιπτικά άτομα, καθώς και ισχυρή συνάφεια με το ερωτηματολόγιο κατάθλιψης του Zung (συντελεστής Bravais-Pearson $r=.85$, μεταξύ QD2 και Zung) και με την κλινική εκτίμηση του επιπέδου κατάθλιψης.

Το *Ερωτηματολόγιο αυτοεκτιμούμενης καταθλιπτικής συμπτωματολογίας* μεταφράστηκε αρχικά από τα γαλλικά στα ελληνικά και στη συνέχεια από τα ελληνικά στα γαλλικά

και προσαρμόστηκε κατάλληλα στην ελληνική γλώσσα από μία ομάδα τριών δίγλωσσων ψυχολόγων (Kleftaras & Tzonichaki, 2012). Έχει χρησιμοποιηθεί σε μια σειρά ερευνών που έχουν γίνει σε πληθυσμούς νέων (N=510) ηλικίας μεταξύ 17 και 28 ετών, αλλά και ηλικιωμένων ατόμων (N=1045), ηλικίας μεταξύ 60 και 94 ετών. Αν και η εγκυρότητά του δεν έχει μελετηθεί στην Ελλάδα, η παραγοντική δομή της Ελληνικής έκδοσης του ερωτηματολογίου, όπως μελετήθηκε σε πληθυσμό νέων και ηλικιωμένων ατόμων, αποδείχτηκε ικανοποιητική. Σύμφωνα με την «Ανάλυση Βασικών Συνιστωσών», εμπεριέχει ένα γενικό παράγοντα και οι ορθογώνιες περιστροφές Varimax έδωσαν τους αναμενόμενους παράγοντες (Tzonichaki, 1994. Tzonichaki & Kleftaras, 1998), επιβεβαιώνοντας τα αποτελέσματα των αντίστοιχων μελετών στη Γαλλία (Kleftaras, 1988, 1991, 2000. Pichot et al., 1984).

Η πλήρης λίστα των προτάσεων του ερωτηματολογίου βρίσκεται στο Παράρτημα. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο δεν έχει σταθμιστεί σε ελληνικό πληθυσμό, ούτε έχει μελετηθεί η αξιοπιστία του. Για το λόγο αυτό κρίθηκε σκόπιμο να μελετηθεί η παραγοντική του δομή και η αξιοπιστία των ψυχομετρικών ιδιοτήτων των υποκλιμάκων και των προτάσεων στο δείγμα που χρησιμοποιήθηκε στη συγκεκριμένη διδακτορική έρευνα. Τα αποτελέσματα της μελέτης ήταν ικανοποιητικά και παρουσιάζονται λεπτομερώς στο Κεφάλαιο 3.

2.3 Διαδικασία – Συλλογή υλικού

Τα έξι ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν, χορηγήθηκαν στους συμμετέχοντες ως ένα σύνολο με τέσσερα υπο-μέρη. Η πρώτη ενότητα (Μέρος Α) αποτελούνταν από ερωτήσεις για τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων (φύλο, ηλικία, εκπαιδευτικό υπόβαθρο, τόπος κατοικίας, εργασιακή κατάσταση), ενώ η δεύτερη

ενότητα (Μέρος Β) περιείχε ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής που αφορούσαν τη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, συγκεκριμένα, το είδος των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης που χρησιμοποιούν οι συμμετέχοντες, το χρόνο διάρκειας του προφίλ τους, το χρόνο που περνάνε καθημερινά σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, καθώς και το βαθμό στον οποίο αισθάνονται ευχαριστημένοι με την Ιστοσελίδα Κοινωνικής Δικτύωσης της επιλογής τους. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες καλούνταν να συμπληρώσουν την *Κλίμακα Κινήτρων Χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης* και το *Ερωτηματολόγιο Πέντε Παραγόντων Προσωπικότητας NEO-FFI*.

Στην τρίτη ενότητα (Μέρος Γ) ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να απαντήσουν σε ερωτήσεις που είχαν τη μορφή πολλαπλών επιλογών και να αξιολογήσουν την επίδραση της χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης στην κοινωνική τους ζωή, την ύπαρξη «στενών» διαδικτυακών επαφών και τους τρόπους επικοινωνίας τους πέραν των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης. Επιπλέον, καλούνταν να συμπληρώσουν τα ερωτηματολόγια για την *Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης στο Διαδίκτυο* και για τα *Επίπεδα Ανάπτυξης Διαδικτυακών Σχέσεων*. Στην τέταρτη και τελευταία ενότητα (Μέρος Δ) υπήρχε η *Κλίμακα Γενικευμένης Προβληματικής Χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης* και το *Ερωτηματολόγιο Αυτοεκτιμούμενης Καταθλιπτικής Συμπτωματολογίας*.

Για να περιοριστούν κατά το δυνατόν φαινόμενα επιρροής, κούρασης ή αδυναμίας απαντήσεων (Ζαφειρόπουλος, 2005), δημιουργήθηκαν πέντε μορφές του ερωτηματολογίου με διαφορετική σύνθεση των υπο-μερών, δηλαδή, η αρχική μορφή ΑΒΓΔ και οι εναλλακτικές μορφές ΑΒΔΓ, ΑΓΔΒ, ΑΔΒΓ και ΑΔΓΒ. Το ερωτηματολόγιο ήταν απλά δομημένο, με σύντομες και ξεκάθαρες οδηγίες για το κάθε

υπο-μέρος του. Πριν την τελική χορήγηση του έγινε δοκιμαστική χορήγηση (piloting) σε περιορισμένο αριθμό ατόμων (15 άτομα) με την οποία ελέγχθηκε η σαφήνεια και η κατανόηση των διατυπώσεων.

Σχόλια που αφορούσαν τη διατύπωση των ερωτήσεων ενσωματώθηκαν στο ερωτηματολόγιο, ενώ κάποιες ερωτήσεις και διατυπώσεις που θεωρήθηκαν δύσκολες στην κατανόηση, ασαφείς ή επαναλαμβανόμενες, αναδιατυπώθηκαν. Πραγματοποιήθηκαν, λοιπόν, αλλαγές στην αρχική σελίδα του ερωτηματολογίου καθώς προστέθηκε ένα σύντομο εισαγωγικό κείμενο που έδινε την ταυτότητα της έρευνας, εξηγούσε τους σκοπούς και τους στόχους της, επιχειρούσε να εμπλέξει τους ερωτώμενους προσωπικά και να εγγυηθεί την ανωνυμία και εμπιστευτικότητα των απαντήσεων. Επιπλέον, στο τέλος του κειμένου υπήρχαν ευχαριστίες για τη συμμετοχή αλλά και υπενθύμιση ελέγχου για μη απαντημένες ερωτήσεις. Τέλος, άλλη μια αλλαγή που χρειάστηκε να πραγματοποιηθεί αφορούσε τη συχνή χρήση της συντομογραφίας «ΙΚΔ». Αρκετοί ερωτώμενοι τη θεωρούσαν δυσνόητη, με αποτέλεσμα να προστεθεί στην αρχή της συντομογραφίας ο πλήρης όρος «*Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης*».

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για τη διεξαγωγή της έρευνας και τη συλλογή δεδομένων ήταν η μέθοδος της συμπτωματικής δειγματοληψίας. Η συμμετοχή στην έρευνα ήταν εθελοντική ενώ η ερευνητική διαδικασία περιλάμβανε τη συμπλήρωση των κλιμάκων σε ατομικό επίπεδο χωρίς την παρουσία ή παρέμβαση του ερευνητή. Δεν υπήρξε προσφορά κάποιας ανταμοιβής (π.χ. χρηματική αμοιβή ή συμμετοχή σε κλήρωση για κάποιο δώρο), ωστόσο οι συμμετέχοντες ενημερώνονταν ότι τα αποτελέσματα θα ήταν διαθέσιμα, με το πέρας της έρευνας, για όσους ενδιαφέρονταν να σημειώσουν μια ηλεκτρονική διεύθυνση επικοινωνίας. Η συνολική διάρκεια

συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου δεν υπερέβαινε τα σαράντα (40) λεπτά για το σύνολο των ερωτήσεων συμπεριλαμβανομένων και των επεξηγήσεων που τυχόν απαιτήθηκαν.

Βασικό κριτήριο συμμετοχής στην έρευνα αποτελούσε η ηλικία (18-34) και η ύπαρξη προφίλ σε τουλάχιστον μια Ιστοσελίδα Κοινωνικής Δικτύωσης. Οι συμμετέχοντες της έρευνας επιλέγονταν σε εθελοντική βάση και προσεγγίζονταν σε εύκολα προσβάσιμους δημόσιους χώρους, χώρους πανεπιστημίων, Internet café, Κέντρα Ενημέρωσης και Επιμόρφωσης (Κ.Ε.Ε.), όπου βρίσκονταν συγκεντρωμένος ο συγκεκριμένος ηλικιακός πληθυσμός. Παράλληλα, δημιουργήθηκε με τη χρήση του διαδικτυακού εργαλείου *google forms* ένας σύνδεσμος (link) με το ερωτηματολόγιο της έρευνας ο οποίος τοποθετήθηκε και γνωστοποιήθηκε σε διάφορους ιστότοπους κοινωνικών δικτύων όπως το Facebook και το Twitter με κοινοποίηση (post). Το link υπήρξε διαθέσιμο στους χρήστες των ιστοσελίδων για το διάστημα από 6 Νοεμβρίου 2011 έως 28 Απριλίου 2012. Η εφαρμογή παρείχε τη δυνατότητα απευθείας αποστολής των δεδομένων στον ερευνητή σε μορφή αρχείου excel, διατηρώντας παράλληλα την ανωνυμία των συμμετεχόντων.

Συνολικά, από τους 568 νεαρούς ενήλικες που προσεγγίστηκαν, συμπληρωμένα ερωτηματολόγια επέστρεψαν οι 529. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων δέχτηκαν με ευκολία να συμμετάσχουν καθώς, όπως ανέφεραν είχαν εμπειρία στη συμπλήρωση ερωτηματολογίων. Τριάντα εννέα (6.87%) υποκείμενα αρνήθηκαν να συμμετάσχουν στην έρευνα λόγω έλλειψης χρόνου, ενώ είκοσι εννέα (5.1%) ερωτηματολόγια είχαν ελλιπή στοιχεία οπότε δεν συμπεριλήφθηκαν στη μελέτη. Στο

επόμενο κεφάλαιο (Κεφάλαιο 3) αναλύονται στατιστικά τα συλλεχθέντα δεδομένα και παρουσιάζονται τα ερευνητικά ευρήματα.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Σε αυτό το κεφάλαιο της έρευνας περιγράφονται οι στατιστικές αναλύσεις των συλλεχθέντων δεδομένων και παρουσιάζονται τα ερευνητικά αποτελέσματα. Αρχικά, παρουσιάζεται η μελέτη της παραγοντικής δομής των ερωτηματολογίων που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα έρευνα, οι δείκτες αξιοπιστίας και εγκυρότητας των κλιμάκων μέτρησης καθώς και ο έλεγχος κανονικότητας των μεταβλητών. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι στατιστικές αναλύσεις (συσχετίσεις μεταξύ μεταβλητών, συγκρίσεις των μέσων τιμών, αναλύσεις παλινδρόμησης, γενικευμένα γραμμικά μοντέλα) που πραγματοποιήθηκαν με τη χρήση του στατιστικού πακέτου για τις κοινωνικές επιστήμες SPSS 22 (2013) και ελέγχονται οι ερευνητικές υποθέσεις που αναπτύχθηκαν στο τέλος του πρώτου κεφαλαίου. Τέλος, με τη χρήση της πολυμεταβλητής τεχνικής των Μοντέλων Δομικών Εξισώσεων, εξετάζονται ταυτόχρονα οι εξαρτημένες γραμμικές σχέσεις μεταξύ των επιμέρους διαστάσεων των ερευνητικών μεταβλητών.

3.1 Παραγοντική ανάλυση και Ανάλυση Αξιοπιστίας ερωτηματολογίων

Πριν προχωρήσουμε στις κυρίως αναλύσεις της έρευνας, κρίθηκε σκόπιμο να μελετηθεί η παραγοντική δομή των ερωτηματολογίων που χρησιμοποιήθηκαν, καθώς δεν είχαν σταθμιστεί σε ελληνικό δείγμα. Για τον έλεγχο της δομικής εγκυρότητας των κλιμάκων μέτρησης των μεταβλητών πραγματοποιήθηκε διερευνητική παραγοντική ανάλυση (Exploratory Factor Analysis), η οποία εφαρμόζεται για να διαπιστωθεί εάν η συμπεριφορά της κάθε μεταβλητής (ερώτησης/ διατύπωσης) συμβαδίζει με τις αρχικές υποθέσεις και για την ομαδοποίηση των δεδομένων σε επιμέρους παράγοντες (Timm, 2002). Για την εξαγωγή παραγόντων εφαρμόστηκε η μέθοδος ανάλυσης βασικών συνιστωσών (Principal Component Analysis) με ορθογώνια περιστροφή των αξόνων με

τη μέθοδο Varimax, μια από τις δημοφιλέστερες μεθόδους ορθογώνιας περιστροφής (Hair, Anderson, Tatham, & Black, 1995). Ο προσδιορισμός παραγόντων έγινε με βάση το κριτήριο «κρυμμένης ρίζας» (latent root) ή Kaiser, το κριτήριο ποσοστού της διακύμανσης, τη γραφική αναπαράσταση του Scree plot και το κριτήριο της ερμηνευτικότητας (Νόβα-Καλτσούνη, 2006).

Επιπλέον, για την πληρέστερη εξέταση της καταλληλότητας των δεδομένων του δείγματος, πραγματοποιήθηκε έλεγχος συνολικής δειγματικής καταλληλότητας με τη χρήση του μέτρου K.M.O. (Kaiser–Meyer–Olkin, $KMO > 0.6$), απορρίπτοντας τιμές μικρότερες του 0.5 (Kaiser & Rice, 1974). Επίσης, έγινε ο έλεγχος σφαιρικότητας (Bartlett's test of sphericity, $p < .05$), όπου εξετάστηκε η ύπαρξη συσχετίσεων μεταξύ των μεταβλητών με επιθυμητό επίπεδο σημαντικότητας μικρότερο του 5%. Τέλος, για τη μέτρηση της εσωτερικής συνέπειας (internal consistency) και της αξιοπιστίας (reliability) των ερωτημάτων της κάθε κλίμακας/ ερωτηματολογίου, υπολογίστηκε ο δείκτης αξιοπιστίας (reliability coefficient) Cronbach's *alpha* των εργαλείων.

3.1.1 Παραγοντική ανάλυση της Κλίμακας Κινήτρων Χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Το μέτρο Kaiser–Meyer–Olkin επιβεβαίωσε την επάρκεια του δείγματος ($KMO = .91$), ενώ ο έλεγχος σφαιρικότητας Bartlett's ήταν στατιστικά σημαντικός [$\chi^2(990) = 13298.07$, $p < .000$]. Η ανάλυση βασικών συνιστωσών (principal component analysis) με ορθογώνια περιστροφή των αξόνων (Varimax) της *Κλίμακας Κινήτρων Χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης* έδειξε ότι όλες οι προτάσεις ήταν θετικά φορτισμένες στην πρώτη συνιστώσα, επιβεβαιώνοντας το γεγονός ότι η κλίμακα μετράει έναν ενιαίο παράγοντα που ορίστηκε ως «Γενικός παράγοντας Κινήτρων

Χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης». Σύμφωνα με τη διερευνητική παραγοντική ανάλυση των προτάσεων/ δηλώσεων που συνδέονται με τα κίνητρα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, τα στοιχεία ομαδοποιούνται σε πέντε παράγοντες που ερμηνεύουν το 53.06% της συνολικής διακύμανσης, ποσοστό το οποίο θεωρείται αρκετά σημαντικό (Hair, Anderson, Tatham, & Black, 1995). Η πλήρης λίστα των προτάσεων/ δηλώσεων, καθώς και οι φορτίσεις τους σε κάθε παράγοντα παρουσιάζονται στον Πίνακα Β.1 που βρίσκεται στο Παράρτημα Β.

Οι παράγοντες/ διαστάσεις που δημιουργήθηκαν από τα δεδομένα της παρούσας διατριβής ήταν οι εξής:

Παράγοντας 1: Αποτελείται από 15 προτάσεις (ιδιοτιμή=13.13, Cronbach's alpha=.93) και ερμηνεύει το 29.28% της συνολικής διακύμανσης. Αυτός ο παράγοντας μπορεί να οριστεί ως «*Διαπροσωπική ωφέλεια*» και αντιπροσωπεύει τη χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης για έκφραση, κοινωνική αλληλεπίδραση, έλεγχο και παρακολούθηση των απόψεων των άλλων χρηστών. Οι προτάσεις που είχαν την υψηλότερη φόρτιση ήταν οι εξής:

Χρησιμοποιά Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης...

40. γιατί θέλω κάποιος να κάνει κάτι για μένα.....	(.803)
42. για να αποκτήσω κάτι που δεν έχω.....	(.781)
41. για να λέω στους άλλους τι να κάνουν.....	(.771)
27. για να ενθαρρύνω άλλους.....	(.731)
26. για να δείξω στους άλλους ότι νοιάζομαι για τα συναισθήματά τους	(.698)
30. γιατί με κάνει να αισθάνομαι λιγότερη μοναξιά.....	(.685)
44. γιατί μου αρέσει να απαντώ στις ερωτήσεις των άλλων.....	(.676)
31. για να δω τι υπάρχει εκεί έξω.....	(.657)
43. για να δώσω την άποψη μου.....	(.630)

32. για να αποκτήσω περισσότερες απόψεις.....	(.611)
29. για να ανήκω σε μια ομάδα που έχει ίδια ενδιαφέροντα με εμένα...	(.599)
33. γιατί αναρωτιέμαι τι έχουν να πουν οι άλλοι.....	(.586)
45. γιατί μπορώ να εκφράζομαι ελεύθερα.....	(.584)
28. όταν δεν έχω κάποιον να μιλήσω ή να κάνω παρέα.....	(.558)
25. για να βοηθήσω άλλους.....	(.509)

Παράγοντας 2: Αποτελείται από 9 προτάσεις (ιδιοτιμή=4.6, Cronbach's alpha=.81) και ερμηνεύει το 12.47% της συνολικής διακύμανσης. Αυτός ο παράγοντας μπορεί να οριστεί ως «Ενημέρωση/ Ψυχαγωγία» και αντιπροσωπεύει τη χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης για αναζήτηση πληροφοριών, διασκέδαση και κοινωνική αλληλεπίδραση. Οι προτάσεις που είχαν την υψηλότερη φόρτιση ήταν οι εξής:

<i>Χρησιμοποιώ Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης...</i>	
9. για να είμαι ενημερωμένος/ -η για τρέχοντα θέματα και γεγονότα.....	(.756)
7. για να ψάξω πληροφορίες.....	(.755)
8. γιατί μου προσφέρουν έναν νέο και ενδιαφέρον τρόπο να κάνω έρευνα.....	(.736)
2. γιατί είναι διασκεδαστικό.....	(.519)
1. γιατί είναι απολαυστικό.....	(.456)

Παράγοντας 3: Αποτελείται από 9 προτάσεις (ιδιοτιμή=2.65, Cronbach's alpha=.87) και ερμηνεύει το 7.41% της συνολικής διακύμανσης. Αυτός ο παράγοντας μπορεί να οριστεί ως «Διευκόλυνση» και αντιπροσωπεύει τη χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης γιατί είναι ταχύτατα, οικονομικά και βολικά μέσα επικοινωνίας. Οι προτάσεις που είχαν την υψηλότερη φόρτιση ήταν οι εξής:

Χρησιμοποιώ Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης...

20. γιατί δε χρειάζεται να είναι ο άλλος παρόν ακριβώς τη στιγμή που θα στείλεις το μήνυμα.....	(.716)
22. γιατί είναι πιο φτηνό από τα τηλεφωνήματα ή από το να στείλεις γράμματα μέσω ταχυδρομείου.....	(.706)
16. γιατί είναι πολλές φορές πιο εύκολο να γράψεις κάτι στο chat ή στον τοίχο (wall) από το να το πεις καταπρόσωπο στον άλλο.....	(.607)
17. γιατί είναι βολικό.....	(.593)
21. γιατί μπορώ να μιλώ για όσο χρονικό διάστημα θέλω.....	(.587)
19. γιατί μπορώ να τις χρησιμοποιώ οποιαδήποτε στιγμή.....	(.451)

Παράγοντας 4: Αποτελείται από 6 προτάσεις (ιδιοτιμή=1.77, Cronbach's alpha=.83) και ερμηνεύει το 7.4% της συνολικής διακύμανσης. Αυτός ο παράγοντας μπορεί να οριστεί ως «Διάθεση ελεύθερου χρόνου» και αντιπροσωπεύει τη χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης ως χαλαρωτική διαδικασία αλλά και ως δραστηριότητα μετάθεσης λόγω έλλειψης καλύτερων εναλλακτικών επιλογών. Οι προτάσεις που είχαν την υψηλότερη φόρτιση ήταν οι εξής:

<i>Χρησιμοποιώ Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης...</i>	
35. γιατί περνάει η ώρα, ειδικά όταν βαριέμαι.....	(.771)
36. γιατί μου δίνει κάτι για να απασχολούμαι.....	(.758)
34. όταν δεν έχω τίποτα καλύτερο να κάνω.....	(.700)
37. γιατί με χαλαρώνει.....	(.526)

Παράγοντας 5: Αποτελείται από 6 προτάσεις (ιδιοτιμή=1.73, Cronbach's alpha=.74) και ερμηνεύει το 5.51% της συνολικής διακύμανσης. Αυτός ο παράγοντας μπορεί να οριστεί ως «Συνήθεια/ Διαφυγή» και αντιπροσωπεύει τη χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης ως μια συνήθεια αλλά και ως διέξοδο από την καθημερινότητα,

την εργασία και την οικογένεια. Οι προτάσεις που είχαν την υψηλότερη φόρτιση ήταν οι εξής:

Χρησιμοποίησέ Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης...

4. γιατί απλά υπάρχουν.....	(.671)
6. γιατί είναι μια συνήθεια/ απλώς κάτι να κάνω.....	(.633)
5. γιατί μου αρέσει απλώς να τις χρησιμοποιώ.....	(.529)
14. για να ξεφεύγω από αυτό που κάνω.....	(.473)
15. για να ξεχνώ σχολείο, δουλειά, ή άλλα πράγματα.....	(.442)
13. για να μπορώ να ξεφεύγω από οικογένεια, φίλους και άλλους.....	(.436)

Οι πέντε παράγοντες που διαμορφώθηκαν δεν αντιστοιχούν εξ' ολοκλήρου στους παράγοντες που προτείνουν οι Papacharissi και Rubin (2000) στην έρευνα τους. Ωστόσο, οι διαφορές που παρατηρούνται στην παραγοντική δομή δεν αποτελούν παραβίαση του θεωρητικού υπόβαθρου στο οποίο βασίστηκε η κατασκευή της Κλίμακας των Κινήτρων. Γενικότερα, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι οι όποιες διαφοροποιήσεις στη σύνθεση των επιμέρους παραγόντων των κινήτρων μπορεί να οφείλονται στο μέγεθος του δείγματος και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, καθώς και σε πολιτισμικούς παράγοντες που οδηγούν τους Έλληνες χρήστες να αντιλαμβάνονται διαφορετικά τις προτάσεις που περιγράφουν τους τρόπους με τους οποίους χρησιμοποιούν τις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης.

Αν και σε νεότερη έρευνα (Papacharissi & Mendelson, 2011), ο παράγοντας *Διαφυγή* εμφανίστηκε ως μεμονωμένος παράγοντας, εντούτοις, στην παρούσα ανάλυση εμπεριέχονται τρεις δηλώσεις για τη *Συνήθεια* (προτάσεις 4-6) με πολύ υψηλές φορτίσεις, γεγονός που υποδηλώνει ίσως ότι για τους συμμετέχοντες του δείγματος, τα προβλήματα με την οικογένεια, το σχολείο ή τη δουλειά είναι σταθερά χαρακτηριστικά

της ζωής τους και όχι έκτακτες καταστάσεις που τους ωθούν να χρησιμοποιούν τις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης. Μια επιπλέον παρατήρηση αφορά στη σύνθεση του παράγοντα *Ψυχαγωγία*, καθώς βρέθηκε να εμπεριέχει στοιχεία/ προτάσεις που υποδηλώνουν *Διασκέδαση* (1-3), *Πληροφόρηση* (7-9) και *Κοινωνική Αλληλεπίδραση* (10-12). Σε προηγούμενες έρευνες ο παράγοντας *Πληροφόρηση* υπάρχει ως αυτόνομος, μεμονωμένος παράγοντας (π.χ. Papacharissi & Mendelson, 2011. Pornsakulvanich, Haridakis, & Rubin, 2008. Papacharissi & Rubin, 2000). Φαίνεται ότι οι συμμετέχοντες της παρούσας Διατριβής αντιλαμβάνονται την αναζήτηση πληροφοριών στα πλαίσια των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης ως ευχάριστη και ψυχαγωγική διαδικασία, παρά ως πρακτική ή οικονομική. Για αυτούς τους λόγους, οι παράγοντες που θα χρησιμοποιηθούν στην πορεία των αναλύσεων θα είναι αυτοί που προέκυψαν από τα δεδομένα της παρούσας έρευνας.

3.1.2 Παραγοντική ανάλυση του Ερωτηματολογίου Πέντε Παραγόντων Προσωπικότητας NEO-FFI

Το μέτρο Kaiser–Meyer–Olkin επιβεβαίωσε την επάρκεια του δείγματος ($KMO=.80$), ενώ ο έλεγχος σφαιρικότητας Bartlett's ήταν στατιστικά σημαντικός [$\chi^2(1770)=8604.86$, $p<.000$]. Η ανάλυση βασικών συνιστωσών (principal component analysis) με ορθογώνια περιστροφή των αξόνων (Varimax) του *Ερωτηματολογίου Πέντε Παραγόντων Προσωπικότητας (NEO-FFI)*, έδειξε ότι όλες οι προτάσεις ήταν θετικά φορτισμένες στην πρώτη συνιστώσα, επιβεβαιώνοντας το γεγονός ότι η κλίμακα μετράει έναν ενιαίο παράγοντα που ορίστηκε ως «Γενικός παράγοντας Προσωπικότητας». Σύμφωνα με τη διερευνητική παραγοντική ανάλυση των προτάσεων/ δηλώσεων που συνδέονται με τους παράγοντες προσωπικότητας τα στοιχεία ομαδοποιήθηκαν σε πέντε παράγοντες που ερμηνεύουν το 33.49% της

συνολικής διακύμανσης, ποσοστό το οποίο θεωρείται σχετικά ικανοποιητικό (Hair, Anderson, Tatham, & Black, 1995). Η πλήρης λίστα των προτάσεων/ δηλώσεων, καθώς και οι φορτίσεις τους σε κάθε παράγοντα παρουσιάζονται στον Πίνακα Β.2 που βρίσκεται στο Παράρτημα Β.

Οι παράγοντες/ διαστάσεις που δημιουργήθηκαν από τα δεδομένα της παρούσας διατριβής ήταν αντίστοιχοι με αυτούς που προτείνουν οι κατασκευαστές του (Costa & McCrae, 1989a) και ήταν οι εξής:

Παράγοντας 1: Αποτελείται από 12 στοιχεία (ιδιοτιμή=7.32, Cronbach's alpha=.72) και ερμηνεύει το 8.61% της συνολικής διακύμανσης. Αυτός ο παράγοντας μπορεί να οριστεί ως «*Νευρωτισμός*» και αντιπροσωπεύει το βαθμό που το άτομο βιώνει αρνητικά συναισθήματα, όπως λύπη, άγχος, ανασφάλεια, ντροπή, ενοχές, οξυθυμία και ψυχολογική πίεση. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

26. Μερικές φορές αισθάνομαι παντελώς άχρηστος/ -η.....	(-.620)
21. Συχνά αισθάνομαι νευρικός/ -η και σε υπερένταση.....	(-.574)
51. Συχνά αισθάνομαι απελπισμένος/ -η και θέλω κάποιος άλλος να λύσει τα προβλήματά μου.....	(-.567)
41. Πολύ συχνά, όταν τα πράγματα πάνε στραβά, αποθαρρύνομαι και έχω την αίσθηση ότι θέλω να τα παρατήσω.....	(-.566)
56. Κάποιες φορές έχω αισθανθεί τόσο ντροπιασμένος/η, που ήθελα απλά να κρυφτώ.....	(-.527)
36. Συχνά θυμώνω με τον τρόπο που μου συμπεριφέρονται οι άνθρωποι.....	(-.477)
6. Συχνά αισθάνομαι κατώτερος/ -η από τους άλλους.....	(-.411)
11. Όταν είμαι υπό μεγάλη πίεση, μερικές φορές αισθάνομαι κομμάτια.	(-.305)

Παράγοντας 2: Αποτελείται από 12 στοιχεία (ιδιοτιμή=5.12, Cronbach's alpha=.79) και ερμηνεύει το 7.73% της συνολικής διακύμανσης. Αυτός ο παράγοντας μπορεί να οριστεί ως «*Ευσυνειδησία*» και αντιπροσωπεύει το βαθμό κατά τον οποίο ένα άτομο μπορεί να ελέγχει τις επιθυμίες και τις παρορμήσεις του για την επίτευξη των στόχων που θέτει. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

25. Έχω μια σαφή σειρά στόχων και δουλεύω με μεθοδικό τρόπο για την πραγματοποίησή τους.....	(.659)
50. Είμαι ένας αποδοτικός άνθρωπος που πάντα ολοκληρώνω το έργο μου.....	(.615)
60. Προσπαθώ για την τελειότητα σε οτιδήποτε κάνω.....	(.609)
35. Δουλεύω σκληρά για να πραγματοποιήσω τους στόχους μου.....	(.601)
10. Είμαι αρκετά καλός/-η στο να οργανώνω το χρόνο μου ώστε να τελειώνω τα πράγματα στην ώρα τους.....	(.564)
5. Κρατώ τα υπάρχοντά μου τακτοποιημένα και καθαρά.....	(.512)
40. Όταν αναλαμβάνω μια υποχρέωση, μπορεί κανείς να υπολογίζει ότι θα ολοκληρώσω ότι ανέλαβα.....	(.466)
20. Προσπαθώ να εκτελώ όλα τα έργα που μου ανατίθενται ευσυνείδητα.....	(.438)
15. Δεν είμαι ιδιαίτερα μεθοδικό άτομο.....	(.435)

Παράγοντας 3: Αποτελείται από 12 στοιχεία (ιδιοτιμή=3.14, Cronbach's alpha=.61) και ερμηνεύει το 6.88% της συνολικής διακύμανσης. Αυτός ο παράγοντας μπορεί να οριστεί ως «*Προσήγεια*» και αναφέρεται στην ποιότητα των διαπροσωπικών αλληλεπιδράσεων του ατόμου. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

4. Προσπαθώ να είμαι ευγενικός/-η με όλους όσους συναντώ.....	(.533)
34. Οι περισσότεροι άνθρωποι που ξέρω με συμπαθούν.....	(.531)

19. Θα προτιμούσα να συνεργάζομαι παρά να ανταγωνίζομαι με άλλους.....	(.494)
49. Σε γενικές γραμμές προσπαθώ να συμπεριφέρομαι με σύνεση και διακριτικότητα.....	(.440)
39. Μερικοί άνθρωποι με θεωρούν ψυχρό/ -η και υπολογιστή/ -στρια...	(.363)
59. Αν είναι απαραίτητο, είμαι πρόθυμος/η να χειραγωγήσω ανθρώπους για να πετύχω ότι θέλω.....	(.350)

Παράγοντας 4: Αποτελείται από 12 στοιχεία (ιδιοτιμή=2.50, Cronbach's alpha=.66) και ερμηνεύει το 5.56% της συνολικής διακύμανσης. Αυτός ο παράγοντας μπορεί να οριστεί ως «Εξωστρέφεια» και αναφέρεται στο βαθμό στον οποίο ένα άτομο διαθέτει χαρακτηριστικά που επηρεάζουν την ποιότητα και ένταση της διαπροσωπικής αλληλεπίδρασης. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

32. Συχνά αισθάνομαι ότι ξεχειλίζω από ενέργεια.....	(-.503)
42. Είμαι ένα πολύ ενεργό άτομο.....	(-.402)
12. Δε θεωρώ τον εαυτό μου ιδιαίτερα ζέγνοιαστο.....	(-.379)
22. Μου αρέσει να βρίσκομαι στο κέντρο της δράσης.....	(-.348)

Παράγοντας 5: Αποτελείται από 12 στοιχεία (ιδιοτιμή=2.02, Cronbach's alpha=.61) και ερμηνεύει το 4.71% της συνολικής διακύμανσης. Αυτός ο παράγοντας μπορεί να οριστεί ως «Δεκτικότητα στην εμπειρία» και αναφέρεται στο εύρος, το βάθος και την πολυπλοκότητα της πνευματικής και βιωματικής ζωής ενός ατόμου. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

43. Μερικές φορές όταν διαβάζω ποίηση ή κοιτάζω ένα έργο τέχνης αισθάνομαι ένα ρίγος ή κύμα ενθουσιασμού.....	(.702)
13. Τα μοτίβα της τέχνης και της φύσης μου εγείρουν έντονο ενδιαφέρον.....	(.619)
53. Έχω μεγάλη περιέργεια για θέματα διανόησης.....	(.603)

58. Συχνά με διασκεδάζει να παίζω με θεωρίες και αφηρημένες ιδέες...	(.603)
48. Έχω ελάχιστο ενδιαφέρον για εικασίες περί της φύσης του σύμπαντος ή της ανθρώπινης κατάστασης.....	(.572)
23. Η ποίηση έχει ελάχιστή ή και καμία επιρροή πάνω μου.....	(.509)
28. Συχνά δοκιμάζω καινούρια και ξένα φαγητά.....	(.398)

3.1.3 Παραγοντική ανάλυση ερωτηματολογίου για τα Επίπεδα Ανάπτυξης Διαδικτυακών Σχέσεων σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης

Το μέτρο Kaiser–Meyer–Olkin επιβεβαίωσε την επάρκεια του δείγματος (KMO=.94), ενώ ο έλεγχος σφαιρικότητας Bartlett’s ήταν στατιστικά σημαντικός [$\chi^2(903)=12630.11$, $p<.000$]. Η ανάλυση βασικών συνιστωσών (principal component analysis) με ορθογώνια περιστροφή των αξόνων (Varimax) του ερωτηματολογίου για τα *Επίπεδα Ανάπτυξης Διαδικτυακών Σχέσεων σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης*, έδειξε ότι όλες οι προτάσεις ήταν θετικά φορτισμένες στην πρώτη συνιστώσα, επιβεβαιώνοντας το γεγονός ότι η κλίμακα μετράει έναν ενιαίο παράγοντα που ορίστηκε ως «Γενικός παράγοντας Διαδικτυακών Σχέσεων». Σύμφωνα με τη διερευνητική παραγοντική ανάλυση των προτάσεων/ δηλώσεων που συνδέονται με την ανάπτυξη διαδικτυακών σχέσεων σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης τα στοιχεία ομαδοποιήθηκαν σε επτά παράγοντες που ερμηνεύουν το 60.39% της συνολικής διακύμανσης, ποσοστό το οποίο θεωρείται αρκετά σημαντικό (Hair, Anderson, Tatham, & Black, 1995). Ο δείκτης αξιοπιστίας (reliability coefficient) Cronbach’s *alpha* ήταν .93 για το ερωτηματολόγιο στο σύνολο του. Η πλήρης λίστα των προτάσεων/ δηλώσεων, καθώς και οι φορτίσεις τους σε κάθε παράγοντα παρουσιάζονται στον Πίνακα Β.3 που βρίσκεται στο Παράρτημα Β.

Οι παράγοντες/ διαστάσεις που δημιουργήθηκαν από την ανάλυση των δεδομένων της παρούσας διατριβής διατηρούν τις ονομασίες των κατασκευαστών του ερωτηματολογίου (Parks & Floyd, 1996) και ήταν οι εξής:

Παράγοντας 1: Αποτελείται από 8 στοιχεία (ιδιοτιμή=14.77 Cronbach's alpha=.74) και ερμηνεύει το 24.8% της συνολικής διακύμανσης. Αυτός ο παράγοντας μπορεί να οριστεί ως «*Βάθος*» και αναφέρεται στο βαθμό οικειότητας και αυτοαποκάλυψης προσωπικών ή άλλων σημαντικών πληροφοριών. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

14. Αισθάνομαι αρκετά κοντά σε αυτό το άτομο.....	(.849)
13. Συνήθως αποκαλύπτω σε αυτό το άτομο πως αισθάνομαι.....	(.776)
16. Έχω πει σ' αυτό το άτομο τι μου αρέσει σ' αυτόν/ -ήν.....	(.747)
19. Έχω πει σε αυτό το άτομο πράγματα για τον εαυτό μου που δεν θα μπορούσε να τα μάθει από κάποια άλλη πηγή.....	(.735)
17. Αισθάνομαι ότι θα μπορούσα να εμπιστευτώ σε αυτό το άτομο σχεδόν τα πάντα.....	(.712)
20. Η επικοινωνία μας είναι επιφανειακή για τα περισσότερα θέματα...	(.559)

Παράγοντας 2: Αποτελείται από 5 στοιχεία (ιδιοτιμή=3.85, Cronbach's alpha=.75) και ερμηνεύει το 7.68% της συνολικής διακύμανσης. Αυτός ο παράγοντας μπορεί να οριστεί ως «*Εύρος*» και αναφέρεται στην ποικιλία θεμάτων συζήτησης, δραστηριοτήτων και επικοινωνιακών καναλιών. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

12. Επικοινωνούμε μεταξύ μας με πολλούς διαφορετικούς τρόπους εκτός του διαδικτύου.....	(.721)
10. Η επικοινωνία μας εκτείνεται σε μια μεγάλη ποικιλία θεμάτων	(.697)
11. Άπαξ και ξεκινήσουμε, εύκολα «πηδάμε» από το ένα θέμα στο άλλο.....	(.617)

9. Η επικοινωνία μας καλύπτει ζητήματα πολύ πέρα από τα θέματα που
συνήθως συζητιούνται στις ομάδες..... (.514)

Παράγοντας 3: Αποτελείται από 7 στοιχεία (ιδιοτιμή=2.03, Cronbach's alpha=.76) και ερμηνεύει το 7.43% της συνολικής διακύμανσης. Η διάσταση μπορεί να οριστεί ως «Σύγκλιση Δικτύων» και αναφέρεται στο βαθμό κατά τον οποίο υπάρχει επικάλυψη μεταξύ των κοινωνικών δικτύων των χρηστών, είτε στις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, είτε στην πραγματική ζωή. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

40. Έχουμε επαφή με πολλά κοινά άτομα στο διαδίκτυο..... (.801)
42. Οι κοινωνικοί μας κύκλοι στο διαδίκτυο συμπίπτουν εν μέρει..... (.756)
41. Αυτό το άτομο και εγώ συμμετέχουμε σε πολλές από τις ίδιες ομάδες
(groups)..... (.718)
43. Οι κοινωνικοί μας κύκλοι εκτός διαδικτύου συμπίπτουν εν μέρει..... (.584)
39. Έχουμε συστήσει/ γνωρίσει (πρόσωπο με πρόσωπο ή με άλλο τρόπο)
ο ένας τον άλλο σε συναδέλφους μας στη δουλειά..... (.517)
37. Αυτό το άτομο και εγώ δεν γνωρίζουμε τους ίδιους ανθρώπους..... (.407)
38. Έχουμε συστήσει/ γνωρίσει ο ένας τον άλλο (πρόσωπο με πρόσωπο
ή με άλλο τρόπο) σε φίλους ή μέλη της οικογένειάς μας..... (.403)

Παράγοντας 4: Αποτελείται από 7 στοιχεία (ιδιοτιμή=1.67, Cronbach's alpha=.70) και ερμηνεύει το 6.88% της συνολικής διακύμανσης. Η διάσταση αυτή μπορεί να οριστεί ως «Αλληλεξάρτηση» και αναφέρεται στο βαθμό αμοιβαίου δεσμού ή εξάρτησης μεταξύ δυο μερών, η οποία ενισχύεται από την αμοιβαία ικανοποίηση αναγκών και την εκπλήρωση στόχων. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

1. Οι δυο μας εξαρτώμαστε ο ένας από τον άλλο..... (.781)

2. Υπήρξαν στιγμές όπου ο καθένας μας περίμενε να δει τι σκεφτόταν ο άλλος προτού πάρει μια απόφαση για κάτι.....	(.738)
4. Έχουμε μεγάλη επιρροή ο ένας στον άλλο.....	(.705)
5. Συχνά επηρεάζουμε συναισθηματικά ο ένας τον άλλο για τα θέματα τα οποία μας απασχολούν.....	(.582)

Παράγοντας 5: Αποτελείται από 6 στοιχεία (ιδιοτιμή=1.33, Cronbach's alpha=.80) και ερμηνεύει το 6.06% της συνολικής διακύμανσης. Η διάσταση αυτή μπορεί να οριστεί ως «Αλλαγή κώδικα» και αναφέρεται στην ανάπτυξη ιδιαίτερων επικοινωνιακών σχημάτων ή συμβόλων που χρησιμοποιούν οι χρήστες για να ενισχύσουν τη σχεσιακή τους ταυτότητα. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

26. Μοιραζόμαστε μια ιδιαίτερη γλώσσα ή διάλεκτο (αργκό) που κάνει τη σχέση μας ξεχωριστή.....	(.701)
23. Και οι δυο μας χρησιμοποιούμε προσωπικά σήματα/ συνθήματα με τρόπο που οι άλλοι δεν μπορούν να κατανοήσουν.....	(.700)
24. Έχουμε ιδιαίτερα παρατσούκλια που χρησιμοποιούμε ο ένας για τον άλλο.....	(.682)
21. Δεν υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ του τρόπου με τον οποίο επικοινωνώ με αυτό το άτομο και του τρόπου που επικοινωνώ γενικά στο διαδίκτυο.....	(.521)
25. Μπορώ να περάσω τις σκέψεις μου σε αυτό το άτομο με ένα μικρότερο μήνυμα από ότι θα χρησιμοποιούσα με τους περισσότερους ανθρώπους.....	(.462)
22. Έχουμε αναπτύξει την ικανότητα να καταλαβαίνουμε τι υπονοεί ο καθένας στα μηνύματα του έτσι ώστε να αντιλαμβανόμαστε τι έχει ο καθένας μας στο μυαλό του.....	(.427)

Παράγοντας 6: Αποτελείται από 5 στοιχεία (ιδιοτιμή=1.21, Cronbach's alpha=.72) και ερμηνεύει το 4.05% της συνολικής διακύμανσης. Η διάσταση αυτή μπορεί να οριστεί

ως «Προβλεψιμότητα/ κατανόηση» και αναφέρεται στο βαθμό τον οποίο τα άτομα μπορούν να αναγνωρίσουν αυτά που αισθάνεται ένα άλλο άτομο, να αποδέχονται συμπεριφορές και να συνεισφέρουν στη σχέση. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

29. Συνήθως μπορώ να πω τι αισθάνεται αυτό το άτομο.....	(.797)
30. Μπορώ να προβλέψω με ακρίβεια ποιες είναι οι στάσεις αυτού του ατόμου.....	(.777)
28. Μπορώ να προβλέψω με ακρίβεια το πως θα μου απαντήσει αυτό το άτομο στις περισσότερες περιπτώσεις.....	(.685)
27. Δεν είμαι καθόλου σίγουρος για το πώς είναι αυτό το άτομο.....	(.681)
31. Δεν γνωρίζω αυτό το άτομο και πολύ καλά.....	(.579)

Παράγοντας 7: Αποτελείται από 5 στοιχεία (ιδιοτιμή=1.11, Cronbach's alpha=.70) και ερμηνεύει το 3.5% της συνολικής διακύμανσης. Η διάσταση μπορεί να οριστεί ως «Δέσμευση» και αναφέρεται στην επιθυμία και προσδοκία ότι η σχέση που έχουν διαμορφώσει οι χρήστες είναι σημαντική και αξίζει να συνεχιστεί. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

36. Δεν περιμένω να αντέξει αυτή η σχέση για πολύ καιρό.....	(.691)
32. Νοιώθω ιδιαίτερα δεσμευμένος να διατηρήσω αυτή τη σχέση.....	(.512)
33. Αυτή η σχέση δεν είναι και τόσο σημαντική για μένα.....	(-.446)
34. Αυτή η σχέση δείχνει σε μεγάλο βαθμό ποιος/ -α είμαι εγώ.....	(.398)

3.1.4 Παραγοντική ανάλυση ερωτηματολογίου για την Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης στις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης

Το μέτρο Kaiser–Meyer–Olkin επιβεβαίωσε την επάρκεια του δείγματος (KMO=.91), ενώ ο έλεγχος σφαιρικότητας Bartlett's ήταν στατιστικά σημαντικός [$\chi^2(528)=5866.51$,

$p < .000$]. Η ανάλυση βασικών συνιστωσών (principal component analysis) με ορθογώνια περιστροφή των αξόνων (Varimax) του ερωτηματολογίου για την *Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης*, έδειξε ότι όλες οι προτάσεις ήταν θετικά φορτισμένες στην πρώτη συνιστώσα, επιβεβαιώνοντας το γεγονός ότι η κλίμακα μετράει έναν ενιαίο παράγοντα που ορίστηκε ως «Γενικός παράγοντας Υποστήριξης». Σύμφωνα με τη διερευνητική παραγοντική ανάλυση των προτάσεων/ δηλώσεων που συνδέονται με την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης τα στοιχεία ομαδοποιήθηκαν σε τέσσερις παράγοντες που ερμηνεύουν το 44.97% της συνολικής διακύμανσης, ποσοστό το οποίο θεωρείται αρκετά σημαντικό (Hair, Anderson, Tatham, & Black, 1995). Ο δείκτης αξιοπιστίας (reliability coefficient) Cronbach's *alpha* για το ερωτηματολόγιο στο σύνολο του ήταν $\alpha = .92$. Η πλήρης λίστα των προτάσεων/ δηλώσεων, καθώς και οι φορτίσεις τους σε κάθε παράγοντα παρουσιάζονται στον Πίνακα Β.4 που βρίσκεται στο Παράρτημα Β.

Οι παράγοντες/ διαστάσεις που δημιουργήθηκαν από τα δεδομένα της παρούσας διατριβής, διατηρούν τις ονομασίες των κατασκευαστών του ερωτηματολογίου και ήταν οι εξής:

Παράγοντας 1: Αποτελείται από 13 στοιχεία (ιδιοτιμή=9.51, Cronbach's $\alpha = .87$) και ερμηνεύει το 17.49% της συνολικής διακύμανσης. Η διάσταση αυτή μπορεί να οριστεί ως «Κοινωνική απόσταση» και δίνει έμφαση στα πλεονεκτήματα που μπορεί να προσφέρει μια πιο «μακρινή» και όχι τόσο στενή σχέση, καθώς και τα μειονεκτήματα που μπορούν να υπάρχουν στις κατά πρόσωπο υποστηρικτικές σχέσεις, όπως η υποχρέωση ανταπόδοσης της βοήθειας, το χάσιμο ελέγχου και η εξάρτηση από τους άλλους. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

3. Θα αισθανόμουν να ντροπή αν άτομα που γνωρίζω εκτός διαδικτύου ήξεραν ότι είχα κάποιες ανησυχίες.....	(.743)
2. Τα άτομα που έχω γνωρίσει εκτός διαδικτύου ίσως χάσουν εν μέρη την εκτίμηση που τρέφουν για μένα αν μιλάγαμε για κάποια θέματα.....	(.703)
4. Τα άτομα με τα οποία σχετίζομαι εκτός διαδικτύου μου κρύβουν πράγματα για να μην πληγωθώ.....	(.681)
1. Στις στενές προσωπικές μου επαφές εκτός διαδικτύου φοβάμαι να μιλήσω για κάποια θέματα.....	(.595)
7. Αναζητώντας υποστήριξη από προσωπικές σχέσεις εκτός διαδικτύου παραδίνω μέρος του ελέγχου της ζωής μου.....	(.566)
5. Σε προσωπικές υποστηρικτικές σχέσεις εκτός διαδικτύου γίνεσαι εξαρτημένος από τους άλλους.....	(.563)
10. Όταν δέχομαι κοινωνική υποστήριξη εκτός διαδικτύου αισθάνομαι υποχρεωμένος να την ανταποδώσω ακόμα και αν δεν το θέλω.....	(.535)
11. Οι συμβουλές που δέχομαι από τις προσωπικές μου σχέσεις εκτός διαδικτύου δεν είναι τόσο αντικειμενικές.....	(.502)
6. Άτομα τα οποία γνωρίζω προσωπικά εκτός διαδικτύου είναι μάλλον απόλυτα για κάποια θέματα.....	(.496)
9. Οι διαδικτυακές μου γνωριμίες είναι λιγότερο πιθανό να με κρίνουν αρνητικά.....	(.457)
8. Δεν θα ήθελα κάποιος από τους φίλους μου ή την οικογένεια μου να γνωρίζουν για κάποια θέματα.....	(.440)
13. Τα άτομα που απαρτίζουν τον κύκλο της κοινωνικής μου υποστήριξης εκτός διαδικτύου δεν έχουν τόση γνώση και εξειδίκευση σε κάποιους τομείς	(.430)
12. Οι συμβουλές που δέχομαι από άτομα που ίσως δεν γνωρίζω είναι πιο αντικειμενικές από αυτές από άτομα που γνωρίζω καλά.....	(.417)

Παράγοντας 2: Αποτελείται από 6 στοιχεία (ιδιοτιμή=2.12, Cronbach's alpha=.76) και ερμηνεύει το 11.23% της συνολικής διακύμανσης. Η διάσταση αυτή μπορεί να οριστεί ως «Ανωνυμία» και αναφέρεται στην τεχνολογική απόσταση που προσφέρει το

Διαδίκτυο στους χρήστες του δίνοντας τους τη δυνατότητα να ανταλλάσουν ανώνυμα προσωπικές πληροφορίες ή εμπειρίες χωρίς να τους προκαλούν τόσο αμηχανία και ντροπή όπως στην κατά πρόσωπο επικοινωνία. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

-
17. Στο διαδίκτυο υπάρχει λιγότερη ντροπή όταν είσαι ανώνυμος/ -η..... (.693)
16. Στο διαδίκτυο, οι άλλοι μπορούν να λένε τα προσωπικά τους πράγματα γιατί δεν γνωρίζουμε ποιοι είναι..... (.677)
15. Διαδικτυακά μπορώ να λέω πράγματα ανώνυμα..... (.619)
18. Πάντα έχω την ευκαιρία να εκφράσω τον εαυτό μου στο διαδίκτυο.... (.537)
14. Διαδικτυακά, μπορώ να λέω προσωπικά πράγματα χωρίς οι άλλοι να γνωρίζουν ποιος πραγματικά είμαι..... (.515)
-

Παράγοντας 3: Αποτελείται από 6 στοιχεία (ιδιοτιμή=1.78, Cronbach's alpha=.76) και ερμηνεύει το 10.71% της συνολικής διακύμανσης. Η διάσταση αυτή μπορεί να οριστεί ως «Πρόσβαση» και αναφέρεται στο γεγονός ότι η διαδικτυακή υποστήριξη είναι πιο προσιτή, διαθέσιμη και προσβάσιμη από ότι η εκτός Διαδικτύου υποστήριξη, καθώς δεν περιορίζεται από τοπικούς, γεωγραφικούς ή χρονικούς φραγμούς. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

-
30. Στο διαδίκτυο, η κοινωνική υποστήριξη είναι διαθέσιμη κάθε στιγμή μέρα και νύχτα..... (.722)
28. Η διαδικτυακή υποστήριξη είναι πάντα εκεί όταν την χρειάζομαι..... (.703)
33. Δεν χρειάζεται να γνωρίζεις τα άτομα για τόσο καιρό προτού ζητήσεις βοήθεια στις διαδικτυακές σχέσεις, σε σύγκριση με τις πρόσσωπο με πρόσσωπο σχέσεις..... (.638)
32. Η ομάδα των διαδικτυακών μου επαφών διαθέτει αρκετή εμπειρία για να είναι βοηθητική σε κάποιους τομείς..... (.576)
31. Εκτός διαδικτύου δεν μπορώ πάντοτε να έχω κοινωνική υποστήριξη σε προσωπικό επίπεδο όταν την θέλω..... (.463)
-

29. Η εκτός διαδικτύου κοινωνική υποστήριξη σε προσωπικό επίπεδο
δεν είναι διαθέσιμη επί εικοσιτετραώρου βάσεως..... (.446)

Παράγοντας 4: Αποτελείται από 8 στοιχεία (ιδιοτιμή=1.44, Cronbach's alpha=.74) και ερμηνεύει το 5.55% της συνολικής διακύμανσης. Η διάσταση αυτή μπορεί να οριστεί ως «*Διαχείριση αλληλεπίδρασης*» και αναφέρεται στα πλεονεκτήματα των ασύγχρονων μέσων επικοινωνίας που επιτρέπουν στους χρήστες τους να ελέγχουν τον τρόπο με τον οποίο αλληλεπιδρούν με άλλους χρήστες. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

27. Στο διαδίκτυο, όταν ζητώ υποστήριξη, δεν παραδίδω με κανένα
τρόπο τον έλεγχο της ζωής μου..... (.694)

26. Δεν μπορώ να δεχτώ υποστήριξη σε προσωπικό επίπεδο ανώνυμα.... (.682)

25. Εκτός διαδικτύου δεν μου δίνεται πάντα η ευκαιρία να πάρω το λόγο
κατά τη διάρκεια της προσωπικής επαφής/ υποστήριξης..... (.437)

22. Στο διαδίκτυο έχω χρόνο να ετοιμάσω/ επεξεργαστώ ένα
καλοστημένο μήνυμα..... (.351)

3.1.5 Παραγοντική ανάλυση ερωτηματολογίου αυτοεκτιμούμενης καταθλιπτικής συμπτωματολογίας

Το μέτρο Kaiser–Meyer–Olkin επιβεβαίωσε την επάρκεια του δείγματος (KMO=.92), ενώ ο έλεγχος σφαιρικότητας Bartlett's ήταν στατιστικά σημαντικός [$\chi^2(1326)=10162.09, p<.000$]. Η ανάλυση βασικών συνιστωσών (principal component analysis) με ορθογώνια περιστροφή των αξόνων (Varimax) του *Ερωτηματολογίου Αυτοεκτιμούμενης Καταθλιπτικής Συμπτωματολογίας*, έδειξε ότι όλες οι προτάσεις ήταν θετικά φορτισμένες στην πρώτη συνιστώσα, επιβεβαιώνοντας το γεγονός ότι η κλίμακα μετράει έναν ενιαίο παράγοντα που μπορεί να οριστεί ως «Γενικός παράγοντας

Κατάθλιψης». Σύμφωνα με τη διερευνητική παραγοντική ανάλυση των προτάσεων/ δηλώσεων που συνδέονται με την καταθλιπτική συμπτωματολογία, τα στοιχεία ομαδοποιήθηκαν σε τρεις παράγοντες που ερμηνεύουν το 35.85% της συνολικής διακύμανσης, ποσοστό το οποίο θεωρείται αρκετά σημαντικό (Hair, Anderson, Tatham, & Black, 1995). Ο δείκτης αξιοπιστίας (reliability coefficient) Cronbach's *alpha* για το ερωτηματολόγιο αυτοεκτιμώμενης καταθλιπτικής συμπτωματολογίας στο σύνολο του ήταν $\alpha=.95$. Η πλήρης λίστα των προτάσεων/ δηλώσεων, καθώς και οι φορτίσεις τους σε κάθε παράγοντα παρουσιάζονται στον Πίνακα Β.5 που βρίσκεται στο Παράρτημα Β.

Στη διερευνητική παραγοντική ανάλυση των δεδομένων από τη χορήγηση της κλίμακας προσδιορίστηκαν τρεις κύριες διαστάσεις, οι οποίες διατηρούν τις ονομασίες των κατασκευαστών του ερωτηματολογίου και είναι οι εξής:

Παράγοντας 1: Αποτελείται από 19 στοιχεία (ιδιοτιμή=14.37, Cronbach's $\alpha=.84$) και ερμηνεύει το 13.33% της συνολικής διακύμανσης ($M.O.=1.77$, $T.A.=.42$). Η διάσταση αυτή μπορεί να οριστεί ως «Άγχος» και αναφέρεται σε αισθήματα εσωτερικής δυσφορίας, φόβου, επικειμένου κινδύνου, ευερεθιστότητας ή πανικού με συνοδά σωματικά συμπτώματα. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

52. Αισθάνομαι ότι είμαι σε μια κατάσταση γενικής αδυναμίας.....	(.691)
48. Αυτή την περίοδο ορισμένα πράγματα με ταραξουν και με βασανίζουν	(.657)
14. Τελευταία, αισθάνομαι ιδιαίτερα νευρικός/η.....	(.568)
37. Το μυαλό μου είναι λιγότερο καθαρό απ' ό,τι συνήθως.....	(.542)
47. Ανησυχώ για την υγεία μου.....	(.534)
46. Αυτή την περίοδο κλαίω συχνά.....	(.529)
44. Έχω δυσκολία να κάνω τα πράγματα που συνήθιζα να κάνω.....	(.498)
27. Αυτή την περίοδο αισθάνομαι πολύ εκνευρισμένος/η.....	(.476)

45. Είμαι πιο ευερέθιστος/η απ' ό,τι συνήθως.....	(.470)
43. Έχω την εντύπωση ότι οι άλλοι δεν με καταλαβαίνουν.....	(.459)
4. Αυτή την περίοδο παραμελώ τον εαυτό μου.....	(.447)
49. Είμαι γεμάτος/η από αίσθημα φόβου.....	(.415)
34. Ό,τι κάνω το κάνω λιγότερο γρήγορα απ' ό,τι συνήθως.....	(.411)
20. Αισθάνομαι μπλοκαρισμένος/η ή εμποδισμένος/η για να κάνω το παραμικρό πράγμα.....	(.400)

Παράγοντας 2: Αποτελείται από 18 στοιχεία (ιδιοτιμή=2.43 Cronbach's alpha=.86) και ερμηνεύει το 11.35% της συνολικής διακύμανσης. Ο παράγοντας αυτός μπορεί να οριστεί ως «Αίσθημα απώλειας της ζωτικής δύναμης» και αναφέρεται σε αισθήματα όπως κόπωση, ψυχοκινητική επιβράδυνση και διακυμάνσεις της συναισθηματικής διάθεσης. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

22. Μου είναι δύσκολο αυτή την περίοδο να συγκεντρωθώ σε μια δουλειά ή απασχόληση.....	(.573)
17. Αισθάνομαι πιο κουρασμένος/η απ' ό,τι συνήθως χωρίς λόγο.....	(.564)
11. Η μνήμη μου μού φαίνεται λιγότερο καλή απ' ό,τι συνήθως.....	(.545)
9. Τελευταία, πρέπει να επαληθεύω και να ξαναεπαληθεύω αυτό που κάνω.....	(.540)
10. Ιδρώνω περισσότερο απ' ό,τι συνήθως.....	(.528)
36. Είμαι υποχρεωμένος/η να πιεστώ για να κάνω οτιδήποτε.....	(.493)
50. Εργάζομαι λιγότερο εύκολα από πριν.....	(.482)
16. Μου αρέσει λιγότερο από πριν να κάνω ό,τι με ευχαριστεί και με ενδιαφέρει.....	(.482)
1. Τελευταία, έχω δυσκολία να πάρω μπρος.....	(.443)
18. Τελευταία, η όρεξη μου είναι λιγότερο καλή.....	(.443)
6. Έχω δυσκολία να αποφύγω τις άσχημες σκέψεις που μου περνούν από το μυαλό.....	(.419)
26. Αυτή την περίοδο έχω συχνά την επιθυμία να' μαι μόνος/η.....	(.419)

Παράγοντας 3: Αποτελείται από 15 στοιχεία (ιδιοτιμή=1.85, Cronbach's alpha=.87) και ερμηνεύει το 11.17% της συνολικής διακύμανσης. Η διάσταση αυτή μπορεί να οριστεί ως «Καταθλιπτική-απαισιόδοξη διάθεση» και αναφέρεται σε συναισθήματα τα οποία κυριαρχούν στη ζωή του ατόμου, όπως λύπη, θλίψη, απογοήτευση και απελπισία. Το άτομο μπορεί να κλαίει συχνά, να παύει να ελπίζει, να κάνει σκέψεις ή απόπειρα αυτοκτονίας. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

25. Αισθάνομαι λιγότερο ικανός/η και έξυπνος/η από την πλειοψηφία των άλλων ανθρώπων.....	(.696)
19. Είμαι απογοητευμένος/η και αηδιασμένος/η από τον εαυτό μου.....	(.695)
23. Θα 'θελα να τελείωνα με την ζωή.....	(.658)
38. Σκέφτομαι ότι θα 'ταν καλύτερα να ήμουν πεθαμένος/η.....	(.631)
40. Αυτή την περίοδο είμαι θλιμμένος/η.....	(.624)
8. Αισθάνομαι άχρηστος/η.....	(.608)
32. Το ηθικό μου είναι πολύ πεσμένο.....	(.572)
51. Αυτή την περίοδο η ζωή μου μου φαίνεται άδεια.....	(.522)
13. Αισθάνομαι ένοχος/η.....	(.512)
29. Είμαι χωρίς ελπίδα για το μέλλον.....	(.509)
21. Αυτή την περίοδο, αισθάνομαι λιγότερο ευτυχής σε σχέση με την πλειοψηφία των ανθρώπων.....	(.464)
39. Δεν είμαι ικανός/η να παίρνω αποφάσεις τόσο εύκολα όσο συνήθως.	(.463)
3. Πέτυχα λιγότερο στη ζωή μου σε σχέση με την πλειοψηφία των ανθρώπων.....	(.421)
35. Αυτή την περίοδο είμαι πιο δυσκόιλιος/α απ' ό,τι συνήθως.....	(.414)
2. Είμαι υποχρεωμένος/η να ρωτώ τους άλλους τι πρέπει να κάνω.....	(.400)

3.1.6 Παραγοντική ανάλυση Κλίμακας Γενικευμένης Προβληματικής Χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Το μέτρο Kaiser–Meyer–Olkin επιβεβαίωσε την επάρκεια του δείγματος ($KMO=.93$), ενώ ο έλεγχος σφαιρικότητας Bartlett's ήταν στατιστικά σημαντικός [$\chi^2(406)=7563.97$, $p<.000$]. Η ανάλυση βασικών συνιστωσών (principal component analysis) με ορθογώνια περιστροφή των αξόνων (Varimax) της *Κλίμακας Γενικευμένης Προβληματικής Χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης*, έδειξε ότι όλες οι προτάσεις ήταν θετικά φορτισμένες στην πρώτη συνιστώσα, επιβεβαιώνοντας το γεγονός ότι η κλίμακα μετράει έναν ενιαίο παράγοντα που ορίστηκε ως «Γενικός παράγοντας Προβληματικής Χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης». Σύμφωνα με τη διερευνητική παραγοντική ανάλυση των προτάσεων/ δηλώσεων που συνδέονται με την προβληματική χρήση, τα στοιχεία ομαδοποιήθηκαν σε πέντε παράγοντες που ερμηνεύουν το 59.61% της συνολικής διακύμανσης, ποσοστό το οποίο θεωρείται αρκετά σημαντικό (Hair, Anderson, Tatham, & Black, 1995). Ο δείκτης αξιοπιστίας (reliability coefficient) Cronbach's *alpha* για την Κλίμακα Γενικευμένης Προβληματικής Χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης στο σύνολο της ήταν $\alpha=.94$. Η πλήρης λίστα των προτάσεων/ δηλώσεων, καθώς και οι φορτίσεις τους σε κάθε παράγοντα παρουσιάζονται στον Πίνακα Β.6 που βρίσκεται στο Παράρτημα Β.

Αν και η παραγοντική ανάλυση του αρχικού ερωτηματολογίου παρουσιάζει επτά παράγοντες, οι παράγοντες/ διαστάσεις που δημιουργήθηκαν από τα δεδομένα της παρούσας διατριβής, διατηρούν σχεδόν στο σύνολο τους τις ονομασίες των κατασκευαστών της κλίμακας και ήταν οι εξής:

Παράγοντας 1: Αποτελείται από 7 προτάσεις (ιδιοτιμή=10.81, Cronbach's $\alpha=.89$) και ερμηνεύει το 20.35% της συνολικής διακύμανσης. Αυτός ο παράγοντας μπορεί να

οριστεί ως «Κοινωνικές επιπτώσεις» και αντιπροσωπεύει τα κοινωνικά οφέλη, αλλά και τα αρνητικά αποτελέσματα στην κοινωνική και επαγγελματική ζωή που μπορεί να αποκομίσουν οι χρήστες από τη χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

12. Αισθάνομαι ασήμαντος εκτός διαδικτύου, αλλά σε μια ΙΚΔ είμαι «κάποιος/-α».....	(.805)
14. Έχω χάσει κάποια κοινωνική εκδήλωση ή κοινωνικές υποχρεώσεις γιατί ήμουν στο διαδίκτυο σε μια ΙΚΔ.....	(.787)
11. Δεν έχω πάει για μάθημα ή δουλειά επειδή ήμουν στο διαδίκτυο σε μια ΙΚΔ.....	(.777)
27. Έχω αντιμετωπίσει προβλήματα με τον εργοδότη μου ή τη σχολή μου επειδή βρίσκομαι στο διαδίκτυο σε ΙΚΔ.....	(.760)
9. Μου συμπεριφέρονται καλύτερα οι άλλοι όταν βρίσκομαι στο διαδίκτυο σε ΙΚΔ, απ' ότι στη ζωή μου εκτός διαδικτύου.....	(.559)
24. Αισθάνομαι πιο ασφαλής όταν σχετίζομαι με άτομα στο διαδίκτυο σε ΙΚΔ απ' ότι πρόσωπο με πρόσωπο.....	(.518)
22. Έχω μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση στις κοινωνικές μου σχέσεις σε ΙΚΔ απ' ότι εκτός διαδικτύου.....	(.466)

Παράγοντας 2: Αποτελείται από 5 προτάσεις (ιδιοτιμή=2.69, Cronbach's alpha=.84) και ερμηνεύει το 12.81% της συνολικής διακύμανσης. Αυτός ο παράγοντας μπορεί να οριστεί ως «Υπερβολική διαδικτυακή παρουσία» και αναφέρεται στον απρογραμμάτιστο χρόνο που μπορεί να περνάνε οι χρήστες στις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

23. Έχω χρησιμοποιήσει ΙΚΔ για μεγαλύτερες χρονικές περιόδους απ' ότι περίμενα.....	(.782)
21. Έχω χρησιμοποιήσει ΙΚΔ για περισσότερο χρόνο από όσο σκόπευα.....	(.768)
26. Έχω ξοδέψει αρκετό χρόνο χρησιμοποιώντας ΙΚΔ.....	(.754)

18. Χάνω την αίσθηση του χρόνου όταν χρησιμοποιώ ΙΚΔ.....	(.693)
16. Αισθάνομαι ενοχές για το πόσο χρόνο ξοδεύω σε ΙΚΔ.....	(.548)

Παράγοντας 3: Αποτελείται από 6 προτάσεις (ιδιοτιμή=1.64, Cronbach's alpha=.77) και ερμηνεύει το 10.41% της συνολικής διακύμανσης. Αυτός ο παράγοντας μπορεί να οριστεί ως «*Διαπροσωπικός έλεγχος*» και αναφέρεται στην αίσθηση ικανοποίησης και ελέγχου κατά τη διάρκεια των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων στις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

15. Αισθάνομαι πιο άνετα με ηλεκτρονικούς υπολογιστές παρά με ανθρώπους.....	(.613)
20. Στις διαδικτυακές μου σχέσεις σε ΙΚΔ έχω καλύτερη αντιμετώπιση απ' ό τι στις κατά πρόσωπο σχέσεις μου.....	(.601)
19. Όταν δεν έχω πρόσβαση στο διαδίκτυο, μου λείπει που δεν είμαι σε μια ΙΚΔ.....	(.515)
17. Όταν είμαι σε μια ΙΚΔ έχω κοινωνικές επαφές με άλλα άτομα χωρίς να ανησυχώ για την εμφάνιση μου.....	(.488)
2. Όταν χρησιμοποιώ ΙΚΔ, μπορώ να ελέγξω το πώς με βλέπουν οι άλλοι.....	(.458)
3. Το βρίσκω δύσκολο να σταματήσω να σκέφτομαι τι με περιμένει στο διαδίκτυο στις ΙΚΔ που μου αρέσει να χρησιμοποιώ.....	(.455)

Παράγοντας 4: Αποτελείται από 5 προτάσεις (ιδιοτιμή=1.12, Cronbach's alpha=.79) και ερμηνεύει το 9.46% της συνολικής διακύμανσης. Αυτός ο παράγοντας μπορεί να οριστεί ως «*Αλλαγή διάθεσης*» και αναφέρεται στη χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης για να αλλάξει κάποιος τη συναισθηματική του κατάσταση και να μετριάσει το άγχος του. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

4. Έχω χρησιμοποιήσει ΙΚΔ για να αισθανθώ καλύτερα όταν ήμουν «πεσμένος/-η» ή αγχωμένος/-η.....	(.805)
---	--------

10. Χρησιμοποιώ ΙΚΔ για να αισθάνομαι καλύτερα όταν είμαι «πεσμένος/-η».....	(.737)
1. Έχω χρησιμοποιήσει ΙΚΔ για να μιλήσω με άλλους όταν αισθάνομαι απομονωμένος/-η.....	(.706)
28. Με απασχολεί το να σκέφτομαι σχετικά με τις ΙΚΔ όταν δεν μπορώ να συνδεθώ για κάποιο χρονικό διάστημα.....	(.496)
29. Έχω αναζητήσει άλλα άτομα στο διαδίκτυο σε ΙΚΔ όταν αισθανόμουν μοναξιά – μόνος/-η.....	(.430)

Παράγοντας 5: Αποτελείται από 6 προτάσεις (ιδιοτιμή=1.03, Cronbach's alpha=.71) και ερμηνεύει το 6.59% της συνολικής διακύμανσης. Αυτός ο παράγοντας μπορεί να οριστεί ως «Καταναγκαστική χρήση» και αναφέρεται στην αδυναμία ή αποτυχία ελέγχου της χρήσης των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης. Οι προτάσεις που είχαν τη μεγαλύτερη φόρτιση ήταν οι εξής:

13. Θέλω ή έχω κάνει ανεπιτυχείς προσπάθειες για να ελέγξω τη χρήση μιας ή περισσότερων ΙΚΔ.....	(.704)
5. Έχω προσπαθήσει να σταματήσω τη χρήση μιας ή περισσότερων ΙΚΔ για αρκετά μεγάλα χρονικά διαστήματα.....	(.685)
7. Όταν είμαι σε μια ΙΚΔ, έχω κοινωνικές επαφές με άλλα άτομα χωρίς ανησυχία δέσμευσης σε σχέση.....	(.566)
6. Όταν δεν είμαι μέσα σε μια ΙΚΔ αναρωτιέμαι για το τι συμβαίνει εκεί..	(.542)
25. Αισθάνομαι χαμένος/-η όταν δεν έχω πρόσβαση σε μια ΙΚΔ.....	(.516)
8. Έχω δοκιμάσει να περνάω λιγότερο χρόνο σε ΙΚΔ αλλά δεν τα κατάφερα.....	(.427)

Οι πέντε παράγοντες που διαμορφώθηκαν διαφέρουν όσον αφορά τη σύνθεση τους από τους επτά παράγοντες που προτείνει ο Carlan (2002) στην έρευνα του. Οι αρχικές διαστάσεις «Κοινωνικά οφέλη», που απαρτιζόταν από πέντε δηλώσεις (Er. 9, 12, 20, 22, 24) και «Αρνητικά αποτελέσματα», που απαρτιζόταν από τέσσερις δηλώσεις (Er.11, 14,

27), σύμφωνα με τα δεδομένα της παρούσας Δ.Δ. δημιουργούν έναν νέο συγκεντρωτικό παράγοντα που ονομάστηκε «Κοινωνικές επιπτώσεις». Επιπλέον, τμήματα της αρχικής διάστασης «Απόσυρση» έχουν διαμοιραστεί σε τρεις νεοσχηματισμένες διαστάσεις, π.χ. η Ερ.28 βρίσκεται στην «Αλλαγή διάθεσης», η Ερ.6 βρίσκεται στην «Καταναγκαστική χρήση», ενώ η Ερ.3 και η Ερ.19 βρίσκονται στον «Διαπροσωπικό έλεγχο».

Ωστόσο, οι διαφορές που παρατηρούνται στην παραγοντική δομή δεν αποτελούν παραβίαση του θεωρητικού υπόβαθρου στο οποίο βασίστηκε η κατασκευή της Κλίμακας. Γενικότερα, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι οι όποιες διαφοροποιήσεις στη σύνθεση των επιμέρους παραγόντων των διαστάσεων της προβληματικής χρήσης μπορεί να οφείλονται στο μέγεθος του δείγματος και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, καθώς και σε πολιτισμικούς παράγοντες που οδηγούν τους Έλληνες χρήστες να αντιλαμβάνονται διαφορετικά τις προτάσεις που περιγράφουν τους τρόπους με τους οποίους χρησιμοποιούν τις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, χωρίς ωστόσο αυτό να μειώνει την αξία της κλίμακας ως εργαλείο μέτρησης.

3.2 Έλεγχος κανονικότητας κλιμάκων

Στις στατιστικές αναλύσεις που θα ακολουθήσουν για την επιβεβαίωση των υποθέσεων της έρευνας, προϋπόθεση εφαρμογής παραμετρικών μεθόδων ανάλυσης (π.χ. δοκιμασίες t-test και ANOVA) αποτελεί η ύπαρξη κανονικής κατανομής των εξαρτημένων μεταβλητών. Οι μεταβλητές μας στον έλεγχο κανονικής κατανομής με το στατιστικό κριτήριο των Shapiro-Wilk έχουν συντελεστή μεγαλύτερο του .800 (Παράρτημα Β, Πίνακας Β.7), οπότε δύναται να θεωρηθεί η κατανομή κανονική (Ρούσσος & Τσαούσης, 2011).

3.3 Έλεγχος υποθέσεων και στατιστικές αναλύσεις

Για λόγους ακριβείας, οι στατιστικές αναλύσεις πραγματοποιήθηκαν στην πλειοψηφία των περιπτώσεων με τη χρήση των παραγοντικών σκορ (factor score) και όχι των ακατέργαστων σκορ (raw score) που προκύπτουν από το άθροισμα των απαντήσεων του κάθε συμμετέχοντα στα ψυχομετρικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν. Δε προχωρήσαμε στη χρήση παραγοντικών σκορ για τα ερωτηματολόγια της προσωπικότητας και των κινήτρων, δεδομένου του ότι δεν υπήρχε αντιστοιχία όλων των παραγόντων που προέκυψαν από τα δεδομένα της παρούσας διατριβής με αυτούς των κατασκευαστών τους, γεγονός που πιθανόν να οφείλεται στο μη αντιπροσωπευτικό δείγμα που χρησιμοποιήθηκε. Ειδικότερα, αναφορικά με το Ερωτηματολόγιο των Πέντε Παραγόντων Προσωπικότητας (NEO-FFI), με βάση το γεγονός ότι έχει σταθμιστεί σε πολλές χώρες και παρουσιάζει συνέπεια ως προς τους παράγοντες του διεθνώς (π.χ. Aluja, García, Rossier, & García, 2005. Schmitz, Hartkamp, Baldini, Rollnik, & Tress, 2001. Rolland, Parker & Stumpf, 1998), κρίθηκε σωστό στις αναλύσεις που θα ακολουθήσουν να χρησιμοποιηθεί η σύνθεση των παραγόντων που προτείνουν οι κατασκευαστές του.

3.3.1 Συσχετίσεις μεταξύ παραγόντων χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Για τον έλεγχο της Υπόθεσης H1, σύμφωνα με την οποία οι μεταβλητές της έρευνας συσχετίζονται στατιστικώς σημαντικά μεταξύ τους, υπολογίστηκε ο δείκτης συσχέτισης r του Pearson. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 3.1, η υπόθεση H1 επιβεβαιώθηκε σχεδόν στο σύνολο της. Συγκεκριμένα, η καταθλιπτική συμπτωματολογία σχετίζεται θετικά και στατιστικώς σημαντικά με το Νευρωτισμό ($r=.42, p<.001$), ενώ παρουσιάζει χαμηλές αρνητικές συσχετίσεις με την Εξωστρέφεια ($r=-.29, p<.001$), την Προσήνεια ($r=-.20, p<.001$) και την Ευσυνειδησία ($r=-.20, p<.001$). Αντίστοιχα, επιβεβαιώθηκε η

Πίνακας 3.1

Συσχετίσεις μεταξύ των παραγόντων της έρευνας

	M.O.	T.A.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1. Καταθλιπτική συμπτωματολ.	11.2	10.8	1													
2. Προβληματική χρήση	62.7	20.2	.35**	2												
3. Διαδικτυακή υποστήριξη	83.8	20.7	.29**	.54**	3											
4. Ποιότητα Σχέσεων	166.2	1.80	.23**	.33**	.30**	4										
5. Νευρωτισμός	23.6	6.9	.42**	.35**	.29**	.18**	5									
6. Εξωστρέφεια	29.4	5.7	-.29**	-.19**	-.13**	.04	-.33**	6								
7. Δεκτικότητα στην εμπειρία	25.95	6.1	.04	-.10*	-.13**	.01	.00	.05	7							
8. Προσήνεια	27.5	5.7	-.20**	-.26**	-.29**	-.13**	-.28**	.21**	.18**	8						
9. Ευσυνειδησία	31.3	6.9	-.24**	-.16**	-.23**	-.00	-.22**	.43**	.05	.35**	9					
10. Διαπροσωπική ωφέλεια	36.8	12.6	.21**	.46**	.39**	.23**	.23**	.00	-.08	-.15**	-.03	10				
11. Ψυχαγωγία	29.1	6.5	.04	.19**	.22**	.23**	.10*	.20**	-.03	-.02	.14**	.50**	11			
12. Διεκόλυνση	30.7	7.6	.06	.15**	.25**	.19**	.11*	.13**	-.05	-.09	.11*	.43**	.63**	12		
13. Ελεύθερος χρόνος	17.9	5.3	.21**	.29**	.27**	.27**	.26**	-.03	-.07	-.12**	-.04	.59**	.44**	.41**	13	
14. Διαφυγή	16.0	4.7	.16**	.37**	.24**	.22**	.22**	-.07	-.11*	-.15**	-.03	.52**	.40**	.32**	.51**	14

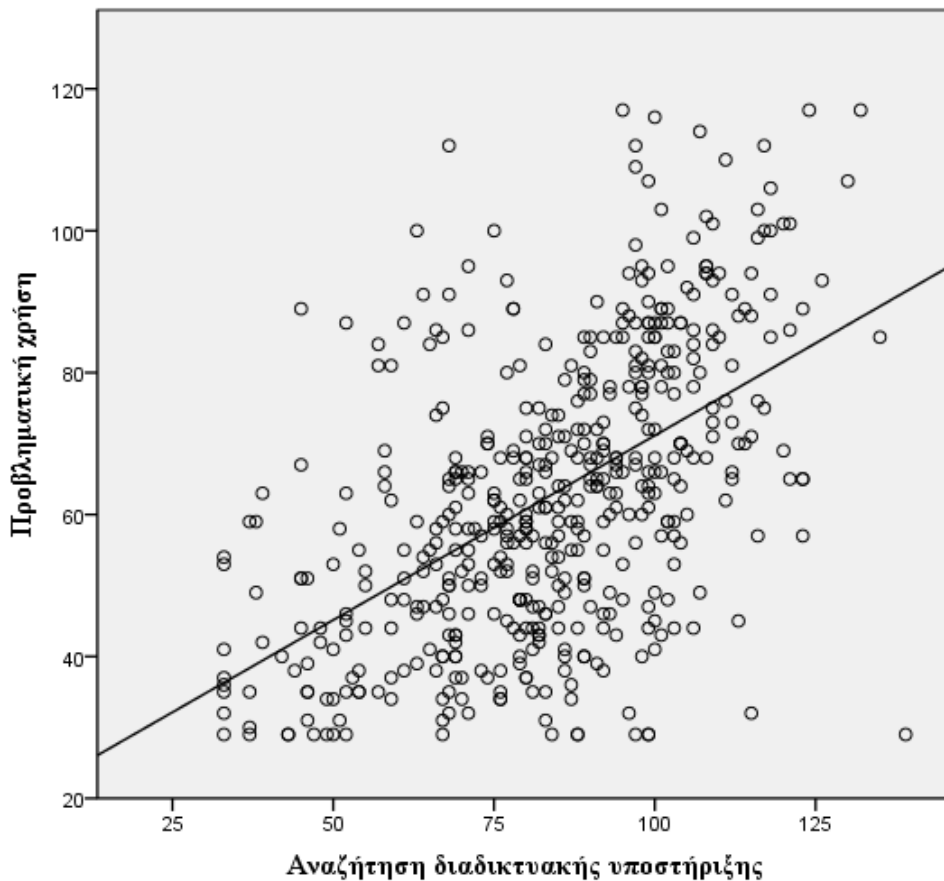
N=500, * $p < .05$ ** $p < .01$

θετική συσχέτιση ανάμεσα στην προβληματική χρήση και το Νευρωτισμό ($r=.35, p<.001$) και βρέθηκαν αρνητικές συσχετίσεις, αν και χαμηλές, με τις διαστάσεις προσωπικότητας Προσήνεια ($r=-.26, p<.001$), Εξωστρέφεια ($r=-.19, p<.001$), Ευσυνειδησία ($r=-.16, p<.001$) και Δεκτικότητα στην εμπειρία ($r=-.10, p<.05$). Όσον αφορά τη σχέση ανάμεσα στην αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης και των πέντε διαστάσεων προσωπικότητας, η υπόθεση H1.α επιβεβαιώθηκε εν μέρει μόνο, καθώς, όπως φαίνεται στον Πίνακα 3.1 υπήρχε θετική συσχέτιση μόνο με τον παράγοντα του Νευρωτισμού ($r=.29, p<.001$) και αρνητική με τους υπόλοιπους παράγοντες (Δεκτικότητα στην Εμπειρία, Εξωστρέφεια, Προσήνεια και Ευσυνειδησία). Η υπόθεση H1.β για τη σχέση της ποιότητας των διαδικτυακών σχέσεων και των διαστάσεων προσωπικότητας επιβεβαιώθηκε εν μέρει μόνο, καθώς η ανάλυση έδειξε θετική συσχέτιση μόνο με τη διάσταση του Νευρωτισμού ($r=.18, p<.001$) και αρνητική μόνο με την Προσήνεια ($r=-.13, p<.001$).

Η υπόθεση H1.γ που αφορούσε την ύπαρξη θετικών συσχετίσεων ανάμεσα στα πέντε κίνητρα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (διαπροσωπική ωφέλεια, διαχείριση ελεύθερου χρόνου, ψυχαγωγία, διευκόλυνση, διαφυγή) και τους υπό εξέταση παράγοντες επιβεβαιώθηκε εν μέρει. Η προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης σχετίζεται θετικά και στατιστικώς σημαντικά με όλα τα κίνητρα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, με τις με τις πιο ισχυρές συσχετίσεις ωστόσο να παρουσιάζονται με τα κίνητρα της διαπροσωπικής ωφέλειας ($r=.46, p<.001$) και της διαφυγής ($r=.37, p<.001$). Η ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων βρέθηκε να επίσης να σχετίζεται θετικά με όλα τα κίνητρα, με πιο σημαντική τη σχέση με τη διαχείριση ελεύθερου χρόνου ($r=.27, p<.001$). Ωστόσο, η καταθλιπτική συμπτωματολογία παρουσίαζε μικρές σχετικά θετικές συσχετίσεις και μόνο με τα κίνητρα της

διαπροσωπικής ωφέλειας, της διαχείρισης ελεύθερου χρόνου και της διαφυγής. Αντίστοιχα, η αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης βρέθηκε να συσχετίζεται θετικά και στατιστικώς σημαντικά με τα πέντε κίνητρα, με τους πιο ισχυρούς δείκτες συσχέτισης r του Pearson να εντοπίζονται στα κίνητρα της διαπροσωπικής ωφέλειας ($r=.39, p<.001$), της διαχείρισης ελεύθερου χρόνου ($r=.27, p<.001$) και της διευκόλυνσης ($r=.25, p<.001$). Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται συνοπτικά στον παραπάνω Πίνακα 3.1.

Τέλος, η υπόθεση H1.δ επιβεβαιώθηκε εξίσου, καθώς βρέθηκαν θετικές συσχετίσεις μεταξύ όλων των υπό εξέταση παραγόντων. Συγκεκριμένα, η ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων βρέθηκε να σχετίζεται θετικά με την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης ($r=.30, p<.001$). Η καταθλιπτική συμπτωματολογία παρουσίαζε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με την ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων ($r=.23, p<.001$), αλλά και με την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης ($r=.29, p<.001$). Αντίστοιχα, επιβεβαιώθηκε η θετική συσχέτιση ανάμεσα στην προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης με τον παράγοντα της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας ($r=.35, p<.001$), την ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων ($r=.33, p<.001$) αλλά και με την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης ($r=.54, p<.001$). Όσο περισσότερο οι συμμετέχοντες της έρευνας αναζητούσαν κοινωνική υποστήριξη στο περιβάλλον των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης τόσο αυξανόταν η προβληματική τους χρήση. Αυτή η ισχυρή θετική συσχέτιση μεταξύ της προβληματικής χρήσης και της αναζήτησης κοινωνικής υποστήριξης, παρουσιάζεται σχηματικά στο παρακάτω διάγραμμα διασποράς (Σχήμα 3.1).

Σχήμα 3.1

Συσχέτιση προβληματικής χρήσης και αναζήτησης διαδικτυακής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης

Προκειμένου να ελεγχθεί η Υπόθεση H2, σύμφωνα με την οποία υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές όσον αφορά το φύλο, την ηλικία, τον τόπο διαμονής και τον τύπο απασχόλησης με α) τις διαστάσεις προσωπικότητας, β) τα κίνητρα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, γ) την καταθλιπτική συμπτωματολογία, δ) την προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, ε) την ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων και στ) την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης, χρησιμοποιήθηκε η στατιστική ανάλυση διασποράς των μέσων όρων σε ανεξάρτητα δείγματα (t-test).

3.3.2 Διαφορές φύλου στη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 3.2, υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών στις διαστάσεις της προσωπικότητας και ιδιαίτερα στον παράγοντα του Νευρωτισμού [$t(498)=-3.32, p<.001$], με τις γυναίκες ($M.O.=24.50, T.A.=6.85$) να παρουσιάζουν μεγαλύτερα επίπεδα Νευρωτισμού από ότι οι άνδρες ($M.O.=22.48, T.A.=6.70$) του δείγματος μας. Όσον αφορά τα κίνητρα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, η ανάλυση έδειξε στατιστικά οριακές σημαντικές διαφορές μόνο για το κίνητρο της διαχείρισης ελεύθερου χρόνου [$t(498)=-1.98, p<.05$], με τις γυναίκες του δείγματος ($M.O.=18.33, T.A.=5.23$) να προτιμούν τις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης περισσότερο από τους άνδρες ($M.O.=17.4, T.A.=5.31$) για να γεμίσουν τον ελεύθερο χρόνο τους. Ωστόσο, στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών δεν φάνηκε να υπάρχουν αναφορικά με τους παράγοντες της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας, της προβληματικής χρήσης και της ποιότητας των διαδικτυακών σχέσεων. Τέλος, επιβεβαιώνοντας εν μέρει μόνο την υπόθεση μας, οι άνδρες του δείγματος ($M.O.=88.17, T.A.=19.72$) βρέθηκε ότι αναζητούν διαδικτυακή υποστήριξη σε μια Ιστοσελίδα Κοινωνικής Δικτύωσης [$t(498)=4.64, p<.001$] περισσότερο από ότι οι γυναίκες ($M.O.=80.04, T.A.=20.89$). Αυτή η σχέση φύλου και αναζήτησης διαδικτυακής υποστήριξης παρουσιάζεται με μορφή ραβδογράμματος στο Σχήμα 3.2.

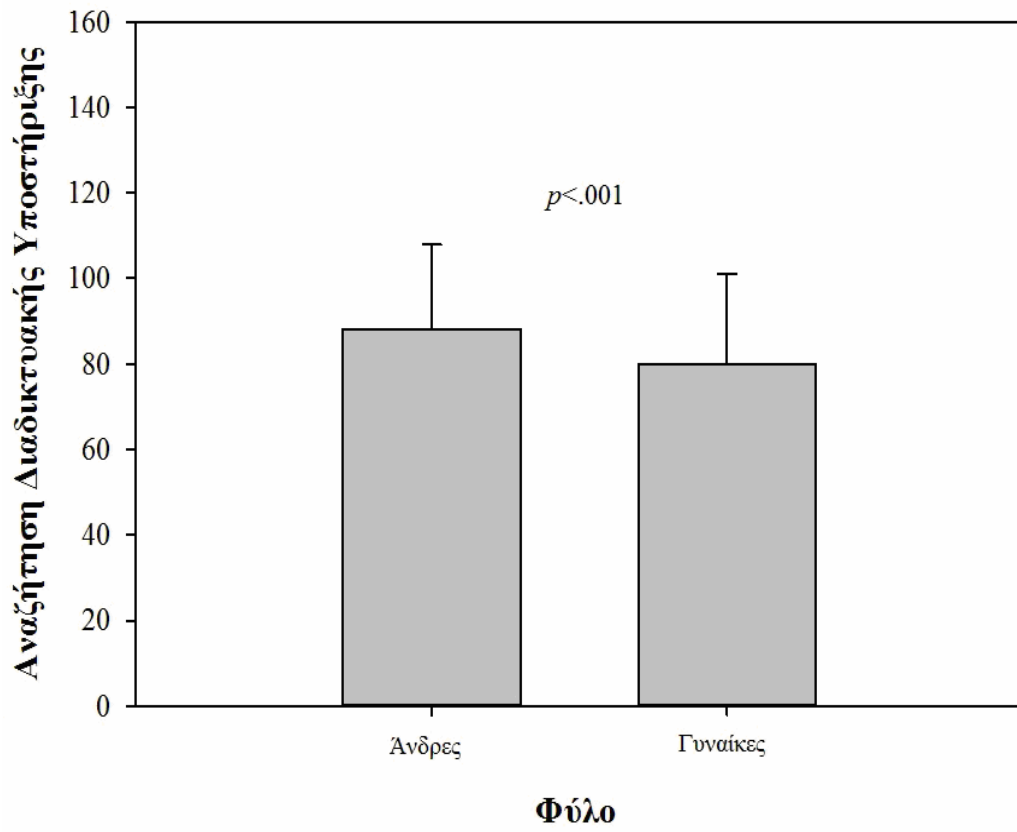
Πίνακας 3.2

Συγκρίσεις μέσων όρων (Μ.Ο.) και τυπικών αποκλίσεων (Τ.Α.) όσον αφορά τον παράγοντα του φύλου και τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, τα κίνητρα, την καταθλιπτική συμπτωματολογία, την προβληματική χρήση, την ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων και την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης

	Φύλο		t (df) t (498)	p
	Άνδρες (N=228) Μ.Ο. (Τ.Α.)	Γυναίκες (N=272) Μ.Ο. (Τ.Α.)		
Προσωπικότητα				
Νευρωτισμός	22.48 (6.70)	24.50 (6.85)	-3.32*	.001
Εξωστρέφεια	29.14 (5.80)	29.64 (5.65)	-.99	.324
Δεκτικότητα στην Εμπ.	25.29 (5.61)	26.50 (6.38)	-2.23*	.026
Προσήνεια	26.83 (5.49)	28.11 (5.68)	-2.53*	.012
Ευσυνειδησία	30.34 (7.15)	32.14 (6.49)	-2.94*	.003
Κίνητρα				
Διαπροσωπική ωφέλεια	36.86 (13.03)	36.77 (12.33)	.08	.936
Ψυχαγωγία	28.83 (6.49)	29.41 (6.47)	-.99	.320
Διευκόλυνση	29.93 (7.49)	31.26 (7.71)	-1.95	.051
Διαχείριση ελ. χρόνου	17.40 (5.31)	18.33 (5.23)	-1.98*	.048
Διαφυγή	15.83 (4.63)	16.14 (4.78)	-.73	.468
Καταθλιπτική Συμπτωματολογία	.0612694 (1.06)	-.0513582 (.95)	1.26	.210
	11.82 (11.35)	10.65 (10.28)	1.21	.228
Προβληματική χρήση	.0863205 (1.07)	-.0723569 (.93)	1.75	.081
	64.10 (21.55)	61.53 (18.90)	1.40	.162
Ποιότητα Διαδικτυακών Σχέσεων	.0086894 (.92)	-.0073107 (1.06)	.18	.857
	164.80 (36.24)	167.36 (43.22)	-.72	.473
Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης	.2223245 (.96)	-.1876122 (1.00)	4.64*	<.001
	88.17(19.72)	80.04 (20.89)	4.45*	<.001

* στατιστικά σημαντικές διαφορές

Σημ. οι αριθμοί σε πλάγια γραφή εκφράζουν τους μέσους όρους και τυπικές αποκλίσεις του παραγοντικού σκορ, ενώ οι υπόλοιποι του ακατέργαστου σκορ

Σχήμα 3.2

Διαφορές φύλου στην αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης

3.3.3 Ηλικιακές διαφορές στη χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Για τον έλεγχο της Υπόθεσης H2, ότι δηλαδή ο παράγοντας της ηλικίας διαφοροποιεί τις επιδόσεις των συμμετεχόντων της έρευνας, το δείγμα χωρίστηκε σε δυο ηλικιακές ομάδες: 18-24 ετών και 25-34 ετών. Η υπόθεση μας για τις διαφορές των δυο ομάδων στα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας επιβεβαιώθηκε εν μέρει μόνο για τους παράγοντες Δεκτικότητα στην εμπειρία, Προσήνεια και Ευσυνειδησία. Όσον αφορά τα κίνητρα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, η υπόθεση μας επιβεβαιώθηκε εν μέρει μόνο, καθώς η ομάδα των νέων 18-24 ετών παρουσίαζαν στατιστικά σημαντικές διαφορές από την ομάδα των νέων 25-34 ετών στα κίνητρα της διαπροσωπικής ωφέλειας [$t(498)=2.91, p<.01$], της ψυχαγωγίας [$t(498)=3.37, p<.01$], της διαφυγής [$t(498)=3.29, p<.01$] και της διαχείρισης ελεύθερου χρόνου [$t(498)=2.24, p<.05$]. Εξαίρεση αποτελεί το κίνητρο της διευκόλυνσης στο οποίο οι δυο ομάδες δεν φάνηκε να διαφέρουν στατιστικώς σημαντικά. Αντίστοιχα, δε βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές αναφορικά με τους παράγοντες της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας και της ποιότητας των διαδικτυακών σχέσεων. Ωστόσο, ιδιαίτερα στατιστικά σημαντικές διαφορές βρέθηκαν συγκρίνοντας τις βαθμολογίες της ομάδας των νέων ηλικίας 18-24, με την ομάδα των νέων ηλικίας 25-34 στους παράγοντες της προβληματικής χρήσης [$t(498)=4.55, p<.001$] και της αναζήτησης κοινωνικής υποστήριξης [$t(498)=2.70, p<.01$], με τους μέσους όρους των νέων 18-24 στην προβληματική χρήση ($M.O.= 66.2, T.A.= 20.32$) και στην αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης ($M.O.=85.94, T.A.= 20.27$) να είναι μεγαλύτεροι από αυτούς της άλλης ομάδας ($M.O.=58.32, T.A.= 19.14$) και ($M.O.= 81.01, T.A.= 21.05$) αντίστοιχα. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται αναλυτικά στον Πίνακα 3.3 και οι διαφορές αναφορικά με τους παράγοντες της προβληματικής χρήσης και της αναζήτησης κοινωνικής υποστήριξης παρουσιάζονται σχηματικά στο παρακάτω ραβδόγραμμα (Σχήμα 3.3)

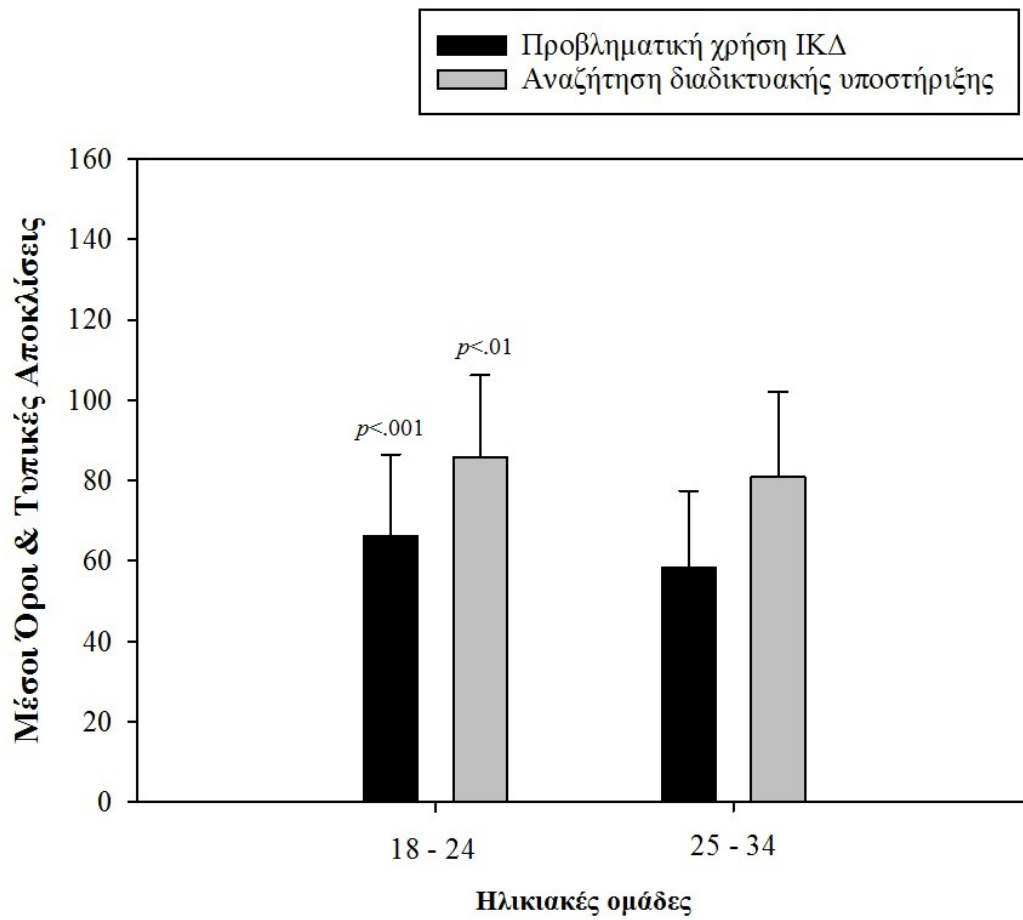
Πίνακας 3.3

Συγκρίσεις μέσων όρων (Μ.Ο.) και τυπικών αποκλίσεων (Τ.Α.) όσον αφορά τον παράγοντα της ηλικίας και τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, τα κίνητρα, την καταθλιπτική συμπτωματολογία, την προβληματική χρήση, την ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων και την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης

	Ηλικιακές ομάδες		t (df) t (498)	P
	18-24 ετών (N=278) Μ.Ο. (Τ.Α.)	25-34 ετών (N=222) Μ.Ο. (Τ.Α.)		
Προσωπικότητα				
Νευρωτισμός	23.93 (6.68)	23.15 (7.05)	1.26	.207
Εξωστρέφεια	29.30 (6.02)	29.55 (5.33)	-.49	.620
Δεκτικότητα στην Εμπ.	24.84 (5.48)	27.35 (6.48)	-4.69*	<.001
Προσήνεια	26.64 (5.62)	28.64 (5.45)	-3.99*	<.001
Ευσυνειδησία	30.28 (6.85)	32.61 (6.65)	-3.83*	<.001
Κίνητρα				
Διαπροσωπική ωφέλεια	38.27 (12.7)	34.98 (12.4)	2.91*	.004
Ψυχαγωγία	30.01 (6.71)	28.06 (6.02)	3.37*	.001
Διευκόλυνση	31.22 (7.80)	29.95 (7.43)	1.85	.065
Διαχείριση ελ. χρόνου	18.40 (5.08)	17.32 (5.48)	2.24*	.026
Διαφυγή	16.61 (4.85)	15.22 (4.40)	3.29*	.001
Καταθλιπτική Συμπτωματολογία				
	-.0491637 (1.03)	.0615654 (.96)	-1.23	.219
	11.68 (11.08)	10.56 (10.4)	1.16	.247
Προβληματική χρήση				
	.1782966 (1.02)	-.2232723 (.93)	4.55*	<.001
	66.2 (20.32)	58.32 (19.14)	4.42*	<.001
Ποιότητα Διαδικτυακών Σχέσεων				
	.0210009 (.96)	-.0262038 (1.05)	.52	.601
	166.65 (38.17)	165.62 (42.62)	.29	.775
Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης				
	.1070574 (.98)	-.1354105 (1.01)	2.70*	.007
	85.94 (20.27)	81.01 (21.05)	2.65*	.008

* στατιστικά σημαντικές διαφορές

Σημ. οι αριθμοί σε πλάγια γραφή εκφράζουν τους μέσους όρους και τυπικές αποκλίσεις του παραγοντικού σκορ, ενώ οι υπόλοιποι του ακατέργαστου σκορ

Σχήμα 3.3

Διαφορές ηλικιακών ομάδων αναφορικά με την προβληματική χρήση και την αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης

3.3.4 Τόπος διαμονής και χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Για τον έλεγχο της Υπόθεσης H2, σύμφωνα με την οποία ο παράγοντας του τόπου διαμονής διαφοροποιεί τις επιδόσεις των συμμετεχόντων της έρευνας, το δείγμα χωρίστηκε σε δυο ομάδες: άτομα που διαμένουν σε αστικές περιοχές, δηλαδή σε πόλεις των 15.000 κατοίκων και άνω, και άτομα που διαμένουν σε ημιαστικές ή αγροτικές περιοχές (κωμοπόλεις και χωριά κάτω των 1.500 κατοίκων). Όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 3.4), οι υποθέσεις αναφορικά με τις διαφορές των δυο ομάδων στους παράγοντες της προσωπικότητας, στα κίνητρα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, στην καταθλιπτική συμπτωματολογία, στην ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων και την αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης δεν επιβεβαιώθηκαν. Ωστόσο, όσον αφορά την υπόθεση για της διαφορές των δυο ομάδων στην προβληματική χρήση, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες που κατοικούσαν σε αγροτικές περιοχές ($M.O.=65.57$, $T.A.=20.06$) παρουσίαζαν στατιστικά σημαντικά υψηλότερα σκορ στο ερωτηματολόγιο της προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης [$t(498)=-2.02$, $p<.05$] από ότι οι συμμετέχοντες που κατοικούσαν σε αστικές περιοχές ($M.O.=61.55$, $T.A.=20.13$). Οι διαφορές αυτές παρουσιάζονται σχηματικά στο παρακάτω ραβδόγραμμα (Σχήμα 3.4)

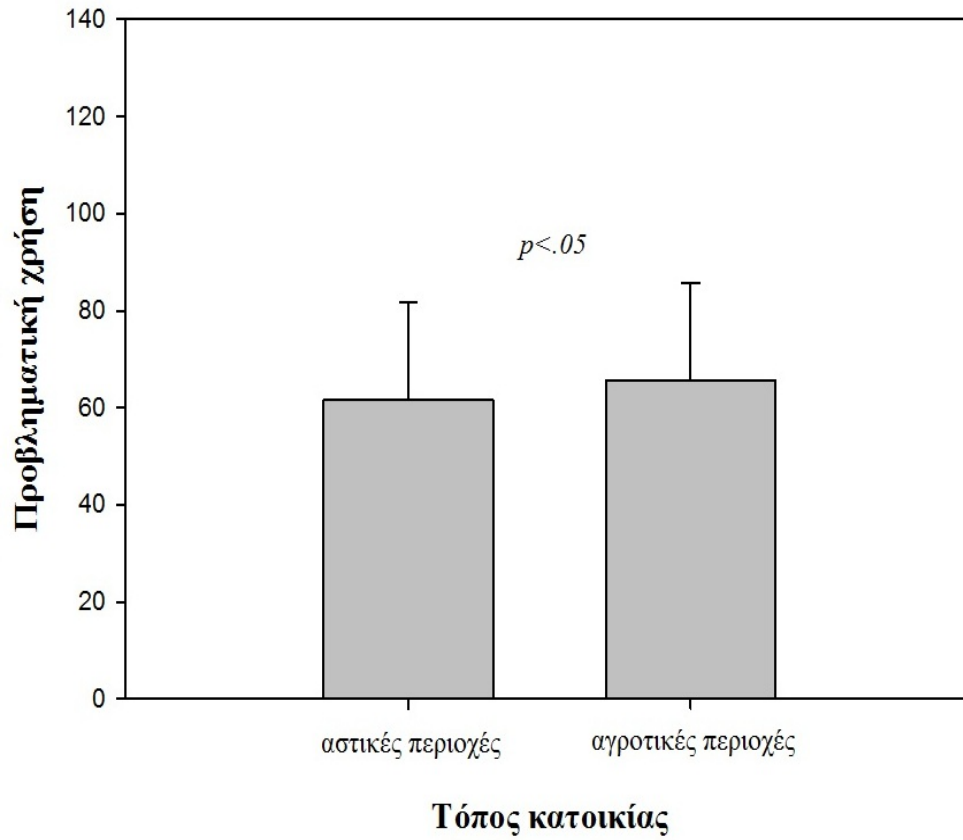
Πίνακας 3.4

Συγκρίσεις μέσων όρων (Μ.Ο.) και τυπικών αποκλίσεων (Τ.Α.) όσον αφορά τον παράγοντα του τόπου διαμονής και τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, τα κίνητρα, την καταθλιπτική συμπτωματολογία, την προβληματική χρήση, την ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων και την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης

	Τόπος διαμονής		t (df) t (498)	p
	Αστικές (N=357) Μ.Ο. (Τ.Α.)	Ημιαστικές/ αγροτικές περιοχές (N=143) Μ.Ο. (Τ.Α.)		
Προσωπικότητα				
Νευρωτισμός	23.36 (6.99)	24.13 (6.48)	-1.14	.256
Εξωστρέφεια	29.13 (5.91)	30.10 (5.17)	-1.72	.086
Δεκτικότητα στην Εμπ.	26.38 (6.14)	24.87 (5.77)	2.53*	.012
Προσήνεια	27.54 (5.71)	27.50 (5.44)	.06	.955
Ευσυνειδησία	31.51 (6.85)	30.83 (6.85)	1.00	.316
Κίνητρα				
Διαπροσωπική ωφέλεια	35.97 (12.32)	38.90 (13.22)	-2.35*	.019
Ψυχαγωγία	28.90 (6.46)	29.76 (6.53)	-1.34	.182
Διευκόλυνση	30.55 (7.70)	30.91 (7.48)	-.47	.639
Διαχείριση ελ. χρόνου	17.68 (5.13)	18.48 (5.61)	-1.54	.124
Διαφυγή	16.05 (4.75)	15.87 (4.67)	.37	.715
Καταθλιπτική Συμπτωματολογία				
	-.0053752 (1.03)	.0134193 (.93)	-.19	.850
	11.20 (11.03)	11.13 (10.18)	.07	.947
Προβληματική χρήση				
	-.0582189 (.991)	.1453436 (1.01)	-2.06*	.040
	61.55 (20.13)	65.57 (20.06)	-2.02*	.044
Ποιότητα Διαδικτυακών Σχέσεων				
	-.0061165 (1.02)	.0152270 (.97)	-.22	.830
	166.20 (40.99)	166.17 (38.18)	.01	.993
Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης				
	.0017423 (1.02)	-.0043010 (.94)	.06	.951
	83.77 (21.20)	83.70 (19.63)	.04	.972

* στατιστικά σημαντικές διαφορές

Σημ. οι αριθμοί σε πλάγια γραφή εκφράζουν τους μέσους όρους και τυπικές αποκλίσεις του παραγοντικού σκορ, ενώ οι υπόλοιποι του ακατέργαστου σκορ

Σχήμα 3.4

Διαφορές συμμετεχόντων που διαμένουν σε αστικές και αγροτικές περιοχές αναφορικά με την προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

3.3.5 Απασχόληση και χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Για τον έλεγχο της Υπόθεσης H₂, ότι δηλαδή ο παράγοντας της απασχόλησης διαφοροποιεί τις επιδόσεις των συμμετεχόντων της έρευνας, το δείγμα χωρίστηκε σε τρεις ομάδες: φοιτητές, εργαζόμενοι και άνεργοι. Εφαρμόστηκε η ανάλυση της διακύμανσης με έναν παράγοντα (one way ANOVA), ένα ιδιαίτερα ισχυρό στατιστικό κριτήριο που μας επιτρέπει να μελετήσουμε ταυτόχρονα την επίδραση περισσότερων της μιας ανεξάρτητων μεταβλητών σε μια εξαρτημένη (Νόβα-Καλτσούνη, 2006, σ.171). Με την προϋπόθεση ότι ο έλεγχος ομοιογένειας διακυμάνσεων (Homogeneity of Variance Test – Levene) έδειχνε χαμηλή σημαντικότητα, προχωρήσαμε στον στατιστικό έλεγχο των δεδομένων. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 3.5, υπήρχαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις τρεις ομάδες (φοιτητές, εργαζόμενοι, άνεργοι) αναφορικά με τα κίνητρα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, με εξαίρεση το κίνητρο της διαφυγής, επιβεβαιώνοντας εν μέρει την υπόθεση H_{5.β}. Η υπόθεση H_{5.γ}, ότι δηλαδή άνεργοι και φοιτητές θα παρουσιάζουν μεγαλύτερες βαθμολογίες στον παράγοντα της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας δεν επιβεβαιώθηκε, καθώς οι τρεις ομάδες δεν παρουσίαζαν κάποια στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ τους.

Ωστόσο, υπήρξαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των τριών ομάδων αναφορικά με τους παράγοντες της προβληματικής χρήσης, της ποιότητας των διαδικτυακών σχέσεων και της αναζήτησης κοινωνικής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, επιβεβαιώνοντας τις υποθέσεις μας. Συγκεκριμένα, από τον έλεγχο πολλαπλών συγκρίσεων Bonferroni προέκυψε ότι οι ομάδες των φοιτητών ($M.O.=63.21$, $T.A.=20.39$) και των ανέργων ($M.O.=68.02$, $T.A.=20.60$) παρουσίαζαν στατιστικώς σημαντικά υψηλότερες βαθμολογίες [$F(2,497)=9.13$, $p<.001$] στο

ερωτηματολόγιο της προβληματικής χρήσης από ότι οι συμμετέχοντες του δείγματος που ήταν εργαζόμενοι ($M.O.=57.44, T.A.=18.21$), διαφορές που κυμαίνονταν σε στατιστικά σημαντικά επίπεδα, τόσο για τους φοιτητές ($p=.016$), όσο και για τους άνεργους ($p<.001$).

Αναφορικά με την ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, οι συμμετέχοντες του δείγματος που ήταν άνεργοι ($M.O.=174.51, T.A.=41.02$), δήλωσαν υψηλότερους βαθμούς ποιότητας από ότι οι φοιτητές ($p=.028$) με ($M.O.=165.67, T.A.=37.23$) και οι εργαζόμενοι ($p<.001$) με ($M.O.=160.09, T.A.=43.01$). Εξίσου σημαντικές ήταν οι διαφορές στις βαθμολογίες των τριών ομάδων στον παράγοντα της αναζήτησης κοινωνικής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης με τους άνεργους ($M.O.=93.93, T.A.=20.24$) να υπερέχουν στατιστικώς σημαντικά [$F(2,497)=20.50, p<.001$] από την ομάδα των φοιτητών ($p<.001$) με ($M.O.=81.41, T.A.=20.04$) και των εργαζομένων ($p<.001$) με ($M.O.=79.02, T.A.=19.52$) σύμφωνα με τον έλεγχο πολλαπλών συγκρίσεων Bonferroni. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται αναλυτικά στον Πίνακα 3.5, ενώ οι διαφορές μεταξύ των τριών ομάδων στην προβληματική χρήση και την αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης παρουσιάζονται σχηματικά στο παρακάτω ραβδόγραμμα (Σχήμα 3.5).

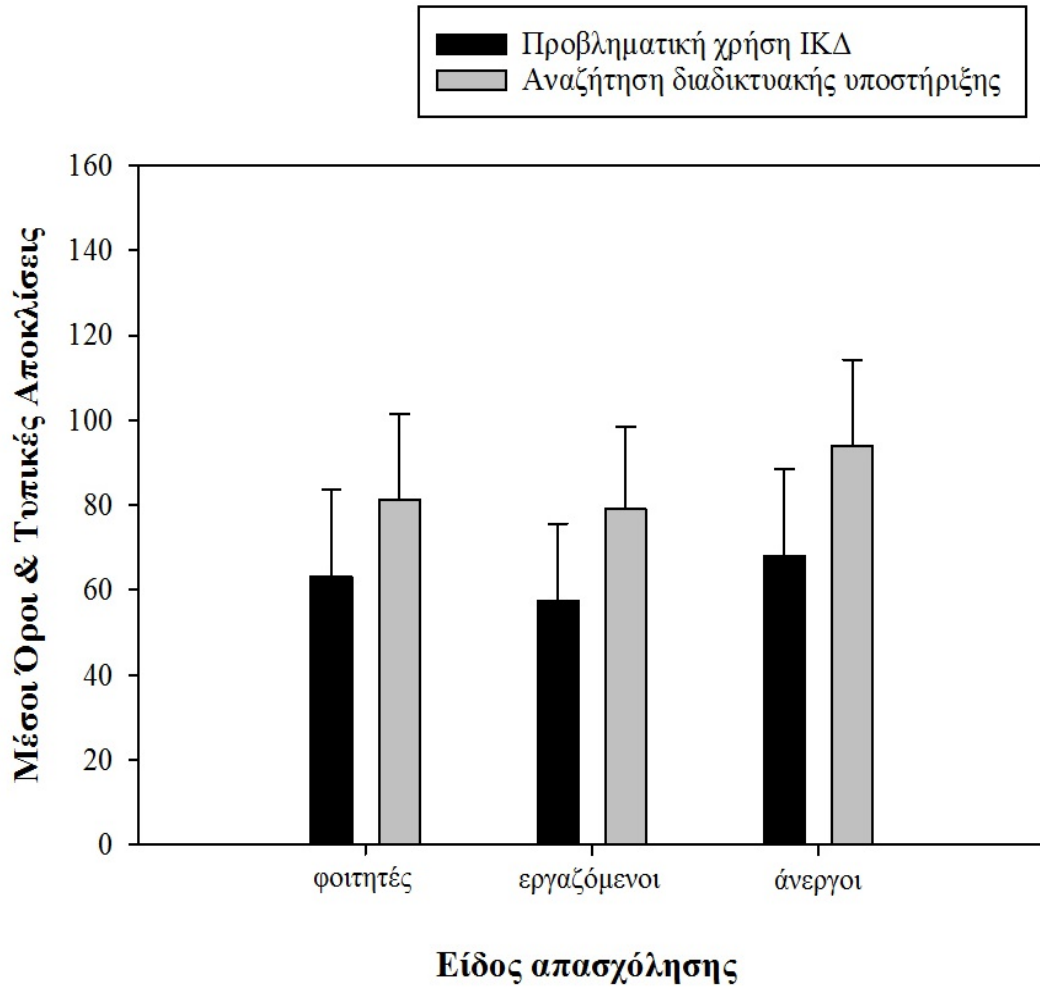
Πίνακας 3.5

Συγκρίσεις μέσων όρων (M.O.) και τυπικών αποκλίσεων (T.A.) όσον αφορά το είδος απασχόλησης και τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, τα κίνητρα, την καταθλιπτική συμπτωματολογία, την προβληματική χρήση, την ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων και την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης

	Είδος απασχόλησης			F (2,497)	P
	Φοιτητές (N=234) M.O. (T.A.)	Εργαζόμενοι (N=145) M.O. (T.A.)	Άνεργοι (N=121) M.O. (T.A.)		
Προσωπικότητα					
Νευρωτισμός	23.35 (7.05)	22.95 (6.77)	24.79 (6.46)	2.66	.071
Εξωστρέφεια	29.47 (5.90)	29.12 (5.78)	29.64 (5.32)	.31	.737
Δεκτικότητα στην Εμπ.	25.27 (5.52)	27.79 (6.66)	25.07 (5.91)	9.70*	<.001
Προσήνεια	26.87 (5.57)	28.76 (5.77)	27.32 (5.38)	5.25*	.006
Ευσυνειδησία	30.63 (6.98)	32.40 (7.19)	31.35 (6.03)	3.00	.051
Κίνητρα					
Διαπροσωπική ωφέλεια	36.59 (12.54)	34.73 (12.11)	39.72 (13.01)	5.29*	.005
Ψυχαγωγία	29.50 (6.54)	27.56 (6.03)	30.35 (6.58)	6.95*	.001
Διευκόλυνση	30.41 (7.49)	29.50 (7.72)	32.52 (7.52)	5.50*	.004
Διαχείριση ελ. χρόνου	17.84 (5.05)	17.01 (5.39)	19.12 (5.39)	5.36*	.005
Διαφυγή	16.11 (4.82)	15.52 (4.37)	16.35 (4.91)	1.13	.323
Καταθλιπτική Συμπτωματολογία	.0312156 (1.02) 10.80 (11.02)	.0499482 (.92) 10.68 (9.97)	-.1202227 (1.05) 12.52 (11.24)	1.13 1.23	.311 .292
Προβληματική χρήση	.0316490 (1.02) 63.21 (20.39)	-.2604018 (.89) 57.44 (18.21)	.2508463 (1.03) 68.02 (20.60)	9.13* 9.52*	<.001 <.001
Ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων	-.0175621 (.93) 165.67 (37.23)	-.1969271 (1.07) 160.09 (43.01)	.2721998 (.98) 174.51 (41.02)	7.48* 4.35*	.001 .013
Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης	-.1065011 (.96) 81.41 (20.04)	-.2285453 (.94) 79.02 (19.52)	.4840608 (.99) 93.93 (20.24)	20.50* 21.47*	<.001 <.001

* στατιστικά σημαντικές διαφορές

Σημ. οι αριθμοί σε πλάγια γραφή εκφράζουν τους μέσους όρους και τυπικές αποκλίσεις του παραγοντικού σκορ, ενώ οι υπόλοιποι του ακατέργαστου σκορ

Σχήμα 3.5

Διαφορές φοιτητών, εργαζομένων και ανέργων αναφορικά με την προβληματική χρήση και την αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης

3.3.6 Διαφορές στο χρόνο καθημερινής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Για τον έλεγχο της Υπόθεσης H3, ότι δηλαδή οι βαθμολογίες των συμμετεχόντων στους παράγοντες της έρευνας (χαρακτηριστικά προσωπικότητας, κίνητρα, καταθλιπτική συμπτωματολογία, προβληματική χρήση, ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων, αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης) διαφοροποιούνται ανάλογα με τη διάρκεια καθημερινής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, το δείγμα μας χωρίστηκε σε τέσσερις ομάδες. Με βάση την υπάρχουσα βιβλιογραφία (π.χ. Harbaugh, 2010), ο διαχωρισμός των ομάδων αφορούσε: άτομα που έχουν χαμηλή χρήση (λιγότερο από 30 λεπτά καθημερινά), μέση χρήση (30 με 60 λεπτά), υψηλή χρήση (60 με 90 λεπτά καθημερινά) και πολύ υψηλή χρήση (πάνω από 90 λεπτά). Όπως φαίνεται στον παρακάτω Πίνακα 3.6, υπήρχε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στις τέσσερις ομάδες των συμμετεχόντων σχεδόν σε όλους τους υπό μελέτη παράγοντες.

Συγκεκριμένα, ο έλεγχος πολλαπλών συγκρίσεων Bonferroni έδειξε ότι οι συμμετέχοντες που περνούσαν πάνω από 90 λεπτά καθημερινά σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, σε σύγκριση με τους συμμετέχοντες που τις χρησιμοποιούσαν για λιγότερο από 30 λεπτά σε καθημερινή βάση, δήλωναν

α) στατιστικώς σημαντικά μεγαλύτερα επίπεδα καταθλιπτικής συμπτωματολογίας ($p=.006$), με ($M.O.=13.55$, $T.A.=11.90$) για την ομάδα με τη μεγαλύτερη χρήση σε αντίθεση με ($M.O.=9.05$, $T.A.=9.93$) για την ομάδα με τη μικρότερη χρήση,

β) στατιστικώς σημαντικά μεγαλύτερα επίπεδα προβληματικής χρήσης ($p<.001$), με ($M.O.=68.95$, $T.A.=18.85$) για την ομάδα με τη μεγαλύτερη χρήση σε αντίθεση με ($M.O.=54.43$, $T.A.=19.86$) για την ομάδα με τη μικρότερη χρήση,

γ) στατιστικώς σημαντικά μεγαλύτερα επίπεδα ποιότητας διαδικτυακών σχέσεων ($p < .001$), με ($M.O.=177.07, T.A.=42.62$) για την ομάδα με τη μεγαλύτερη χρήση σε αντίθεση με ($M.O.=155.72, T.A.=34.04$) για την άλλη ομάδα και τέλος,

δ) δήλωναν στατιστικώς σημαντικά μεγαλύτερα επίπεδα αναζήτησης κοινωνικής υποστήριξης ($p=.009$), με ($M.O.=86.96, T.A.=21.79$) και ($M.O.=78.75, T.A.=19.69$) αντίστοιχα.

Κατά συνέπεια, η υπόθεση μας (Υπόθεση H3) επιβεβαιώθηκε σχεδόν στο σύνολο της.

Πίνακας 3.6

Συγκρίσεις μέσων όρων (Μ.Ο.) και τυπικών αποκλίσεων (Τ.Α.) μεταξύ των ομάδων με χαμηλή, μέση, υψηλή και πολύ υψηλή καθημερινή χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης αναφορικά με τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, τα κίνητρα, την καταθλιπτική συμπτωματολογία, την προβληματική χρήση, την ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων και την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης

	Καθημερινή χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης					F (3,496)	P
	>30 λεπτά (N=121)	30-60 λεπτά (N=140)	60-90 λεπτά (N=102)	>90 λεπτά (N=137)			
	M.O. (T.A.)	M.O. (T.A.)	M.O. (T.A.)	M.O. (T.A.)			
Προσωπικότητα							
Νευρωτισμός	21.17 (6.35)	23.83 (6.91)	24.26 (6.21)	24.96 (7.19)	7.54*	<.001	
Εξωστρέφεια	28.96 (5.540)	29.46 (5.69)	28.71 (4.96)	30.28 (6.35)	1.85	.138	
Δεκτικότητα στην Εμπ.	25.26 (5.48)	26.91 (6.08)	26.07 (5.96)	25.50 (6.56)	1.96	.119	
Προσήνευα	28.33(5.11)	28.15 (5.92)	28.21(5.30)	25.67 (5.63)	7.11*	<.001	
Ευσυνειδησία	30.43 (7.00)	32.20 (6.90)	31.14 (5.98)	31.34 (7.24)	1.48	.219	
Κίνητρα							
Διαπροσωπική ωφέλεια	33.25 (12.86)	36.54 (12.45)	37.28 (10.87)	39.88 (13.17)	6.14*	<.001	
Ψυχαγωγία	26.89 (6.76)	28.55 (6.60)	28.97 (5.47)	31.87 (5.90)	14.43*	<.001	
Διεκόλυση	27.48 (7.75)	30.33 (7.57)	30.93 (7.07)	33.59 (6.88)	15.04*	<.001	
Διαχείριση ελ. χρόνου	15.97 (5.74)	17.57 (5.01)	18.37 (4.21)	19.62 (5.28)	11.37*	<.001	
Διαφυγή	14.54 (4.83)	15.62 (4.55)	16.35 (4.46)	17.41 (4.58)	8.83*	<.001	
Καταθλιπτική Συμπτωματολογία	.1888781 (.91)	.1146794 (.92)	-.0833344 (.98)	-.2219653 (1.13)	4.64*	.003	
	9.05 (9.93)	9.96 (10.03)	12.21 (10.61)	13.55 (11.90)	4.79*	.003	
Προβληματική χρήση	-.3792012 (.99)	-.1107621 (.995)	.2121829 (.93)	.2901269 (.95)	12.56*	<.001	
	54.43 (19.86)	60.49 (20.26)	67.16 (18.34)	68.95 (18.85)	14.47*	<.001	
Ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων	-.2964864 (.92)	-.0909188 (.995)	.1025203 (1.01)	.2804884 (.996)	8.20*	<.001	
	155.72 (34.04)	162.64 (39.43)	168.87 (41.14)	177.07 (42.62)	6.84*	<.001	
Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης	-.2328383 (.95)	.0261406 (1.03)	.0207945 (.91)	.1641357 (1.05)	3.52*	.015	
	78.75 (19.69)	84.36 (21.54)	84.53 (18.48)	86.96 (21.79)	3.58*	.014	

* στατιστικά σημαντικές διαφορές

Σημ. οι αριθμοί σε πλάγια γραφή εκφράζουν τους μέσους όρους και τυπικές αποκλίσεις του παραγοντικού σκορ, ενώ οι υπόλοιποι του ακατέργαστου σκορ

3.3.7 Στενές διαπροσωπικές σχέσεις και χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής

Δικτύωσης

Για τον έλεγχο της Υπόθεσης H4, ότι δηλαδή τα σκορ των συμμετεχόντων της έρευνας διαφοροποιούνται ανάλογα με τη φύση των διαδικτυακών διαπροσωπικών σχέσεων, το δείγμα χωρίστηκε σε τρεις ομάδες ανάλογα με τις απαντήσεις τους στο ερωτηματολόγιο για την πιο στενή διαπροσωπική σχέση που έχουν δημιουργήσει σε μια Ιστοσελίδα Κοινωνικής Δικτύωσης. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 3.7, η υπόθεση H4 επιβεβαιώθηκε εν μέρει μόνο, καθώς υπήρχαν σημαντικές στατιστικές διαφορές ανάμεσα στους συμμετέχοντες που ισχυρίστηκαν ότι η στενότερη σχέση που έχουν δημιουργήσει ήταν στενή φιλική ή ερωτική σχέση, με τις ομάδες των συμμετεχόντων που δήλωναν ότι οι στενότερες διαδικτυακές τους σχέσεις ήταν γνωστοί ή απλοί φίλοι στους παράγοντες της προβληματικής χρήσης, της ποιότητας των διαδικτυακών σχέσεων και της αναζήτησης κοινωνικής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης. Συγκεκριμένα,

α) οι συμμετέχοντες με στενή φιλική/ ερωτική σχέση ($M.O.= 66.17$, $T.A.=20.96$) παρουσίαζαν στατιστικώς σημαντικά μεγαλύτερα επίπεδα προβληματικής χρήσης ($p<.05$) από εκείνους που δήλωναν ότι η πιο στενή διαπροσωπική σχέση που έχουν δημιουργήσει ήταν με γνωστούς ($M.O.=60.22$, $T.A.=19.12$),

β) Επιπλέον, αναζητούσαν περισσότερο διαδικτυακή υποστήριξη ($p<.01$) με ($M.O.=88.89$, $T.A.=20.01$), από ότι οι συμμετέχοντες που σχετίζονταν μόνο με γνωστούς ($M.O.=79.68$, $T.A.=20.83$)

β) Τέλος, οι συμμετέχοντες που είχαν στενές φιλικές/ ερωτικές σχέσεις ($M.O.=199.38$, $T.A.=37.82$), δήλωναν ότι η διαδικτυακή τους σχέση ήταν σημαντικά πιο ποιοτική από ότι όσους δήλωναν ότι η πιο στενή διαπροσωπική σχέση που έχουν δημιουργήσει ήταν με γνωστούς ($p<.001$) με ($M.O.=146.02$, $T.A.=32.41$), αλλά και εκείνους τους

συμμετέχοντες που δήλωναν ότι είχαν σχέσεις μόνο με απλούς φίλους ($p<.001$) με ($M.O.=171.50, T.A.=33.88$).

Πίνακας 3.7

Συγκρίσεις μέσω των μέσων όρων ($M.O.$) και τυπικών αποκλίσεων ($T.A.$) όσον αφορά το είδος στενής σχέσης στο περιβάλλον Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, τα κίνητρα, την καταθλιπτική συμπτωματολογία, την προβληματική χρήση, την ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων και την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης

	Είδος διαδικτυακής σχέσης			F (2,497)	P
	Γνωστοί (N=230) M.O. (T.A.)	Φίλοι (N=155) M.O. (T.A.)	Στενή φιλική/ ερωτική (N=115) M.O. (T.A.)		
Προσωπικότητα					
Νευρωτισμός	23.29 (6.71)	23.11 (6.74)	24.81 (7.20)	2.44	.088
Εξωστρέφεια	28.99 (5.61)	29.99 (5.54)	29.47 (6.14)	1.43	.240
Δεκτικότητα στην Εμπ.	25.17 (5.77)	26.74 (6.34)	26.46 (6.15)	3.65*	.027
Προσήνεια	27.74 (5.17)	27.93 (5.80)	26.55 (6.19)	2.32	.099
Ευσυνειδησία	31.31 (7.08)	31.37 (6.57)	31.26 (6.83)	.01	.992
Κίνητρα					
Διαπροσωπική ωφέλεια	35.06 (12.12)	38.65 (13.03)	37.84 (12.79)	4.28*	.014
Ψυχαγωγία	28.42 (6.42)	30.28 (6.19)	29.06 (6.81)	3.90*	.021
Διευκόλυνση	29.72 (7.55)	31.57 (7.42)	31.30 (7.93)	3.29*	.038
Διαχείριση ελ. χρόνου	17.39 (4.85)	18.10 (5.39)	18.69 (5.86)	2.49	.084
Διαφυγή	15.94 (4.29)	15.92 (4.96)	16.21 (5.22)	.15	.858
Καταθλιπτική Συμπτωματολογία	.0856139 (.87)	.0082910 (1.00)	-.1824027 (1.20)	2.78	.063
	10.28 (9.52)	11.11 (10.85)	13.09 (12.76)	2.61	.074
Προβληματική χρήση	-.1122196 (.94)	.0539033 (1.03)	.1517871 (1.05)	3.02*	.050
	60.22 (19.12)	63.82 (20.74)	66.17 (20.96)	3.72*	.025
Ποιότητα Διαδικτυακών Σχέσεων	-.5056569 (.85)	.1752437 (.87)	.7766397 (.87)	90.28*	<.001
	146.02 (32.41)	171.50 (33.88)	199.38 (37.82)	96.19*	<.001
Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης	-.1892734 (.99)	.1048340 (.98)	.2369290 (.98)	8.37*	<.001
	79.68 (20.83)	85.97 (20.07)	88.89 (20.01)	9.13*	<.001

* στατιστικά σημαντικές διαφορές

Σημ. οι αριθμοί σε πλάγια γραφή εκφράζουν τους μέσους όρους και τυπικές αποκλίσεις του παραγοντικού σκορ, ενώ οι υπόλοιποι του ακατέργαστου σκορ

3.4 Προβλεπτικοί παράγοντες και Μοντέλα Δομικών Εξισώσεων

Για τον έλεγχο των υποθέσεων H5 έως H7 πραγματοποιήθηκαν αρχικά μονομεταβλητές αναλύσεις γραμμικής παλινδρόμησης με σκοπό την εξακρίβωση των προβλεπτικών σχέσεων για κάθε έναν από τους παράγοντες που συμμετέχουν στην παρούσα έρευνα ξεχωριστά. Για λόγους οικονομίας, τα αποτελέσματα των μονομεταβλητών αναλύσεων γραμμικής παλινδρόμησης παρουσιάζονται στους Πίνακες B.8 έως B.10, στο Παράρτημα B. Σε δεύτερο επίπεδο, πραγματοποιήθηκε πολυμεταβλητή ανάλυση γραμμικής παλινδρόμησης με όλους τους προγνωστικούς παράγοντες που είχαν στατιστικά σημαντική ισχύ ταυτόχρονα. Τα αποτελέσματα των πολυμεταβλητών αναλύσεων γραμμικής παλινδρόμησης, μαζί με τις αναλύσεις των Γενικευμένων Γραμμικών Μοντέλων παλινδρόμησης (Generalized Linear Models) που επιτρέπουν στην προσθήκη δημογραφικών στοιχείων για τη δημιουργία ενός συνοπτικού προβλεπτικού μοντέλου, παρουσιάζονται στη συνέχεια του Κεφαλαίου.

3.4.1 Προβλεπτικοί παράγοντες της προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Όσον αφορά την υπόθεση H8 για την πρόβλεψη της προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, με βάση τις στατιστικά σημαντικές σχέσεις (Πίνακας B.8, Παράρτημα B), χρησιμοποιήθηκαν ως ανεξάρτητες μεταβλητές οι πέντε διαστάσεις της προσωπικότητας (Νευρωτισμός, Εξωστρέφεια, Δεκτικότητα στην Εμπειρία, Προσήνεια, Ευσυνειδησία), τα πέντε κίνητρα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (διαπροσωπική ωφέλεια, διαχείριση ελεύθερου χρόνου, ψυχαγωγία, διευκόλυνση, διαφυγή), η καταθλιπτική συμπτωματολογία, η ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων και η αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 3.8, η απόλυτη τιμή του συντελεστή γραμμικής συσχέτισης είναι $R=.67$, με το

μοντέλο να εξηγεί το 45% της μεταβλητότητας των δεδομένων [$F(13,480)=30.40, p<.001$]. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι πιο ισχυροί προβλεπτικοί παράγοντες της προβληματικής χρήσης ήταν η αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης ($\beta=.32, p<.001$), το κίνητρο της διαπροσωπικής ωφέλειας ($\beta=.27, p<.001$), η ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων ($\beta=.14, p<.001$), το κίνητρο της διαφυγής ($\beta=.14, p<.001$), καθώς επίσης η ύπαρξη του Νευρωτισμού ($\beta=.11, p<.01$) και της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας ($\beta=.10, p<.01$).

Πίνακας 3.8

Πολυμεταβλητή ανάλυση γραμμικής παλινδρόμησης για τους προγνωστικούς παράγοντες της προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (N=500).

Μεταβλητές	<i>B^a</i>	<i>SE B^b</i>	<i>β</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
<i>R</i> = .67 <i>R</i> ² = .45 <i>F</i> (13,480) = 30.40, <i>p</i> < .001					
Προσωπικότητα					
Νευρωτισμός	.02	.01	.11	2.79*	.006
Εξωστρέφεια	-.01	.01	-.06	-1.49	.137
Δεκτικότητα στην Εμπ.	-.00	.01	-.03	-.73	.464
Προσήνεια	-.01	.01	-.06	-1.46	.144
Ευσυνειδησία	.01	.01	.04	.88	.377
Κίνητρα					
Διαπροσωπική ωφέλεια	.02	.00	.27	5.71*	.000
Ψυχαγωγία	-.01	.01	-.03	-.65	.514
Διευκόλυνση	-.01	.01	-.08	-1.70	.090
Διαχείριση ελ. χρόνου	-.01	.01	-.07	-1.58	.115
Διαφυγή	.03	.01	.14	3.21*	.001
Καταθλιπτική Συμπτωματολογία	.01	.00	.10	2.60*	.010
Ποιότητα Διαδικτυακών Σχέσεων	.14	.04	.14	3.67*	.000
Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης	.32	.04	.32	7.83*	.000

a. Η κατεύθυνση της σχέσης μεταξύ των μεταβλητών. Ένας θετικός συντελεστής *B* δείχνει ότι η σχέση της μεταβλητής με την ανεξάρτητη μεταβλητή είναι θετική

b. Το «τυπικό σφάλμα» του μη κανονικοποιημένου συντελεστή *B*.

* στατιστικά σημαντικές σχέσεις

Για τη δημιουργία ενός Γενικευμένου Γραμμικού Μοντέλου πρόβλεψης της προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, χρησιμοποιήθηκαν ως συμμεταβλητές (covariates) οι παράγοντες που παρουσίαζαν στατιστικά σημαντική ισχύ, δηλαδή, η αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης, η ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων, η ύπαρξη καταθλιπτικής συμπτωματολογίας, ο Νευρωτισμός και τα κίνητρα

της διαπροσωπικής ωφέλειας και της διαφυγής. Επιπλέον, με βάση τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος που παρουσίαζαν ισχυρές συσχετίσεις με την ύπαρξη προβληματικής χρήσης, χρησιμοποιήθηκαν ως παράγοντες (factors) η ηλικία ($p<.001$), ο τόπος κατοικίας ($p<.05$), το είδος απασχόλησης ($p<.001$), η καθημερινή χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης ($p<.001$) και το είδος των στενών διαπροσωπικών σχέσεων ($p<.05$). Όπως φαίνεται στον Πίνακα 3.9, ο πιο ισχυρός προβλεπτικός παράγοντας ήταν η αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης ($B=.33$). Αναφορικά με το λόγο σχετικών πιθανοτήτων (odds ratio) παρατηρήθηκαν τα εξής:

- Οι συμμετέχοντες που κατοικούσαν σε χωριά είχαν κατά 22% μεγαλύτερη πιθανότητα να εμφανίσουν προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης από τους συμμετέχοντες που κατοικούσαν σε μεγαλουπόλεις.
- Αντίστοιχα, οι συμμετέχοντες που χρησιμοποιούν καθημερινά Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης για πάνω από 90 λεπτά (1.5 ώρα) είχαν κατά 22% μεγαλύτερη πιθανότητα να εμφανίσουν προβληματική χρήση από ότι τα άτομα που τις χρησιμοποιούσαν λιγότερο από 30 λεπτά ημερησίως.
- Όσο αυξάνεται ο Νευρωτισμός, τόσο αυξάνεται και η προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και συγκεκριμένα, αύξηση στο σκορ του Νευρωτισμού κατά 1 μονάδα επιφέρει αύξηση 1.7% στην προβληματική χρήση.
- Αντίστοιχα θετική ήταν η προβλεπτική σχέση της προβληματικής χρήσης με τα κίνητρα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, με αύξηση στο σκορ της διαπροσωπικής ωφέλειας κατά 1 μονάδα να επιφέρει αύξηση 1.5% στην προβληματική χρήση, ενώ αύξηση στο σκορ της διαφυγής κατά 1 μονάδα να επιφέρει αύξηση 2%.

- Όσο αυξάνεται η ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων, τόσο αυξάνεται και η προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και συγκεκριμένα, αύξηση κατά 1 μονάδα επιφέρει αύξηση 13.2% στην προβληματική χρήση.
- Όσο αυξάνεται η καταθλιπτική συμπτωματολογία τόσο αυξάνεται και η προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και συγκεκριμένα, αύξηση κατά 1 μονάδα επιφέρει αύξηση 1% στην προβληματική χρήση.
- Τέλος, όσο αυξάνεται η αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης τόσο αυξάνεται και η προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και συγκεκριμένα, αύξηση κατά 1 μονάδα επιφέρει αύξηση 33% στην προβληματική χρήση.

Πίνακας 3.9

Γενικευμένο Γραμμικό Μοντέλο πρόβλεψης προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (N=500).

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>p</i>	<i>Exp(B)^a</i>	<i>95% CL^b</i>	
Σταθερά	-1.25	.22	<.001	.29	.19	.45
Ηλικία						
18-24	.17	.09	.061	1.18	.99	1.40
25-34	0 ^c			1		
Τόπος Κατοικίας						
Πόλη (>100000 κατ.)	-.19*	.10	.044	.82	.68	1.00
Πόλη (15000-100.000)	-.10	.13	.421	.90	.71	1.16
Κωμόπολη (1500-15000)	.14	.14	.327	.87	.66	1.15
Χωριό (μέχρι 1500)	0 ^c			1		
Απασχόληση						
Φοιτητής	.06	.11	.570	1.06	.86	1.30
Εργαζόμενος	.06	.10	.566	1.06	.87	1.30
Άνεργος	0 ^c			1		
Καθημερινή Χρήση						
Λιγότερο από 30 λεπτά	-.20*	.10	.042	.82	.68	.99
30 – 60 λεπτά	-.16	.09	.088	.85	.71	1.02
60 – 90 λεπτά	.08	.10	.430	1.08	.89	1.32
Πάνω από 90 λεπτά	0 ^c			1		
Στενές Διαδικτυακές Σχέσεις						
Γνωστοί	.15	.10	.148	1.16	.95	1.41
Φίλοι	.05	.10	.617	1.05	.87	1.27
Στενή φιλική/ ερωτική	0 ^c			1		
Προσωπικότητα						
Νευρωτισμός	.02*	.01	.003	1.02	1.01	1.03
Κίνητρα						
Διαπροσωπική ωφέλεια	.02*	.00	<.001	1.02	1.01	1.02
Διαφυγή	.02*	.01	.019	1.02	1.00	1.04
Καταθλιπτική Συμπτωμ.	.01*	.00	.005	1.01	1.00	1.02
Ποιότητα Διαδικτυακών Σχέσεων	.13*	.04	.001	1.14	1.05	1.24
Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης	.33*	.04	<.001	1.39	1.29	1.51

a. Odds Ratio: ο λόγος σχετικών πιθανοτήτων του *B*.

b. Διάστημα εμπιστοσύνης του *Exp(B)*

c. Παράγοντας αναφοράς

* στατιστικά σημαντικές σχέσεις

3.4.2 Προβλεπτικοί παράγοντες της ποιότητας διαδικτυακών σχέσεων σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης

Για τον έλεγχο της Υπόθεσης H_6 που αφορούσε την πρόβλεψη της ποιότητας των διαδικτυακών σχέσεων σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης πραγματοποιήθηκε ανάλυση πολυμεταβλητής γραμμικής παλινδρόμησης με ανεξάρτητες μεταβλητές το Νευρωτισμό και την Προσήνεια από τις διαστάσεις προσωπικότητας, τα πέντε κίνητρα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (διαπροσωπική ωφέλεια, διαχείριση ελεύθερου χρόνου, ψυχαγωγία, διευκόλυνση, διαφυγή), την ύπαρξη καταθλιπτικής συμπτωματολογίας και προβληματικής χρήσης και την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης (Πίνακας Β.9, Παράρτημα Β). Παρατηρώντας τις τιμές όπως παρουσιάζονται αναλυτικά στον Πίνακα 3.10, βλέπουμε ότι η απόλυτη τιμή του συντελεστή γραμμικής συσχέτισης είναι $R=.43$, με το μοντέλο να εξηγεί το 18% της συνολικής μεταβλητότητας των δεδομένων [$F(10,483)= 10.73$, $p<.001$]. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα οι ισχυρότεροι προβλεπτικοί παράγοντες της ποιότητας των διαδικτυακών σχέσεων σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης είναι η ύπαρξη προβληματικής χρήσης ($\beta=.20$, $p<.001$), τα κίνητρα διαχείρισης ελεύθερου χρόνου ($\beta=.14$, $p<.05$) και ψυχαγωγίας ($\beta=.14$, $p<.05$), καθώς και η καταθλιπτική συμπτωματολογία ($\beta=.12$, $p<.05$) και η αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης ($\beta=.14$, $p<.05$).

Πίνακας 3.10

Πολυμεταβλητή Γραμμική Παλινδρόμηση των μεταβλητών που προβλέπουν την ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων σε Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (N=500).

Μεταβλητές	B ^a	SE B ^b	β	t	p
$R = .43$ $R^2 = .18$ $F(10,483) = 10.73, p < .001$					
Προσωπικότητα					
Νευρωτισμός	.00	.01	-.00	-.06	.949
Προσήνεια	-.00	.01	-.01	-.24	.809
Κίνητρα					
Διαπροσωπική ωφέλεια	-.01	.01	-.11	-1.85	.066
Ψυχαγωγία	.02	.01	.14	2.41*	.016
Διευκόλυνση	.00	.01	.03	.47	.640
Διαχείριση ελ. χρόνου	.03	.01	.14	2.51*	.013
Διαφυγή	.01	.01	.02	.47	.641
Καταθλιπτική Συμπτωματολογία	.01	.00	.12	2.53*	.012
Προβληματική χρήση Ιστοσελίδων	.20	.05	.20	3.57*	<.001
Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης	.12	.05	.12	2.34*	.020

a. Η κατεύθυνση της σχέσης μεταξύ των μεταβλητών. Ένας θετικός συντελεστής B δείχνει ότι η σχέση της μεταβλητής με την ανεξάρτητη μεταβλητή είναι θετική

b. Το «τυπικό σφάλμα» του μη κανονικοποιημένου συντελεστή B.

* στατιστικά σημαντικές σχέσεις

Για τη δημιουργία ενός Γενικευμένου Γραμμικού Μοντέλου πρόβλεψης της ποιότητας των διαδικτυακών σχέσεων σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, χρησιμοποιήθηκαν ως συμμεταβλητές (covariates) οι παράγοντες που παρουσίαζαν στατιστικά σημαντική ισχύ, δηλαδή, τα κίνητρα της ψυχαγωγίας και της διαχείρισης ελεύθερου χρόνου, η ύπαρξη καταθλιπτικής συμπτωματολογίας, η προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και η αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης. Επιπλέον, με βάση τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος που παρουσίαζαν ισχυρές συσχετίσεις

με την ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων, χρησιμοποιήθηκαν ως παράγοντες (factors) το είδος απασχόλησης ($p=.001$), η καθημερινή χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης ($p<.001$) και το είδος των στενών διαπροσωπικών σχέσεων ($p<.001$). Όπως φαίνεται στον Πίνακα 3.11, ο πιο ισχυρός προβλεπτικός παράγοντας ήταν η προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης ($B=.16$). Αναφορικά με το λόγο σχετικών πιθανοτήτων (odds ratio) παρατηρήθηκαν τα εξής:

- Όσο αυξάνεται η προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, τόσο αυξάνεται και η ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων και συγκεκριμένα, αύξηση κατά 1 μονάδα επιφέρει αύξηση 16% στην ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων.
- Όσο αυξάνεται η καταθλιπτική συμπτωματολογία τόσο αυξάνεται και η ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων στις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης και συγκεκριμένα, αύξηση κατά 1 μονάδα επιφέρει αύξηση 0.8% στην ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων.
- Αντίστοιχα θετική ήταν η προβλεπτική σχέση της ποιότητας των διαδικτυακών σχέσεων με τα κίνητρα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, με αύξηση στο σκορ της διαχείρισης ελεύθερου χρόνου κατά 1 μονάδα να επιφέρει αύξηση 1.5% στην ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων, ενώ αύξηση στο σκορ της ψυχαγωγίας κατά 1 μονάδα να επιφέρει αύξηση 1.6%.
- Οι χρήστες που δήλωσαν την πιο στενή διαδικτυακή τους σχέση ως στενή φιλική ή ερωτική έχουν κατά 3.2 φορές μεγαλύτερη πιθανότητα να δηλώσουν ότι οι διαδικτυακές τους σχέσεις είναι περισσότερο ποιοτικές από τους συμμετέχοντες που δήλωναν ότι οι πιο στενές διαδικτυακές σχέσεις που είχαν δημιουργήσει ήταν γνωστοί και 18% από όσους δήλωναν ότι ήταν απλά φίλοι.

Πίνακας 3.11

Γενικευμένο Γραμμικό Μοντέλο πρόβλεψης ποιότητας διαδικτυακών σχέσεων σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (N=500).

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>p</i>	Exp(<i>B</i>) ^a	95% CL ^b	
Απασχόληση						
Φοιτητής	.05	.09	.568	1.06	.88	1.27
Εργαζόμενος	-.10	.10	.352	.91	.74	1.11
Άνεργος	0 ^c			1		
Καθημερινή Χρήση						
Λιγότερο από 30 λεπτά	-.13	.11	.205	.88	.71	1.08
30 – 60 λεπτά	-.03	.10	.729	.97	.80	1.17
60 – 90 λεπτά	-.02	.11	.889	.99	.80	1.21
Πάνω από 90 λεπτά	0 ^c			1		
Στενές Διαδικτυακές Σχέσεις						
Γνωστοί						
Γνωστοί	-1.16*	.09	.000	.31	.26	.38
Φίλοι	-.56*	.10	.000	.57	.47	.69
Στενή φιλική/ ερωτική	0 ^c			1		
Κίνητρα						
Ψυχαγωγία	.02*	.01	.011	1.02	1.00	1.03
Διαχείριση ελεύθ. χρόνου	.02*	.01	.051	1.02	1.00	1.03
Καταθλιπτική Συμπτωματολογία						
	.01*	.00	.022	1.01	1.00	1.02
Προβληματική χρήση Ιστοσελίδων						
	.16*	.04	.000	1.17	1.08	1.28
Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης						
	.05	.04	.253	1.05	.97	1.15

a. Odds Ratio: ο λόγος σχετικών πιθανοτήτων του *B*.

b. Διάστημα εμπιστοσύνης του Exp(*B*)

c. Παράγοντας αναφοράς

* στατιστικά σημαντικές σχέσεις

3.4.3 Προβλεπτικοί παράγοντες της αναζήτησης κοινωνικής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης

Για τον έλεγχο της Υπόθεσης H7 που αφορούσε την πρόβλεψη της αναζήτησης υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, πραγματοποιήθηκε ανάλυση πολυμεταβλητής γραμμικής παλινδρόμησης με ανεξάρτητες μεταβλητές τις πέντε διαστάσεις προσωπικότητας (Νευρωτισμός Εξωστρέφεια Δεκτικότητα στην Εμπειρία, Προσήγεια, Ευσυνειδησία), τα πέντε κίνητρα χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (διαπροσωπική ωφέλεια, διαχείριση ελεύθερου χρόνου, ψυχαγωγία, διευκόλυνση, διαφυγή), την ύπαρξη καταθλιπτικής συμπτωματολογίας και προβληματικής χρήσης και την ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (Πίνακας Β.10, Παράρτημα Β). Παρατηρώντας τις τιμές όπως παρουσιάζονται αναλυτικά στον Πίνακα 3.12, βλέπουμε ότι η απόλυτη τιμή του συντελεστή γραμμικής συσχέτισης είναι $R=.62$, με το μοντέλο να εξηγεί το 38% της συνολικής μεταβλητότητας των δεδομένων [$F(13,480)=22.55, p<.001$]. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα οι ισχυρότεροι προβλεπτικοί παράγοντες της αναζήτησης υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης είναι η ύπαρξη προβληματικής χρήσης ($\beta=.36, p<.001$), τα κίνητρα της διαπροσωπικής ωφέλειας ($\beta=.14, p<.01$) και της διευκόλυνσης ($\beta=.10, p<.05$), η ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων ($\beta=.10, p<.01$), καθώς και οι παράγοντες προσωπικότητας Ευσυνειδησία ($\beta=-.14, p=.001$) και Προσήγεια ($\beta=-.08, p<.05$).

Πίνακας 3.12

Πολυμεταβλητή ανάλυση γραμμικής παλινδρόμησης για τους προγνωστικούς παράγοντες της αναζήτησης κοινωνικής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (N=500).

Μεταβλητές	<i>B^a</i>	<i>SE B^b</i>	<i>β</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
<i>R</i> = .62 <i>R</i> ² = .38 <i>F</i> (13,480) = 22.55, <i>p</i> < .001					
Προσωπικότητα					
Νευρωτισμός	.01	.01	.04	.93	.354
Εξωστρέφεια	.00	.01	.02	.41	.683
Δεκτικότητα στην Εμπ.	-.01	.01	-.07	-1.76	.079
Προσήνεια	-.01	.01	-.08	-1.97*	.049
Ευσυνειδησία	-.02	.01	-.14	-3.29*	.001
Κίνητρα					
Διαπροσωπική ωφέλεια	.01	.00	.14	2.63*	.009
Ψυχαγωγία	.01	.01	.03	.65	.519
Διευκόλυνση	.01	.01	.10	2.04*	.042
Διαχείριση ελ. χρόνου	.00	.01	-.00	-.03	.973
Διαφυγή	-.02	.01	-.07	-1.55	.122
Καταθλιπτική Συμπτωματολογία					
	.01	.01	.06	1.43	.155
Προβληματική χρήση					
	.36	.05	.36	7.83*	.000
Ποιότητα Διαδικτυακών Σχέσεων					
	.11	.04	.10	2.62*	.009

a. Η κατεύθυνση της σχέσης μεταξύ των μεταβλητών. Ένας θετικός συντελεστής *B* δείχνει ότι η σχέση της μεταβλητής με την ανεξάρτητη μεταβλητή είναι θετική

b. Το «τυπικό σφάλμα» του μη κανονικοποιημένου συντελεστή *B*.

* στατιστικά σημαντικές σχέσεις

Για τη δημιουργία ενός Γενικευμένου Γραμμικού Μοντέλου πρόβλεψης της αναζήτησης υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, χρησιμοποιήθηκαν ως συμμεταβλητές (covariates) οι παράγοντες που παρουσίαζαν στατιστικά σημαντική ισχύ, δηλαδή, οι παράγοντες προσωπικότητας Προσήνεια και Ευσυνειδησία, τα κίνητρα της διαπροσωπικής ωφέλειας και της διευκόλυνσης, η ύπαρξη προβληματικής χρήσης καθώς και η ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων. Επιπλέον, με βάση τα δημογραφικά

χαρακτηριστικά του δείγματος που παρουσίαζαν ισχυρές συσχετίσεις με την αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης, χρησιμοποιήθηκαν ως παράγοντες (factors) το φύλο ($p<.001$), το είδος απασχόλησης ($p<.001$), το είδος των στενών διαπροσωπικών σχέσεων ($p<.001$) και η καθημερινή χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης ($p<.05$).

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 3.13, ο πιο ισχυρός προβλεπτικός παράγοντας ήταν η προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης ($B=.36$). Αναφορικά με το λόγο σχετικών πιθανοτήτων (odds ratio) παρατηρήθηκαν τα εξής:

- Όσο αυξάνεται η προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, τόσο αυξάνεται και η αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης και συγκεκριμένα, αύξηση κατά 1 μονάδα επιφέρει αύξηση 36% στην αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης.
- Αντίστοιχα θετική ήταν η προβλεπτική σχέση των κινήτρων χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης με την αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης, με αύξηση στο σκορ της διαπροσωπικής ωφέλειας κατά 1 μονάδα να επιφέρει αύξηση 0.9% στην αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης, ενώ αύξηση στο σκορ της διευκόλυνσης κατά 1 μονάδα να επιφέρει αύξηση 1.5%.
- Όσο αυξάνεται η ποιότητα των διαδικτυακών σχέσεων, τόσο αυξάνεται και η αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης και συγκεκριμένα, αύξηση κατά 1 μονάδα επιφέρει αύξηση 8.5% στην αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης.
- Άτομα με χαμηλά επίπεδα Προσήνειας και Ευσυνειδησίας έχουν κατά 2.04% μεγαλύτερη πιθανότητα να αναζητήσουν διαδικτυακή υποστήριξη σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης.

- Οι άντρες συμμετέχοντες είχαν κατά 29.4% μεγαλύτερη πιθανότητα να αναζητήσουν υποστήριξη σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης από τις γυναίκες συμμετέχοντες.
- Αντίστοιχα, οι άνεργοι συμμετέχοντες είχαν κατά 66.67% μεγαλύτερη πιθανότητα από ότι οι φοιτητές, και 40.85% μεγαλύτερη πιθανότητα από ότι οι εργαζόμενοι να αναζητήσουν υποστήριξη σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης.

Πίνακας 3.13

Γενικευμένο Γραμμικό Μοντέλο πρόβλεψης αναζήτησης διαδικτυακής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (N=500).

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>p</i>	<i>Exp(B)^a</i>	<i>95% CL^b</i>	
Φύλο						
Άνδρες	.29*	.07	.000	1.34	1.17	1.54
Γυναίκες	0 ^c			1		
Ηλικία						
18-24	.14	.09	.119	1.15	.96	1.37
25-34	0 ^c			1		
Απασχόληση						
Φοιτητής	-.51*	.10	.000	.60	.49	.73
Εργαζόμενος	-.34*	.10	.001	.71	.59	.86
Άνεργος	0 ^c			1		
Καθημερινή Χρήση						
Λιγότερο από 30 λεπτά	.11	.10	.298	1.11	.91	1.36
30 – 60 λεπτά	.16	.10	.103	1.17	.97	1.41
60 – 90 λεπτά	-.04	.10	.689	.96	.79	1.17
Πάνω από 90 λεπτά	0 ^c			1		
Στενές Διαδικτυακές Σχέσεις						
Γνωστοί	-.09	.10	.384	.92	.75	1.12
Φίλοι	.01	.10	.914	1.01	.83	1.23
Κολλητοί/ ρομαντική	0 ^c			1		
Προσωπικότητα						
Προσήνεια	-.02*	.01	.016	.98	.97	1.00
Ευσυνειδησία	-.02*	.01	.000	.98	.97	.99
Κίνητρα						
Διαπροσωπική ωφέλεια	.01*	.00	.008	1.01	1.00	1.02
Διευκόλυνση	.02*	.01	.005	1.02	1.01	1.03
Προβληματική χρήση Ιστοσελίδων						
	.36*	.04	.000	1.43	1.32	1.56
Ποιότητα Διαδικτυακών Σχέσεων						
	.09*	.04	.046	1.09	1.00	1.18

a. Odds Ratio: ο λόγος σχετικών πιθανοτήτων του *B*.

b. Διάστημα εμπιστοσύνης του *Exp(B)*

c. Παράγοντας αναφοράς

* στατιστικά σημαντικές διαφορές

3.5 Εισαγωγή στα Μοντέλα Δομικών Εξισώσεων (*Structural Equation Modeling*) και την ανάλυση διαδρομών (*Path Analysis*)

Τα Μοντέλα Δομικών Εξισώσεων χρησιμοποιούνται ευρέως στις κοινωνικές επιστήμες, καθώς επιτρέπουν σε έναν ερευνητή να εκτιμήσει ταυτόχρονα πολλές εξισώσεις με αμοιβαίες επιδράσεις και να ελέγξει πολύπλοκες αιτιοκρατικές θεωρίες με πολλαπλές οδούς, ενσωματώνοντας μεταβλητές με πολλαπλούς δείκτες (Shumacker & Lomax, 2010). Η ανάλυση διαδρομών (*path analysis*) αποτελεί μια υποκατηγορία των Μοντέλων Δομικών Εξισώσεων και πρόκειται για μια επιβεβαιωτική μεθοδολογική προσέγγιση η οποία επιτρέπει στη χρήση συσχετιστικών δεδομένων για τη διερεύνηση μιας σειράς προβλεπτικών σχέσεων. Συγκεκριμένα, εκτιμά το μέγεθος και την ισχύ των επιδράσεων ενός συνόλου μη πειραματικών μετρήσιμων μεταβλητών μέσα σε ένα υποθετικό σύστημα/ μοντέλο προβλεπτικών σχέσεων, εκφράζοντας τις συγκρίσεις ως σχέσεις παλινδρόμησης, χωρίς όμως να δίνει πληροφορίες για την κατεύθυνση των σχέσεων αυτών. Επιπλέον, επιτρέπει στον έλεγχο της προσαρμογής μεταξύ δύο ή περισσότερων μοντέλων στα εμπειρικά δεδομένα. Αν και είναι ένα μοντέλο που προκύπτει μέσα από συσχετιστικά δεδομένα, αποτελεί αντανάκλαση θεωριών αιτιότητας και παρέχει την πληροφορία για το ποιο υποθετικό μοντέλο αιτιωδών σχέσεων προσαρμόζεται ικανοποιητικά στο πρότυπο των σχέσεων γραμμικής παλινδρόμησης (Lleras, 2005).

Η δημιουργία του δικτύου σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών της έρευνας πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του προγράμματος *SPSS AMOS22* (IBM, 2013). Για την ερμηνεία των αποτελεσμάτων και για να διαπιστωθεί αν το θεωρητικό μοντέλο έχει πρακτική ισχύ χρησιμοποιήθηκαν διάφορα κριτήρια, καθώς η σωστή ερμηνεία των δεδομένων από ένα μοντέλο δεν εξαρτάται μόνο από ένα δείκτη, αλλά από πολλούς

μαζί, πάντα σύμφωνα με το εννοιολογικό πλαίσιο στο οποίο βασίστηκε. Συγκεκριμένα, η τιμή του δείκτη χ^2 δείχνει τη συνολική προσαρμογή του υποθετικού μοντέλου στα εμπειρικά δεδομένα και πρέπει να δίνει ένα μη στατιστικώς σημαντικό αποτέλεσμα ($p > .05$), ενώ, όσο μικρότερη τιμή έχει, τόσο το καλύτερο για το μοντέλο ερμηνείας δεδομένων. Επειδή ο έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας χ^2 εξαρτάται από το μέγεθος του δείγματος και απορρίπτει συνήθως το μοντέλο για δείγματα άνω των 200, αρκετοί ερευνητές προτείνουν τη χρήση του δείκτη Σταθμισμένο χ^2 [*Normed Chi-square: (χ^2 / Βαθμοί ελευθερίας)] που πρέπει να παρουσιάζει τιμές μικρότερες του 4 ή 5, με ιδανικές τις τιμές κάτω από 3 ή 2 (Hooper, Coughlan, & Mullen, 2008).*

Επιπλέον, για την αξιολόγηση της προσαρμογής του μοντέλου ελέγχονται οι δείκτες CFI (*Comparative Fit Index* – Συγκριτικός Δείκτης Προσαρμογής) και TLI (*Tucker Lewis Index*) οι οποίοι παίρνουν τιμές μεταξύ του 0 και 1, ενώ γίνονται αποδεκτοί ιδανικά για τιμές πάνω από .95. Επιπρόσθετα, ελέγχονται οι δείκτες RMSEA (*Root Mean Square Error of Approximation – Ρίζα του Μέσου Τετραγωνικού Σφάλματος Προσέγγισης*) και SRMR (*Standardized Root Mean Square Residual – Ρίζα του Τυποποιημένου Μέσου Τετραγωνικού Υπόλοιπου Σφάλματος*), οι οποίοι θεωρούνται αποδεκτοί όταν παρουσιάζουν τιμές μικρότερες του .08 ή .05 αντίστοιχα (Hooper, Coughlan, & Mullen, 2008. Barrett, 2007). Τέλος εκτιμήθηκε διάστημα εμπιστοσύνης (*Confidence Interval*) CI =90% (Browne & Cudeck, 1993).

Σε ένα μοντέλο ανάλυσης διαδρομών, οι μεταβλητές που βρίσκονται στην αριστερή πλευρά και δεν έχουν κάποια κεφαλή τόξου να κατευθύνεται προς αυτές ονομάζονται εξωγενείς, δηλαδή είναι ανεξάρτητες μεταβλητές που η αιτία τους εντοπίζεται εκτός του μοντέλου και ο ρόλος τους είναι να προβλέπουν μια ή περισσότερες μεταβλητές

του μοντέλου, χωρίς οι ίδιες να προβλέπονται από άλλες. Από την άλλη πλευρά, οι μεταβλητές που έχουν κεφαλές τόξων να οδηγούνται προς αυτές ονομάζονται ενδογενείς, δηλαδή, είναι οι εξαρτημένες μεταβλητές καθώς προβλέπονται από μια ή περισσότερες μεταβλητές μέσα στο μοντέλο. Οι μεταβλητές, οι οποίες βρίσκονται μεταξύ της εξαρτημένης και ανεξάρτητης μεταβλητής, ονομάζονται διαμεσολαβητές, καθώς, αντί να υποθεθεί μόνο μία άμεση σχέση επιρροής (άμεση επίδραση) εξαρτημένης και ανεξάρτητης μεταβλητής, θεωρείται ότι η ανεξάρτητη μεταβλητή επηρεάζει πρώτα την μεταβλητή διαμεσολαβητή και έπειτα αυτή με τη σειρά της την εξαρτημένη μεταβλητή (έμμεση επίδραση) (Baron & Kenny, 1986).

Τα νούμερα πάνω στα βέλη δείχνουν τις τυποποιημένες φορτίσεις (standardized loadings), δηλαδή, κατά πόσο σχετίζεται μια μεταβλητή με μια άλλη. Όσο μεγαλύτερο είναι το νούμερο, τόσο καλύτερη η σχέση της με αυτήν, ενώ το πρόσημο περιγράφει την κατεύθυνση της σχέσης – θετικό πρόσημο σημαίνει ότι όσο αυξάνεται η μία μεταβλητή αυξάνεται και η άλλη και αρνητικό όσο μειώνεται η μία μεταβλητή αυξάνεται η άλλη. Οι κύκλοι συμβολίζουν τα σφάλματα που υπεισέρχονται στις μετρήσεις αυτές. Στα διαγράμματα χρησιμοποιήθηκαν οι σταθμισμένες τιμές γιατί διευκολύνουν στην ερμηνεία των δεδομένων καθώς, βοηθούν στη σύγκριση των φορτίσεων των παραγόντων και υποδεικνύουν ποιοι έχουν τη μεγαλύτερη βαρύτητα.

Τα μοντέλα διαδρομών της παρούσας έρευνας

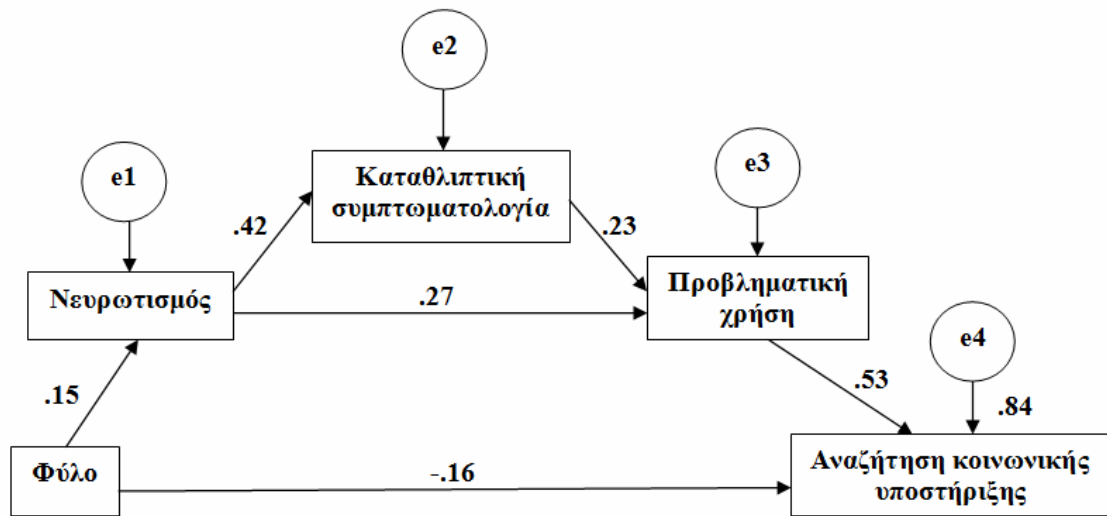
Συνοψίζοντας από τα παραπάνω, το διάγραμμα διαδρομών αποτελεί μια σχηματική αναπαράσταση των σχέσεων παλινδρόμησης μεταξύ ενδογενών και εξωγενών μεταβλητών. Όπως φαίνεται στο Σχήμα 3.6, στο μοντέλο διαδρομών της παρούσας έρευνας συμμετέχουν συνολικά πέντε μεταβλητές, από τις οποίες το φύλο αποτελεί την

εξωγενή μεταβλητή, ενώ όλες οι άλλες είναι ενδογενείς, εκ των οποίων, η αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης είναι η εξαρτημένη, ενώ οι υπόλοιπες τρεις (Νευρωτισμός, ύπαρξη καταθλιπτικής συμπτωματολογίας, ύπαρξη προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης) είναι οι διαμεσολαβούσες μεταβλητές. Αναλυτικότερα, η διάσταση προσωπικότητας Νευρωτισμός αποτελεί το πρώτο επίπεδο διαμεσολαβουσών μεταβλητών, καθώς σύμφωνα με σχετικά ευρήματα, παίζει σημαντικό ρόλο στη υγεία και ευημερία των ατόμων καθώς σχετίζεται θετικά και προβλέπει πολλές ψυχικές και σωματικές διαταραχές όπως την ύπαρξη κατάθλιψης (Lahey, 2009. Khan et al., 2005), αλλά και η ύπαρξη προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (π.χ., Wilson, Fornasier, & White, 2010. Correa, Hinsley, & de Zuniga, 2010).

Στη συνέχεια, η ύπαρξη καταθλιπτικής συμπτωματολογίας αποτελεί το δεύτερο επίπεδο διαμεσολάβησης, καθώς ειπώθηκε παραπάνω, προβλέπεται από το Νευρωτισμό (Lahey, 2009. Khan et al., 2005) και αποτελεί σημαντικό παράγοντα ψυχικής ευημερίας και έρευνες έχουν δείξει ότι προβλέπει την ύπαρξη προβληματικής χρήσης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (βλ. π.χ. Huang, 2010. Ceyhan & Ceyhan, 2007). Η προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης αποτελεί το τρίτο επίπεδο διαμεσολάβησης προβλέπει με τη σειρά της την αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης στο περιβάλλον των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης. Σύμφωνα με σχετικές έρευνες, η αδυναμία αυτορρύθμισης, η διαρκής ενασχόληση με το Διαδίκτυο, η απόσυρση από την κοινωνική ζωή και η προτίμηση για διαδικτυακή κοινωνική αλληλεπίδραση μπορούν να οδηγήσουν τους χρήστες του Διαδικτύου σε αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (π.χ., Chen & Kim, 2013. Yu, 2011. Caplan, 2010).

3.5.1 Ανάλυση διαδρομών μοντέλου SEM1

Στο Σχήμα 3.6 απεικονίζεται το διάγραμμα διαδρομών για το μοντέλο SEM1. Όπως φαίνεται στο Σχήμα 3.6 το φύλο βρέθηκε να προβλέπει αρνητικά την αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης στο περιβάλλον των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης με τους άνδρες να αναζητούν υποστήριξη πιο συχνά σε σχέση με τις γυναίκες ($\beta=-6.74$, $p<.001$). Επίσης το φύλο είχε θετική επίδραση στον παράγοντα του Νευρωτισμού, με τις γυναίκες να παρουσιάζουν μεγαλύτερα επίπεδα ($\beta=2.02$, $p<.001$) από ότι οι άνδρες. Η επίδραση του Νευρωτισμού ήταν θετική τόσο στην καταθλιπτική συμπτωματολογία ($\beta=.67$, $p<.001$), όσο και στην προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης ($\beta=.80$, $p<.001$). Η καταθλιπτική συμπτωματολογία βρέθηκε να επιδρά θετικά στην αύξηση της προβληματικής χρήσης ($\beta=.44$, $p<.001$) και τέλος η ύπαρξη προβληματικής χρήσης βρέθηκε να αυξάνει την αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης ($\beta=.54$, $p<.001$). Ωστόσο, σύμφωνα με τους δείκτες που εκτιμήθηκαν, η προσαρμογή του μοντέλου στα δεδομένα δεν ήταν ικανοποιητική. Συγκεκριμένα, $\chi^2(4, N=500)=27541$, $p<.001$, $\chi^2/df=27541/4=6.885$, CFI=.943, TLI=.858, RMSEA=.109, 90% C.I.=[.073, .149], SRMR = .061.

Σχήμα 3.6

Σχηματική αναπαράσταση του μοντέλου διαδρομών SEM1 (σταθμισμένες τιμές) μεταξύ των μεταβλητών του φύλου, του Νευρωτισμού, της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας, της προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και της αναζήτησης διαδικτυακής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης

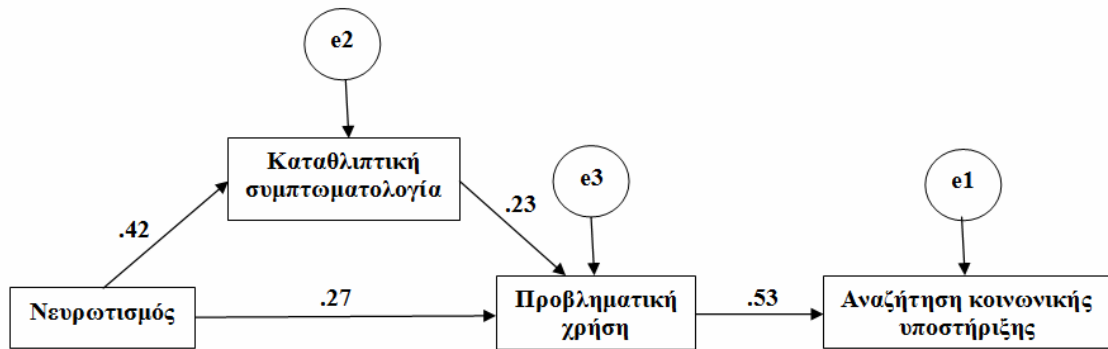
Πίνακας 3.14

Οι τιμές των άμεσων επιδράσεων (direct effects) του Μοντέλου SEM1

	Φύλο	Νευρωτισμός	Καταθλιπτική Συμπτωματολογία	Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης
Νευρωτισμός	2.021	.000	.000	.000
Καταθλιπτική Συμπτωματολογία	.000	.668	.000	.000
Προβληματική Χρήση	.000	.798	.439	.000
Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης	-6.744	.000	.000	.539

3.5.2 Ανάλυση διαδρομών μοντέλου *SEM2*

Στη συνέχεια, για να βελτιωθούν οι δείκτες αποδοχής του μοντέλου, δημιουργήθηκε το μοντέλο (*SEM2*) με τον παράγοντα του φύλου να απουσιάζει σε σχέση με το πρώτο μοντέλο που παρουσιάστηκε. Όπως φαίνεται στο Σχήμα 3.7, στο μοντέλο διαδρομών της παρούσας έρευνας συμμετέχουν συνολικά τέσσερις μεταβλητές, από τις οποίες ο παράγοντας του Νευρωτισμού αποτελεί την εξωγενή μεταβλητή, ενώ όλες οι άλλες είναι ενδογενείς, εκ των οποίων η αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης είναι η εξαρτημένη μεταβλητή, ενώ οι υπόλοιπες δυο (ύπαρξη καταθλιπτικής συμπτωματολογίας, ύπαρξη προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης) είναι οι διαμεσολαβούσες μεταβλητές. Η προσαρμογή του μοντέλου στα δεδομένα ήταν καλή, και οπωσδήποτε καλύτερη από την προηγούμενη σύμφωνα με τους δείκτες που εκτιμήθηκαν. Συγκεκριμένα: $\chi^2(2, N=500)= 9922$, $\chi^2/df=9922/2=4.961$, $p<.007$, $CFI=.979$, $TLI=.936$, $RMSEA=.089$, $90\% C.I.= [.04, .148]$, $SRMR=.041$. Οι σχέσεις που απεικονίζονται από τις διαδρομές είναι στατιστικά σημαντικές με $p<.001$. Όπως φαίνεται στο Σχήμα 3.7, οι αλλαγές ήταν μικρές σε σχέση με το προηγούμενο μοντέλο *SEM1*. Η επίδραση του Νευρωτισμού ήταν θετική τόσο στον παράγοντα της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας ($\beta=.67$, $p<.001$), όσο και στον παράγοντα της προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης ($\beta=.80$, $p<.001$), δεδομένα που επιβεβαιώνονται από τη βιβλιογραφία (π.χ. Casi et al., 2014. Lahey, 2009). Η ύπαρξη καταθλιπτικής συμπτωματολογίας βρέθηκε να επιδρά θετικά στην αύξηση της προβληματικής χρήσης ($\beta=.44$, $p<.001$) και τέλος η προβληματική χρήση βρέθηκε να αυξάνει την αναζήτηση διαδικτυακής υποστήριξης ($\beta=.56$, $p<.001$).

Σχήμα 3.7

Σχηματική αναπαράσταση του μοντέλου διαδρομών *SEM2* (σταθμισμένες τιμές) μεταξύ των μεταβλητών του Νευρωτισμού, της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας, της προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και της αναζήτησης διαδικτυακής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης

Πίνακας 3.15

Οι τιμές των άμεσων επιδράσεων (direct effects) του Μοντέλου SEM2

	Νευρωτισμός	Καταθλιπτική Συμπτωματολογία	Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης
Καταθλιπτική Συμπτωματολογία	.668	.000	.000
Προβληματική Χρήση	.798	.439	.000
Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης	.000	.000	.550

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση της χρήσης των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης μέσα από ένα ευρύ δίκτυο ατομικών, διαπροσωπικών και ψυχολογικών/ ψυχοπαθολογικών παραγόντων, οι οποίοι μεμονωμένα ή σε αλληλεπίδραση μεταξύ τους φαίνεται να συνδέουν τη χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης με την αναζήτηση υποστήριξης στο Διαδίκτυο. Αναλυτικότερα, η έρευνα εστιάστηκε σε παράγοντες που σχετίζονται με τις ατομικές διαφορές των χρηστών, όπως τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας και τα κίνητρα που οδηγούν στη χρήση τους. Επιπλέον, επιχειρήθηκε η διερεύνηση του ρόλου της προβληματικής χρήσης, της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας και της ποιότητας των διαδικτυακών σχέσεων αναφορικά με την επιρροή τους στην αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης μέσα από τις διαδικτυακές αλληλεπιδράσεις σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης.

4.1 Προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Ελάχιστες μελέτες έχουν προσπαθήσει να επεκτείνουν τη γραμμή έρευνας από τη γενική χρήση του Διαδικτύου στη χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και να μελετήσουν τους λόγους για τους οποίους οι Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης μπορεί να χρησιμοποιηθούν με προβληματικό τρόπο, καθώς και τους παράγοντες που μπορεί να οδηγήσουν στην αύξηση ή την μείωση της καταναγκαστικής και υπερβολικής χρήσης τους (Chen & Kim, 2013). Αναφορικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος, ισχυροί προβλεπτικοί παράγοντες της προβληματικής χρήσης υπήρξαν η καθημερινή χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και ο τόπος κατοικίας. Οι παράγοντες του φύλου, και της ηλικίας δε φάνηκε να επηρεάζουν την

προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης. Ωστόσο, βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα σε φοιτητές, εργαζόμενους και άνεργους στην προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας αναδεικνύουν την ισχύ των κινήτρων χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης ως προβλεπτικό παράγοντα της προβληματικής χρήσης. Συγκεκριμένα, το κίνητρο της διαπροσωπικής ωφέλειας καθώς και το κίνητρο της διαφυγής συνδέονται θετικά και στατιστικώς σημαντικά με την προβληματική χρήση.

4.1.1 Κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά και προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Όσον αφορά στην έλλειψη διαφορών μεταξύ των ανδρών και των γυναικών του δείγματος μας στο κομμάτι της προβληματικής χρήσης, μια εξήγηση θα μπορούσε να είναι το γεγονός ότι οι διαφορές φύλου στη χρήση του Διαδικτύου μειώνονται με ταχείς ρυθμούς (Weiser, 2000). Γενικότερα, οι περισσότερες έρευνες για την προβληματική χρήση του Διαδικτύου και των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης παρουσιάζουν αντιφατικά ευρήματα, δείχνοντας, ωστόσο, συνήθως τους άντρες να εμφανίζουν μεγαλύτερη προβληματική χρήση (Ceyhan, 2008. Shaw & Black, 2008. Chou, Condran, & Belland, 2005. Morahan-Martin, & Schumacher, 2000). Παρά ταύτα, τα αποτελέσματα αναφορικά με τον φοιτητικό πληθυσμό δείχνουν ότι δεν υπάρχουν διαφορές φύλου στα επίπεδα προβληματικής χρήσης του Διαδικτύου (Li et al., 2009). Καθώς η ύπαρξη προβληματικής χρήσης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης όπως το Facebook είναι ένα θέμα που μόλις πρόσφατα άρχισε να απασχολεί τους ερευνητές (π.χ. Lee, Cheoung, & Thadani, 2012), τα ερευνητικά δεδομένα για τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης εικόνας είναι ακόμη ελλιπή.

Πρέπει να τονίσουμε ότι αναφορικά με την προβληματική χρήση του Διαδικτύου ή των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, ο παράγοντας της κατοικίας δεν έχει ερευνηθεί επαρκώς στη διεθνή βιβλιογραφία. Στο δείγμα μας, ο τύπος διαμονής σχετίζεται με την προβληματική χρήση, με κατοίκους αγροτικών και ημιαστικών περιοχών (κωμοπόλεις και χωριά) να παρουσιάζουν υψηλότερα σκορ από αυτά των κατοίκων αστικών περιοχών. Αυτή η διαφορά στα μοτίβα χρήσης θα μπορούσε να οφείλεται στο γεγονός ότι τα μικρά χωριά στην Ελλάδα δεν προσφέρουν στους νέους ποικιλία ευκαιριών, όσον αφορά τις κοινωνικές συναναστροφές, την ψυχαγωγία και τη διασκέδαση, όπως οι μεγάλες πόλεις. Ωστόσο, το Διαδίκτυο και οι δραστηριότητες που μπορεί να προσφέρει, έχουν τη δύναμη να μειώσουν τις γεωγραφικές και κοινωνικές αποστάσεις καθώς και να ενισχύσουν το κοινωνικό κεφάλαιο, με το να υποστηρίζουν τη δυνατότητα δημιουργίας κοινωνικών δικτύων (Stern & Adams, 2010. Collins & Wellman, 2010). Αυτή είναι μια πιθανή ερμηνεία η οποία διατυπώνεται με μεγάλη επιφύλαξη, καθώς κάτι τέτοιο παραμένει να ερευνηθεί σε μελλοντικές μελέτες.

Φοιτητές και άνεργοι είχαν μεγαλύτερη βαθμολογία στο ερωτηματολόγιο της προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης από ότι οι εργαζόμενοι συμμετέχοντες του δείγματος μας. Έρευνες δείχνουν ότι οι φοιτητές είναι πιο συχνόι χρήστες του Διαδικτύου και συνήθως κινδυνεύουν περισσότερο να εμφανίσουν προβληματική χρήση Διαδικτύου (Kuss & Griffiths, 2011). Αυτή η ευαλωτότητα μπορεί να σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με την μεγάλη, απρόσκοπτη και χωρίς επίβλεψη πρόσβαση στο Διαδίκτυο (Christakis et al., 2011). Ο παράγοντας της ανεργίας έχει επίσης βρεθεί ότι αποτελεί παράγοντα κινδύνου για την εκδήλωση προβληματικής χρήσης Διαδικτύου (Frangos, Frangos & Sotiropoulos, 2011), ωστόσο, δεν υπάρχει αντίστοιχη έρευνα που να μελετά το ρόλο της απασχόλησης ή της ανεργίας στην

προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης. Πιθανολογείται ότι η ερμηνεία του αποτελέσματος αυτού εντοπίζεται στα χαρακτηριστικά του πληθυσμού των ανέργων. Η χρήση του Διαδικτύου και των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης για αναζήτηση πληροφοριών, εκπαιδευτικών ευκαιριών ή για αποστολή βιογραφικών και αναζήτηση εργασίας γίνεται όλο και πιο δημοφιλής (Feuls, Fieseler, Meckel, & Suphan, 2014. Burke & Kraut, 2013). Επιπλέον, το διαρκώς αυξανόμενο κόστος ζωής, η μειωμένη δυνατότητα οικονομικής βοήθειας από τους γονείς και η μεγάλη δυσκολία εύρεσης εργασίας είναι παράγοντες που συντελούν στις περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες των νέων, οι οποίοι δεν επιτρέπουν σπατάλες για διασκέδαση και ενθαρρύνουν την αναζήτησή της στο Διαδίκτυο και στις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης. Εντούτοις, αυτή η ερμηνεία διατυπώνεται με επιφύλαξη, καθώς, δεν ήταν μέσα στους στόχους της έρευνας να μελετηθεί το πώς η προβληματική χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης συνδέεται με τους παραπάνω παράγοντες. Ωστόσο, αυτή η σχέση της ικανοποίησης αναγκών με την προβληματική χρήση συζητιέται με λεπτομέρεια στη συνέχεια.

4.1.2 Κίνητρα και προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Στην παρούσα έρευνα, το κίνητρο της διαπροσωπικής ωφέλειας αποτέλεσε ισχυρό προβλεπτικό παράγοντα της προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης. Σύμφωνα με τη θεωρία των Χρήσεων και Ικανοποιήσεων, οι ανάγκες και τα κίνητρα καθορίζουν σε ένα μεγάλο βαθμό τη δραστηριοποίηση των ατόμων σε διάφορες εφαρμογές του Διαδικτύου (Urista et al, 2007). Οι Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης όπως το Facebook μπορούν να αποτελέσουν συναρπαστικά, διαρκώς μεταβαλλόμενα και γεμάτα προκλήσεις εικονικά περιβάλλοντα (Ellison et al., 2011). Χάρη στα πολυαισθητηριακά κανάλια επικοινωνίας που περιέχουν, διευκολύνουν την

ικανοποίηση μιας πληθώρας αναγκών των χρηστών, όπως η αναζήτηση πληροφοριών και η διασκέδαση, αλλά και η ανάγκη για κοινωνική αλληλεπίδραση, για διατήρηση ή για δημιουργία νέων κοινωνικών σχέσεων (π.χ. Raacke & Bonds-Raacke, 2008. Song, Larose, & Eastin, 2004). Η αναζήτηση τρόπων ικανοποίησης των αναγκών αυτών θεωρείται από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που μπορούν να οδηγήσουν σε προβληματική χρήση του Διαδικτύου (Kim & Haridakis, 2009. Song, Larose, & Eastin, 2004).

Αν και οι Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης έχουν μόλις τα τελευταία χρόνια προσελκύσει το ενδιαφέρον των ερευνητών αναφορικά με την κοινωνική ωφελιμότητα τους ως νέες τεχνολογίες (Rosen et al., 2010), έρευνες έχουν δείξει ότι συγκεκριμένα κίνητρα έχουν ισχυρό αντίκτυπο στην προβληματική χρήση, υποδηλώνοντας ότι τα άτομα εθίζονται γιατί αναζητούν συγκεκριμένες ανταμοιβές μέσω της χρήσης τους (Chen & Kim, 2013. Kim & Haridakis, 2009). Οι Chen και Kim (2013) διερεύνησαν τα είδη απολαβών που αναζητούν οι χρήστες των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και τη σχέση τους με την προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης. Η ανάγκη για αυτοπαρουσίαση και δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων, ανάγκες οι οποίες αντιπροσωπεύουν την κοινωνική διάσταση της διαπροσωπικής χρήσης των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, βρέθηκαν να αποτελούν σημαντικούς προβλεπτικούς παράγοντες της προβληματικής χρήσης. Η προβληματική χρήση Διαδικτύου καθορίζεται όχι μόνο από το σύνολο των αναγκών τις οποίες εκπληρώνει η χρήση του Διαδικτύου, αλλά και από το πώς προκύπτουν οι συγκεκριμένες ανάγκες (Suler, 1999). Η κατανόηση του τρόπου σκέψης και των κινήτρων ενός ατόμου είναι ιδιαίτερες σημαντικές για να μπορέσουμε να εξηγήσουμε τη στάση και συμπεριφορά του (Kim, Sohn, & Choi, 2011). Οι χρήστες επιστρέφουν στο Facebook προκειμένου να

ικανοποιήσουν τις ίδιες ανάγκες ξανά και ξανά. Αυτή η ανάγκη μπορεί σταδιακά να μετατραπεί σε καταναγκαστικά μοτίβα χρήσης και η ικανοποίηση της ανάγκης να γίνει θετική επανατροφοδότηση που έχει ως αποτέλεσμα την ενίσχυση και εντατικοποίηση της χρήσης (Joinson, 2008).

Αναφορικά με τη χρήση του Διαδικτύου, το κίνητρο της διαφυγής, δηλαδή η αίσθηση του ατόμου ότι θέλει να αποδράσει από τα προβλήματα, τις σκέψεις και τη ρουτίνα της ζωής του, έχει συνδεθεί με την αίσθηση μειωμένης ικανοποίησης από τη ζωή ενός ατόμου (Vas & Gombor, 2009). Σε αντίθεση με τη Sheldon (2007), σύμφωνα με την οποία το Facebook δε χρησιμοποιείται ως μέσο απόδρασης από την πλήξη της καθημερινότητας, στην παρούσα έρευνα, το κίνητρο της διαφυγής βρέθηκε να σχετίζεται θετικά και στατιστικώς σημαντικά με την προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, εύρημα που βρίσκεται σε συμφωνία με νεότερες έρευνες (Masur, Reinecke, Ziegele, & Quiring, 2014. Kim & Haridakis, 2009). Το περιβάλλον των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης παρέχει μια πληθώρα τρόπων για την ικανοποίηση αναγκών που συμβάλλουν στην ψυχική υγεία και ευεξία, όπως ευκαιρίες για να ξεφύγει κανείς από το στρες, τα άγχη και τις απαιτήσεις της καθημερινότητας. Επιπρόσθετα, οι ίδιες ακριβώς απολαβές που αποτελούν το κεντρικό όφελος της χρήσης των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, αποτελούν ταυτόχρονα και σημαντικούς παράγοντες επικινδυνότητας για την προβληματική τους χρήση. Η διερεύνηση των αντιφατικών αυτών επιδράσεων της χρήσης των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης αναφορικά με την ψυχική ευεξία παραμένει μια σημαντική πρόκληση για μελλοντικές έρευνες.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι η αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης στις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης εμφανίζεται ως ισχυρός προβλεπτικός παράγοντας της προβληματικής χρήσης. Μια εξήγηση θα μπορούσε να αφορά στα κοινωνικά οφέλη που ένα άτομο μπορεί να έχει μέσα από τις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (Chen & Kim, 2013). Ο έλεγχος στον τρόπο αυτοπαρουσίασης και το λιγότερο άγχος και πίεση στις διαπροσωπικές αλληλεπιδράσεις, κάνουν την επικοινωνία μέσα από τις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης πιο ελκυστική σε σχέση με την κατά πρόσωπο διαπροσωπική επικοινωνία. Βέβαια, υπάρχει η περίπτωση η σχέση αυτή να επηρεάζεται από παράγοντες που σχετίζονται με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος, όπως η ηλικία, το εκπαιδευτικό υπόβαθρο ή η οικειότητα με την τεχνολογία. Στο δείγμα μας, οι κάτοικοι αγροτικών περιοχών παρουσίαζαν υψηλότερα σκορ προβληματικής χρήσης από αυτά των κατοίκων αστικών περιοχών, γεγονός που ίσως εξηγείται αν λάβουμε υπόψη ότι οι αυξημένες –λόγω περιβάλλοντος- ανάγκες επικοινωνίας και διασκέδασης των ατόμων αυτών συνδέονται με αυξημένο κίνητρο διαφυγής που όπως έχουμε επαναλάβει, αποτελεί προβλεπτικό παράγοντα προβληματικής χρήσης του Διαδικτύου .

4.1.3 Διαστάσεις προσωπικότητας και προβληματική χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Σε σχέση με τα ατομικά χαρακτηριστικά των χρηστών, που επηρεάζουν τη χρήση και κατάχρηση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, τα αποτελέσματα της παρούσας Διδακτορικής Διατριβής έδειξαν ότι ο Νευρωτισμός σχετίζεται θετικά και αποτελεί προβλεπτικό παράγοντα της προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης. Συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες με υψηλές βαθμολογίες στην κλίμακα του

Νευρωτισμού δηλώνουν ότι περνούν σημαντικά περισσότερο χρόνο σε μια Ιστοσελίδα Κοινωνικής Δικτύωσης, σημειώνουν μεγαλύτερα επίπεδα προβληματικής χρήσης και υψηλότερες βαθμολογίες στην κλίμακα της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας. Τα ευρήματα μας αυτά επιβεβαιώνονται από πλήθος ερευνών που τονίζουν την ισχυρή παρουσία του Νευρωτισμού ως παράγοντα προσωπικότητας που επηρεάζει μια μεγάλη γκάμα διαδικτυακών συμπεριφορών όπως η χρήση και η κατάχρηση του Διαδικτύου και των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (π.χ., Casi et al., 2014. Wilson, Fornasier, & White, 2010. Correa, Hinsley, & de Zuniga, 2010. Amichai-Hamburger & Vinitzky, 2010. Ross et al., 2009).

Η διάσταση του Νευρωτισμού παίζει σημαντικό ρόλο στη υγεία και ευεξία των ατόμων, καθώς σχετίζεται και αποτελεί προβλεπτικό παράγοντα πολλών ψυχικών και σωματικών διαταραχών όπως το άγχος και η κατάθλιψη (Lahey, 2009. Khan et al., 2005). Διαχρονικές μελέτες έχουν δείξει ότι άτομα με υψηλά επίπεδα Νευρωτισμού αντιδρούν με έντονα αρνητικά συναισθήματα όταν βιώνουν στρεσογόνες καταστάσεις στην καθημερινή τους ζωή. Επιπλέον, έχει βρεθεί ότι τα άτομα αυτά ζουν με τέτοιο τρόπο τη ζωή τους, ώστε να έχουν αυξημένη πιθανότητα να βιώσουν διάφορα αρνητικά γεγονότα στην καθημερινότητά τους. Για παράδειγμα, άτομα με υψηλά επίπεδα Νευρωτισμού έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να βιώσουν στρεσογόνα προβλήματα που σχετίζονται με τη σωματική τους υγεία, αλλά και με ασταθείς και συγκρουσιακές καταστάσεις μέσα στην οικογένεια ή με τους φίλους τους (π.χ. Kendler, Gardner, & Prescott, 2003). Οι μη-ικανοποιητικές κοινωνικές σχέσεις στη ζωή εκτός Διαδικτύου μπορεί να είναι παράγοντες που να ωθούν τα νευρωτικά άτομα στην προβληματική χρήση του Διαδικτύου (Carlan, 2003) και των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης (Casi et al., 2014).

Το επίπεδο του Νευρωτισμού είναι από τους παράγοντες που επηρεάζει την έναρξη και διατήρηση υποστηρικτικών κοινωνικών σχέσεων και συγκεκριμένα σχετίζεται αρνητικά με το επίπεδο κοινωνικής υποστήριξης (Kendler, Gardner, & Prescott, 2006). Παλιότερες έρευνες σημείωναν ότι άτομα με υψηλά επίπεδα Νευρωτισμού δήλωναν δυσαρεστημένα από το βαθμό κοινωνικής υποστήριξης που δέχονταν από τις κατά πρόσωπο κοινωνικές τους επαφές, γεγονός που τους οδηγούσε στην αναζήτηση υποστήριξης στο Διαδίκτυο (π.χ. Swickert, Hittner, Harris, & Herring, 2002). Αν και τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας δεν έδειξαν ότι ο παράγοντας του Νευρωτισμού έχει άμεση προβλεπτική ισχύ στην αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, εντούτοις, όπως φάνηκε στο μοντέλο διαδρομών (Σχήμα 3.7), ο Νευρωτισμός αποτέλεσε έμμεσο προβλεπτικό παράγοντα, με τη διαμεσολάβηση της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας και της προβληματικής χρήσης.

Ο ρόλος του Νευρωτισμού στη δημόσια υγεία είναι ιδιαίτερα σημαντικός καθώς ένα πλήθος ερευνών έχει αναδείξει τη σχέση του με τη ψυχική και σωματική υγεία, καθώς και την ποιότητα ζωής. Σύμφωνα με τον Lahey (2009), η έμφαση πρέπει να δοθεί στην προβλεπτική ισχύ του. Διερευνώντας τον τρόπο με τον οποίο ο Νευρωτισμός συνδέεται με αρνητικά αποτελέσματα μπορεί πιθανόν να οδηγήσει σε βελτιωμένους και ενδεχομένως καινοτόμους τρόπους πρόληψης και θεραπείας. Σε προληπτικό επίπεδο, η μείωση των υψηλών επιπέδων Νευρωτισμού μπορεί να αποτελέσει σημαντική συμβολή στην με έμμεσο τρόπο μείωση των κινδύνων ανάπτυξης ενός πλήθους ψυχικών και σωματικών προβλημάτων υγείας. Αν και υπάρχουν λίγα εμπειρικά δεδομένα, γνωστικές και συμπεριφορικές παρεμβάσεις που έχουν δημιουργηθεί για τη διαχείριση στρες, καθώς και για την πρόληψη αγχωδών διαταραχών και κατάθλιψης, μπορούν με σχετικά

χαμηλό κόστος να λειτουργήσουν αποτελεσματικά προς αυτήν την κατεύθυνση (Lahey, 2009).

4.2 Καταθλιπτική συμπτωματολογία και χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης

Καθώς η δύναμη και επιρροή των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης τα τελευταία χρόνια αυξάνεται, το ερευνητικό ενδιαφέρον έχει αρχίσει να στρέφεται στον αντίκτυπο τους στην ψυχική υγεία και ευημερία. Αν και δεν είναι ξεκάθαρη η σχέση ανάμεσα στις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης και την ύπαρξη ψυχικών διαταραχών (Pantic et al., 2012), έρευνες έχουν συνδέσει τη χρήση τους με διάφορα ζητήματα ψυχικής υγείας όπως η ζήλια και ο ναρκισσισμός (Mehdizadeh, 2010), η χαμηλή αυτοεκτίμηση (Neira & Barber, 2014. Gonzales & Hancock, 2011), η αντικοινωνική διαταραχή προσωπικότητας, η διπολική διαταραχή (Rosen et al., 2013. Ryan & Xenos, 2011) και η κατάθλιψη (Jelenchick, Eickhoff, & Moreno, 2013). Δεδομένου ότι οι συνδέσεις αυτές έχουν δημιουργηθεί μόλις τα τελευταία χρόνια, τα διαθέσιμα στοιχεία της βιβλιογραφίας είναι πολύ περιορισμένα και πλήθος ερευνητών προσπαθούν να επιβεβαιώσουν τις πιθανές συνέπειες των δραστηριοτήτων που παρέχουν οι διάφορες υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης στην ψυχική ευεξία.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, δεν φαίνεται σε γενικές γραμμές να υπάρχουν διαφορές στην καταθλιπτική συμπτωματολογία αναφορικά με κοινωνικοδημογραφικούς παράγοντες όπως η ηλικία, ο τύπος απασχόλησης και ο τόπος κατοικίας. Ωστόσο, ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι δε βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών ως προς τα επίπεδα καταθλιπτικής συμπτωματολογίας. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με ευρήματα της βιβλιογραφίας που

δείχνουν ότι τα ποσοστά κατάθλιψης είναι σχεδόν διπλάσια για τις γυναίκες από ότι για τους άνδρες (Piccinelli & Wilkinson, 2000), ήδη από την εφηβική ηλικία (Weissman et al., 1996. Nolen-Hoeksema, 1990). Ωστόσο, η μη ανεύρεση σημαντικών διαφορών μεταξύ ανδρών και γυναικών στον παράγοντα της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας, πιθανόν να οφείλεται στον μεθοδολογικό σχεδιασμό της παρούσας έρευνας. Η σύνθεση του συγκεκριμένου δείγματος αποτελούνταν κατά το ήμισυ από φοιτητές, ενώ μόνο ένα μικρό ποσοστό των συμμετεχόντων κατοικούσαν σε αγροτικές περιοχές. Η μη αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος κάνει αναγκαία την προσεκτική ερμηνεία των αποτελεσμάτων μας. Αξίζει να αναφερθεί ότι πρόσφατες επιδημιολογικές έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί σε ολόκληρη την Ελληνική περιφέρεια, δείχνουν ότι υπάρχει ξεκάθαρη αύξηση στα επίπεδα κατάθλιψης των αντρών, γεγονός που χαρακτηρίζεται από τους ερευνητές ως άμεση συνέπεια της οικονομικής κρίσης που επικρατεί από το 2009 στην Ελλάδα (Economou et al, 2013).

Τα αποτελέσματα τις παρούσας Διδακτορικής Διατριβής δείχνουν ότι η ύπαρξη καταθλιπτικής συμπτωματολογίας συνδέεται θετικά και στατιστικώς σημαντικά με την καθημερινή χρήση Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και ιδιαίτερα με τη προβληματική χρήση τους. Πλήθος ερευνών έχουν συσχετίσει την υπερβολική χρήση Διαδικτύου και των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης με την κατάθλιψη, ωστόσο τα αποτελέσματα είναι αντιφατικά ως προς την κατεύθυνση αυτής της σχέσης, δηλαδή, για το αν οι καταθλιπτικοί άνθρωποι έλκονται από το Διαδίκτυο ή αν η χρήση του Διαδικτύου αυτή καθ' αυτή μπορεί να οδηγήσει σε κατάθλιψη (π.χ., Youn et al, 2013. Moreno et al., 2011). Αν και τα δεδομένα από τις περισσότερες έρευνες σε αυτόν τον τομέα είναι κυρίως συσχετιστικά στη φύση τους, αυτό που προκύπτει γενικότερα είναι

ότι η σχέση κατάθλιψης και Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης φαίνεται να είναι ιδιαίτερα περίπλοκη.

4.2.1 Καταθλιπτική συμπτωματολογία και ποιότητα διαδικτυακών σχέσεων

Ένα επιπλέον αποτέλεσμα της έρευνας μας αφορά στην ύπαρξη καταθλιπτικής συμπτωματολογίας ως προβλεπτικό παράγοντα της ποιότητας των διαδικτυακών σχέσεων. Οι χρήστες των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης αποκαλύπτουν προσωπικές πληροφορίες για τη συναισθηματική και ψυχολογική τους κατάσταση και δένονται συναισθηματικά με τους διαδικτυακούς τους φίλους (Krasnova, Speikermann, Koroleva, & Hildebrand, 2010). Ωστόσο, συγγραφείς έχουν εκφράσει ανησυχίες για τις πιθανές αρνητικές συνέπειες των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης ιδιαίτερα σε ζητήματα που σχετίζονται με την ποιότητα των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων (Rajani, Berman, & Rozanski, 2011). Το Facebook φαίνεται ότι δημιουργεί ένα περιβάλλον το οποίο δίνει στους χρήστες του τη δυνατότητα να εκφράζονται ελεύθερα, ακόμη και όταν πρόκειται για αρνητικά σχόλια και κριτικές που φτάνουν στα όρια της παρενόχλησης (DeLambo et al., 2011). Ωστόσο, σε αντίθεση με την αυτοαποκάλυψη μέσω αναρτήσεων, οι συχνές αλληλεπιδράσεις στο Facebook που αφορούν στις φωτογραφίες και ειδήσεις, στα «like» και στα σχόλια, είναι οι εκείνες οι δραστηριότητες που έχουν συνδεθεί θετικά με την ψυχική δυσφορία (Chen & Lee, 2013).

Για παράδειγμα, μια πρόσφατη έρευνα στις Η.Π.Α. έδειξε ότι η διαδικτυακή πλοήγηση σε ένα Κοινωνικό Δίκτυο ή οι διαδικτυακές κοινωνικές επαφές δεν επιβαρύνουν τη ψυχική υγεία των χρηστών (Tandoc, Ferrucci, & Duffy, 2015). Ωστόσο, η χρήση του Facebook ως μέσο αυτοεπιβεβαίωσης και αντιπαραβολής, μπορεί να έχει αρνητικές

επιπτώσεις. Συγκεκριμένα, η κατασκόπευση (*lurking*) των ενημερώσεων (*status updates*) άλλων χρηστών μπορούσε να πυροδοτήσει έντονα συναισθήματα ζήλιας σε εμμονικούς χρήστες. Οι χρήστες που βίωναν συναισθήματα ζήλιας συγκρίνοντας τη ζωή και τα επιτεύγματα τους με αυτά των φίλων τους στο Facebook, είχαν μεγαλύτερη πιθανότητα να αναφέρουν καταθλιπτικά συναισθήματα (Tandoc, Ferrucci, & Duffy, 2015). Η σχέση της ζήλιας με την κατάθλιψη έχει αποδειχθεί ερευνητικά (π.χ. Smith & Kim, 2007), οπότε δε θα ήταν παράξενο να ισχύει και στο πλαίσιο διαδικτυακής αλληλεπίδρασης (Grohol, 2015).

Οι περισσότεροι χρήστες Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης προβάλλουν κυρίως ευχάριστες πτυχές της ζωής τους, παραλείποντας δυσάρεστα περιστατικά. Προφίλ με ψευδείς ή διογκωμένες πληροφορίες, φωτογραφίες και προσωπικά πορτρέτα (*selfies*) που ωραιοποιούν την πραγματικότητα, μπορούν να οδηγήσουν σε λανθασμένα συμπεράσματα για τα σωματικά, κοινωνικά, ηθικά, και γενικότερα χαρακτηριστικά των άλλων χρηστών. Αναφορικά με τα προσωπικά πορτρέτα (*selfies*), ερευνητές τα έχουν συνδέσει με το ναρκισσισμό και την κατάθλιψη, αν και η φύση αυτής της σχέσης δεν είναι προς το παρόν ξεκάθαρη (Mehdizadeh, 2010). Μια πρόσφατη έρευνα για το Instagram με δείγμα 117 νέους ηλικίας 18 έως 29 ετών, μελέτησε τη σχέση της χρήσης του με την ύπαρξη καταθλιπτικών συμπτωμάτων, έχοντας ως διαμεσολαβητικούς παράγοντες την αρνητική κοινωνική σύγκριση και τον αριθμό των αγνώστων που «ακολουθούν» οι συμμετέχοντες. Τα ευρήματα τους αναφορικά με τις κοινωνικές συγκρίσεις και τα καταθλιπτικά συμπτώματα υποδηλώνουν γενικά ότι η πιο συχνή χρήση του Instagram έχει αρνητικές συνέπειες για τα άτομα που ακολουθούν περισσότερους άγνωστους, ενώ θετικές για εκείνους που ακολουθούν λιγότερους αγνώστους (Lup, Trub, & Rosenthal, 2015).

4.2.2 Κατάθλιψη και Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης: προεκτάσεις

Έρευνες δείχνουν ότι οι Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης μπορούν να βοηθήσουν στην ανίχνευση καταθλιπτικής συμπτωματολογίας (Youn et al., 2013) και ειδικά στον φοιτητικό πληθυσμό (Moreno et al., 2011). Ωστόσο, ιδιαίτερος σημαντικό κομμάτι είναι η σύνδεση εκείνων των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και των υπηρεσιών τους που σχετίζονται θετικά με συμπτώματα της κατάθλιψης (Eysenbach, 2009). Έρευνητές ανέλυσαν με τη χρήση αλγορίθμων τα μοτίβα χρήσης του Διαδικτύου που θα μπορούσαν να υποδεικνύουν καταθλιπτικά συμπτώματα σε δείγμα φοιτητών. Δραστηριότητες που είχαν θετική συσχέτιση με καταθλιπτικά συμπτώματα ήταν τα βιντεοπαιχνίδια, η παρακολούθηση βίντεο, η ανάρτηση δεδομένων μουσικής και φωτογραφιών, η υπερβολική χρήση email κ.α. (Kotikalapudi, Chellappan, Montgomery, Wunsch, & Lutzen, 2012). Οι Park και συνεργάτες (2013) δημιούργησαν μια εφαρμογή στο Facebook με την επωνομασία «*EmotionDiary*» που τους επέτρεπε την πρόσβαση σε ένα μεγάλο εύρος πληροφοριών που υπήρχαν στα προσωπικά προφίλ των χρηστών που επέλεξαν να συμμετάσχουν στην έρευνα (π.χ. ιστορικό, λίστες φίλων, φωτογραφίες, ενημερώσεις κατάστασης). Επιπλέον, η εφαρμογή παρείχε στους χρήστες πρόσβαση σε ερωτηματολόγια (CES-D και BDI), σε 100 μικρές συμβουλές και στοιχεία, από τις οποίες οι 40 αφορούσαν συμβουλές για να βελτιώσει κάποιος τη διάθεση του, ενώ 60 σελίδες είχαν πληροφορίες πάνω στο θέμα της κατάθλιψης. Διάφορα χαρακτηριστικά του Facebook όπως ο μικρός αριθμός των διαδικτυακών «φίλων», η μικρή χρήση του «*like*» και των τοποθεσιών (*location tags*) βρέθηκαν να σχετίζονται θετικά με καταθλιπτικά συμπτώματα (Park, Lee, Kwak, Cha, & Jeong, 2013).

Έχοντας ως βάση την παραδοχή ότι τα καταθλιπτικά σε σύγκριση με τα μη-καταθλιπτικά άτομα, θα εμφανίζουν διακριτούς δείκτες στη διαδικτυακή τους

συμπεριφορά, ερευνητές θεωρούν ότι η χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης μπορεί να αποτελέσει ένα οικονομικά αποδοτικό μέσο που μπορεί να λειτουργήσει σε ευρεία κλίμακα παρέχοντας στοιχεία για την καταθλιπτική διάθεση των χρηστών τους (π.χ. Park, Lee, Kwak, Cha, & Jeong, 2013). Μια κατεύθυνση είναι η ανάλυση κειμένων με σκοπό τη διασύνδεση γλωσσικών δεικτών και ψυχικών ασθενειών όπως η κατάθλιψη (Neuman, Cohen, Assaf, & Kedma, 2012). Η δυνατότητα των ενημερώσεων κατάστασης (*status updates*) που παρέχουν στους χρήστες τους Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης όπως το Facebook, θεωρείται ως ένας μηχανισμός με τον οποίο τα άτομα συχνά αποκαλύπτουν πληροφορίες μέσω κειμένου φωτογραφιών και βίντεο στους διαδικτυακούς φίλους, γεγονός που μπορεί να δώσει χρήσιμα στοιχεία για την ύπαρξη καταθλιπτικών συμπτωμάτων (Moreno et al., 2011). Η Moreno και οι συνεργάτες της (2011) ανέλυσαν τις αναρτήσεις ενημέρωσης κατάστασης (*status updates*) στο Facebook από 200 φοιτητές. Βρήκαν ότι το 25% των προφίλ στο Facebook περιείχαν, τον τελευταίο χρόνο, στις ενημερώσεις κατάστασης, δηλώσεις που αφορούσαν καταθλιπτικά συμπτώματα, αν και μόνο το 2.5% των προφίλ θα μπορούσαν να καλύψουν τα βασικά κριτήρια για μείζονα κατάθλιψη. Επιπλέον, έρευνες έχουν δείξει ότι οι χρήστες του Twitter χρησιμοποιούν ένα τόσο δημόσιο μέσο για να αποκαλύπτουν καταθλιπτικά συμπτώματα, αλλά και στοιχεία του ιατρικού τους ιστορικού (Park, Cha, & Cha, 2012).

Η αυτοαποκάλυψη σε διαδικτυακά περιβάλλοντα θεωρείται ότι θα αποτελέσει παράγοντα με σημαντικές προεκτάσεις αναφορικά με την υιοθέτηση βασικών μέτρων και στρατηγικών χαμηλού κόστους στο πεδίο της έγκαιρης διάγνωσης της κατάθλιψης και πρόληψης της αυτοκτονίας. Οι Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης και συγκεκριμένα το Facebook δε γίνονται μόνο χώρος αυτοαποκάλυψης καταθλιπτικών

συναισθημάτων, αλλά και χώρος διαδικτυακής ανακοίνωσης αυτοκτονιών από εφήβους και νεαρούς ενήλικες προτού τις πραγματοποιήσουν (Ruder, Hatch, Ampanozi, Thali, & Fischer, 2011). Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του '90, ερευνητές όπως ο Thompson (1999) υποστήριζαν ότι η αυτοαποκάλυψη γίνεται όλο και πιο συνηθισμένη σε διαδικτυακά περιβάλλοντα, γεγονός που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ταυτοποίηση ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο να αυτοκτονήσουν. Σημάδια αυτοκτονικού ιδεασμού μπορούν να γίνουν εμφανή μέσα από σχόλια σε φόρουμ (Joinson et al., 2007), αλλά και σε διαδικτυακά προφίλ σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (Cash et al., 2013). Άτομα με τάσεις αυτοκτονίας έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να αποκαλύψουν τα αυτοκτονικά τους σχέδια σε ένα ασύγχρονο μέσο όπως ένα διαδικτυακό φόρουμ, όπου τα μηνύματα μπορούν να διαβαστούν και να απαντηθούν σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα, σε σύγκριση με άμεσους επικοινωνιακούς διαύλους όπως οι τηλεφωνικές γραμμές ή τα δωμάτια συζήτησης (Gilat & Shahar, 2007).

Το γεγονός ότι τα κοινωνικά δίκτυα που δημιουργούνται στο Facebook αποτελούνται από μέλη της οικογένειας, φίλους, συμφοιτητές, ή και μέλη της ακαδημαϊκής τους κοινότητας μπορεί να λειτουργήσει βοηθητικά στην προσέγγιση φοιτητών που μπορεί να έχουν ανάγκη από περαιτέρω βοήθεια. Οι φοιτητές είναι συχνά ιδιαίτερα πρόθυμοι να απαντήσουν σε αυτοαποκαλύψεις καταθλιπτικού χαρακτήρα, να στηρίξουν τον φίλο τους όταν βρίσκεται σε δύσκολη κατάσταση ή και να τον παραπέμψουν σε βοήθεια σε κάποιον ειδικό (Moreno, Parks, Zimmerman, Brito, & Christakis, 2009). Η υποστήριξη που μπορούν να προσφέρουν οι διαδικτυακοί χρήστες μέσω του Facebook μπορεί πιθανόν να λειτουργήσει συμπληρωματικά και χωρίς επιπλέον επιβάρυνση στις ήδη

υπάρχουσες πηγές υποστήριξης, όπως οι συμβουλευτικές υπηρεσίες που παρέχονται σε ένα ακαδημαϊκό περιβάλλον.

4.3 Αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης στις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης

Η αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης σε διαδικτυακά περιβάλλοντα εμφανίζεται σχεδόν από την αρχή της δημιουργίας του Διαδικτύου (Oh, Lauckner, Boehmer, Fewis-Bliss, & Li, 2013). Ωστόσο, η διαρκώς αυξανόμενη δημοτικότητα των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης (*Social Media*) έχει, μόλις τα τελευταία χρόνια, στρέψει το ενδιαφέρον των ερευνητών στις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης ως μέσα για την παροχή κοινωνικής υποστήριξης (π.χ. Ellison et al, 2011. Kim & Lee, 2011). Η γνώση των τρόπων με τους οποίους οι νεαροί ενήλικες αντιλαμβάνονται τις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης όπως το Facebook, καθώς και τους λόγους για τους οποίους τις χρησιμοποιούν είναι σημαντικό για την κατανόηση της χρήσης τους ως πηγή για αναζήτηση υποστήριξης.

4.3.1 Άνδρες και αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης

Ένα σημαντικό εύρημα της παρούσας έρευνας είναι το γεγονός ότι οι άνδρες συμμετέχοντες του δείγματος έλκονται περισσότερο από την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης όπως το Facebook από ότι οι γυναίκες. Η διαφορά μεταξύ ανδρών και γυναικών στα ποσοστά συμπεριφοράς αναζήτησης βοήθειας είναι ένα θέμα που προκαλεί ενδιαφέρον σε ψυχολόγους και άλλους παρόχους ψυχικής υγείας (Rickwood et al., 2007). Οι νέοι και κυρίως οι άνδρες, έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη παρεμβάσεων αναφορικά με προβλήματα ψυχικής υγείας, καθώς είναι οι ομάδες με τις μικρότερες πιθανότητες να ζητήσουν βοήθεια (Brown &

Bond, 2008). Ένας σημαίνον παράγοντας που μπορεί να συμβάλει στην τάση αυτή είναι η «αρρενωπότητα» (*masculinity*) που ορίζεται από τις προσδοκίες της κοινωνίας για την ανδρική συμπεριφορά, με τους άνδρες να πρέπει να χαρακτηρίζονται ως δυνατοί, σκληροί και στωικοί (White & Johnson, 2000. Bordo, 1999). Οι άνδρες είναι πιθανότερο να ζητήσουν ιατρική βοήθεια για πληγές που αιμορραγούν, σπασμένα κόκαλα, ή εξαρθρώσεις, καθώς η αναζήτηση βοήθειας για τέτοια τραύματα δε θίγει τον ανδρισμό τους (Sobralke, 2006). Ωστόσο, λιγότερο «αρσενικά» τραύματα και καταστάσεις, όπως ζητήματα που σχετίζονται με την ψυχική υγεία, συχνά αγνοούνται, υποβαθμίζονται ή αποκρύπτονται προκειμένου να μη δείξουν ευάλωτοι (Brown & Bond, 2008).

Επιπλέον, έρευνες δείχνουν ότι οι άνδρες έχουν συνήθως μικρά δίκτυα υποστήριξης και δύσκολα συνήθως λαμβάνουν συναισθηματική υποστήριξη από τους άντρες φίλους τους. Το γεγονός ότι δεν έχουν πολλές φιλικές σχέσεις με γυναίκες, αναγκάζει πολλούς άνδρες να στηρίζονται σε γυναίκες που είναι μέλη της οικογένειας τους για να λάβουν συναισθηματική υποστήριξη (Wellman & Wortley 1989). Μερικές έρευνες έχουν δείξει ότι στην περίπτωση της αναζήτησης βοήθειας, οι άνδρες έχουν μικρότερη πιθανότητα να βοηθηθούν από ότι οι γυναίκες (Simon, 1971). Ωστόσο, η επικοινωνία διαμέσω υπολογιστή και οι αλληλεπιδράσεις σε διαδικτυακά περιβάλλοντα έχουν αλλάξει τόσο ριζοσπαστικά τους τρόπους αναζήτησης κοινωνικής υποστήριξης, γεγονός που υποδηλώνει τη σημαντικότητα της επανεξέτασης του ρόλου που παίζει ο παράγοντας του φύλου σε αυτή. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της χρήσης γυναικείων άβαταρ (ψηφιακές αναπαραστάσεις) από άντρες σε διαδικτυακά παιχνίδια, αλλά και σε δωμάτια συζητήσεων και φόρουμ με σκοπό την αναζήτηση υποστήριξης (Lehdonvirta, Nagashima, Lehdonvirta, & Baba, 2012). Γενικότερα, έρευνες δείχνουν ότι οι άντρες

στρέφονται προς το Διαδίκτυο, χρησιμοποιούν την ανωνυμία που τους προσφέρει, μιλάνε ανοιχτά για τα θέματα που τους απασχολούν και βασίζονται σε άλλους για υποστήριξη, απελευθερωμένοι από τον παραδοσιακό κοινωνικό τους ρόλο (Carlan & Turner, 2007. Rheingold, 2000. White & Dorman, 2000). Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας ενισχύουν τα δεδομένα της διεθνούς βιβλιογραφίας που υποστηρίζει ότι οι άντρες αναζητούν κοινωνική υποστήριξη σε διαδικτυακά περιβάλλοντα, είτε πρόκειται για φόρουμ συζητήσεων, είτε για συμμετοχή σε διαδικτυακά γκρουπ υποστήριξης (Mo, Malik, & Coulson, 2009). Η χρήση του Facebook θα μπορούσε ενδεχομένως να δώσει στους άνδρες την ευκαιρία να αναζητήσουν κοινωνική υποστήριξη από μια διαδικτυακή κοινότητα που είναι πιθανό να είναι μεγαλύτερη και πιο εκτενής από το σύστημα υποστήριξης τους στον πραγματικό κόσμο.

4.3.2 Άνεργοι και αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες

Κοινωνικής Δικτύωσης

Οι άνεργοι συμμετέχοντες του δείγματος παρουσίαζαν μεγαλύτερα σχετικά επίπεδα καταθλιπτικής συμπτωματολογίας, από αυτά των φοιτητών ή των εργαζομένων, ωστόσο αυτά δεν ήταν στατιστικά σημαντικά. Εντούτοις, στατιστικά σημαντικές διαφορές βρέθηκαν στους παράγοντες της ποιότητας των διαδικτυακών σχέσεων, της προβληματικής χρήσης και της αναζήτησης κοινωνικής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι οι Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης αποτελούν πολλές φορές για τους χρήστες μία μορφή διεξόδου από τα συναισθηματικά τους προβλήματα.. Πολλοί άνεργοι βλέπουν το κοινωνικό τους δίκτυο να μειώνεται δραματικά όσο περισσότερο καιρό παραμένουν σε κατάσταση ανεργίας. Επιπλέον, βιώνουν λόγω της αδράνεια μια αποδυναμωμένη αίσθηση του χρόνου, καθώς και ψυχολογικές και κοινωνικές απώλειες, όπως μειωμένες κοινωνικές

επαφές και ένα γενικότερο συναίσθημα έλλειψης σκοπού στη ζωή τους (Feuls, Fieseler, & Suphan, 2014). Έρευνες για τη σχέση των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης με την ανεργία έχουν δείξει ότι υπάρχουν κοινωνικά οφέλη για τους χρήστες υπηρεσιών κοινωνικής δικτύωσης. Γίνονται δομικά εργαλεία κατά τη διάρκεια της ανεργίας, καθώς επιτρέπουν στους χρήστες τους να διατηρούν τις κοινωνικές επαφές τους, καθώς και να εμπλακούν σε πλήθος δραστηριοτήτων που μπορούν να δώσουν νόημα και σωστή χρήση στον χρόνο τους, που υπό άλλες συνθήκες δε θα ήταν δυνατό, τουλάχιστον από οικονομική σκοπιά (Feuls, Fieseler, Meckel, & Suphan, 2014).

Οι Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης έχουν αρχίσει πλέον να παίζουν ένα πολύ σημαντικό ρόλο στην προσφορά και ζήτηση εργασίας σε παγκόσμιο επίπεδο (Feuls, Fieseler, Meckel, & Suphan, 2014. Burke & Kraut, 2013). Ιστότοποι όπως το *LinkedIn*, το οποίο είναι ένας δυναμικός ιστός διασύνδεσης επαγγελματιών, αποτελούν δημοφιλή εργαλεία για δημιουργία βιογραφικού, προβολή προσόντων και αναζήτηση διαθέσιμων θέσεων εργασίας. Οι χρήστες του μέσω των ομάδων (*groups*) στα οποία μπορούν να συμμετέχουν, έχουν τη δυνατότητα να δικτυώνονται με φίλους και πρώην συναδέλφους, με άτομα με τα οποία έχουν κοινά επαγγελματικά ενδιαφέροντα και μπορούν να ενημερώνονται για τις εξελίξεις στον κλάδο τους. Επιπλέον, μπορούν να κάνουν ερωτήσεις και να δέχονται απαντήσεις από επαγγελματίες και γνώστες της αγοράς εργασίας. Είναι γεγονός ότι όλο και πιο συχνά οι εργοδότες τόσο στο εξωτερικό (Feuls, Fieseler, Meckel, & Suphan, 2014), όσο και στην Ελλάδα (ΣΔΑΔΕ σε συνεργασία με την ΑΣΣΟΕ, 2011) χρησιμοποιούν τα Social Media για την προσέλκυση νέων υποψηφίων, την επιλογή προσωπικού, καθώς και για εξεύρεση πληροφοριών για τον εκάστοτε υποψήφιο αλλά και για τον έλεγχο της ορθότητας των στοιχείων του

βιογραφικό του, για παράδειγμα μέσα από αναρτήσεις, φωτογραφίες και τη γενικότερη διαδικτυακή δραστηριότητα του.

4.3.3 Διαστάσεις προσωπικότητας και αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης

Οι συμμετέχοντες με χαμηλές βαθμολογίες στον παράγοντα της Προσήνειας, παρουσιάζουν περισσότερα καταθλιπτικά συμπτώματα, περνούν περισσότερο χρόνο καθημερινά σε μια Ιστοσελίδα Κοινωνικής Δικτύωσης και γενικότερα εμφανίζουν υψηλότερα επίπεδα προβληματικής χρήσης. Επιπλέον, δηλώνουν ότι αισθάνονται οικειότητα και συναισθηματικό δέσιμο με άλλα άτομα σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης και δε διστάζουν να ζητήσουν κοινωνική υποστήριξη από αυτές τις διαδικτυακές τους σχέσεις. Η Προσήνεια είναι ένας παράγοντας προσωπικότητας που οι έρευνες τον έχουν συνδέσει με την συναισθηματική επένδυση και γενικότερα την ποιότητα των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων, εντός και εκτός Διαδικτύου (McCarty & Green, 2005). Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι άτομα με χαμηλά επίπεδα Προσήνειας μπορεί να οδηγηθούν σε κατάχρηση του Διαδικτύου και των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης σε μια προσπάθεια αλλαγής των μάλλον φτωχών τους κοινωνικών δεξιοτήτων στην πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία .

Εντούτοις, οι κακές κοινωνικές δεξιότητες και η δυσκολία τους να διαμορφώσουν κοινωνικές σχέσεις στον πραγματικό κόσμο (Landers & Lounsbury, 2006) αντανακλώνται στο γεγονός ότι έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να έχουν λιγότερους διαδικτυακούς φίλους σε μια Ιστοσελίδα Κοινωνικής Δικτύωσης, στους οποίους συμπεριφέρονται με άσχημο τρόπο, κριτικάροντας και κακολογώντας τους (Stoughton, Foster-Thompson, & Meade, 2013). Αντίστοιχα, στα αποτελέσματα μας τόσο ο

παράγοντας της Προσήνειας, όσο και της Ευσυνειδησίας βρέθηκαν να σχετίζονται αρνητικά με την αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης. Η διάσταση της Ευσυνειδησίας εμπεριέχει συμπεριφορές που ανήκουν στην κατηγορία της συναισθηματικής νοημοσύνης, περιγράφοντας τα άτομα με χαμηλά επίπεδα Ευσυνειδησίας συνήθως ως αναξιόπιστα, απρόσεκτα και ασυνεπή ως προς τις υποχρεώσεις τους. Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι οι συμμετέχοντες του δείγματος μας που παρουσιάζουν χαμηλά επίπεδα Προσήνειας και Ευσυνειδησίας επιλέγουν τις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης για να διευρύνουν ή να ενδυναμώσουν το κοινωνικό και υποστηρικτικό τους δίκτυο ως μια προσπάθεια για αντιστάθμιση της έλλειψης υποστηρικτικών επαφών στον πραγματικό κόσμο.

4.3.4 Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης για θέματα υγείας σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης

Έρευνες στην Ελλάδα δείχνουν ότι τα τελευταία χρόνια υπάρχει αύξηση στις ψυχικές διαταραχές όπως η κατάθλιψη, οι απόπειρες αυτοκτονίας (Economou, Madianos, Theleritis, Peppou & Stefanis, 2011), αλλά και ο αριθμός των περιστατικών αυτοκτονίας (Kentikelenis et al., 2011; Fountoulakis et al., 2012). Ωστόσο, οι δημόσιοι πόροι για την ψυχική υγεία στην Ελλάδα έχουν υποστεί μεγάλες περικοπές προϋπολογισμού με αποτέλεσμα τη σημαντική πτώση της ποιότητας των υποδομών και υπηρεσιών (Karamanolí, 2011), ενώ η παροχή αυτών των υπηρεσιών από ιδιωτικούς φορείς, αν και ποιοτική, είναι πλέον οικονομικά δυσβάσταχτη. Ως εκ τούτου, η αναζήτηση κοινωνικής υποστήριξης σε διαδικτυακά πλαίσια θα μπορούσε να αποτελέσει μια ελκυστική και ανέξοδη εναλλακτική λύση (Richards & Viganó, 2012) ιδιαίτερα για φοιτητές και άνεργους νεαρούς ενήλικες.

Επιπλέον, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας σχετικά με την ύπαρξη προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης σε νεαρούς ενήλικες που ζουν σε μικρά χωριά και αγροτικές περιοχές, εάν επιβεβαιωθούν από μελλοντικές μελέτες, θα μπορούσαν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη και εξέλιξη διαδικτυακών υπηρεσιών παροχής συμβουλευτικής. Οι περισσότερες υπηρεσίες ψυχικής υγείας συνήθως δεν είναι εύκολα προσβάσιμες, διαθέσιμες ή φιλικές προς τους νέους, αποθαρρύνοντας έτσι τα άτομα που θα μπορούσαν να ζητήσουν φροντίδα ή και την υποστήριξη (Clough & Casey, 2011). Η χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης για αναζήτηση και παροχή βοήθειας και υποστήριξης σε άτομα που έχουν ανάγκη, θα μπορούσε να είναι ένα σημαντικό βήμα για να προσεγγίσουμε τους νέους που υπό άλλες συνθήκες δε θα ζητούσαν βοήθεια. Έρευνες δείχνουν ότι οι νέοι προτιμούν τη χρήση γραμμών βοήθειας μέσω μηνυμάτων από κινητά, ή από το Διαδίκτυο σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, σε σύγκριση με τις γραμμές βοήθειας με τα παραδοσιακά νούμερα (Italie, 2013).

Τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης φαίνεται ότι αρχίζουν να αλλάζουν τα πρότυπα της υγείας και της θεραπείας των ασθενειών, αλλά και να μεταβάλλουν τον τρόπο πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας (Griffiths, 2012). Έχουν ήδη γίνει η πρωταρχική πλατφόρμα επικοινωνίας, διαθέτοντας έναν τεράστιο όγκο πληροφοριών που ανά πάσα στιγμή ανανεώνεται. Καθώς η δημοτικότητα τους διαρκώς αυξάνεται, όλο και περισσότερα άτομα συμμετέχουν στην τεράστια αυτή συλλογή δεδομένων και τη χρησιμοποιούν ως πηγή ενημέρωσης και πληροφόρησης πάνω σε θέματα υγείας (Vance, Howe, & a Dellavalle, 2009. Muise, Chistofides & Desmarais, 2009). Για παράδειγμα, το Twitter επιτρέπει στους χρήστες του με τη χρήση των «#hashtags» να έχουν πρόσβαση σε κατηγοριοποιημένα «tweets», δηλαδή, πληκτρολογώντας το φίλτρο

#depression να έχουν πρόσβαση σε οργανωμένες και εύκολα προσβάσιμες πληροφορίες πάνω στο θέμα της κατάθλιψης (Lee, 2010). Στο YouTube υπάρχουν κανάλια με πλήθος εκπαιδευτικών και ενημερωτικών βίντεο από γνωστούς ψυχοθεραπευτές, αλλά και από εξειδικευμένους παρόχους υγείας όπως η *Mayo Clinic* (Hackworth & Kunz, 2011).

Βέβαια, η χρησιμότητα των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης δεν έγκειται μόνο στο γεγονός ότι μπορούν να αποτελέσουν εύκολα προσβάσιμες πηγές πληροφοριών, αλλά ότι μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως μέσα για την προώθηση εκστρατειών και τη δημιουργία συνεργασιών σε ευρωπαϊκό ή παγκόσμιο επίπεδο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η χρήση των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης μετά από καταστροφικά γεγονότα. Έρευνες έχουν δείξει ότι θύματα καταστροφών, αν και ιδιαίτερα ευάλωτα, χρησιμοποιούν Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης στην ανάγκη τους να συνεισφέρουν, γεγονός που έχει θετικά οφέλη, καθώς με αυτό τον τρόπο μπορούν καλύτερα να ανταπεξέλθουν με την κατάσταση τους μετατρέποντας αισθήματα αβοηθησίας σε έλεγχο και αξιοπρέπεια, βιώνοντας την ατομική και συλλογική τους ευθύνη και αυξάνοντας την αυτοεκτίμηση και την ποιότητα της ζωής τους (Masedu et al., 2014. Keim & Noji, 2011).

Επιπλέον, τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμο εργαλείο προβολής και διαφήμισης για τη βελτίωση της ποιότητας παροχής υπηρεσιών. Η στοχευμένη διαφήμιση (*targeted advertising*) τροφοδοτείται καθοριστικά και από το γεγονός ότι οι χρήστες, δημοσιεύοντας το «προφίλ» τους κοινοποιούν σημαντικές πληροφορίες για τα ενδιαφέροντα τους. Κοινωνικές Υπηρεσίες Πανεπιστημίων και Οργανισμών, αλλά και επαγγελματίες ψυχικής υγείας, μπορούν εν δυνάμει να

επωφεληθούν από την δυνατότητα που παρέχουν Ιστοσελίδες, όπως το Facebook, ώστε να προβάλλουν διαφημίσεις για συμβουλευτικές υπηρεσίες στους χρήστες με στοχευμένο τρόπο, συνδεδεμένες με λέξεις-κλειδιά στο προφίλ ή τα σχόλια του χρήστη (π.χ., Ramo & Prochaska, 2012). Με αυτόν τον τρόπο, μπορούν να λειτουργήσουν ως μηχανισμός για την αντιμετώπιση συναισθηματικών δυσκολιών (όπως στρες, άγχος, κατάθλιψη), προβληματικών καταστάσεων ή προσωπικών δυσκολιών (λόγω ανεργίας, σπουδών, διαπροσωπικών σχέσεων).

4.3.5 Χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης για υποστήριξη σε ακαδημαϊκά πλαίσια

Η σημασία των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης στην ακαδημαϊκή ζωή έχει μελετηθεί αναφορικά με τη σχέση και αλληλεπίδραση ανάμεσα σε φοιτητές και ακαδημαϊκό προσωπικό (Arnold & Paulus, 2010). Κατά τους Amador και Amador (2014), οι Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης όπως το Facebook μπορούν να αποτελέσουν δίοδο για την εξέλιξη και βελτίωση της παροχής ακαδημαϊκών συμβουλευτικών υπηρεσιών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ο τρέχων πληθυσμός των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν μεγαλώσει μέσα στην τεχνολογία χρησιμοποιώντας άμεσα μηνύματα, ιστολόγια, Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης, γεγονός που τους κάνει ιδιαίτερα εξοικειωμένους με τη χρήση ενός τόσο πολύπλευρου εργαλείου που μπορεί να παρέχει στους χρήστες του τεράστιες δυνατότητες, σύγχρονης και ασύγχρονης επικοινωνίας. Είναι γεγονός ότι οι φοιτητές απαντούν γρηγορότερα στα μηνύματα του Facebook από ότι αυτά του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου γιατί έχουν την τάση να το ελέγχουν πιο συχνά (Traxler, 2007).

Μέσα στα πλαίσια των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης, οι φοιτητές μπορούν ενεργητικά να αλληλεπιδρούν με το ακαδημαϊκό συμβουλευτικό προσωπικό, να κάνουν διάλογο και να αναζητούν βοήθεια, χωρίς να χρειάζεται να κλείνουν ραντεβού για μια κατά πρόσωπο συνάντηση. Οι σύμβουλοι έχουν τη δυνατότητα να ενημερώνουν και να εκπαιδεύουν φοιτητές, να σχηματίζουν, αλλά και να ενδυναμώνουν τις σχέσεις μεταξύ τους (Junco, 2010. Esposito, 2007. Junco & Mastrodicasa, 2007. Traxler, 2007). Επιπλέον παραδείγματα αποτελούν τα δημόσια μηνύματα αναρτημένα στον «τοίχο» (*wall*), τα άμεσα μηνύματα (*chat*) σε προσωπικό επίπεδο ή με πολλαπλούς συμμετέχοντες οι οποίοι θα έχουν πρόσβαση στα μηνύματα αυτά και σαν ομάδα να κάνουν διάλογο, καθώς και η δημιουργία ομάδων (*groups*) για τον καλύτερο συντονισμό δράσεων, ομαδικών εργασιών ή άλλων δραστηριοτήτων. Επιπλέον, η ιστοσελίδα του Google+ με την εφαρμογή του «*Hangouts*» δίνει τη δυνατότητα σε ομάδες μέχρι και δέκα ατόμων να συμμετέχουν ταυτόχρονα σε τηλεδιάσκεψη με εικόνα και ήχο, καθώς και τη παράλληλη δυνατότητα επικοινωνίας μέσω γραπτών μηνυμάτων και διαμοιρασμού υλικού πολυμέσων.

4.4 Περιορισμοί της έρευνας

Μια περιγραφική έρευνα υπόκειται σε διάφορους μεθοδολογικούς περιορισμούς, οι οποίοι κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν, καθώς καθιστούν αναγκαία την προσεκτική ερμηνεία των αποτελεσμάτων. Η παρούσα Διδακτορική Διατριβή αποτελεί μια συγχρονική έρευνα η οποία βασίστηκε σε δεδομένα που συλλέχθηκαν σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο (2011-2013). Βασικά θέματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη, καθώς υπήρξαν παράγοντες που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στον προσδιορισμό της μεθοδολογίας και του τρόπου επιλογής του δείγματος, είναι οι συνθήκες κάτω από

τις οποίες πραγματοποιήθηκε η παρούσα έρευνα και οι περιορισμοί που υπήρχαν όσον αφορά το διαθέσιμο χρόνο.

Η δημιουργία του δείγματος πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο της συμπτωματικής δειγματοληψίας που βασίζεται στη συλλογή ατόμων που είναι άμεσα διαθέσιμοι, προσβάσιμοι και πρόθυμοι να συμμετέχουν στην έρευνα σε εθελοντική βάση. Αν και η χρήση ευκαιριακών δειγμάτων είναι ευρέως διαδεδομένη στο χώρο της Ψυχολογίας, καθώς η διαδικασία επιλογής ενός τυχαίου δείγματος από ένα μεγάλο πληθυσμό είναι χρονοβόρα και δαπανηρή, παρουσιάζει περιορισμούς, κυρίως όσον αφορά την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος (Cohen, Manion, & Morrison, 2008). Στη σύνθεση του συγκεκριμένου δείγματος, οι συμμετέχοντες ήταν κατά το ήμισυ φοιτητές, ενώ μόνο ένα μικρό σχετικά ποσοστό των συμμετεχόντων κατοικούσαν σε αγροτικές περιοχές. Η συλλογή υποκειμένων από πολυποίκιλα πλαίσια και με διαφορετικά υπόβαθρα, θα μπορούσε ενδεχομένως να βελτιώσει τη δυνατότητα γενίκευσης των συμπερασμάτων μας. Ωστόσο, αν και το δείγμα αυτό είναι μεροληπτικό και δεν έχει την ίδια διάρθρωση με αυτή του γενικού πληθυσμού, τα αποτελέσματα της έρευνας μπορούν να γενικευθούν σε πληθυσμούς που έχουν χαρακτηριστικά παρόμοια με αυτά το δείγματος.

Η παρούσα έρευνα βασίζεται σε μονο-μεθοδολογική προσέγγιση με αμιγώς ποσοτικά δεδομένα. Επιπλέον, η συσχετιστική φύση των αποτελεσμάτων δεν επιτρέπει στη δημιουργία σχέσεων «αιτίας – αποτελέσματος». Αν και η χρήση των ερωτηματολογίων επιτρέπει στην τυποποίηση των στοιχείων που συλλέγονται και στη δυνατότητα προσέγγισης μεγάλου μέρους πληθυσμού, ένας συνδυασμός ποσοτικών και ποιοτικών διαδικασιών (π.χ. ερωτήσεις ανοιχτού τύπου) θα μπορούσε ενδεχομένως να προσφέρει

στον ερευνητή περισσότερες πληροφορίες, καθώς και τη δυνατότητα περαιτέρω εμβάθυνσης του υπό διερεύνηση θέματος.

Τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν ως τα βασικά εργαλεία συλλογής δεδομένων παρουσιάζουν με τη σειρά τους περιορισμούς που σχετίζονται με τη φύση και την έκταση τους. Πρόκειται για τυποποιημένα ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς που συμπληρώνονται από τα ίδια τα υποκείμενα με δηλώσεις που αντιπροσωπεύονται σε υποκλίμακες με ερευνητικό και όχι διαγνωστικό σκοπό και ως εκ τούτου θα πρέπει, λοιπόν, να λάβουμε υπόψη τυχόν φαινόμενα ψεύδους ή την τάση για κοινωνικά αποδεκτές απαντήσεις. Επιπροσθέτως, πρέπει να αναφέρουμε ότι τα ψυχομετρικά εργαλεία, που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα έρευνα, παρόλο που προσαρμόστηκαν στα Ελληνικά και έχουν σε γενικές γραμμές καλή αξιοπιστία και παραγοντική δομή, δεν έχουν σταθμιστεί στην Ελλάδα.

Στην προσπάθειά μας να έχουμε πρόσβαση σε μεγαλύτερο κομμάτι του πληθυσμού, δημιουργήθηκε με τη χρήση του διαδικτυακού εργαλείου *google forms* ένας σύνδεσμος (link) με το ερωτηματολόγιο της έρευνας, ο οποίος αναρτήθηκε σε διάφορους ιστότοπους κοινωνικών δικτύων όπως το Facebook και το Twitter. Αν και συνήθως υπάρχουν μερικά εμπόδια που σχετίζονται με την επαλήθευση ταυτότητας των συμμετεχόντων και τις πιθανές διαφημίσεις στους διαδικτυακούς χώρους που θα αναρτηθούν ή από το λογιστικό που δημιουργήθηκαν στην περίπτωση που αυτό είναι δωρεάν (freeware), η έρευνα με διαδικτυακά ερωτηματολόγια έχει μεγάλα πλεονεκτήματα καθώς επιτρέπει στην προσέγγιση ατόμων χωρίς γεωγραφικούς και οικονομικούς περιορισμούς, δίνοντας την ευκαιρία στους συμμετέχοντες να

απαντήσουν όσο το δυνατόν πιο ουδέτερα, χωρίς την πίεση της έκθεσης τους σε έναν ερευνητή (Fan & Yan, 2010. Gosling et al., 2004).

Στην παρούσα έρευνα έγινε προσπάθεια να περιοριστούν τα προβλήματα αυτά προσφέροντας τη δυνατότητα επικοινωνίας των συμμετεχόντων με την ερευνήτρια για την παροχή επεξηγήσεων, διευκρινιστικών επισημάνσεων ή ανατροφοδότησης για την πορεία της έρευνας. Τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας αποτελούν μια σημαντική αποτύπωση της συμπεριφοράς των νεαρών ενηλίκων και πιστεύουμε ότι προσφέρουν σημαντικά στοιχεία αναφορικά με το προφίλ των χρηστών Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης και τις διαδικτυακές τους συμπεριφορές.

4.5 Συμπεράσματα και προτάσεις για μελλοντικές έρευνες

Αν και η παρούσα έρευνα δεν εστιάστηκε μόνο σε μια Ιστοσελίδα Κοινωνικής Δικτύωσης, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι χρήστες του συγκεκριμένου δείγματος χρησιμοποιούσαν στη συντριπτική τους πλειοψηφία (97.4%) το Facebook και ως συνέπεια τα αποτελέσματα να μην είναι απόλυτα αντιπροσωπευτικά της χρήσης των υπόλοιπων Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης. Επιπλέον, ιστοσελίδες όπως το LinkedIn και το Pinterest δεν συμπεριλήφθηκαν στην παρούσα έρευνα λόγω του εξειδικευμένου χαρακτήρα τους. Συγκριτικές αναλύσεις μεταξύ διαφόρων ιστοτόπων και η διερεύνηση της προβληματικής χρήσης, της ποιότητας των διαδικτυακών σχέσεων και της αναζήτησης κοινωνικής υποστήριξης σε διαφορετικά Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, θα μπορούσε να αποτελέσει το θέμα μελλοντικών ερευνών (Griffiths, 2012). Καθώς τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας δεν αποτέλεσαν ισχυρούς προβλεπτικούς παράγοντες, είναι σημαντικό να διερευνηθούν επιπρόσθετοι παράγοντες που μπορούν να συνδέονται και ως εκ τούτου να επηρεάζουν την αναζήτηση

κοινωνικής υποστήριξης, όπως η μοναξιά, το στρες στην καθημερινότητα, η υποκειμενική ευεξία (Kross et al., 2013) και η ποιότητα ζωής.

Αν και η μέτρηση του βαθμού αναζήτησης υποστήριξης σε σχέση με την πραγματική βοήθεια την οποία μπορεί να δέχονται οι χρήστες δεν αποτελούσε σκοπό της παρούσας έρευνας, θα ήταν ενδιαφέρον να ερευνηθεί αν όντως οι διαδικτυακοί «φίλοι» στο Facebook μπορούν να αποτελέσουν πηγές κοινωνικής υποστήριξης. Αντίστοιχα, ενδιαφέρον θα μπορούσε να είναι η διερεύνηση της πραγματικής αποτελεσματικότητας των κοινωνικών υποστηρικτικών μηνυμάτων που δέχονται οι χρήστες ως σχόλια στην περίπτωση της αυτοαποκάλυψης αρνητικών συναισθημάτων. Υπάρχει ανάγκη επιπλέον διερεύνησης του τρόπου με τον οποίο χρησιμοποιούνται οι τεχνολογίες των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης για σημαντικά ζητήματα ψυχικής υγείας όπως το άγχος, η κατάθλιψη, αλλά και η πρόληψη των αυτοκτονιών (Moreno et al, 2011).

Η χρήση των Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης παρουσιάζεται ως ευκαιρία για την άρση στερεοτύπων (Shpigelman et al., 2009), την προσωπική ενδυνάμωση (Barak & Sadovsky, 2008) και την μείωση της απομόνωσης για άτομα με αναπηρίες. Ωστόσο, η δυναμική των διαδικτυακών αλληλεπιδράσεων και οι επιπτώσεις που έχει η χρήση των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης σε άτομα με αναπηρίες είναι θέματα που δεν έχουν ερευνηθεί επαρκώς στη βιβλιογραφία. Από όσο γνωρίζουμε, μέχρι αυτή τη στιγμή δεν έχουν δημιουργηθεί εμπειρικά τεκμηριωμένα και ευρέως αποδεκτά εργαλεία που να έχουν σχεδιαστεί για τη μέτρηση της κοινωνικής υποστήριξης που προσφέρεται στις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης και το κατά πόσο Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης όπως το Facebook μπορούν να αποτελέσουν μέσα για τη μείωση της

κατάθλιψης ή της βελτίωσης της ποιότητας ζωής, με συνέπεια τα πιθανά θεραπευτικά τους οφέλη. Ο συνδυασμός ποσοτικών και ποιοτικών μεθόδων, αλλά και η δημιουργία διαχρονικών μελετών για τα οφέλη της αναζήτησης κοινωνικής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης θα μπορούσε να προσφέρει σημαντικά δεδομένα στη διερεύνηση σχέσεων αιτίας-αποτελέσματος, συμπεράσματα που απουσιάζουν από τη βιβλιογραφία.

4.6 Η συμβουλευτική και θεραπευτική διάσταση των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης

Οι Barak και Suler (2008) χαρακτηρίζουν τον κυβερνοχώρο ως ένα νέο χώρο ανθρώπινης εμπειρίας που έχει τη δυνατότητα να μεταμορφώσει την πρακτική της ψυχολογίας και ψυχοθεραπείας. Η αξιοποίηση μιας τεράστιας γκάμας τεχνολογικών δυνατοτήτων και ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών και εφαρμογών, μπορούν να προσφέρουν πολλά πλεονεκτήματα στην παροχή ποιοτικών υπηρεσιών φροντίδας και υποστήριξης στον τομέα της Ψυχικής υγείας. Πρέπει, ωστόσο, να λάβουμε υπόψη ότι η τεχνολογία δεν είναι δυνατόν να αντικαταστήσει τη σημασία της σχέσης συμβούλου-συμβουλευόμενου, θεραπευτή-θεραπευόμενου, αλλά έχει τη δυνατότητα να παρέχει εργαλεία που μπορούν να συντελέσουν σε μια πιο αποτελεσματική θεραπευτική συμμαχία (Richards & Viganó, 2013).

Οι εφαρμογές ηλεκτρονικής υγείας (*eHealth*) αποκτούν ολοένα και πιο έντονη παρουσία στην παροχή υπηρεσιών υγείας (παρακολούθηση ασθενών, έλεγχος και ενημέρωση της κατάστασης του ασθενούς/ πελάτη), φέρνοντας επανάσταση με τη χρήση τους ως εργαλεία πληροφόρησης και έρευνας και συμβάλλοντας στη βελτίωση της παρεχόμενης φροντίδας (Postel, Haan & Jong, 2008). Επιπλέον, οι μεγάλες

καινοτομίες που προκύπτουν από την εξάπλωση φορητών συσκευών όπως τα «έξυπνα» κινητά τηλέφωνα (*smartphones*) και τα *tablets*, καθώς και από τη δημιουργία κινητών εφαρμογών (*mobile applications*) που αποτελούν τη βάση της κινητής υγείας (*mHealth*), γίνονται όλο και πιο δημοφιλή θέματα πειραματισμού και έρευνας (Becker et al., 2014). Για παράδειγμα, προγράμματα γνωστικο-συμπεριφορικής θεραπείας (CBT) αναφορικά με την κατάθλιψη και άλλες διαταραχές που είναι προσβάσιμα μέσω του Διαδικτύου ή μέσω κινητών τηλεφώνων γίνονται ιδιαίτερα ελκυστικά για εφήβους και νεαρούς ενήλικες που είναι εξοικειωμένοι με τον κόσμο της τεχνολογίας (Griffiths et al. 2010).

Καθώς η νέα γενιά των επαγγελματιών ψυχικής υγείας ανατρέφεται μέσα στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (*Social Media*), βιώνει και αντιλαμβάνεται την τεχνολογία με τρόπο διαφορετικό, είναι αναγκαίο οι νέες τεχνολογίες επικοινωνιών, τα *Social Media* και τα διάφορα μέσα πρόσβασης τους (*smartphones & tablets*) να αποκτήσουν σημαντική θέση στην εκπαίδευση ψυχολόγων και επαγγελματιών ψυχικής υγείας γενικότερα, είτε με τη μορφή ερευνών, είτε με τη μορφή εκπαιδευτικών και ενημερωτικών προγραμμάτων. Οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας καλούνται να αντιμετωπίσουν την πρόκληση αυτή, με το να προσαρμοστούν και να εξελιχθούν στη νέα αυτή ψηφιακή πραγματικότητα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

(Ξενόγλωσσες)

- Allam, M. (2010). Excessive Internet use and depression: Cause-effect bias? *Journal of Psychopathology*, 43(5), 334.
- Altman, I., & Taylor, D. A. (1973). *Social penetration: The development of interpersonal relationships*. New York: Holt, Rinehart, & Winston.
- Aluja, A., Garcia, O., Rossier, J., & Garcia, L. F. (2005). Comparison of the NEO-FFI, the NEO-FFI-R and an alternative short version of the NEO-PI-R (NEO-60) in Swiss and Spanish samples. *Personality and Individual Differences*, 38, 591-604.
- Amichai-Hamburger, Y., & Hayat, Z. (2011). The impact of the internet on the social lives of users: A representative sample from 13 countries. *Computers in Human Behavior*, 27, 585-589. doi:10.1016/j.chb.2010.10.009
- Amichai-Hamburger, Y., & Vinitzky, G. (2010). Social network use and personality. *Computers in Human Behavior*, 26, 1289–1295. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2010.03.018>.
- Amichai-Hamburger, Y., Wainpel, G., & Fox, S. (2002). On the Internet no one knows I'm an introvert: Extroversion, introversion, and Internet interaction. *CyberPsychology & Behavior*, 5(2), 125–128.
- Antheunis, M. L., Schouten, A. P., Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2012). Interactive uncertainty reduction strategies and verbal affection in computer-mediated communication. *Communication Research*, 39(6), 757-780.
- Arnold, N., & Paulus, T. (2010). Using a social networking site for experiential learning: Appropriating, lurking, modeling and community building. *The Internet and Higher Education*, 13, 188–196.

- Bachrach, Y., Kosinski, M., Graepel, T., Kohli, P., & Stillwell, D. (2012). *Personality and patterns of facebook usage*. Web Science.
- Baek, K., Holton, A., Harp, D., & Yaschur, C. (2011). The links that bind: Uncovering novel motivations for linking on Facebook. *Computers in Human Behavior, 27*, 2243–2248.
- Bai, Y. M., Lin, C. C., Chen, J. Y. (2001). Internet addiction disorder among clients of a virtual clinic. *Psychiatric Services, 52*, 1397.
- Bambina, A. (2007). *Online social support: The interplay of social networks and computer-mediated communication*. Amherst, NY: Cambria Press.
- Barak, A., & Bloch, N. (2006). Factors related to perceived helpfulness in supporting highly distressed individuals through an online support chat. *CyberPsychology & Behavior, 9*, 60–68.
- Barak, A. & Gluck-Ofri, O. (2007) Degree and Reciprocity of Self-Disclosure in Online Forums. *Cyberpsychology & Behaviour, 10*(3), 407-417.
- Barak, A., & Sadosky, Y. (2008). Internet use and personal empowerment of hearing-impaired adolescents. *Computers in Human Behavior, 24*, 1802–1815.
- Barak, A., & Suler, J. (2008). Reflections on the psychology and social science of Cyberspace. In A. Barak (Ed.), *Psychological aspects of cyberspace: Theory, research, applications* (pp. 1-12). New York: Cambridge University Press.
- Baron, R., & Kenny, D. A. (1986). The Moderator–Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic and Statistical Considerations. *Journal of Personality and Social Psychology, 51*(6), 1173–82.
- Barrett, P. (2007). Structural equation modelling: adjudging model fit. *Personality and Individual Differences, 42*, 815–824.

- Barnes, S. (2002). *Computer-Mediated Communication*. Boston, USA: Pearson Publication.
- Barua, A., Chellappa, R., & Whinston, A. B. (1997). Social computing: Computer supported cooperative work and groupware. In G. Salvendy (Ed.), *Handbook of human factors and ergonomics* (pp. 1760–1782). New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Baym, N. K. (2010). *Personal connections in the digital age: Digital media and society series*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Baym, N. K. (1995). The Emergence of Community in Computer Mediated Communication, in S.G. Jones (ed.) *Cybersociety: Computer-Mediated Communication and Community*, pp. 138–63. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Baym, N., Zhang, Y. B., Kunkel, A. D., Lin, M.-C, & Ledbetter, A. (2007). Relational quality and media use in interpersonal relationships. *New Media & Society*, 9 , 735-752.
- Beck, A. T., Steer, R. A., Brown, G. K. (1996). *Manual for the Beck Depression Inventory–II*. San Antonio, TX: Psychological Corporation.
- Bender, J. L., Jimenez-Marroquin, M. C., & Jadad, A. R. (2011). Seeking Support on Facebook: A Content Analysis of Breast Cancer Groups. *Journal of Medical Internet. Research*, 13(1),16.
- Beniger, J. (1987). Mass media and pseudo community. *Communication Research*, 14, 352-371.
- Berger, C.R. & Calabrese, R.J. (1975). Some explorations in initial interaction and beyond: Toward a developmental theory of interpersonal communication. *Human Communication Research*, 10, 55-79.

- Berry, D. (2004). The Relationship between Depression and Emerging Adulthood. *Advances in Nursing Science*, 27(1), 53-69.
- Biocca, F.(2000).New media technology and youth: Trends in the evolution of new media. *Journal of Adolescent Health*, 27, 22-29.
- Birnie, S. A., & Horvath, P. (2002). Psychological predictors of Internet social communication. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 7(4).
<http://jcmc.indiana.edu/vol7/issue4/horvath.html>
- Blachnio, A., Przepiórka, A., & Rudnicka, P. (2013). Psychological determinants of using Facebook: A research review. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 29, 775–787.
- Blumer, J., & Katz, E. (1974). *The uses of mass communication*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Boyd, D., & Ellison, N. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer- Mediated Communication*, 13, 210-230.
- Brady, K. (1996, April 21). *Dropout rise a net result of computers*. The Buffalo News, p. A1.
- Braithwaite, D. O., Waldron, V. R., & Finn, J. (1999). Communication of social support in computer-mediated groups for persons with disabilities. *Health Communication*, 11, 123-151.
- Brandtzæg, P. B., & Heim, J. (2009). *Why people use social networking sites*. In *Online Communities and Social Computing* (pp. 143-152). Springer Berlin Heidelberg.
- Brown, L. J., & Bond, M. J. (2008). An examination of the influences on health-protective behaviours among Australian men. *International Journal of Men's Health*, 7, 274-287.

- Browne, M. W., & Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. In K. A. Bollen & J. S. Long (Eds.), *Testing structural equation models* (pp. 136–162). Newbury Park, CA: Sage.
- Buote, V. M., Wood, E., & Pratt, M. (2009). Exploring similarities and differences between online and offline friendships: The role of attachment style. *Computers in Human Behavior, 25*, 560–567.
- Burleson, B. R., & MacGeorge, E. L. (2002). Supportive communication. In *Handbook of interpersonal communication* (2nd), M. L. Knapp and J. A. Daly (eds.), 374-420. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Butt, S., & Phillips, J. G. (2008). Personality and self reported mobile phone use. *Computers in Human Behavior, 24*, 346-360.
- Caplan, S. E. (2010). Theory and measurement of generalized problematic Internet use: A two-step approach. *Computers in Human Behavior, 26*, 1089-1097.
- Caplan, S. E. (2005). A social skill account of problematic Internet use. *Journal of Communication, 55*(4), 721-736.
- Caplan, S. E. (2003). Preference for online social interaction: A theory of problematic Internet use and psychosocial well-being. *Communication Research, 30*(6), 625-648. <http://crx.sagepub.com/cgi/content/abstract/30/6/625>
- Caplan, S. E. (2002). Problematic Internet use and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior, 18*, 553–575
- Caplan, S., & Turner, J. (2007). Bringing theory to research on computer-mediated comforting communication. *Computers in human behavior, 23*(2), 985-998.
- Ceyhan, A. A. (2008). Predictors of Problematic Internet Use on Turkish University Students, *CyberPsychology & Behavior, 11*, 363-366.

- Ceyhan, E., & Ceyhan, A. A. (2007). Earthquake survivors' quality of life and academic achievement six years after the earthquakes in Marmara, Turkey. *Disasters, 31*, 516–29. doi:10.1111/j.1467-7717.2007.01023.x
- Chan, D. K. S., & Cheng, D. H. L. (2004). A comparison of offline and online friendship qualities at different stages of relationship development. *Journal of Social and Personal Relationships, 21*, 305–320.
- Charney, T., & Greenberg, B. S. (2001). Uses and gratifications of the Internet. In C. A. Lin & D. J. Atkin (Eds.), *Communication technology and society: Audience adoption and uses of the new media* (pp. 379-407). Cresskill, NJ: Hampton.
- Chen, H.-T., & Kim, Y. (2013). Problematic use of social network sites: The interactive relationship between gratifications sought and privacy concerns. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 16*(11), 806-812.
- Chou, C., Condrón, L., & Belland, J. C. (2005). A review of the research on Internet addiction. *Educational Psychology Review, 17*(4), 363-388.
- Chronister, J. A., Johnson, E. K., & Berven, N. L. (2006). Measuring social support in rehabilitation. *Disability and Rehabilitation, 28*(2), 75-84.
- Chung, D. (2003). *I am not a lonely person any more: Interpersonal relationships in computer-mediated-communication*. Paper presented at the International Communication Association, San Diego, CA.
- Cohen, S. (2004). Social relationship and health. *American Psychologist, 59*, 676-684.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Cohen, S., Underwood, L. G., & Gottlieb, B. H. (Eds.). (2000). *Social support measurement and intervention*. New York: Oxford University Press.

- Collins, J. L., & Wellman, B. (2010). Small town in the Internet society: Chapleau is no longer an island. *American Behavioral Scientist*, *53*(9), 1344-1366.
- Connell, J., Mendelsohn, G., Robins, R., & Canny, J. (2001). *Effects of communication medium on interpersonal perceptions*. In Paper presented at the 2001 international ACM SIGGROUP conference on supporting group work, Colorado, USA.
- Correa, T., Hinsley, A. W., & de Zuniga, G. H. (2010). Who interacts on the Web?: The intersection of users' personality and social media use. *Computers in Human Behavior*, *26*, 247-253.
- Costa, P. T. Jr., & McCrae, R. R. (1992). *Revised NEO Personality Inventory (NEO PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) professional manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
- Costa, P. T. Jr, & McCrae, R. R. (1989a). *The NEO Five Factor Inventory*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
- Costa, P. T. Jr, & McCrae, R. R. (1989b). Reinterpreting the Meyer-Briggs type indicator from the perspective of the five-factor model of personality. *Journal of Personality*, *57*, 17-40.
- Coursaris, C. K., & Liu, M. (2009). An analysis of social support exchanges in online HIV/AIDS self-help groups. *Computers in Human Behavior*, *25*, 911-918. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2009.03.006>.
- Coyne, S. M., Nelson, D. A., Graham-Kevan, N., Keister, E., & Grant, D. M. (2010). Mean on the screen: Psychopathy, relationship aggression, and aggression in the media. *Personality and Individual Differences*, *48*(3), 288-293.
- Culnan, M. J., & Markus, M. L. (1987). Information technologies. In F. M. Jablin, L. L. Putnam, K. H. Roberts, & L.W. Porter (Eds.), *Handbook of organizational*

- communication: An interdisciplinary perspective* (pp. 420-443). Newbury Park, CA: Sage.
- Craig, E., & Wright, K. B. (2012). Computer-mediated relational development and maintenance on Facebook. *Communication Research Reports*, 29(2), 119-129.
- Craig, E., Igiel, M., Wright, K., Cunningham, C., & Ploeger, N. (2007). *Will you be my friend*. Computer-mediated relational development on Facebook.com. Paper presented at the annual meeting of International Communication Association, San Francisco, CA.
- Daft, R. L. & Lengel, R. (1986). Organizational Information Requirements, Media Richness, and Structural Design, *Management Science*. 32, 554–71.
- Daft, R., Lengel, R., & Trevino, L. (1987). Message equivocality, media selection, and manager performance. *MIS Quarterly*, 11(3), 355–366.
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological Internet use. *Computers in Human Behavior*, 17, 187–195.
- Davis, R. A., Flett, G. L., & Besser, A. (2002). Validation of a new scale for measuring problematic Internet use: Implications for pre-employment screening. *CyberPsychology & Behavior*, 5(4), 331-345.
- Deary, I. J., Wilson, J. A., Carding, P. N., MacKenzie, K., & Watson, R. (2010). From dysphonia to dysphoria: Mokken scaling shows a strong, reliable hierarchy of voice symptoms in the Voice Symptom Scale questionnaire. *Journal of Psychosomatic Research*, 68, 67-71.
- December, J. (1997). *Notes on defining of computer-mediated communication. What is CMC?* Retrieved February 25 2012, from <http://www.december.com/cmc/mag/1997/jan/december.html>

- DeLambo, D. A., Homa, D., Peters, R. H., DeLambo, A. M., & Chandras, K. V. (2011). *Facebook and social media: Implications for Counseling College Students*. Retrieved from http://counselingoutfitters.com/vistas/vistas11/Article_68.pdf
- Derogatis, L. E., Lipman, R. S., Rickels, K., Uhlenhuth, E. H., & Covi, L. (1974). The Hopkins Symptom Checklist (HSCL). A measure of primary symptom dimensions. In: P. Pichot (ed.) *Psychological Measurements in Psychopharmacology. Modern Problems of Pharmacopsychiatry*, 7. Karger, Basel.
- De Wit, L., van Straten, A., Lamers, F., Cuijpers, P., & Penninx, B. (2011). Are sedentary television watching and computer use behaviors associated with anxiety and depressive disorders? *Psychiatry Research*, 186,239-43.
- Dimitriadou, D. & Stalikas, A. (2012). NEO-Five-Factor Inventory (NEO-FFI), Form S – Ερωτηματολόγιο Πέντε Παραγόντων Προσωπικότητας NEO Τύπος: Αυτοαναφορά [in Greek]. In A. Stalikas, S. Triliva & P. Roussi (Eds.), *The psychometric tools in Greece*. Athina: Ellinika Grammata.
- Dindia, K. (2000). Relational maintenance. In C. Hendrick & S. S. Hendrick (Eds.), *Close relationships: A sourcebook* (pp. 287–300). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Dindia, K., & Allen, M. (1992). Sex differences in self-disclosure: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 112,106–124.
- Dubrovsky, V. J., Kiesler, S., & Sethna, B. N. (1991). The equalization phenomenon: Status effects in computer-mediated and face-to-face decision-making groups. *Human Computer Interaction*, 6, 119-146.
- Duggan, M., Ellison, N. B., Lampe, C., Lenhart, A., & Madden, M. (2015). *Social Media Update 2014*. Pew Research Center, Retrieved from: <http://www.pewinternet.org/2015/01/09/social-media-update-2014/>

- Economou, M., Madianos, M., Theleritis, C., Peppou, L. E., Stefanis, C. N. (2011). Increased suicidality amid economic crisis in Greece. *Lancet* 2011, 378: 1459.
- Economou, M., Peppou, L. E., Louki, E., Komporozos, A., Mellou, A., & Stefanis, C. (2012). Depression telephone helpline: help seeking during the financial crisis (in Greek). *Psychiatrike*, 23, 17–28.
- Ellison, N. B., Steinfield, C., & Lampe, C. (2011). Connection strategies: social capital implications of Facebook-enabled communication practices. *New Media & Society*. <http://dx.doi.org/10.1177/1461444810385389>.
- Ellison, N. B., Steinfield, C., & Lampe, C. (2007). The benefits of Facebook “friends:” Social capital and college students’ use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12(4), 1143–1168.
- Ellison, N. B., Vitak, J., Steinfield, C., Gray, R., & Lampe, C. (2011). Negotiating privacy concerns and social capital needs in a social media environment. In *Privacy Online*, 19–32, Springer: Berlin, Heidelberg, Germany.
- Esposito, A. (2007). Saving Face(book): Engage through Facebook and retain relevance. *Academic Advising Today*, 30.
- Eysenbach G. (2009). Infodemiology and infoveillance: framework for an emerging set of public health informatics methods to analyze search, communication and publication behavior on the Internet. *Journal of Medical Internet Research*, 11(1):e11
- Facer, K., Sutherland, R., Furlong, R. and J. Furlong (2001b) ‘What’s the Point of Using Computers? The Development of Young People’s Computer Expertise in the Home’, *New Media & Society* 3(2),199–219.
- Feuls, M., Fieseler, C., Meckel, M., & Suphan, A. (2014). Being unemployed in the age of social media. *New Media & Society*. doi:10.1177/1461444814552637

- Flaherty, L. M., Pearce, K. J., & Rubin, R. R. (1998). Internet and face-to-face communication: Not functional alternatives. *Communication Quarterly*, 46(3), 250-268.
- Flanagin, A. J., & Metzger, M. J. (2001). Internet use in contemporary media environment, *Human Communication Research*, 27(1), 153-181.
- Fountoulakis, K., Iacovides, A., Kleanthous, S., Samolis, S., Kaprinis, S., Sitzoglou, K., et al. (2001). Reliability, validity and psychometric properties of the Greek translation of the Center for Epidemiological Studies-Depression (CES-D) scale. *BMC Psychiatry*, 1,3.
- Frangos, C. C., Frangos, C. C. & Sotiropoulos, I. (2011). Problematic internet use among Greek university students: an ordinal logist regression with risk factors of negative psychological beliefs, pornographic sites, and online games. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 14(1-2), 51-58. doi:10.1089/cyber.2009.0306.
- Frison E, & Eggermont S. (2015). Exploring the relationships between different types of Facebook use, perceived online social support, and adolescents' depressed mood. *Social Science Computer Review*, 1–19. doi:10.1177/0894439314567449
- Gemmill, E., & Peterson, M. (2006). Technology use among college students: Implications for student affairs professionals. *Student Affairs Administrators in Higher Education Journal*, 43, 280-300.
- Giurleo, S. (2011). *How social media will change mental health care*. Retrieved 29 March 2014. Available from <http://www.kevinmd.com/blog/2011/03/social-media-change-mental-health-care.html>
- Goldberg, I. (1995). *Internet addiction disorder (IAD) – Diagnostic criteria*. <http://www.cybernothing.org/jdfalk/mediacoverage/archive/msg01305.html>

- Gonzales, A. L., & Hancock, J. T. (2011). Mirror, mirror on my Facebook wall: Effects of exposure to Facebook on self-esteem. *CyberPsychology, Behavior & Social Networking, 14*(1/2), 79–83. <http://dx.doi.org/10.1089/cyber.2009.0411>.
- Gore, P. A., Jr., Leuwerke, W. C., & Krumboltz, J. D. (2002). Time for a paradigm upgrade. *The Counseling Psychologist, 30*, 847-857.
- Grant, J. E., Potenza, M. N., Weinstein, A., & Gorelick, D. A. (2010). Introduction to behavioral addictions. *American Journal of Drug and Alcohol Abuse, 36*, 233-241.
- Green, D. T., & Pearson, J. M. (2005). *Social software and cyber networks: Ties that bind or weak associations within the political organization?* In Paper presented at 38th Hawaii international conference on system sciences (HICSS-38). Los Alamitos: IEEE Press.
- Griffiths, M. D. (2012) Internet sex addiction: a review of empirical research. *Addiction Theory and Research, 20*, 111-124.
- Griffiths, M. D. (2005) A “components” model of addiction within a biopsychosocial framework. *Journal of Substance Use, 10*, 191-197.
- Gross, E.F. (2004). “Adolescent Internet use: What we expect, what teens report”, *Journal of Applied Developmental Psychology, 25*(6), 633-649.
- Gross, E. F., Juvonen, J., & Gable, S. L. (2002). Internet use and well-being in adolescence. *The Journal of Social Issues, 58*, 75–90. doi:10.1111/1540-4560.00249.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C. (1995). *Multivariate Data Analysis with Readings*, 4th ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.

- Hampton, K. N., Goulet, L. S., Rainie, L., & Purcell, K. (2011) Social networking sites and our lives: How people's trust, personal relationships, and civic and political involvement are connected to their use of social networking sites and other technologies. Pew Internet & American Life Project.<http://www.pewinternet.org/~media/Files/Reports/2011/PIP%20-%20Social%20networking%20sites%20and%20our%20lives.pdf>. Retrieved 14.05.13.
- Harbaugh, E. R. (2010). The Effect of Personality Styles (Level of Introversion – Extroversion) on Social Media Use. *The Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*, 1(2), 70-86.
- Haridakis, P. M., & Hanson, G. (2009). Social interaction and co-viewing with YouTube: Blending mass communication reception and social connection. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 53, 317-335.
- Haridakis, P. M., & Rubin, A. M. (2003). Motivation for watching television violence and viewer aggression. *Mass Communication & Society*, 6, 29-56.
- Hathaway, S. R., McKinley, J. C. (1942-47). *Minnesota Multiphasic Personality Inventory* (Rev. ed). New York: Psychological Corporation.
- Haythornthwaite, C. (2005). Social Networks and Internet Connectivity Effects. *Information, Communication and Society*, 8(2), 125–47.
- Haythornthwaite, C. (2000). Online Personal Networks: Size, Composition and Media Use among Distance Learners. *New Media & Society*, 2(2), 195–226.
- Herring, S. C. (Ed.) (1996). *Computer-mediated communication: Linguistic, social, and cross-cultural perspectives*. Amsterdam: John Benjamins B.V.
- Hew, K. F. (2011). Students' and teachers' use of Facebook. *Computers in Human Behavior*, 27(2), 662–676.

- Hiltz, S. R., & Turoff, M. (1978). *The network nation: Human communication via computer*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Hogg, M. A., & Vaughan, G. M. (2010). Κοινωνική Ψυχολογία (Επιμ. Χαντζή, Α.). Αθήνα: Gutenberg
- Hooper, D., Coughlan, J. and Mullen, M. R. (2008). Structural Equation Modelling: Guidelines for Determining Model Fit. *The Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53 - 60, available online at www.ejbrm.com
- Huang, C. (2010). Internet use and psychological well-being: A meta-analysis. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 13(3), 241–249.
- Hunt, J., & Eisenberg, D. (2010). Mental health problems and help-seeking behavior among college students. *Journal of Adolescent Health*, 46, 3–10.
- Jelenchick, L. A., Eickhoff, J. C., & Moreno, M. A. (2013). “Facebook depression?” social networking site use and depression in older adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 52, 128–130.
- Jenkins, H., Purushotma, R., Weigel, M., Clinton, K., & Robison, A. (2009). *Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century*. MacArthur Foundation, MIT Press.
- Ji, Y. G., Hwangbo, H., Yi, J. S., Rau, P. L. P., Fang, X. W., & Ling, C. (2010). The influence of cultural differences on the use of social network services and the formation of social capital. *International Journal of Human- Computer Interaction*, 26, 1100-1121.
- Johansson, A., & Götestam, K. (2004). Internet addiction: Characteristics of a questionnaire and prevalence in Norwegian youth (12–18 years). *Scandinavian Journal of Psychology*, 45, 223-229.

- Joinson, A. N. (2008). Looking at, looking up or keeping up with people: motives and use of Facebook. *Human factors in computing systems*, 1027-1036.
- Joinson, A. N. (2001). Self-disclosure in computer-mediated communication: The role of self-awareness and visual anonymity. *European Journal of Social Psychology*, 31, 177-192.
- Joinson, A. N. & Paine, C. B. (2007) Self-disclosure, privacy and the Internet. In Joinson, A.N., McKenna, K., Postmes, T. and Reips, U.-D. (Eds.). *Oxford Handbook of Internet Psychology*. London: Oxford University Press.
- Jones, S. (2002). *The Internet Goes to College*. Washington, DC: Pew Internet & American Life Project.
- Jones, S. G. (1995). Understanding community in the information age. In S. G. Jones (Ed.), *Cybersociety: Computer-mediated communication and community*, 10-36. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Jones, W. H., Briggs, S. R., & Smith, T. G. (1986). Shyness: Conceptualization and measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 629-639.
- Junco, R. (2010). Using emerging technologies to engage students and enhance their success. *Academic Advising Today*, 33.
- Junco, R., & Mastrodicasa, J. (2007). Connecting to the net.generation. Washington, DC: NASPA, *Student Affairs Administrators in Higher Education*.
- IJsselsteijn, W., van Baren, J., & van Lanen, F. (2003). Staying in touch: Social presence and connectedness through synchronous and asynchronous communication media. In Stephanidis, C. and Jacko, J., editors, *Human-Computer Interaction: Theory and Practice (Part II)*, Volume 2 of the Proceedings of HCI International 2003, pages 924–928. Lawrence Erlbaum, Hillsdale, NJ.

- Kafetsios, K. & Nezlek, J. B. (2012). Emotion and support perceptions in everyday social interaction: Testing the “less is more” hypothesis in two cultures. *Journal of Social and Personal Relationships, 29*(2), 165-184.
- Kaiser, H.F., & Rice, J. (1974). Little jiffy, mark IV. *Educational and Psychological Measurement, 34*(1), 111-117.
- Katz, J. E., & Aspden, P. (1997). A nation of strangers? *Communications of the ACM, 40*, 81–86.
- Katz, E., Gurevitch, M., & Haas, H. (1973). On the use of the mass media for important things. *Studies in Broadcasting, 9*, 31-65.
- Kaye, B. (1998). Uses and gratifications of the WorldWideWeb: From couch potato to Web potato. *New Jersey Journal of Communication, 6*, 21-40.
- Keim, M. E., & Noji, E. (2011). Emergent use of social media: a new age of opportunity for disaster resilience. *American Journal of Disaster Medicine, 6*, 47–54. doi:10.5055/ajdm.2011.0044
- Kelley, H. H., Berscheid, E., Christensen, A., Harvey, J. H., Huston, T. L., Levinger, G., McClintock, E., Peplau, L. A., & Peterson, D. R. (1983). *Close relationships*. New York: W. H. Freeman.
- Kentikelenis, A., Karanikolos, M., Papanicolas, I., et al. (2011). Health effects of financial crisis: omens of a Greek tragedy. *Lancet* published online Oct 10, 2011. doi:10.1016/S0140-6736(11)61556-0.
- Kessler, R. C., Berglund, P., Demler, O., Jin, R., Merikangas, K. R., & Walters, E. E. (2005). Lifetime prevalence and age-of-onset distributions of DSM-IV disorders in the National Comorbidity Survey Replication. *Archives of General Psychiatry, 62*, 593-602.

- Kessler, R., & Walters, E. (1998). Epidemiology of DSM-III-R major depression and minor depression among adolescents and young adults in the National Comorbidity Survey. *Depression Anxiety, 7*, 3-14.
- Kiesler, S., Kraut, R., Cummings, J., Boneva, B., Helgeson, V., & Crawford, A. (2002). Social Leisure and Home IT: A Time-diary Approach. *IT & Society, 1*(1), 54–72. <http://www.stanford.edu/group/siqss/itandsociety/v01i01/v01i01a05.pdf>.
- Kiesler, S., Siegel, J., & McGuire, T. W. (1984). Social and psychological aspects of computer-mediated communication. *American Psychologist, 39*, 1123-1134.
- Kietzmann, J. H., Hermkens, K., McCarthy, I. P., & Silvestre, B. S. (2011). Social media? Get serious! Understanding the functional building blocks of social media. *Business Horizons, 54*, 241-251.
- Kim, J., & Haridakis, P. M. (2009). The role of Internet user characteristics and motives in explaining three dimensions of Internet addiction. *Journal of Computer-Mediated Communication, 14*(4), 988–1015. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1083-6101.2009.01478.x>.
- Kim, J., LaRose, R., & Peng, W. (2009). Loneliness as the cause and the effect of problematic Internet use: The relationship between Internet use and psychological well-being. *CyberPsychology & Behavior, 12*, 451–454.
- Kim, J., & Lee, J. E. (2011). The Facebook Paths to Happiness: Effects of the Number of Facebook Friends and Self-presentation on Subjective Well-Being. *Cyberpsychology, Behavior and Social networking, 14*, 359-364.
- Kim, E.J., Namkoong, K., Taeyun Ku. T. & Kim, S. J. (2008). The relationship between online game addiction and aggression, self-control and narcissistic personality traits. *European Psychiatry, 23*, 212-218.

- Kim, Y., Sohn, D., & Choi, S. M. (2011). Cultural difference in motivations for using social network sites: a comparative study of American and Korean college students, *Computers in Human Behavior*, *27*, 365–372.
- Kirkpatrick, D. (2010). *The Facebook effect: Inside story of the company that is connecting the world*. Simon & Schuster.
- Kirschner, P. A., & Karpinski, A. C. (2010). Facebook and academic performance. *Computers in Human Behavior*, *26*, 1237–1245. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2010.03.024>.
- Kleftaras, G. (1991). Les evenements et les activites agreables et desagrees chez les personnes agees en fonction du niveau des sentiments depressifs [Pleasant and unpleasant events and activities in older adults in relation to the level of depressive feelings]. *Revue Europeenne de Psychologie Appliquee*, *41*, 107-112.
- Kleftaras, G., & Tzonichaki, I. (2012). Questionnaire d'auto-evaluation de la symptomatologie depressive [in Greek]. In A. Stalikas, S. Triliva, & P. Roussi (Eds.), *The psychometric tools in Greece*. Athens: Ellinika Grammata.
- Klerman, G. (1988). The current age of youthful melancholia. Evidence for increase in depression among adolescents and young adults. *British Journal of Psychiatry*, *152*, 4-14. doi:10.1192/bjp.152.1.4
- Ko, C. H., Yen, J. Y., Chen, C. S., Chen, C. C., & Yen, C. F. (2008). Psychiatric comorbidity of Internet addiction in college students: An interview study. *CNS Spectrums*, *13*(2), 147–153.
- Ko, C. H., Yen, J. Y., Chen, C. C., Chen, S. H., Wu, K., & Yen, C. F. (2006). Tridimensional personality of adolescents with Internet addiction and substance use experience. *Canadian Journal of Psychiatry*, *51*, 887-894.

- Kolmes, K. (2009) *Managing Facebook as a mental health professional*. Retrieved 21/06/2013 from <http://drkkolmes.com/2009/06/08/managing-facebook-as-a-mental-health-professional/>.
- Konsoulas, T. (2014). *Ti είναι το Pinterest και πώς λειτουργεί; (What is Pinterest and how it works?)*. Available from <http://www.socialmedialife.gr/109388/ti-einai-to-pinterest-kai-pos-leitourgei/>
- Kotikalapudi, R., Chellappan, S., Montgomery, F., Wunsch, D., & Lutzen, K. (2012). Associating Internet usage with depressive behavior among college students. *IEEE Technology and Society Magazine*, 31(4). http://web.mst.edu/~chellaps/papers/12_tech-soc_kcmwl.pdf.
- Krasnova, H., Spiekermann, S., Koroleva, K., & Hildebrand, T. (2010). Online social network: Why we disclose. *Journal of Information Technology*, 25, 109-125.
- Kraut, R., Kiesler, S., Mukhopadhyay, T., Scherlis W., & Patterson, M. (1998). Social Impact of the Internet: What Does it Mean? *Communications of the ACM*, 41(12), 21–22.
- Kross, E., Verduyn, P., Demiralp, E., Park, J., Lee, D. S., Lin, N., & Ybarra, O. (2013). Facebook use predicts declines in subjective well-being in young adults. *PLoS One*, 8, e69841. <http://dx.doi.org/10.1371/journal.pone.0069841>
- Ku, Y. C., Chu, T. H., Tseng, C.H. (2013) Gratifications for using CMC technologies: a comparison among SNS, IM, and e-mail. *Computers in Human Behavior*, 29, 226–234.
- Kuss, D.J. & Griffiths, M. D., (2011). Online Social-Networking and Addiction – A Review of the Psychological Literature, *International Journal of Environmental Research and Public Health*. Nottingham Trent University:UK doi:10.3390/ijerph8093528

- Landers, R. N., & Lounsbury, J. W. (2006). An investigation of Big Five and narrow personality traits in relation to Internet usage. *Computers in Human Behavior*, 22, 283–293.
- LaRose, R., & Eastin, M. S. (2004). A Social Cognitive Theory of Internet Uses and Gratifications: Toward a New Model of Media Attendance. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 48(3), 358-377.
- LaRose, R., Eastin, M. S., & Gregg, J. (2001). Reformulating the Internet paradox: Social cognitive explanations of Internet use and depression. *Journal of Online Behavior*, 1(2).
- LaRose, R., Mastro, D., & Eastin, M. S. (2001). Understanding Internet usage: A social cognitive approach to uses and gratifications. *Social Science Computer Review*, 19, 395-413.
- Lea, M., & Spears, R. (1995). Love at first byte: building personal relationships over computer networks. In: Wood, J., & Duck S. (eds.), *Understanding relationships: off the beaten track*. Thousand Oaks, CA: Sage, pp. 197-233.
- Lee, W. Y. Z., Cheoung, M. K. C., & Thadani, R. D. (2012). *An investigation into the problematic use of Facebook*. In 45th Hawaii international conference on system sciences.
- Lee, S., Jeong, J., Kwak, Y., & Park, S. K. (2010). Depression research: where are we now? *Molecular Brain*, 3, 8.
- Lehdonvirta, M., Nagashima, Y., Lehdonvirta, V., & Baba, A. (2012). The stoic male: How avatar gender affects help-seeking behaviour in an online game. *Games and Culture*, 7(1).

- Lenhart, A., & Madden M. (2007). Social Networking Websites and Teens: An Overview. *Pew Internet & American Life Project*, available at http://www.pewinternet.org/PPF/r/198/report_display.asp
- Lenhart, A., Madden, M., & Hitlin, P. (2005). *Teens and technology*. Available from: http://www.pewinternet.org/pdfs/PIP_Teens_Tech_July2005web.pdf.
- Lépine, J. P., & Briley, M. (2011). The increasing burden of depression. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*, 7, 3-7.
- Leung, L. (2002). Loneliness, self-disclosure, and ICQ use. *CyberPsychology & Behavior*, 5(3), 241-251.
- Lin, S. S. J., & Tsai, C. C. (2002). Sensation seeking and Internet dependence of Taiwanese high school adolescents. *Computers in Human Behavior*, 18, 411–426.
- Lleras, C. (2005). Path analysis. In K. Kempf-Leonard (Ed.). *Encyclopedia of Social Measurement* (Vol. 3, 25-30). New York: Academic Press.
- Lombard, M., & Ditton, T. (1997). At the Heart of it All: The Concept of Presence, *Journal of Computer-Mediated Communication*, 3(2). <http://www.ascusc.org/jcmc/vol3/issue2/lombard.html>.
- Luppiciini, R. (2007). Review of computer mediated communication research for education. *Instructional Science*, 35(2), 141–185.
- Mackenzie, C. S., Gekoski, W. L., & Knox, V. J. (2006). Age, gender, and the under utilization of mental health services: the influence of help-seeking attitudes. *Aging & Mental Health*, 10, 574–82.
- Manago, A. M., Graham, M. B., Greenfield, P. M., & Salimkhan, G. (2008). Self-presentation and gender on MySpace. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29, 446-458.

- Manago, A. M., Taylor, T., & Greenfield, P. M. (2012). Me and My 400 Friends: The Anatomy of College Students' Facebook Networks, Their Communication Patterns, and Well-Being. *Developmental Psychology*, 48(2), 369-380. doi:10.1037/a0026338
- Masura, P. K., Reinecke, L., Ziegele, M., & Quiring, O. (2014). The interplay of intrinsic need satisfaction and Facebook specific motives in explaining addictive behavior on Facebook. *Computers in Human Behavior*, 39, 376-386. doi: 10.1016/j.chb.2014.05.047
- McCarty, C., & Green, H. D. (2005). *Personality and Personal Networks*. Sunbelt XXV, Conference Contribution.
- McCoyd, J. L. M., & Schwaber Kerson, T. (2006). Conducting intensive interviews using email: A serendipitous comparative opportunity. *Qualitative Social Work*, 5, 389-406.
- McCrae, R. R. & Costa, P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers, *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 81-90.
- McKenna, K. Y. A., & Bargh, J. A. (2000). Plan 9 from Cyberspace: The Implications of the Internet for Personality and Social Psychology, *Personality and Social Psychology Review*, 4(1), 57-75.
- McKenna, K. Y. A., Green, A. S., & Gleason, M. E. J. (2002). Relationship formation on the Internet: What's the big attraction? *Journal of Social Issues*, 58(1), 9-31.
- McQuail, D., Blumler, J. G., & Brown, J. R. (1972). The television audience: A revised perspective. D. McQuail (Ed.), *Sociology of Mass Communications*, Harmondsworth, Penguin.

- Mehdizadeh, S. (2010). Self-presentation 2.0: Narcissism and Self-esteem on Facebook. *Cyberpsychology, Behavior and Social networking*, 13 (4), 357-64.
- Merkle, E., & Richardson, R. (2000). Digital dating and virtual relating: Conceptualizing computer mediated romantic relationships. *Family Relations*, 49, 187-192.
- Mesch, G. S., & Talmud, I. (2007). Similarity and the quality of online and offline social relationships among adolescents in Israel. *Journal of Research on Adolescence*, 17, 455-466.
- Mickelson, K. D. (1997). Seeking social support: Parents in electronic support groups. In S. Kiesler (Ed.), *Culture of the Internet* (pp. 157-178). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Mitchell, P. (2000). Internet addiction: Genuine diagnosis or not? *The Lancet*, 355, 632–633.
- Mo, P. K. H., Malik, S. H., & Coulson, N. S. (2009). Gender differences in computer-mediated communication: A systematic literature review of online health-related support groups. *Patient Education and Counseling*, 75, 16-24.
- Mohammed, S. N., & Thombre, A. (2005). HIV/AIDS stories on the World Wide Web and transformation perspective. *Journal of Health Communication*, 10, 347-360.
- Morahan-Martin, J. (2005). Internet abuse—Addiction? Disorder? Symptom? Alternative explanations? *Social Science Computer Review*, 23, 39–48.
- Morahan-Martin, J., & Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological Internet use among college students. *Computers in Human Behavior*, 16, 13-29.
- Moreno, M. A., Jelenchick, L., Cox, E., Young, H., & Christakis, D. A. (2011). Problematic internet use among US youth: a systematic review. *Archives of*

Pediatrics and Adolescent Medicine, 165(9), 797–805.
doi:10.1001/archpediatrics.2011.58

Moreno, M. A., Jelenchick, L. A., Egan, K. G., Cox, E., Young, H., Gannon, K. E., et al. (2011). Feeling bad on Facebook: Depression disclosures by college students on a social networking site. *Depression and Anxiety*, 28(6), 447–455. <http://dx.doi.org/10.1002/da.20805>.

Morgan, C., & Cotton, S. R. (2003). The relationship between activities and depressive symptoms in a sample of college freshmen. *CyberPsychology & Behavior*, 6, 133-142.

Morrison, C. M., & Gore, H. (2010). The relationship between excessive Internet use and depression: A questionnaire-based study of 1,319 young people and adults. *Psychopathology*, 43, 121–126. <http://dx.doi.org/10.1159/000277001>

Muise, A., Christofides, E., & Desmarais, S. (2009). More information than you ever wanted: does facebook bring out the green-eyed monster of jealousy? *CyberPsychology & Behavior*, 12(4), 441-444.

Muscanell, N. L., & Guadagno, R. E. (2012). Make new friends or keep the old: Gender and personality differences in social networking use. *Computers in Human Behavior*, 28, 107-112.

Muise, A., Christofedes, E., & Desmarais, S. (2009) More information than you ever wanted: does Facebook bring out the green-eyed monster of jealousy? *CyberPsychology, Behavior, and Social Networking*, 12, 441–444.

Nabi, R. L., Prestin, A., & So, J. (2013). Facebook friends with (health) benefits? Exploring social network site use and perceptions of social support, stress, and well-being. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 10, 721–727. <http://dx.doi.org/10.1089/cyber.2012.0521>.

- Neira, C. J. B., & Barber, B. L. (2014). Social networking site use: linked to adolescents' social self-concept, self-esteem, and depressed mood. *Australian Journal of Psychology*, 66(1), 56–64.
- Neuman, Y., Cohen, Y., Assaf, D., & Kedma, G. (2012). Proactive screening for depression through metaphorical and automatic text analysis. *Artificial Intelligence in Medicine*, 56(1), 19–25. doi: 10.1016/j.artmed.2012.06.001
- Nguyen, V. L. (2008). Computer Mediated Communication and Foreign Language Education: Pedagogical Features. *International Journal of Instructional Technology & Distance Learning*, 5(12), 23–44.
- Nie, N., & Erbring, L. (2000). *Internet and society: A preliminary report*. Stanford, CA: Stanford University, Stanford Institute for the Quantitative Study of Society.
- Nie, N. H., Hillygus, D. S., & Erbring, L. (2002). Internet Use, Interpersonal Relations and Sociability: A Time Diary Study. In B. Wellman & C. Haythornthwaite (Eds.). *Internet and Everyday Life* (pp. 215-243). London: Blackwell.
- Oh, H. J., Lauckner, C., Boehmer, J., Fewins-Bliss, R. & Li, K. (2013). Facebooking for health: an examination into the solicitation and effects of health-related social support on social networking sites. *Computers in Human Behavior*, 29(5), 2072-2080
- Oliver, M. I., Pearson, N., Coe, N., & Gunnell, D. (2005). Help-seeking behaviour in men and women with common mental health problems: cross-sectional study. *British Journal of Psychiatry*, 186, 297–301.
- O'Reilly, T., & Battelle, J. (2009). *Web Squared: Web 2.0 Five Years On*. Web 2.0 Summit.

- Olson-Madden, J. H. (2007). *Correlates and predictors of life satisfaction among 18 to 35 year olds: An exploration of the “quarterlife crisis” phenomenon*. (Unpublished doctoral dissertation). University of Denver.
- Pantic, I., Damjanovic, A., Todorovic, J., Topalovic, D., Bojovic-Jovic, D., Ristic, S., et al. (2012). Association between online social networking and depression in high school students: Behavioral physiology viewpoint. *Psychiatria Danubina*, 24(1), 90–93.
- Papacharissi, Z., & Mendelson, A. (2011). Toward a new(er) sociability: Uses, gratifications and social capital on Facebook. In S. Papathanassopoulos (Ed.), *Media perspectives for the 21st century*, 212–230. New York: Routledge.
- Papacharissi, Z., & Rubin, A. M. (2000). Predictors of Internet Use, *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, 44(2), 175–96.
- Park, S., Lee, S. W., Kwak, J., Cha, M., Jeong, B. (2013). Activities on Facebook Reveal the Depressive State of Users. *Medical Internet Journal*, doi: 10.2196/jmir.2718
- Parker, B. J., & Plank R. E. (2000). A uses and gratifications perspective on the Internet as a new information source. *American Business Review*, 18(2), 43–49.
- Parks, M. R. (1997). Communication networks and relationship life cycles. In S. Duck (Ed.), *Handbook of personal relationships*, (2), 351-372. Chichester, UK: John Wiley & Sons.
- Parks, M. R., & Floyd, K. (1996). Making friends in cyberspace. *Journal of Communication*, 46, 80-97. doi: 10.1111/j.1083-6101.1996.tb00176.x
- Parks, M. R., & Roberts, L. D. (1998). Making MOOsic: The development of personal relationships online and a comparison to their offline counterparts. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15, 517–537.

- Peluchette, J., & Karl, K. (2008). Social networking profiles: An examination of student attitudes regarding use and appropriateness of content. *CyberPsychology & Behavior, 11*(1), 95–97.
- Peters, K., & Yoshihisa, K. (2007). From Social Talk to Social Action: Shaping the Social Triad with Emotion Sharing, *Journal of Personality and Social Psychology, 93*, 780-97.
- Pew Internet & American Life Project, (2000). Tracking Online Life: How Women Use the Internet to Cultivate Relationships with Family and Friends. Available from <http://pewinternet.org/reports/index.asp>
- Pfaffman, J. (2008). Computer-mediated communications technologies. In J. M. Spector, M. D. Merrill, J. Van Merriënboer & M. P. Driscoll (Eds.), *Handbook of Research on Educational Communications and Technology*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Piccinelli, M., & Wilkinson, G. (2000). Gender differences in depression. Critical review. *British Journal of Psychiatry, 177*, 486–492.
- Pichot, P., Boyer, P., Pull, C. B., Rein, W., Simon, M., & Thibault, A. (1984). Un questionnaire d'auto-évaluation de la symptomatologie dépressive, le questionnaire QD2, I. Construction, structure factorielle et propriétés métrologiques. *Revue de Psychologie Appliquée, 34*, 229-250.
- Pichot, P., Piret, J., & Clyde, D. J. (1966). Analyse de la symptomatologie depressive subjective. *Revue de Psychologie appliquee, 16*, 105-115.
- Pornsakulvanich, V., Haridakis, P. M., & Rubin, A. M. (2008). The influence of dispositions and Internet-use motivation on online communication satisfaction and relationship closeness. *Computers in Human Behavior, 24*, 2292-231

- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- Puttergill, R. (2012). *From UseNet to Google+: A brief history of social networking. Memeburn: Tech-savvy insight and analysis*. Available from: <http://memeburn.com/2012/05/from-usenet-to-google-a-brief-history-of-social-networking/>
- Pytlik Zillig, L. M., Hemenover, S. H., & Dienstbier, R. A. (2002). What do we assess when we assess a Big 5 trait? A content analysis of the affective, behavioral, and cognitive processes represented in the Big 5 personality inventories. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28, 847-858.
- Quittner, J. (1997, April 14). Divorce Internet style. *Time*, 153, 72.
- Qiu, L., Lin, H., & Leung, A. K. (2012). Cultural Differences and Switching of In-Group Sharing Behavior Between an American (Facebook) and a Chinese (Renren) Social Networking Site. *Journal of Cross-Cultural Psychology*. doi: 10.1177/0022022111434597
- Raacke, J. D. & Bonds-Raacke, J. M. (2008). MySpace & Facebook: Applying the uses and gratifications theory to exploring friend networking sites. *CyberPsychology and Behavior*, 11, 169-174.
- Rajani, R., Berman, D. S. & Rozanski, A. (2011). Social networks: are they good for your health? The era of Facebook and Twitter. *QJM*. doi: 10.1093/qjmed/hcr078.
- Rheingold, H. (1993). *The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier*. Addison-Wesley, Reading, Mass.
- Rickwood, D. J., Deane, F. P., Wilson, C. J. (2007). When and how do young people seek professional help for mental health problems? *Medical Journal of Australia*, 187, S35–39.

- Robards, B. (2012). Leaving MySpace, joining Facebook: Growing up on social network sites in Australia. *Continuum: Journal of Media & Cultural Studies*, 26(3), 385-398. doi:10.1080/10304312.2012.665836
- Robert Half International (1996). *Impaired functioning at work – surf's up! Is productivity down?* (Press release, October 10). Robert Half International.
- Robbins, A., & Wilner, A. (2001). *Quarter-life crisis: The unique challenge of life in your twenties*. New York: Penguin Putnam Inc.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Rosengren, K., Wenner, L., & Palmgreen, P. (1985). *Media gratifications research*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Ross, C., Orr, E., S., Sisic, M., Arseneault, J. M., Simmering, M., G., and Orr, R.R. (2009). Personality and motivations associated with Facebook use. *Computers in Human Behavior*, 25(2), 578-586.
- Rubin, R. B. (1994). Unwillingness-to-communicate scale. In R. B. Rubin, P. Palmgreen, & H. E. Sypher (Eds.), *Communication research measures: A sourcebook* (pp. 382-386). New York: The Guilford Press.
- Ruder, T.D., Hatch, G.M., Ampanozi, G, Thali, M.J., & Fischer, N. (2011). Suicide announcement on Facebook. *Crisis*, 32(5), 280-282. doi: 10.1027/0227-5910/a000086.
- Russell, D., Peplau, L. A., & Cutrona, C. E. (1980). The revised UCLA loneliness scale: Concurrent and discriminant validity evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39(3), 472-480.

- Ryan, T., & Xenos, S. (2011). Who uses Facebook? An investigation into the relationship between the Big Five, shyness, narcissism, loneliness, and Facebook usage. *Computers in Human Behaviors*, 27, 1658–1664.
- Sadat Nurullah, A. (2012). Received and provided social support: a review of current evidence and future directions. *American Journal of Health Studies*. [On-line]. Retrieved on October 20, 2013 Available from: http://www.thefreelibrary.com/_/print/PrintArticle.aspx?id=308741526.
- Samuel, A. (2011). The core tenets of the social web, 25 years in the making. *Harvard Business Review*. Available from <https://hbr.org/2011/04/the-core-tenets-of-the-social-1.html>
- Sarason, I. G., Levine, H. M., Basham, R.B., & Sarason, B.R. (1983). Assessing social support: The Social Support Questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44, 127-139.
- Schmitz, N., Hartkamp, N., Baldini, C., Roolnik, J., & Tress, W. (2001). Psychometric properties of the German version of the NEO-FFI in psychosomatic outpatients. *Personality and Individual Differences*, 21, 713-722.
- Seidman, G. (2013). Self-presentation and belonging on Facebook: How personality influences social media use and motivations. *Personality and Individual Differences*, 54, 402–407.
- Selwyn, N, S. Gorard, and J. Furlong (2005). Whose Internet is it Anyway? Exploring Adults' (Non)Use of the Internet in Everyday Life. *European Journal of Communication*, (20)1, pp. 5-26.
- Sevilla, C. (2012). *Social Network Addiction and Your Next Case*. Attorney Journal. Retrieved from <http://attorneyjournal.us/blog/2012/08/02/social-network-addiction-and-your-next-case/>

- Shaw M, Black DW. Internet addiction: definition, assessment, epidemiology and clinical management. *CNS Drugs* 2008, 22, 353-65.
- Sheldon, P. (2013). Examining Gender Differences in Self-disclosure on Facebook Versus Face-to-Face. *The Journal of Social Media in Society*, 2, 88-105.
- Sheldon, P. (2008). The relationship between unwillingness-to-communicate and students' facebook use. *Journal of Media Psychology*, 20, 67-75.
- Sheldon, P. (2007). Student Favorite: Facebook and Motives for its Use. *Southwestern Mass Communication Journal*, Spring (2008), 39-53.
- Sheldon, P. & Pecchioni, L. (2014). Comparing Relationships among Self-disclosure, Social Attraction, Predictability and Trust in Exclusive Facebook and Exclusive Face-to-Face Relationships. *American Communication Journal*, 16(2), http://ac-journal.org/journal/2014-2015/Vol16/Iss2/ACJ%202014-025_Pavica.pdf
- Short, J., Williams, E., & Christie, B. (1976). *The Social Psychology of Telecommunications*. London: John Wiley.
- Siegel, J., Dubrovsky, V., Kiesler, S., & McGuire, T. W. (1986). Group Processes in computer-mediated communication. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 37, 157–187.
- Sillence, E., & Briggs, P. (2007). Please advise: Using the Internet for health and financial advice. *Computers in Human Behavior*, 23, 727–748
- Simon, W. E. (1971). Helping behavior in the absence of visual contact as a function of sex of person asking for help and sex of person being asked for help. *Psychological Reports*, 28, 609–610.
- Smith, R. H., & Kim, S. H. (2007). Comprehending envy. *Psychological Bulletin*, 133, 46–64. doi:10.1037/0033-2909.133.1.46

- Sobral, M. C. (2006). Community-based strategies to improve the health of Mexican American men. *International Journal of Men's Health*, 5, 153-171.
- Spraggins, A. (2009). *Problematic Use of Online Social Networking Sites for College Students: Prevalence, Predictors and Association with Well-Being*. Doctoral Thesis. University of Florida.
- Sproull, L., & Kiesler, S. (1986). Reducing social context cues: Electronic mail in organizational communication. *Management Science*, 32, 1492–1512.
- Stafford, T., & Gonier, D. (2004). What Americans like about being online. *Communications of the ACM*, 47(11), 107-112.
- Steers, M.-L. N., Øverup, C. S., Brunson, J. A., & Acitelli, L. K. (2015). Love Online: How Relationship Awareness on Facebook Relates to Relationship Quality Among College Students. *Psychology of Popular Media Culture*. Advance online publication. <http://dx.doi.org/10.1037/ppm0000067>
- Stern, M. J., & Adams, A. E. (2010). Do rural residents really use the Internet to build social capital? An empirical investigation. *American Behavioral Scientist*, 53(9), 1389-1422.
- Stoughton, J. W., Thompson, L. F., & Meade, A. W. (2013). Big Five personality traits reflected in job applicants' social media postings. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 16, 800–805.
- Subrahmanyam, K., & Greenfield, P. M. (2008). Communicating online: Adolescent relationships and the media. *The Future of Children: Children and Media Technology*, 18, 119–146.
- Sukovic, M. (2007). *Diffusion of innovation in online setting: Computer-mediated romantic relationships and their future*. Paper presented at the annual meeting of the NCA 93rd Annual Convention, Chicago, IL.

- Suler, J. R. (1999). To get what you need: Healthy and pathological Internet use. *Cyberpsychology & Behavior*, 2(5), 355–393.
- Swickert, R. J., Hittner, J. B., Harris, J. L., & Herring, J. A. (2002). Relationships among Internet use, personality, and social support. *Computers in Human Behavior*, 18, 437–451.
- Tandoc, E. C., Ferrucci, P., & Duffy, M. (2015). Facebook use, envy, and depression among college students: Is facebooking depressing? *Computers in Human Behavior*, 43, 139–146.
- Thadani, D. R., & Cheung, C. M. K. (2011). *Online Social Network Dependency: Theoretical Development and Testing of Competing Models*. Paper presented at the Hawaii International Conference on System Sciences Kauai, Hawaii, USA.
- Thadani, D. R., & Cheung M. K. (2011). *Online Social Network Addiction: Theoretical Development and Testing of Competing Models*. 44th Hawaii International International Conference on Systems Science (HICSS-44 2011), Proceedings, 4-7 January 2011, Koloa, Kauai, HI, USA.
- Thompson, R. A. (1999). Early attachment and later development. In J. Cassidy & P. R. Shaven (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (pp. 265–286). New York: Guilford Press.
- Thurlow, C., Lengel, L. & Tomic, A. (2004). *Computer mediated communication: Social interaction and the internet*. London: Sage.
- Tichon, J. G., & Shapiro, M. (2003). The process of sharing social support in cyberspace. *CyberPsychology and Behavior*, 6(2), 161 -170.
- Tidwell, L. C., & Walther, J. B. (2002). Computer-mediated communication effects on disclosure, impressions, and interpersonal evaluations: Getting to know one another a bit at a time. *Communication Research*, 28(3), 317–348.

- Tonkin, S. (2010). Getting hyper-personal. *Global Media Journal: Australian Edition*, 4(1), 1-9.
- Traxler, J. (2007). Advising without walls: An introduction to Facebook as an advising tool. *Academic Advising Today*, 30(1). (Retrieved December 12, 2010, from http://www.nacada.ksu.edu/AAT/NW30_1.htm#10)
- Turner, J. W., Grube, J. A., & Meyers, J. (2001). Developing an optimal match within online communities: An exploration of CMC support communities and traditional support. *Journal of Communication*, 51, 231-251.
- Uchino, B. (2009). Understanding the links between social support and physical health: A life-span perspective with emphasis on the separability of perceived and received support. *Perspectives on Psychological Science*, 4, 236–255.
- Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2007). Internet communication and its relation to well-being: Identifying some underlying mechanisms. *Media Psychology*, 9, 43–58.
- Valkenburg, P. M., Peter, J., & Schouten, A. P. (2006). Friend networking sites and their relationship to adolescents' well-being and social self-esteem. *CyberPsychology and Behavior*, 9, 584–590.
- Vasalou, A., Joinson, A. N., & Courvoisier, D. (2010). Cultural differences, experience with social networks and the nature of “true commitment” on Facebook. *International Journal of Human-Computer Studies*, 68, 719-728.
- Walther, J. B. (2011). Theories of computer-mediated communication and interpersonal relations. In M. L. Knapp & J. A. Daly (Eds.), *The Sage handbook of interpersonal communication* (4th ed., pp. 443-479). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Walther, J. B. (1997). Group and Interpersonal Effects in International Computer-Mediated Collaboration. *Human Communication Research*, 23(3), 342–69.

- Walther, J. B. (1996). Computer-Mediated Communication: Impersonal, Interpersonal, and Hyperpersonal Interaction, *Communication Research*, 23(1): 3–43.
- Walther, J. B. (1993). Impression development in computer-mediated interaction. *Western Journal of Communication*, 57, 381-398.
- Walther, J. B. (1992). Interpersonal Effects in Computer-Mediated Interaction, *Communication Research*, 19(1), 52–90.
- Walther, J. B., & D’Addario, K. P. (2001). The impacts of emoticons on message interpretation in computer-mediated communication. *Social Science Computer Review*, 19, 324-347.
- Walther, J. B., & Parks, M. R. (2002). Cues filtered out, cues filtered in: Computer-mediated communication and relationships. In M. L. Knapp & J. A. Daly (Eds.), *Handbook of interpersonal communication* (3rd ed., pp. 529-563). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Wellman, B., & Wortley, S. (1989). Brothers’ Keepers: Situating Kinship Relations in Broader Networks of Social Support. *Sociological Perspectives* 32: 273-306.
- Wheless, L. R., & Grotz, J. (1976). Conceptualization and measurement of reported self-disclosure. *Human Communication Research*, 2, 338-346. doi:10.1111/j.1468-2958.1976.tb00494.x
- White, M. H., & Dorman, S. M. (2000). Online support for caregivers: Analysis of an Internet Alzheimer mailgroup. *Computers in Nursing*, 18, 168-179.
- White, A. K., & Johnson, M. (2000). Men making sense of their chest pain – niggles, doubts and denials. *Journal of Clinical Nursing*, 9, 534-541.
- Weiser, E. B. (2000). Gender differences in Internet use patterns and Internet application preferences: A two-sample comparison. *CyberPsychology & Behavior*, 3, 167-178.

- Widyanto, L. & Griffiths, M.D. (2006). Internet Addiction: A Critical Review. *International Journal of Mental Health & Addiction*, 4(1), 31-51.
- Wilkerson, J. M., Evans, W. R, & Davis, W. D. (2008). A test of coworkers' influence on organizational cynicism, badmouthing, and organizational citizenship behavior. *Journal of Applied Social Psychology*, 38, 2273–92.
- Wolfradt, U., & Doll, J. (2001). Motives of adolescents to use the Internet as a function of personality traits, personal and social factors. *Journal of Educational Computing Research*, 24(1), 13–27.
- Wright, K. B. (2000). Computer-mediated social support, older adults, and coping. *Journal of Communication*, 50, 100–118.
- Wancata, J., & Friedrich, F. (2011). Depression: A diagnosis aptly used? *Psychiatry Danubina*, 23, 406-411.
- Wilson, R. E., Gosling, S. D., Graham, L. T. (2012). A review of Facebook research in the social sciences. *Perspectives on Psychological Science*, 7, 203–220.
- Wilson, K., Fornasier, S., & White, K. M. (2010). Psychological Predictors of Young Adults' Use of Social Networking Sites. *Cyberpsychology, Behavior & Social Networking*, 13(2), 173-177. doi:10.1089/cyber.2009.0094
- Xie, B. (2008). Multimodal computer-mediated communication and social support among older Chinese internet users. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13, 728-750.
- Yellowlees, P. M., & Marks, S. (2007) Problematic Internet use or Internet addiction? *Computers in Human Behavior*, 23, 1447-1453.
- Young, K. S. (2009) Internet addiction: diagnosis and treatment consideration. *Journal of Contemporary Psychotherapy*, 39, 241-246.
- Young, K. S. (1998). *Caught in the net*. New York: John Wiley and Sons

- Young, K. S. (1996). Psychology of computer use XI: Addictive use of the Internet: A case study that breaks the stereotype. *Psychological Reports*, 7(9), 899-902.
- Young, K. S., & Rogers, R. C. (1998). The relationship between depression and Internet addiction. *Cyberpsychology and Behavior*, 1, 25-28.
- Yum, Y., & Hara, K. (2005). Computer-mediated relationship development: A cross-cultural comparison. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 11(1). Retrieved from <http://jcmc.indiana.edu/vol11/issue1/yum.html>
- Yzer, M. C., & Southwell, B. G. (2008). New communication technologies, old questions. *American Behavioral Scientist*, 25, 8–20.
- Zhang, J. (2010). Social media and distance education. Available from <http://deoracle.org/online-pedagogy/emerging-technologies/social-media-and-distance-education.html?PHPSESSID=adb9b0c9f094d0d923de6f3b3f65ef7a>.
- Zuboff, S. (1988). *In the age of the smart machine. The future of work and power*. New York: Basic Books.
- Zung, W. W. K. (1965). A self-rating depression scale. *Archives of General Psychiatry*, 13, 508-515.
- Zywica, J., & Danowski, J. (2008). The faces of Facebookers: Investigating social enhancement and social compensation hypotheses; Predicting Facebook™ and offline popularity from sociability and self-esteem, and mapping the meanings of popularity with semantic networks. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 14(1), 1-34.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

(Ελληνόγλωσσες)

- Christakis N.A., & Fowler, J.H. (2010). Συνδεδεμένοι – Η εκπληκτική δύναμη των κοινωνικών δικτύων και πως αυτά διαμορφώνουν τη ζωή μας. Αθήνα: Κάτοπτρο.
- Ζαφειρόπουλος, Κ. (2005). *Πως γίνεται μια επιστημονική εργασία; Επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών*. (1^η Εκδ.). Αθήνα: Κριτική.
- Καφέτσιος, Κ. (2005). *Δεσμός, συναίσθημα και διαπροσωπικές σχέσεις*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Κόμης Β, Αβούρης Ν., Κατσάνος Χ. (2008). Συστήματα και εργαλεία υποστήριξης συνεργασίας. Στο Ν. Αβούρης, Χ. Καραγιαννίδης, Β. Κόμης (Επ. Έκδ.). *Συνεργατική τεχνολογία, συστήματα, και μοντέλα συνεργασίας για εργασία, μάθηση, κοινότητες πρακτικής και δημιουργία γνώσης* (σελ. 121-156). Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα, 2008, ISBN: 978-960-461-232-1
- Κουλάκογλου, Κ. (2002). *Ψυχομετρία και Ψυχολογική Αξιολόγηση* (2^η Έκδ.). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Μαλικιώση-Λοΐζου, Μ. (2011). Η Συμβουλευτική Ψυχολογία στην Ελλάδα σήμερα. *Hellenic Journal of Psychology*, 8, (3) 266-288.
- Ρούσσος, Π. Λ., & Τσαούσης, Γ. (2011). Στατιστική στις επιστήμες της συμπεριφοράς με τη χρήση του SPSS. Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα.
- Σφακιανάκης, Ε., Σιώμος, Κ., & Φλώρος, Γ. (2012). *Εθισμός στο Διαδίκτυο και άλλες διαδικτυακές συμπεριφορές υψηλού κινδύνου*. Αθήνα: Λιβάνη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Οδηγίες για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου

1. Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και εμπιστευτικό και οποιαδήποτε πληροφορία που παρέχουν οι ερωτώμενοι σκοπό έχει αποκλειστικά και μόνο την εξυπηρέτηση της συγκεκριμένης έρευνας.
2. Για την καλύτερη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου συμβουλευθείτε τις οδηγίες που ακολουθούν την ερώτηση. Αν δεν υπάρχει οδηγία τότε επιλέξτε μια απάντηση από αυτές που παραθέτουμε με έναν κύκλο στο αντίστοιχο νούμερο.
3. Στις ερωτήσεις που υπάρχει η δυνατότητα για περισσότερες από μια απαντήσεις υπάρχει σχετική οδηγία.
4. Όπου υπάρχει η επιλογή της απάντησης «Άλλο», αυτή συνοδεύεται πάντα με την οδηγία «Αν Άλλο, σημειώστε ποιο...». Η οδηγία σημαίνει ότι εφόσον καμία από τις κατηγορίες απαντήσεων δεν ανταποκρίνεται επακριβώς στις απόψεις σας, τότε μπορείτε να επιλέξετε το «Άλλο» και να γράψετε τη δική σας απάντηση.

Για οποιαδήποτε επιπρόσθετη πληροφορία παρακαλώ επικοινωνήστε με τον υπεύθυνο της έρευνας:

Κλεφτάρας Γ., Αναπληρωτής Καθηγητής

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Αργοναυτών – Φιλλελλήνων 38221, Βόλος, τηλ: 2421074738,

11. Πόσο είσαστε ευχαριστημένος/ -η με την Ιστοσελίδα/ -ες Κοινωνικής Δικτύωσης που χρησιμοποιείτε;

1. Καθόλου	4. Ικανοποιημένος/ -η
2. Λίγο ικανοποιημένος/ -η	5. Πολύ ικανοποιημένος/ -η
3. Ουδέτερα	

12. Χρησιμοποιώ Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης.....

	1: καθόλου	2: όχι και τόσο	3: κάπως	4: αρκετά	5: πάρα πολύ	
α/α						
1	γιατί είναι απολαυστικό	1	2	3	4	5
2	γιατί είναι διασκεδαστικό	1	2	3	4	5
3	γιατί είναι διασκεδαστικό απλώς και μόνο να παίζεις τριγύρω και να δοκιμάζεις πράγματα	1	2	3	4	5
4	γιατί απλά υπάρχουν	1	2	3	4	5
5	γιατί μου αρέσει απλώς να τις χρησιμοποιώ	1	2	3	4	5
6	γιατί είναι μια συνήθεια/ απλώς κάτι να κάνω	1	2	3	4	5
7	για να ψάξω πληροφορίες	1	2	3	4	5
8	γιατί μου προσφέρουν έναν νέο και ενδιαφέρον τρόπο να κάνω έρευνα	1	2	3	4	5
9	για να είμαι ενημερωμένος/ -η για τρέχοντα θέματα και γεγονότα	1	2	3	4	5
10	για να επικοινωνώ με φίλους και οικογένεια	1	2	3	4	5
11	για να συναντώ καινούριους ανθρώπους	1	2	3	4	5
12	για να συμμετέχω σε συζητήσεις	1	2	3	4	5
13	για να μπορώ να ξεφεύγω από οικογένεια, φίλους και άλλους	1	2	3	4	5
14	για να ξεφεύγω από αυτό που κάνω	1	2	3	4	5
15	για να ξεχνώ σχολείο, δουλειά, ή άλλα πράγματα	1	2	3	4	5
16	γιατί είναι πολλές φορές πιο εύκολο να γράψεις κάτι στο chat ή στον τοίχο (wall) από το να το πεις καταπρόσωπο στον άλλο	1	2	3	4	5
17	γιατί είναι βολικό	1	2	3	4	5
18	γιατί μπορείς να βρεις πιο εύκολα πληροφορίες	1	2	3	4	5
19	γιατί μπορώ να τις χρησιμοποιώ οποιαδήποτε στιγμή	1	2	3	4	5
20	γιατί δε χρειάζεται να είναι ο άλλος παρόν ακριβώς τη στιγμή που θα στείλεις το μήνυμα	1	2	3	4	5
21	γιατί μπορώ να μιλώ για όσο χρονικό διάστημα θέλω	1	2	3	4	5
22	γιατί είναι πιο φτηνό από τα τηλεφωνήματα ή από το να στείλεις γράμματα μέσω ταχυδρομείου	1	2	3	4	5
23	γιατί αποκτά κανείς δωρεάν πληροφορίες	1	2	3	4	5
24	γιατί μπορώ να διαβάζω περιοδικά διαδικτυακά, χωρίς να είναι υποχρεωμένος να τα αγοράσω	1	2	3	4	5
25	για να βοηθήσω άλλους	1	2	3	4	5
26	για να δείξω στους άλλους ότι νοιάζομαι για τα συναισθήματά τους	1	2	3	4	5
27	για να ενθαρρύνω άλλους	1	2	3	4	5
28	όταν δεν έχω κάποιον να μιλήσω ή να κάνω παρέα	1	2	3	4	5
29	για να ανήκω σε μια ομάδα που έχει ίδια ενδιαφέροντα με εμένα	1	2	3	4	5
30	γιατί με κάνει να αισθάνομαι λιγότερη μοναξιά	1	2	3	4	5
31	για να δω τι υπάρχει εκεί έξω	1	2	3	4	5

32	για να αποκτήσω περισσότερες απόψεις	1	2	3	4	5
33	γιατί αναρωτιέμαι τι έχουν να πουν οι άλλοι	1	2	3	4	5
34	όταν δεν έχω τίποτα καλύτερο να κάνω	1	2	3	4	5
35	γιατί περνάει η ώρα, ειδικά όταν βαριέμαι	1	2	3	4	5
36	γιατί μου δίνει κάτι για να απασχολούμαι	1	2	3	4	5
37	γιατί με χαλαρώνει	1	2	3	4	5
38	γιατί μου επιτρέπει να ξεδώσω	1	2	3	4	5
39	γιατί είναι μια ευχάριστη ξεκούραση	1	2	3	4	5
40	γιατί θέλω κάποιος να κάνει κάτι για μένα	1	2	3	4	5
41	για να λέω στους άλλους τι να κάνουν	1	2	3	4	5
42	για να αποκτήσω κάτι που δεν έχω	1	2	3	4	5
43	για να δώσω την άποψη μου	1	2	3	4	5
44	γιατί μου αρέσει να απαντώ στις ερωτήσεις των άλλων	1	2	3	4	5
45	γιατί μπορώ να εκφράζομαι ελεύθερα	1	2	3	4	5

13. Σημειώστε σε ποιο βαθμό συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις παρακάτω προτάσεις για τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιείτε μια ή περισσότερες ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (ΙΚΔ)

1: Διαφωνώ απόλυτα	2: Διαφωνώ	3: Αναποφάσιτος/-η	4: Συμφωνώ	5: Συμφωνώ απόλυτα
--------------------	------------	--------------------	------------	--------------------

α/α		1	2	3	4	5
1	Έχω χρησιμοποιήσει ΙΚΔ για να μιλήσω με άλλους όταν αισθάνομαι απομονωμένος/-η.	1	2	3	4	5
2	Όταν χρησιμοποιώ ΙΚΔ, μπορώ να ελέγξω το πώς με βλέπουν οι άλλοι.	1	2	3	4	5
3	Το βρίσκω δύσκολο να σταματήσω να σκέφτομαι τι με περιμένει στο διαδίκτυο στις ΙΚΔ που μου αρέσει να χρησιμοποιώ.	1	2	3	4	5
4	Έχω χρησιμοποιήσει ΙΚΔ για να αισθανθώ καλύτερα όταν ήμουν «πεσμένος/-η» ή αγχωμένος/-η.	1	2	3	4	5
5	Έχω προσπαθήσει να σταματήσω τη χρήση μιας ή περισσότερων ΙΚΔ για αρκετά μεγάλα χρονικά διαστήματα.	1	2	3	4	5
6	Όταν δεν είμαι μέσα σε μια ΙΚΔ αναρωτιέμαι για το τι συμβαίνει εκεί.	1	2	3	4	5
7	Όταν είμαι σε μια ΙΚΔ, έχω κοινωνικές επαφές με άλλα άτομα χωρίς ανησυχία δέσμευσης σε σχέση.	1	2	3	4	5
8	Έχω δοκιμάσει να περνάω λιγότερο χρόνο σε ΙΚΔ αλλά δεν τα κατάφερα.	1	2	3	4	5
9	Μου συμπεριφέρονται καλύτερα οι άλλοι όταν βρίσκομαι στο διαδίκτυο σε ΙΚΔ, απ' ό,τι στη ζωή μου εκτός διαδικτύου.	1	2	3	4	5
10	Χρησιμοποιώ ΙΚΔ για να αισθάνομαι καλύτερα όταν είμαι «πεσμένος/-η».	1	2	3	4	5
11	Δεν έχω πάει για μάθημα ή δουλειά επειδή ήμουν στο διαδίκτυο σε μια ΙΚΔ.	1	2	3	4	5
12	Αισθάνομαι ασήμαντος εκτός διαδικτύου, αλλά σε μια ΙΚΔ είμαι «κάποιος/-α».	1	2	3	4	5
13	Θέλω ή έχω κάνει ανεπιτυχείς προσπάθειες για να ελέγξω τη χρήση μιας ή περισσότερων ΙΚΔ.	1	2	3	4	5
14	Έχω χάσει κάποια κοινωνική εκδήλωση ή κοινωνικές υποχρεώσεις γιατί ήμουν στο διαδίκτυο σε μια ΙΚΔ.	1	2	3	4	5

15	Αισθάνομαι πιο άνετα με ηλεκτρονικούς υπολογιστές παρά με ανθρώπους.	1	2	3	4	5
16	Αισθάνομαι ενοχές για το πόσο χρόνο ξοδεύω σε ΙΚΔ.	1	2	3	4	5
17	Όταν είμαι σε μια ΙΚΔ έχω κοινωνικές επαφές με άλλα άτομα χωρίς να ανησυχώ για την εμφάνιση μου.	1	2	3	4	5
18	Χάνω την αίσθηση του χρόνου όταν χρησιμοποιώ ΙΚΔ.	1	2	3	4	5
19	Όταν δεν έχω πρόσβαση στο διαδίκτυο, μου λείπει που δεν είμαι σε μια ΙΚΔ.	1	2	3	4	5
20	Στις διαδικτυακές μου σχέσεις σε ΙΚΔ έχω καλύτερη αντιμετώπιση απ' ό,τι στις κατά πρόσωπο σχέσεις μου.	1	2	3	4	5
21	Έχω χρησιμοποιήσει ΙΚΔ για περισσότερο χρόνο από όσο σκόπευα.	1	2	3	4	5
22	Έχω μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση στις κοινωνικές μου σχέσεις σε ΙΚΔ απ' ό,τι εκτός διαδικτύου.	1	2	3	4	5
23	Έχω χρησιμοποιήσει ΙΚΔ για μεγαλύτερες χρονικές περιόδους απ' ό,τι περίμενα.	1	2	3	4	5
24	Αισθάνομαι πιο ασφαλής όταν σχετίζομαι με άτομα στο διαδίκτυο σε ΙΚΔ απ' ό,τι πρόσωπο με πρόσωπο.	1	2	3	4	5
25	Αισθάνομαι χαμένος/ -η όταν δεν έχω πρόσβαση σε μια ΙΚΔ.	1	2	3	4	5
26	Έχω ξοδέψει αρκετό χρόνο χρησιμοποιώντας ΙΚΔ.	1	2	3	4	5
27	Έχω αντιμετωπίσει προβλήματα με τον εργοδότη μου ή τη σχολή μου επειδή βρισκόμουν στο διαδίκτυο σε ΙΚΔ.	1	2	3	4	5
28	Με απασχολεί το να σκέφτομαι σχετικά με τις ΙΚΔ όταν δεν μπορώ να συνδεθώ για κάποιο χρονικό διάστημα.	1	2	3	4	5
29	Έχω αναζητήσει άλλα άτομα στο διαδίκτυο σε ΙΚΔ όταν αισθανόμουν μοναξιά – μόνος/ -η.	1	2	3	4	5

Μέρος Γ

14. Πως κυμάνθηκαν οι σχέσεις σας με άλλους ανθρώπους εκτός διαδικτύου από τότε που ανοίξατε λογαριασμό σε μια ιστοσελίδα Κοινωνικής Δικτύωσης;

1. μειώθηκαν
2. παραμένουν σταθερές
3. αυξήθηκαν

15. Πως χαρακτηρίζετε την πιο «στενή» διαδικτυακή σχέση που έχετε δημιουργήσει μέχρι τώρα σε μια ιστοσελίδα Κοινωνικής Δικτύωσης;

1. απλή γνωριμία
2. φίλος/ -η
3. πολύ «στενός» φίλος/ -η, κολλητός/ -ή
4. ρομαντική

16. Σε ποιο βαθμό οι παρακάτω προτάσεις περιγράφουν τη «στενή» διαδικτυακή σας σχέση;

1: Διαφωνώ πάρα πολύ	2: Διαφωνώ πολύ	3: Διαφωνώ λίγο	4: Αναποφάσιτος/ -η	5: Συμφωνώ λίγο	6: Συμφωνώ πολύ	7: Συμφωνώ πάρα πολύ
----------------------	-----------------	-----------------	---------------------	-----------------	-----------------	----------------------

α/α		1	2	3	4	5	6	7
1	Οι δυο μας εξαρτώμαστε ο ένας από τον άλλο	1	2	3	4	5	6	7

2	Υπήρξαν στιγμές όπου ο καθένας μας περίμενε να δει τι σκεφτόταν ο άλλος προτού πάρει μια απόφαση για κάτι.	1	2	3	4	5	6	7
3	Κανένας/ Καμία από μας δεν διαθέτει χρόνο για να επικοινωνήσουμε.	1	2	3	4	5	6	7
4	Έχουμε μεγάλη επιρροή ο ένας στον άλλο.	1	2	3	4	5	6	7
5	Συχνά επηρεάζουμε συναισθηματικά ο ένας τον άλλο για τα θέματα τα οποία μας απασχολούν.	1	2	3	4	5	6	7
6	Θα μπορούσαμε να ξεφύγουμε από το συνηθισμένο τρόπο επικοινωνίας μας για να βοηθήσουμε ο ένας τον άλλο αν χρειαζόταν.	1	2	3	4	5	6	7
7	Έχουμε λίγη επιρροή ο ένας στις σκέψεις του άλλου.	1	2	3	4	5	6	7
8	Η επικοινωνία μας είναι περιορισμένη σε συγκεκριμένα μόνο θέματα.	1	2	3	4	5	6	7
9	Η επικοινωνία μας καλύπτει ζητήματα πολύ πέρα από τα θέματα που συνήθως συζητιώνται στις ομάδες	1	2	3	4	5	6	7
10	Η επικοινωνία μας εκτείνεται σε μια μεγάλη ποικιλία θεμάτων.	1	2	3	4	5	6	7
11	Άπαξ και ξεκινήσουμε, εύκολα «πηδάμε» από το ένα θέμα στο άλλο.	1	2	3	4	5	6	7
12	Επικοινωνούμε μεταξύ μας με πολλούς διαφορετικούς τρόπους εκτός του διαδικτύου.	1	2	3	4	5	6	7
13	Συνήθως αποκαλύπτω σε αυτό το άτομο πως αισθάνομαι.	1	2	3	4	5	6	7
14	Αισθάνομαι αρκετά κοντά σε αυτό το άτομο.	1	2	3	4	5	6	7
15	Προσπαθώ να κρατήσω τις προσωπικές μου κρίσεις για τον εαυτό μου όταν το συγκεκριμένο άτομο λέει κάτι με το οποίο εγώ διαφωνώ.	1	2	3	4	5	6	7
16	Έχω πει σ' αυτό το άτομο τι μου αρέσει σ' αυτόν/ -ήν	1	2	3	4	5	6	7
17	Αισθάνομαι ότι θα μπορούσα να εμπιστευτώ σε αυτό το άτομο σχεδόν τα πάντα.	1	2	3	4	5	6	7
18	Δεν θα έλεγα κάτι ενδόμυχο ή προσωπικό σε αυτό το άτομο.	1	2	3	4	5	6	7
19	Έχω πει σε αυτό το άτομο πράγματα για τον εαυτό μου που δεν θα μπορούσε να τα μάθει από κάποια άλλη πηγή.	1	2	3	4	5	6	7
20	Η επικοινωνία μας είναι επιφανειακή για τα περισσότερα θέματα.	1	2	3	4	5	6	7
21	Δεν υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ του τρόπου με τον οποίο επικοινωνώ με αυτό το άτομο και του τρόπου που επικοινωνώ γενικά στο διαδίκτυο.	1	2	3	4	5	6	7
22	Έχουμε αναπτύξει την ικανότητα να καταλαβαίνουμε τι υπονοεί ο καθένας στα μηνύματα του έτσι ώστε να αντιλαμβανόμαστε τι έχει ο καθένας μας στο μυαλό του.	1	2	3	4	5	6	7
23	Και οι δυο μας χρησιμοποιούμε προσωπικά σήματα/ συνθήματα με τρόπο που οι άλλοι δεν μπορούν να κατανοήσουν.	1	2	3	4	5	6	7
24	Έχουμε ιδιαίτερα παρατσούκλια που χρησιμοποιούμε ο ένας για τον άλλο.	1	2	3	4	5	6	7
25	Μπορώ να περάσω τις σκέψεις μου σε αυτό το άτομο με ένα μικρότερο μήνυμα από ότι θα χρησιμοποιούσα με τους περισσότερους ανθρώπους.	1	2	3	4	5	6	7
26	Μοιραζόμαστε μια ιδιαίτερη γλώσσα ή διάλεκτο (αργκό)	1	2	3	4	5	6	7

	που κάνει τη σχέση μας ξεχωριστή.							
27	Δεν είμαι καθόλου σίγουρος για το πώς είναι αυτό το άτομο.	1	2	3	4	5	6	7
28	Μπορώ να προβλέψω με ακρίβεια το πως θα μου απαντήσει αυτό το άτομο στις περισσότερες περιπτώσεις.	1	2	3	4	5	6	7
29	Συνήθως μπορώ να πω τι αισθάνεται αυτό το άτομο.	1	2	3	4	5	6	7
30	Μπορώ να προβλέψω με ακρίβεια ποιες είναι οι στάσεις αυτού του ατόμου.	1	2	3	4	5	6	7
31	Δεν γνωρίζω αυτό το άτομο και πολύ καλά.	1	2	3	4	5	6	7
32	Νοιώθω ιδιαίτερα δεσμευμένος να διατηρήσω αυτή τη σχέση.	1	2	3	4	5	6	7
33	Αυτή η σχέση δεν είναι και τόσο σημαντική για μένα.	1	2	3	4	5	6	7
34	Αυτή η σχέση δείχνει σε μεγάλο βαθμό ποιος/ -α είμαι εγώ.	1	2	3	4	5	6	7
35	Θα έκανα μεγάλη προσπάθεια να διατηρήσω τη σχέση μου με αυτό το άτομο.	1	2	3	4	5	6	7
36	Δεν περιμένω να αντέξει αυτή η σχέση για πολύ καιρό.	1	2	3	4	5	6	7
37	Αυτό το άτομο και εγώ δεν γνωρίζουμε τους ίδιους ανθρώπους.	1	2	3	4	5	6	7
38	Έχουμε συστήσει/ γνωρίσει ο ένας τον άλλο (πρόσωπο με πρόσωπο ή με άλλο τρόπο) σε φίλους ή μέλη της οικογένειάς μας.	1	2	3	4	5	6	7
39	Έχουμε συστήσει/ γνωρίσει (πρόσωπο με πρόσωπο ή με άλλο τρόπο) ο ένας τον άλλο σε συναδέλφους μας στη δουλειά.	1	2	3	4	5	6	7
40	Έχουμε επαφή με πολλά κοινά άτομα στο διαδίκτυο.	1	2	3	4	5	6	7
41	Αυτό το άτομο και εγώ συμμετέχουμε σε πολλές από τις ίδιες ομάδες (groups).	1	2	3	4	5	6	7
42	Οι κοινωνικοί μας κύκλοι στο διαδίκτυο συμπίπτουν εν μέρει.	1	2	3	4	5	6	7
43	Οι κοινωνικοί μας κύκλοι εκτός διαδικτύου συμπίπτουν εν μέρει.	1	2	3	4	5	6	7

17. Σε ποιο βαθμό οι παρακάτω προτάσεις περιγράφουν τις διαπροσωπικές σας σχέσεις εντός και εκτός διαδικτύου:

1: Διαφωνώ απόλυτα	2: Διαφωνώ	3: Αναποφάσιστος/ -η	4: Συμφωνώ	5: Συμφωνώ απόλυτα
---------------------------	-------------------	-----------------------------	-------------------	---------------------------

α/α		1	2	3	4	5
1	Στις στενές προσωπικές μου επαφές εκτός διαδικτύου φοβάμαι να μιλήσω για κάποια θέματα.	1	2	3	4	5
2	Τα άτομα που έχω γνωρίσει εκτός διαδικτύου ίσως χάσουν εν μέρη την εκτίμηση που τρέφουν για μένα αν μιλάγαμε για κάποια θέματα.	1	2	3	4	5
3	Θα αισθανόμουν ντροπή αν άτομα που γνωρίζω εκτός διαδικτύου ήξεραν ότι είχα κάποιες ανησυχίες.	1	2	3	4	5
4	Τα άτομα με τα οποία σχετίζομαι εκτός διαδικτύου μου κρύβουν πράγματα για να μην πληγωθώ.	1	2	3	4	5
5	Σε προσωπικές υποστηρικτικές σχέσεις εκτός διαδικτύου γίνεσαι εξαρτημένος από τους άλλους.	1	2	3	4	5
6	Άτομα τα οποία γνωρίζω προσωπικά εκτός διαδικτύου είναι μάλλον	1	2	3	4	5

	απόλυτα για κάποια θέματα.					
7	Αναζητώντας υποστήριξη από προσωπικές σχέσεις εκτός διαδικτύου παραδίνω μέρος του ελέγχου της ζωής μου.	1	2	3	4	5
8	Δεν θα ήθελα κάποιος από τους φίλους μου ή την οικογένεια μου να γνωρίζουν για κάποια θέματα.	1	2	3	4	5
9	Οι διαδικτυακές μου γνωριμίες είναι λιγότερο πιθανό να με κρίνουν αρνητικά.	1	2	3	4	5
10	Όταν δέχομαι κοινωνική υποστήριξη εκτός διαδικτύου αισθάνομαι υποχρεωμένος να την ανταποδώσω ακόμα και αν δεν το θέλω.	1	2	3	4	5
11	Οι συμβουλές που δέχομαι από τις προσωπικές μου σχέσεις εκτός διαδικτύου δεν είναι τόσο αντικειμενικές.	1	2	3	4	5
12	Οι συμβουλές που δέχομαι από άτομα που ίσως δεν γνωρίζω είναι πιο αντικειμενικές από αυτές από άτομα που γνωρίζω καλά.	1	2	3	4	5
13	Τα άτομα που απαρτίζουν τον κύκλο της κοινωνικής μου υποστήριξης εκτός διαδικτύου δεν έχουν τόση γνώση και εξειδίκευση σε κάποιους τομείς.	1	2	3	4	5
14	Διαδικτυακά, μπορώ να λέω προσωπικά πράγματα χωρίς οι άλλοι να γνωρίζουν ποιος πραγματικά είμαι.	1	2	3	4	5
15	Διαδικτυακά μπορώ να λέω πράγματα ανώνυμα.	1	2	3	4	5
16	Στο διαδίκτυο, οι άλλοι μπορούν να λένε τα προσωπικά τους πράγματα γιατί δεν γνωρίζουμε ποιοι είναι.	1	2	3	4	5
17	Στο διαδίκτυο υπάρχει λιγότερη ντροπή όταν είσαι ανώνυμος/ -η.	1	2	3	4	5
18	Πάντα έχω την ευκαιρία να εκφράσω τον εαυτό μου στο διαδίκτυο.	1	2	3	4	5
19	Κανένας δεν γνωρίζει την πραγματική μου ταυτότητα στο διαδίκτυο.	1	2	3	4	5
20	Οι διαπροσωπικές αλληλεπιδράσεις εκτός διαδικτύου δε μου δίνουν το χρόνο να βάλω σε σειρά τις σκέψεις μου.	1	2	3	4	5
21	Είναι δύσκολο να αποδώσω τις σκέψεις με λέξεις τη στιγμή που βρίσκομαι πρόσωπο με πρόσωπο με κάποιο άλλο άτομο.	1	2	3	4	5
22	Στο διαδίκτυο έχω χρόνο να ετοιμάσω/ επεξεργαστώ ένα καλοστημένο μήνυμα.	1	2	3	4	5
23	Στο διαδίκτυο υπάρχει αρκετός χρόνος για να πω ακριβώς αυτό που εννοώ.	1	2	3	4	5
24	Στο διαδίκτυο δεν αναμένεται από μένα να συνεχίσω την αλληλεπίδραση/ σχέση αφότου λάβω την υποστήριξη που αναζητώ.	1	2	3	4	5
25	Εκτός διαδικτύου δεν μου δίνεται πάντα η ευκαιρία να πάρω το λόγο κατά τη διάρκεια της προσωπικής επαφής/ υποστήριξης.	1	2	3	4	5
26	Δεν μπορώ να δεχτώ υποστήριξη σε προσωπικό επίπεδο ανώνυμα.	1	2	3	4	5
27	Στο διαδίκτυο, όταν ζητώ υποστήριξη, δεν παραδίδω με κανένα τρόπο τον έλεγχο της ζωής μου.	1	2	3	4	5
28	Η διαδικτυακή υποστήριξη είναι πάντα εκεί όταν την χρειάζομαι.	1	2	3	4	5
29	Η εκτός διαδικτύου κοινωνική υποστήριξη σε προσωπικό επίπεδο δεν είναι διαθέσιμη επί εικοσιτετραώρου βάσεως.	1	2	3	4	5
30	Στο διαδίκτυο, η κοινωνική υποστήριξη είναι διαθέσιμη κάθε στιγμή μέρα και νύχτα.	1	2	3	4	5
31	Εκτός διαδικτύου δεν μπορώ πάντοτε να έχω κοινωνική υποστήριξη σε προσωπικό επίπεδο όταν την θέλω.	1	2	3	4	5
32	Η ομάδα των διαδικτυακών μου επαφών διαθέτει αρκετή εμπειρία για να είναι βοηθητική σε κάποιους τομείς.	1	2	3	4	5
33	Δεν χρειάζεται να γνωρίζεις τα άτομα για τόσο καιρό προτού ζητήσεις βοήθεια στις διαδικτυακές σχέσεις, σε σύγκριση με τις πρόσωπο με πρόσωπο σχέσεις.	1	2	3	4	5

Μέρος Δ

18. Σε ποιο βαθμό οι παρακάτω προτάσεις σας χαρακτηρίζουν; Παρακαλώ συμπληρώστε την πρώτη απάντηση που θα σας έρθει στο μυαλό διαβάζοντας την πρόταση.

1: Διαφωνώ απόλυτα 2: Διαφωνώ 3: Αναποφάσιτος/ -η 4: Συμφωνώ 5: Συμφωνώ απόλυτα

α/α		1	2	3	4	5
1	Δεν είμαι τύπος που ανησυχεί.	1	2	3	4	5
2	Μου αρέσει να έχω πολλούς ανθρώπους γύρω μου.	1	2	3	4	5
3	Δε μου αρέσει να χάνω το χρόνο μου ονειροπολώντας.	1	2	3	4	5
4	Προσπαθώ να είμαι ευγενικός/ -η με όλους όσους συναντώ.	1	2	3	4	5
5	Κρατώ τα υπάρχοντά μου τακτοποιημένα και καθαρά.	1	2	3	4	5
6	Συχνά αισθάνομαι κατώτερος/ -η από τους άλλους.	1	2	3	4	5
7	Γελάω εύκολα.	1	2	3	4	5
8	Όταν βρω το σωστό τρόπο να κάνω κάτι, κολλάω σ' αυτόν.	1	2	3	4	5
9	Συχνά υπεισέρχομαι σε διαφωνίες με την οικογένεια και τους συναδέλφους μου.	1	2	3	4	5
10	Είμαι αρκετά καλός/ -η στο να οργανώνω το χρόνο μου ώστε να τελειώνω τα πράγματα στην ώρα τους.	1	2	3	4	5
11	Όταν είμαι υπό μεγάλη πίεση, μερικές φορές αισθάνομαι κομμάτια	1	2	3	4	5
12	Δε θεωρώ τον εαυτό μου ιδιαίτερα ξέγνοιαστο.	1	2	3	4	5
13	Τα μοτίβα της τέχνης και της φύσης μου εγείρουν έντονο ενδιαφέρον.	1	2	3	4	5
14	Μερικοί άνθρωποι θεωρούν ότι περιαυτολογώ και είμαι εγωιστής/ -στρια.	1	2	3	4	5
15	Δεν είμαι ιδιαίτερα μεθοδικό άτομο.	1	2	3	4	5
16	Σπάνια αισθάνομαι μοναξιά και μελαγχολία.	1	2	3	4	5
17	Μου αρέσει πολύ να μιλάω σε ανθρώπους.	1	2	3	4	5
18	Πιστεύω ότι το να αφήνουμε τους ανθρώπους/ τους μαθητές να ακούν αμφιλεγόμενους ομιλητές μπορεί μόνο να τους προκαλέσει σύγχυση και να τους παραπλανήσει.	1	2	3	4	5
19	Θα προτιμούσα να συνεργάζομαι παρά να ανταγωνίζομαι με άλλους.	1	2	3	4	5
20	Προσπαθώ να εκτελώ όλα τα έργα που μου ανατίθενται ευσυνείδητα.	1	2	3	4	5
21	Συχνά αισθάνομαι νευρικός/ -η και σε υπερένταση.	1	2	3	4	5
22	Μου αρέσει να βρίσκομαι στο κέντρο της δράσης.	1	2	3	4	5
23	Η ποίηση έχει ελάχιστη ή και καμία επιρροή πάνω μου.	1	2	3	4	5
24	Τείνω να είμαι κυνικός/ -η και δύσπιστος/ -η ως προς τις προθέσεις των άλλων.	1	2	3	4	5
25	Έχω μια σαφή σειρά στόχων και δουλεύω με μεθοδικό τρόπο για την πραγματοποίησή τους.	1	2	3	4	5
26	Μερικές φορές αισθάνομαι παντελώς άχρηστος/ -η.	1	2	3	4	5
27	Συνήθως προτιμώ να κάνω πράγματα μόνος μου.	1	2	3	4	5
28	Συχνά δοκιμάζω καινούρια και ξένα φαγητά.	1	2	3	4	5
29	Πιστεύω ότι οι περισσότεροι άνθρωποι θα προσπαθήσουν να σε εκμεταλλευθούν αν τους το επιτρέψεις.	1	2	3	4	5
30	Σπαταλώ πολύ χρόνο πριν συμμαζευτώ για να δουλέψω.	1	2	3	4	5
31	Σπάνια αισθάνομαι φοβισμένος/ -η ή αγχωμένος/ -η.	1	2	3	4	5

32	Συχνά αισθάνομαι ότι ξεχειλίζω από ενέργεια.	1	2	3	4	5
33	Σπάνια δίνω σημασία στις διαθέσεις ή τα συναισθήματα που παράγονται στους διάφορους χώρους που κινούμαι.	1	2	3	4	5
34	Οι περισσότεροι άνθρωποι που ξέρω με συμπαθούν.	1	2	3	4	5
35	Δουλεύω σκληρά για να πραγματοποιήσω τους στόχους μου.	1	2	3	4	5
36	Συχνά θυμώνω με τον τρόπο που μου συμπεριφέρονται οι άνθρωποι.	1	2	3	4	5
37	Είμαι ένας εύθυμος, ενθουσιώδης άνθρωπος.	1	2	3	4	5
38	Πιστεύω ότι θα έπρεπε να στρεφόμεστε στις θρησκευτικές μας αρχές για αποφάσεις σε ηθικά ζητήματα.	1	2	3	4	5
39	Μερικοί άνθρωποι με θεωρούν ψυχρό/-η και υπολογιστή/-στρια.	1	2	3	4	5
40	Όταν αναλαμβάνω μια υποχρέωση, μπορεί κανείς να υπολογίζει ότι θα ολοκληρώσω ότι ανέλαβα.	1	2	3	4	5
41	Πολύ συχνά, όταν τα πράγματα πάνε στραβά, αποθαρρύνομαι και έχω την αίσθηση ότι θέλω να τα παρατήσω.	1	2	3	4	5
42	Δεν είμαι εύθυμος/-η και αισιόδοξος/-η.	1	2	3	4	5
43	Μερικές φορές όταν διαβάζω ποίηση ή κοιτάζω ένα έργο τέχνης αισθάνομαι ένα ρίγος ή κύμα ενθουσιασμού.	1	2	3	4	5
44	Είμαι ξεροκέφαλος/-η και ισχυρογνώμων στις στάσεις και απόψεις μου.	1	2	3	4	5
45	Μερικές φορές δε είμαι τόσο αξιόπιστος/-η ή υπεύθυνος/-η όσο θα έπρεπε.	1	2	3	4	5
46	Πολύ σπάνια είμαι λυπημένος ή σε κατάθλιψη.	1	2	3	4	5
47	Η ζωή μου έχει γρήγορους ρυθμούς.	1	2	3	4	5
48	Έχω ελάχιστο ενδιαφέρον για εικασίες περί της φύσης του σύμπαντος ή της ανθρώπινης κατάστασης.	1	2	3	4	5
49	Σε γενικές γραμμές προσπαθώ να συμπεριφέρομαι με σύνεση και διακριτικότητα.	1	2	3	4	5
50	Είμαι ένας αποδοτικός άνθρωπος που πάντα ολοκληρώνω το έργο μου.	1	2	3	4	5
51	Συχνά αισθάνομαι απελπισμένος/-η και θέλω κάποιος άλλος να λύσει τα προβλήματά μου.	1	2	3	4	5
52	Είμαι ένα πολύ ενεργό άτομο.	1	2	3	4	5
53	Έχω μεγάλη περιέργεια για θέματα διανόησης.	1	2	3	4	5
54	Όταν δεν μου αρέσει κάποιος τον αφήνω να το καταλάβει.	1	2	3	4	5
55	Μου φαίνεται ότι δεν θα καταφέρω ποτέ να οργανωθώ.	1	2	3	4	5
56	Κάποιες φορές έχω αισθανθεί τόσο ντροπιασμένος/η, που ήθελα απλά να κρυφτώ.	1	2	3	4	5
57	Θα προτιμούσα να ακολουθήσω το δικό μου δρόμο παρά να είμαι επικεφαλής/ οδηγός άλλων.	1	2	3	4	5
58	Συχνά με διασκεδάζει να παίζω με θεωρίες και αφηρημένες ιδέες.	1	2	3	4	5
59	Αν είναι απαραίτητο, είμαι πρόθυμος/η να χειραγωγήσω ανθρώπους για να πετύχω ότι θέλω.	1	2	3	4	5
60	Προσπαθώ για την τελειότητα σε οτιδήποτε κάνω.	1	2	3	4	5

19. Διαβάστε προσεκτικά κάθε μία από τις παρακάτω προτάσεις και σημειώστε την ένδειξη ΣΩΣΤΟ (με τον αριθμό 1) αν η πρόταση αυτή αντιστοιχεί στη σημερινή σας κατάσταση. Αν αντίθετα, αυτή η πρόταση δεν αντιστοιχεί στη σημερινή σας κατάσταση, σημειώστε την ένδειξη ΛΑΘΟΣ (με τον αριθμό 2). Δεν υπάρχουν καλές ή κακές απαντήσεις.

α/α		Σωστό	Λάθος
1	Τελευταία, έχω δυσκολία να πάρω μπρος	1	2
2	Είμαι υποχρεωμένος/η να ρωτώ τους άλλους τι πρέπει να κάνω	1	2
3	Πέτυχα λιγότερο στη ζωή μου σε σχέση με την πλειοψηφία των ανθρώπων	1	2
4	Αυτή την περίοδο παραμελώ τον εαυτό μου	1	2
5	Έχω την εντύπωση ότι έχω έναν κόμπο στον λαιμό	1	2
6	Έχω δυσκολία να αποφύγω τις άσχημες σκέψεις που μου περνούν από το μυαλό	1	2
7	Ό,τι έχει σχέση με το σεξ με ενδιαφέρει λιγότερο απ' ό,τι συνήθως	1	2
8	Αισθάνομαι άχρηστος/η	1	2
9	Τελευταία, πρέπει να επαληθεύω και να ξαναεπαληθεύω αυτό που κάνω	1	2
10	Ιδρώνω περισσότερο απ' ό,τι συνήθως	1	2
11	Η μνήμη μου μου φαίνεται λιγότερο καλή απ' ό,τι συνήθως	1	2
12	Είμαι χωρίς ενέργεια	1	2
13	Αισθάνομαι ένοχος/η	1	2
14	Τελευταία, αισθάνομαι ιδιαίτερα νευρικός/η	1	2
15	Έχω μια αίσθηση βάρους στα χέρια και τα πόδια	1	2
16	Μου αρέσει λιγότερο από πριν να κάνω ό,τι με ευχαριστεί και με ενδιαφέρει	1	2
17	Αισθάνομαι πιο κουρασμένος/η απ' ό,τι συνήθως χωρίς λόγο	1	2
18	Τελευταία, η όρεξη μου είναι λιγότερο καλή	1	2
19	Είμαι απογοητευμένος/η και αηδιασμένος/η από τον εαυτό μου	1	2
20	Αισθάνομαι μπλοκαρισμένος/η ή εμποδισμένος/η για να κάνω το παραμικρό πράγμα	1	2
21	Αυτή την περίοδο, αισθάνομαι λιγότερο ευτυχής σε σχέση με την πλειοψηφία των ανθρώπων	1	2
22	Μου είναι δύσκολο αυτή την περίοδο να συγκεντρωθώ σε μια δουλειά ή απασχόληση	1	2
23	Θα' θελα να τελείωνα με την ζωή	1	2
24	Έχω την εντύπωση ότι η καρδιά μου κτυπά πιο γρήγορα απ' ό,τι συνήθως ή ότι φτερουγίζει	1	2
25	Αισθάνομαι λιγότερο ικανός/η και έξυπνος/η από την πλειοψηφία των άλλων ανθρώπων	1	2
26	Αυτή την περίοδο έχω συχνά την επιθυμία να' μαι μόνος/η	1	2
27	Αυτή την περίοδο αισθάνομαι πολύ εκνευρισμένος/η	1	2
28	Το βάρος μου άλλαξε	1	2
29	Είμαι χωρίς ελπίδα για το μέλλον	1	2
30	Έχω πόνους στην μέση	1	2
31	Αυτή την περίοδο αποφεύγω μερικές δραστηριότητες, μερικά μέρη ή πράγματα γιατί με φοβίζουν	1	2
32	Το ηθικό μου είναι πολύ πεσμένο	1	2
33	Αυτή την περίοδο μου είναι αδύνατο να μείνω στην ίδια θέση	1	2
34	Ό,τι κάνω το κάνω λιγότερο γρήγορα απ' ό,τι συνήθως	1	2
35	Αυτή την περίοδο είμαι πιο δυσκοίλιος/α απ' ό,τι συνήθως	1	2
36	Είμαι υποχρεωμένος/η να πιεστώ για να κάνω οτιδήποτε	1	2
37	Το μυαλό μου είναι λιγότερο καθαρό απ' ό,τι συνήθως	1	2

38	Σκέφτομαι ότι θα΄ταν καλύτερα να ήμουν πεθαμένος/η	1	2
39	Δεν είμαι ικανός/η να παίρνω αποφάσεις τόσο εύκολα όσο συνήθως	1	2
40	Αυτή την περίοδο είμαι θλιμμένος/η	1	2
41	Ο ύπνος μου είναι λιγότερο καλός απ΄ ό,τι συνήθως	1	2
42	Βρίσκω ότι φταίω για μερικά πράγματα ή γεγονότα	1	2
43	Έχω την εντύπωση ότι οι άλλοι δεν με καταλαβαίνουν	1	2
44	Έχω δυσκολία να κάνω τα πράγματα που συνήθιζα να κάνω	1	2
45	Είμαι πιο ευερέθιστος/η απ΄ ό,τι συνήθως	1	2
46	Αυτή την περίοδο κλαίω συχνά	1	2
47	Ανησυχώ για την υγεία μου	1	2
48	Αυτή την περίοδο ορισμένα πράγματα με ταράζουν και με βασανίζουν	1	2
49	Είμαι γεμάτος/η από αίσθημα φόβου	1	2
50	Εργάζομαι λιγότερο εύκολα από πριν	1	2
51	Αυτή την περίοδο η ζωή μου μου φαίνεται άδεια	1	2
52	Αισθάνομαι ότι είμαι σε μια κατάσταση γενικής αδυναμίας	1	2

Σας ευχαριστούμε πολύ για τη συμμετοχή σας!!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Πίνακας Β.1

Παραγοντική δομή και φορτίσεις των προτάσεων - δηλώσεων της Κλίμακας Κινήτρων Χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης που προέκυψαν μετά από περιστροφή Varimax

Χρησιμοποιώ Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης.....	Παράγοντες				
	1	2	3	4	5
1. γιατί είναι απολαυστικό	,253	,452	,356	,013	,049
2. γιατί είναι διασκεδαστικό	,223	,516	,368	,043	,112
3. γιατί είναι διασκεδαστικό απλώς και μόνο να παίζεις τριγύρω και να δοκιμάζεις πράγματα	,229	,401	,282	,065	,304
4. γιατί απλά υπάρχουν	,071	,123	,036	-,023	,672
5. γιατί μου αρέσει απλώς να τις χρησιμοποιώ	,034	,430	,161	,049	,530
6. γιατί είναι μια συνήθεια/ απλώς κάτι να κάνω	,022	,048	,245	,017	,634
7. για να ψάξω πληροφορίες	,052	,757	-,072	,027	,106
8. γιατί μου προσφέρουν έναν νέο και ενδιαφέρον τρόπο να κάνω έρευνα	,208	,738	-,069	,016	,140
9. για να είμαι ενημερωμένος/ -η για τρέχοντα θέματα και γεγονότα	,131	,758	,032	,120	,073
10. για να επικοινωνώ με φίλους και οικογένεια	-,110	,393	,238	,308	,009
11. για να συναντώ καινούριους ανθρώπους	,439	,216	,028	,034	,235
12. για να συμμετέχω σε συζητήσεις	,399	,291	,081	,103	,177
13. για να μπορώ να ξεφεύγω από οικογένεια, φίλους και άλλους	,600	-,053	,012	,139	,433
14. για να ξεφεύγω από αυτό που κάνω	,488	-,121	,169	,217	,473
15. για να ξεχνώ σχολείο, δουλειά, ή άλλα πράγματα	,427	-,045	,231	,250	,443
16. γιατί είναι πολλές φορές πιο εύκολο να γράψεις κάτι στο chat ή στον τοίχο (wall) από το να το πεις καταπρόσωπο στον άλλο	,306	-,045	-,004	,605	,240
17. γιατί είναι βολικό	,041	,277	,074	,591	,142
18. γιατί μπορείς να βρεις πιο εύκολα πληροφορίες	,053	,750	-,035	,330	,035
19. γιατί μπορώ να τις χρησιμοποιώ οποιαδήποτε στιγμή	,064	,604	,173	,450	,051
20. γιατί δε χρειάζεται να είναι ο άλλος παρόν ακριβώς τη στιγμή που θα στείλεις το μήνυμα	,154	,214	,093	,718	-,080

21. γιατί μπορώ να μιλώ για όσο χρονικό διάστημα θέλω	,157	,403	,298	,587	,018
22. γιατί είναι πιο φτηνό από τα τηλεφωνήματα ή από το να στείλεις γράμματα μέσω ταχυδρομείου	,093	,340	,167	,705	-,029
23. γιατί αποκτά κανείς δωρεάν πληροφορίες	,158	,616	,023	,425	-,042
24. γιατί μπορώ να διαβάζω περιοδικά διαδικτυακά, χωρίς να είναι υποχρεωμένος να τα αγοράσω	,160	,583	,113	,298	-,125
25. για να βοηθήσω άλλους	,506	,467	,024	,074	-,201
26. για να δείξω στους άλλους ότι νοιάζομαι για τα συναισθήματά τους	,696	,208	,132	,052	-,132
27. για να ενθαρρύνω άλλους	,731	,222	,093	,091	-,090
28. όταν δεν έχω κάποιον να μιλήσω ή να κάνω παρέα	,557	-,087	,271	,309	,120
29. για να ανήκω σε μια ομάδα που έχει ίδια ενδιαφέροντα με εμένα	,599	,098	,022	,311	,232
30. γιατί με κάνει να αισθάνομαι λιγότερη μοναξιά	,685	-,037	,106	,279	,258
31. για να δω τι υπάρχει εκεί έξω	,654	,142	,122	,087	,098
32. για να αποκτήσω περισσότερες απόψεις	,612	,343	,166	,042	-,006
33. γιατί αναρωτιέμαι τι έχουν να πουν οι άλλοι	,587	,216	,198	,046	,053
34. όταν δεν έχω τίποτα καλύτερο να κάνω	,139	-,047	,702	,114	,260
35. γιατί περνάει η ώρα, ειδικά όταν βαριέμαι	,056	,033	,772	,163	,169
36. γιατί μου δίνει κάτι για να απασχολούμαι	,266	,071	,760	,111	,178
37. γιατί με χαλαρώνει	,402	,221	,528	,126	-,040
38. γιατί μου επιτρέπει να ξεδώσω	,588	,140	,401	,075	-,006
39. γιατί είναι μια ευχάριστη ξεκούραση	,564	,200	,416	,073	-,032
40. γιατί θέλω κάποιος να κάνει κάτι για μένα	,803	-,054	,007	,051	,128
41. για να λέω στους άλλους τι να κάνουν	,771	-,040	-,060	-,056	,093
42. για να αποκτήσω κάτι που δεν έχω	,781	-,021	-,058	-,011	,116
43. για να δώσω την άποψη μου	,628	,229	,186	,084	-,023
44. γιατί μου αρέσει να απαντώ στις ερωτήσεις των άλλων	,677	,156	,182	,020	-,049
45. γιατί μπορώ να εκφράζομαι ελεύθερα	,582	,167	,174	,151	,105

Μέθοδος εξαγωγής: Ανάλυση βασικών συνιστωσών.

Μέθοδος περιστροφής: Varimax με Kaiser Normalization.

Πίνακας Β.2

Παραγοντική δομή και φορτίσεις των προτάσεων - δηλώσεων του Ερωτηματολογίου

Πέντε Παραγόντων Προσωπικότητας ΝΕΟ-FFI που προέκυψαν μετά από περιστροφή

Varimax

	Παράγοντες				
	1	2	3	4	5
1. Δεν είμαι τύπος που ανησυχεί.	-,044	,001	-,016	,619	,048
2. Μου αρέσει να έχω πολλούς ανθρώπους γύρω μου.	-,081	,087	,569	-,138	-,043
3. Δε μου αρέσει να χάνω το χρόνο μου ονειροπολώντας.	-,014	-,297	,088	,345	,252
4. Προσπαθώ να είμαι ευγενικός/ -η με όλους όσους συναντώ.	-,038	,315	,533	,057	,083
5. Κρατώ τα υπάρχοντά μου τακτοποιημένα και καθαρά.	,042	,512	,129	,022	-,001
6. Συχνά αισθάνομαι κατώτερος/ -η από τους άλλους.	-,411	,055	-,226	,277	,104
7. Γελάω εύκολα.	-,005	,117	,494	-,261	,007
8. Όταν βρω το σωστό τρόπο να κάνω κάτι, κολλάω σ' αυτόν.	,276	-,091	-,373	,004	,039
9. Συχνά υπεισέρχομαι σε διαφωνίες με την οικογένεια και τους συναδέλφους μου.	,481	,058	-,002	,014	,002
10. Είμαι αρκετά καλός/ -η στο να οργανώνω το χρόνο μου ώστε να τελειώνω τα πράγματα στην ώρα τους.	,208	,564	,171	-,019	,066
11. Όταν είμαι υπό μεγάλη πίεση, μερικές φορές αισθάνομαι κομμάτια	-,305	,154	,290	,246	-,027
12. Δε θεωρώ τον εαυτό μου ιδιαίτερα ξέγνοιαστο.	,298	-,344	-,018	-,379	-,038
13. Τα μοτίβα της τέχνης και της φύσης μού εγείρουν έντονο ενδιαφέρον.	-,034	,181	,115	-,055	,619
14. Μερικοί άνθρωποι θεωρούν ότι περιαιτολογώ και είμαι εγωιστής/ -στρια.	,520	-,018	,092	,198	,003
15. Δεν είμαι ιδιαίτερα μεθοδικό άτομο.	,362	,435	,034	,074	,012
16. Σπάνια αισθάνομαι μοναξιά και μελαγχολία.	-,096	,001	,004	,490	,012
17. Μου αρέσει πολύ να μιλάω σε ανθρώπους.	,036	,226	,553	-,184	,083

18. Πιστεύω ότι το να αφήνουμε τους ανθρώπους/ τους μαθητές να ακούν αμφιλεγόμενους ομιλητές μπορεί μόνο να τους προκαλέσει σύγχυση και να τους παραπλανήσει.	,236	-,252	,012	,120	,103
19. Θα προτιμούσα να συνεργάζομαι παρά να ανταγωνίζομαι με άλλους.	,031	,233	,494	,194	,235
20. Προσπαθώ να εκτελώ όλα τα έργα που μου ανατίθενται ευσυνείδητα.	,028	,438	,438	,004	,264
21. Συχνά αισθάνομαι νευρικός/ -η και σε υπερένταση.	-,574	,128	,120	,080	,029
22. Μου αρέσει να βρίσκομαι στο κέντρο της δράσης.	-,168	,283	,254	-,348	,157
23. Η ποιήση έχει ελάχιστη ή και καμία επιρροή πάνω μου.	,176	-,176	-,022	,226	,509
24. Τείνω να είμαι κυνικός/ -η και δύσπιστος/ -η ως προς τις προθέσεις των άλλων.	,438	-,128	-,032	-,007	-,044
25. Έχω μια σαφή σειρά στόχων και δουλεύω με μεθοδικό τρόπο για την πραγματοποίησή τους.	,076	,659	,108	-,158	,039
26. Μερικές φορές αισθάνομαι παντελώς άχρηστος/ -η.	-,620	-,137	-,203	,129	,154
27. Συνήθως προτιμώ να κάνω πράγματα μόνος μου.	,263	-,135	,147	,176	-,060
28. Συχνά δοκιμάζω καινούρια και ξένα φαγητά.	-,052	,077	,087	-,161	,398
29. Πιστεύω ότι οι περισσότεροι άνθρωποι θα προσπαθήσουν να σε εκμεταλλευθούν αν τους το επιτρέψεις.	,402	-,257	-,203	,013	,068
30. Σπαταλώ πολύ χρόνο πριν συμμαζευτώ για να δουλέψω.	,529	,187	-,176	,157	,002
31. Σπάνια αισθάνομαι φοβισμένος/ -η ή αγχωμένος/ -η.	,058	,040	-,040	,506	-,107
32. Συχνά αισθάνομαι ότι ξεχειλίζω από ενέργεια.	-,019	,210	,219	-,503	,060
33. Σπάνια δίνω σημασία στις διαθέσεις ή τα συναισθήματα που παράγονται στους διάφορους χώρους που κινούμαι.	,218	-,115	,215	,291	,250
34. Οι περισσότεροι άνθρωποι που ξέρω με συμπαθούν.	,049	,204	,531	-,194	,070
35. Δουλεύω σκληρά για να πραγματοποιήσω τους στόχους μου.	,045	,601	,344	-,085	,020
36. Συχνά θυμώνω με τον τρόπο που μου συμπεριφέρονται οι άνθρωποι.	-,477	,169	,176	,104	,030
37. Είμαι ένας εύθυμος, ενθουσιώδης άνθρωπος.	,023	,192	,530	-,305	,139

38. Πιστεύω ότι θα έπρεπε να στρεφόμενα στις θρησκευτικές μας αρχές για αποφάσεις σε ηθικά ζητήματα.	,177	-,275	,059	-,005	,076
39. Μερικοί άνθρωποι με θεωρούν ψυχρό/ -η και υπολογιστή/ -στρια.	,483	-,046	,363	,104	-,017
40. Όταν αναλαμβάνω μια υποχρέωση, μπορεί κανείς να υπολογίζει ότι θα ολοκληρώσω ότι ανέλαβα.	-,045	,466	,292	,049	,123
41. Πολύ συχνά, όταν τα πράγματα πάνε στραβά, αποθαρρύνομαι και έχω την αίσθηση ότι θέλω να τα παρατήσω.	-,566	-,172	,104	,207	-,032
42. Δεν είμαι εύθυμος/ -η και αισιόδοξος/ -η.	,424	,046	,474	-,104	,021
43. Μερικές φορές όταν διαβάζω ποίηση ή κοιτάζω ένα έργο τέχνης αισθάνομαι ένα ρίγος ή κύμα ενθουσιασμού.	-,055	,039	-,096	,054	,702
44. Είμαι ξεροκέφαλος/ -η και ισχυρογνώμων στις στάσεις και απόψεις μου.	,376	,028	-,034	,123	,045
45. Μερικές φορές δε είμαι τόσο αξιόπιστος/ -η ή υπεύθυνος/ -η όσο θα έπρεπε.	,432	,300	-,053	,242	,016
46. Πολύ σπάνια είμαι λυπημένος ή σε κατάθλιψη.	-,105	-,044	-,150	,437	-,012
47. Η ζωή μου έχει γρήγορους ρυθμούς.	-,041	,372	,087	-,292	,003
48. Έχω ελάχιστο ενδιαφέρον για εικασίες περί της φύσης του σύμπαντος ή της ανθρώπινης κατάστασης.	,222	-,071	,083	,192	,572
49. Σε γενικές γραμμές προσπαθώ να συμπεριφέρομαι με σύνεση και διακριτικότητα.	-,112	,317	,440	,109	,130
50. Είμαι ένας αποδοτικός άνθρωπος που πάντα ολοκληρώνω το έργο μου.	,026	,615	,238	-,028	,088
51. Συχνά αισθάνομαι απελπισμένος/ -η και θέλω κάποιος άλλος να λύσει τα προβλήματά μου.	-,567	-,180	-,043	,242	,018
52. Είμαι ένα πολύ ενεργό άτομο.	,020	,472	,256	-,402	,105
53. Έχω μεγάλη περιέργεια για θέματα διανοητικής.	-,064	,136	,208	-,139	,603
54. Όταν δεν μου αρέσει κάποιος τον αφήνω να το καταλάβει.	,143	-,087	-,258	,300	-,071
55. Μου φαίνεται ότι δεν θα καταφέρω ποτέ να οργανωθώ.	,470	,387	,125	,050	-,017
56. Κάποιες φορές έχω αισθανθεί τόσο ντροπιασμένος/η, που ήθελα απλά να κρυφτώ.	-,527	-,026	,063	,302	-,049

57. Θα προτιμούσα να ακολουθήσω το δικό μου δρόμο παρά να είμαι επικεφαλής/οδηγός άλλων.	,240	,105	-,217	-,034	,050
58. Συχνά με διασκεδάζει να παίζω με θεωρίες και αφηρημένες ιδέες.	-,160	,038	-,012	-,206	,603
59. Αν είναι απαραίτητο, είμαι πρόθυμος/η να χειραγωγήσω ανθρώπους για να πετύχω ότι θέλω.	,335	-,068	,350	,296	,026
60. Προσπαθώ για την τελειότητα σε οτιδήποτε κάνω.	-,043	,609	,129	-,145	,054

Μέθοδος εξαγωγής: Ανάλυση βασικών συνιστωσών.

Μέθοδος περιστροφής: Varimax με Kaiser Normalization.

Πίνακας Β.3

Παραγοντική δομή και φορτίσεις των προτάσεων - δηλώσεων του Ερωτηματολογίου για τα Επίπεδα Ανάπτυξης Διαδικτυακών Σχέσεων σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης που προέκυψαν μετά από περιστροφή Varimax

	Παράγοντες						
	1	2	3	4	5	6	7
1. Οι δυο μας εξαρτώμαστε ο ένας από τον άλλο	,281	-,096	,108	,781	,208	,057	,051
2. Υπήρξαν στιγμές όπου ο καθένας μας περίμενε να δει τι σκεφτόταν ο άλλος προτού πάρει μια απόφαση για κάτι.	,350	-,097	,079	,738	,134	,045	,066
3. Κανένας/ Καμία από μας δεν διαθέτει χρόνο για να επικοινωνήσουμε.	-,058	,570	-,055	-,072	,105	,010	,053
4. Έχουμε μεγάλη επιρροή ο ένας στον άλλο.	,488	-,096	,024	,705	,166	-,087	,074
5. Συχνά επηρεάζουμε συναισθηματικά ο ένας τον άλλο για τα θέματα τα οποία μας απασχολούν.	,568	-,065	,142	,582	,105	-,056	,029
6. Θα μπορούσαμε να ξεφύγουμε από το συνηθισμένο τρόπο επικοινωνίας μας για να βοηθήσουμε ο ένας τον άλλο αν χρειαζόταν.	,607	,064	,119	,260	,129	-,339	-,074

7. Έχουμε λίγη επιρροή ο ένας στις σκέψεις του άλλου.	-,096	,205	-,132	,016	-,032	,694	,065
8. Η επικοινωνία μας είναι περιορισμένη σε συγκεκριμένα μόνο θέματα.	,148	,272	-,060	-,044	,054	,664	-,099
9. Η επικοινωνία μας καλύπτει ζητήματα πολύ πέρα από τα θέματα που συνήθως συζητιώνται στις ομάδες	,514	,093	,163	,295	,109	-,283	-,309
10. Η επικοινωνία μας εκτείνεται σε μια μεγάλη ποικιλία θεμάτων.	,697	,021	,214	,147	,109	-,174	-,375
11. Άπαξ και ξεκινήσουμε, εύκολα «πηδάμε» από το ένα θέμα στο άλλο.	,617	-,054	,156	,221	,089	-,209	-,349
12. Επικοινωνούμε μεταξύ μας με πολλούς διαφορετικούς τρόπους εκτός του διαδικτύου.	,721	,052	,190	,112	,215	-,051	-,127
13. Συνήθως αποκαλύπτω σε αυτό το άτομο πως αισθάνομαι.	,776	,019	,119	,183	,072	,058	,080
14. Αισθάνομαι αρκετά κοντά σε αυτό το άτομο.	,849	,050	,129	,160	,031	,014	,092
15. Προσπαθώ να κρατήσω τις προσωπικές μου κρίσεις για τον εαυτό μου όταν το συγκεκριμένο άτομο λέει κάτι με το οποίο εγώ διαφωνώ.	-,114	,513	-,270	-,149	,082	,008	-,152
16. Έχω πει σ' αυτό το άτομο τι μου αρέσει σ' αυτόν/ -ήν	,747	-,054	,157	,134	,127	,035	,016
17. Αισθάνομαι ότι θα μπορούσα να εμπιστευτώ σε αυτό το άτομο σχεδόν τα πάντα.	,712	,033	,105	,201	,147	,157	,253
18. Δεν θα έλεγα κάτι ενδόμυχο ή προσωπικό σε αυτό το άτομο.	-,218	,456	-,006	,130	,056	,310	-,238
19. Έχω πει σε αυτό το άτομο πράγματα για τον εαυτό μου που δεν θα μπορούσε να τα μάθει από κάποια άλλη πηγή.	,735	,047	-,007	,144	,140	,047	,213
20. Η επικοινωνία μας είναι επιφανειακή για τα περισσότερα θέματα.	,037	,559	-,051	,124	-,072	,394	,018

21. Δεν υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ του τρόπου με τον οποίο επικοινωνώ με αυτό το άτομο και του τρόπου που επικοινωνώ γενικά στο διαδίκτυο.	-,101	,521	-,018	,025	-,201	,127	,064
22. Έχουμε αναπτύξει την ικανότητα να καταλαβαίνουμε τι υπονοεί ο καθένας στα μηνύματα του έτσι ώστε να αντιλαμβανόμαστε τι έχει ο καθένας μας στο μυαλό του.	,635	-,027	,143	,140	,427	-,109	-,024
23. Και οι δυο μας χρησιμοποιούμε προσωπικά σήματα/ συνθήματα με τρόπο που οι άλλοι δεν μπορούν να κατανοήσουν.	,443	-,054	,155	,214	,700	-,023	,007
24. Έχουμε ιδιαίτερα παρατσούκλια που χρησιμοποιούμε ο ένας για τον άλλο.	,447	-,051	,225	,184	,682	,031	,053
25. Μπορώ να περάσω τις σκέψεις μου σε αυτό το άτομο με ένα μικρότερο μήνυμα από ότι θα χρησιμοποιούσα με τους περισσότερους ανθρώπους.	,665	,052	,172	,203	,462	-,050	,125
26. Μοιραζόμαστε μια ιδιαίτερη γλώσσα ή διάλεκτο (αργκό) που κάνει τη σχέση μας ξεχωριστή.	,354	-,091	,196	,231	,701	-,002	,165
27. Δεν είμαι καθόλου σίγουρος για το πώς είναι αυτό το άτομο.	,165	,681	,002	-,057	-,115	-,077	,068
28. Μπορώ να προβλέψω με ακρίβεια το πως θα μου απαντήσει αυτό το άτομο στις περισσότερες περιπτώσεις.	,685	-,032	,180	,045	,285	-,066	,000
29. Συνήθως μπορώ να πω τι αισθάνεται αυτό το άτομο.	,797	-,088	,154	,092	,122	,028	,098
30. Μπορώ να προβλέψω με ακρίβεια ποιες είναι οι στάσεις αυτού του ατόμου.	,777	-,029	,154	,148	,119	,038	,145
31. Δεν γνωρίζω αυτό το άτομο και πολύ καλά.	,292	,579	-,046	-,146	,009	,127	-,144

32. Νοιώθω ιδιαίτερα δεσμευμένος να διατηρήσω αυτή τη σχέση.	,323	-,025	,074	,263	,239	-,152	,512
33. Αυτή η σχέση δεν είναι και τόσο σημαντική για μένα.	-,446	-,479	-,010	-,071	-,108	,108	-,267
34. Αυτή η σχέση δείχνει σε μεγάλο βαθμό ποιος/ -α είμαι εγώ.	,398	-,064	,193	,296	,245	-,003	,381
35. Θα έκανα μεγάλη προσπάθεια να διατηρήσω τη σχέση μου με αυτό το άτομο.	,629	,043	,180	,221	,250	-,086	,311
36. Δεν περιμένω να αντέξει αυτή η σχέση για πολύ καιρό.	,041	,691	-,007	-,063	,000	,104	,020
37. Αυτό το άτομο και εγώ δεν γνωρίζουμε τους ίδιους ανθρώπους.	-,128	,407	,146	,010	-,136	,279	-,155
38. Έχουμε συστήσει/ γνωρίσει ο ένας τον άλλο (πρόσωπο με πρόσωπο ή με άλλο τρόπο) σε φίλους ή μέλη της οικογένειάς μας.	,608	,102	,403	,118	,039	-,068	,163
39. Έχουμε συστήσει/ γνωρίσει (πρόσωπο με πρόσωπο ή με άλλο τρόπο) ο ένας τον άλλο σε συναδέλφους μας στη δουλειά.	,454	,028	,517	,138	,005	,044	,303
40. Έχουμε επαφή με πολλά κοινά άτομα στο διαδίκτυο.	,231	-,042	,801	,001	-,010	-,096	-,044
41. Αυτό το άτομο και εγώ συμμετέχουμε σε πολλές από τις ίδιες ομάδες (groups).	,178	-,143	,718	,164	,202	,016	-,094
42. Οι κοινωνικοί μας κύκλοι στο διαδίκτυο συμπίπτουν εν μέρει.	,162	-,079	,756	,022	,204	-,049	-,037
43. Οι κοινωνικοί μας κύκλοι εκτός διαδικτύου συμπίπτουν εν μέρει.	,312	-,018	,584	,062	,141	-,192	,233

Μέθοδος εξαγωγής: Ανάλυση βασικών συνιστωσών.

Μέθοδος περιστροφής: Varimax με Kaiser Normalization.

Πίνακας Β.4

Παραγοντική δομή και φορτίσεις των προτάσεων - δηλώσεων του Ερωτηματολογίου για την Αναζήτηση Κοινωνικής Υποστήριξης στις Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης που προέκυψαν μετά από περιστροφή Varimax

	Παράγοντες			
	1	2	3	4
1. Στις στενές προσωπικές μου επαφές εκτός διαδικτύου φοβάμαι να μιλήσω για κάποια θέματα.	,595	,157	,016	,038
2. Τα άτομα που έχω γνωρίσει εκτός διαδικτύου ίσως χάσουν εν μέρη την εκτίμηση που τρέφουν για μένα αν μιλάγαμε για κάποια θέματα.	,703	,133	,195	,004
3. Θα αισθανόμουν ντροπή αν άτομα που γνωρίζω εκτός διαδικτύου ήξεραν ότι είχα κάποιες ανησυχίες.	,743	,075	,059	-,064
4. Τα άτομα με τα οποία σχετίζομαι εκτός διαδικτύου μου κρύβουν πράγματα για να μην πληγωθώ.	,681	,150	,076	,015
5. Σε προσωπικές υποστηρικτικές σχέσεις εκτός διαδικτύου γίνεσαι εξαρτημένος από τους άλλους.	,563	,100	,043	,207
6. Άτομα τα οποία γνωρίζω προσωπικά εκτός διαδικτύου είναι μάλλον απόλυτα για κάποια θέματα.	,496	,228	,061	,293
7. Αναζητώντας υποστήριξη από προσωπικές σχέσεις εκτός διαδικτύου παραδίνω μέρος του ελέγχου της ζωής μου.	,566	-,062	,228	,172
8. Δεν θα ήθελα κάποιος από τους φίλους μου ή την οικογένεια μου να γνωρίζουν για κάποια θέματα.	,440	,326	,135	,266
9. Οι διαδικτυακές μου γνωριμίες είναι λιγότερο πιθανό να με κρίνουν αρνητικά.	,457	,417	,113	,019
10. Όταν δέχομαι κοινωνική υποστήριξη εκτός διαδικτύου αισθάνομαι υποχρεωμένος να την ανταποδώσω ακόμα και αν δεν το θέλω.	,535	,270	,152	,171
11. Οι συμβουλές που δέχομαι από τις προσωπικές μου σχέσεις εκτός διαδικτύου δεν είναι τόσο αντικειμενικές.	,502	,202	,238	,012
12. Οι συμβουλές που δέχομαι από άτομα που ίσως δεν γνωρίζω είναι πιο αντικειμενικές από αυτές από άτομα που γνωρίζω καλά.	,417	,222	,292	,180
13. Τα άτομα που απαρτίζουν τον κύκλο της κοινωνικής μου υποστήριξης εκτός διαδικτύου δεν έχουν τόση γνώση και εξειδίκευση σε κάποιους τομείς.	,430	,303	,257	,011

14. Διαδικτυακά, μπορώ να λέω προσωπικά πράγματα χωρίς οι άλλοι να γνωρίζουν ποιος πραγματικά είμαι.	,371	,515	,329	-,222
15. Διαδικτυακά μπορώ να λέω πράγματα ανώνυμα.	,270	,619	,216	-,166
16. Στο διαδίκτυο, οι άλλοι μπορούν να λένε τα προσωπικά τους πράγματα γιατί δεν γνωρίζουμε ποιοι είναι.	,103	,677	,082	-,015
17. Στο διαδίκτυο υπάρχει λιγότερη ντροπή όταν είσαι ανώνυμος/ -η.	,016	,693	,125	,148
18. Πάντα έχω την ευκαιρία να εκφράσω τον εαυτό μου στο διαδίκτυο.	,251	,537	,279	,073
19. Κανένας δεν γνωρίζει την πραγματική μου ταυτότητα στο διαδίκτυο.	,260	,173	,429	-,228
20. Οι διαπροσωπικές αλληλεπιδράσεις εκτός διαδικτύου δε μου δίνουν το χρόνο να βάλω σε σειρά τις σκέψεις μου.	,584	,082	,393	-,127
21. Είναι δύσκολο να αποδώσω τις σκέψεις με λέξεις τη στιγμή που βρίσκομαι πρόσωπο με πρόσωπο με κάποιο άλλο άτομο.	,536	,108	,192	,082
22. Στο διαδίκτυο έχω χρόνο να ετοιμάσω/επεξεργαστώ ένα καλοστημένο μήνυμα.	,157	,627	,048	,351
23. Στο διαδίκτυο υπάρχει αρκετός χρόνος για να πω ακριβώς αυτό που εννοώ.	,149	,626	,111	,295
24. Στο διαδίκτυο δεν αναμένεται από μένα να συνεχίσω την αλληλεπίδραση/ σχέση αφότου λάβω την υποστήριξη που αναζητώ.	,215	,364	,382	,262
25. Εκτός διαδικτύου δεν μου δίνεται πάντα η ευκαιρία να πάρω το λόγο κατά τη διάρκεια της προσωπικής επαφής/ υποστήριξης.	,470	,177	,437	,030
26. Δεν μπορώ να δεχτώ υποστήριξη σε προσωπικό επίπεδο ανώνυμα.	,228	,009	,121	,682
27. Στο διαδίκτυο, όταν ζητώ υποστήριξη, δεν παραδίδω με κανένα τρόπο τον έλεγχο της ζωής μου.	,001	,241	,028	,694
28. Η διαδικτυακή υποστήριξη είναι πάντα εκεί όταν την χρειάζομαι.	-,001	,092	,703	,053
29. Η εκτός διαδικτύου κοινωνική υποστήριξη σε προσωπικό επίπεδο δεν είναι διαθέσιμη επί εικοσιτετραώρου βάσεως.	,335	,093	,446	,201
30. Στο διαδίκτυο, η κοινωνική υποστήριξη είναι διαθέσιμη κάθε στιγμή μέρα και νύχτα.	,035	,156	,722	,038
31. Εκτός διαδικτύου δεν μπορώ πάντοτε να έχω κοινωνική υποστήριξη σε προσωπικό επίπεδο όταν την θέλω.	,397	,056	,463	,063

32. Η ομάδα των διαδικτυακών μου επαφών διαθέτει αρκετή εμπειρία για να είναι βοηθητική σε κάποιους τομείς.	,278	,103	,576	,280
33. Δεν χρειάζεται να γνωρίζεις τα άτομα για τόσο καιρό προτού ζητήσεις βοήθεια στις διαδικτυακές σχέσεις, σε σύγκριση με τις πρόσωπο με πρόσωπο σχέσεις.	,169	,221	,638	-,012

Μέθοδος εξαγωγής: Ανάλυση βασικών συνιστωσών.
Μέθοδος περιστροφής: Varimax με Kaiser Normalization.

Πίνακας Β.5

Παραγοντική δομή και φορτίσεις των προτάσεων - δηλώσεων του Ερωτηματολογίου αυτοεκτιμούμενης καταθλιπτικής συμπτωματολογίας που προέκυψαν μετά από περιστροφή Varimax

	Παράγοντες		
	1	2	3
1. Τελευταία, έχω δυσκολία να πάρω μπρος	,220	,443	,380
2. Είμαι υποχρεωμένος/η να ρωτώ τους άλλους τι πρέπει να κάνω	-,043	,374	,400
3. Πέτυχα λιγότερο στη ζωή μου σε σχέση με την πλειοψηφία των ανθρώπων	-,017	,343	,421
4. Αυτή την περίοδο παραμελώ τον εαυτό μου	,447	,218	,202
5. Έχω την εντύπωση ότι έχω έναν κόμπο στον λαιμό	,362	,397	,213
6. Έχω δυσκολία να αποφύγω τις άσχημες σκέψεις που μου περνούν από το μυαλό	,403	,419	-,025
7. Ό,τι έχει σχέση με το σεξ με ενδιαφέρει λιγότερο απ' ό,τι συνήθως	,271	,188	,177
8. Αισθάνομαι άχρηστος/η	,163	,111	,608
9. Τελευταία, πρέπει να επαληθεύω και να ξαναεπαληθεύω αυτό που κάνω	,149	,540	,134
10. Ιδρώνω περισσότερο απ' ό,τι συνήθως	-,056	,528	,218
11. Η μνήμη μου μού φαίνεται λιγότερο καλή απ' ό,τι συνήθως	,079	,545	,166
12. Είμαι χωρίς ενέργεια	,396	,300	,284
13. Αισθάνομαι ένοχος/η	,188	,254	,512
14. Τελευταία, αισθάνομαι ιδιαίτερα νευρικός/η	,355	,568	-,075
15. Έχω μια αίσθηση βάρους στα χέρια και τα πόδια	,252	,394	,276

16. Μου αρέσει λιγότερο από πριν να κάνω ό,τι με ευχαριστεί και με ενδιαφέρει	,227	,482	,355
17. Αισθάνομαι πιο κουρασμένος/η απ' ό,τι συνήθως χωρίς λόγο	,274	,564	,116
18. Τελευταία, η όρεξή μου είναι λιγότερο καλή	,179	,443	,281
19. Είμαι απογοητευμένος/η και αηδιασμένος/η από τον εαυτό μου	,150	,215	,695
20. Αισθάνομαι μπλοκαρισμένος/η ή εμποδισμένος/η για να κάνω το παραμικρό πράγμα	,400	,347	,324
21. Αυτή την περίοδο, αισθάνομαι λιγότερο ευτυχής σε σχέση με την πλειοψηφία των ανθρώπων	,464	,277	,220
22. Μου είναι δύσκολο αυτή την περίοδο να συγκεντρωθώ σε μια δουλειά ή απασχόληση	,132	,573	,099
23. Θα' θελα να τελειώνα με την ζωή	,175	,047	,658
24. Έχω την εντύπωση ότι η καρδιά μου κτυπά πιο γρήγορα απ' ό,τι συνήθως ή ότι φτερουγίζει	,357	,167	,181
25. Αισθάνομαι λιγότερο ικανός/η και έξυπνος/η από την πλειοψηφία των άλλων ανθρώπων	,173	,160	,696
26. Αυτή την περίοδο έχω συχνά την επιθυμία να' μαι μόνος/η	,413	,419	,212
27. Αυτή την περίοδο αισθάνομαι πολύ εκνευρισμένος/η	,476	,447	,013
28. Το βάρος μου άλλαξε	,251	,293	,046
29. Είμαι χωρίς ελπίδα για το μέλλον	,257	,208	,509
30. Έχω πόνους στην μέση	,155	,201	,144
31. Αυτή την περίοδο αποφεύγω μερικές δραστηριότητες, μερικά μέρη ή πράγματα γιατί με φοβίζουν	,394	,243	,265
32. Το ηθικό μου είναι πολύ πεσμένο	,572	,280	,279
33. Αυτή την περίοδο μου είναι αδύνατο να μείνω στην ίδια θέση	,221	,386	-,028
34. Ό,τι κάνω το κάνω λιγότερο γρήγορα απ' ό,τι συνήθως	,411	,180	,287
35. Αυτή την περίοδο είμαι πιο δυσκοίλιος/α απ' ό,τι συνήθως	,303	,016	,414
36. Είμαι υποχρεωμένος/η να πιεστώ για να κάνω οτιδήποτε	,237	,493	,310
37. Το μυαλό μου είναι λιγότερο καθαρό απ' ό,τι συνήθως	,542	,341	,221
38. Σκέφτομαι ότι θα' ταν καλύτερα να ήμουν πεθαμένος/η	,240	-,007	,631
39. Δεν είμαι ικανός/η να παίρνω αποφάσεις τόσο εύκολα όσο συνήθως	,268	,334	,463
40. Αυτή την περίοδο είμαι θλιμμένος/η	,624	,124	,313
41. Ο ύπνος μου είναι λιγότερο καλός απ' ό,τι συνήθως	,330	,334	,046
42. Βρίσκω ότι φταίω για μερικά πράγματα ή γεγονότα	,393	,249	,156
43. Έχω την εντύπωση ότι οι άλλοι δεν με καταλαβαίνουν	,459	,311	,259
44. Έχω δυσκολία να κάνω τα πράγματα που συνήθιζα να κάνω	,498	,331	,210

45. Είμαι πιο ευερέθιστος/η απ' ό,τι συνήθως	,470	,317	,152
46. Αυτή την περίοδο κλαίω συχνά	,529	-,065	,302
47. Ανησυχώ για την υγεία μου	,534	,064	,079
48. Αυτή την περίοδο ορισμένα πράγματα με ταράζουν και με βασανίζουν	,657	,157	,084
49. Είμαι γεμάτος/η από αίσθημα φόβου	,415	,117	,546
50. Εργάζομαι λιγότερο εύκολα από πριν	,320	,482	,098
51. Αυτή την περίοδο η ζωή μου μου φαίνεται άδεια	,460	,082	,522
52. Αισθάνομαι ότι είμαι σε μια κατάσταση γενικής αδυναμίας	,691	,163	,272

Μέθοδος εξαγωγής: Ανάλυση βασικών συνιστωσών.

Μέθοδος περιστροφής: Varimax με Kaiser Normalization.

Πίνακας Β.6

Παραγοντική δομή και φορτίσεις των προτάσεων - δηλώσεων της Κλίμακας Γενικευμένης Προβληματικής Χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης που προέκυψαν μετά από περιστροφή Varimax

	Παράγοντες				
	1	2	3	4	5
Προτάσεις					
1. Έχω χρησιμοποιήσει ΙΚΔ για να μιλήσω με άλλους όταν αισθάνομαι απομονωμένος/ -η.	,009	,170	,156	,706	,223
2. Όταν χρησιμοποιώ ΙΚΔ, μπορώ να ελέγξω το πώς με βλέπουν οι άλλοι.	,023	-,072	,458	,444	,347
3. Το βρίσκω δύσκολο να σταματήσω να σκέφτομαι τι με περιμένει στο διαδίκτυο στις ΙΚΔ που μου αρέσει να χρησιμοποιώ.	,311	-,048	,455	,397	,307
4. Έχω χρησιμοποιήσει ΙΚΔ για να αισθανθώ καλύτερα όταν ήμουν «πεσμένος/ -η» ή αγχωμένος/ -η.	,129	,208	,103	,805	,119
5. Έχω προσπαθήσει να σταματήσω τη χρήση μιας ή περισσότερων ΙΚΔ για αρκετά μεγάλα χρονικά διαστήματα.	,126	,095	-,110	,151	,685
6. Όταν δεν είμαι μέσα σε μια ΙΚΔ αναρωτιέμαι για το τι συμβαίνει εκεί.	,258	,215	,272	,159	,542
7. Όταν είμαι σε μια ΙΚΔ, έχω κοινωνικές επαφές με άλλα άτομα χωρίς ανησυχία δέσμευσης σε σχέση.	-,030	,289	,319	,084	,566
8. Έχω δοκιμάσει να περνάω λιγότερο	,505	,212	,230	,132	,427

	χρόνο σε ΙΚΔ αλλά δεν τα κατάφερα.					
9.	Μου συμπεριφέρονται καλύτερα οι άλλοι όταν βρίσκομαι στο διαδίκτυο σε ΙΚΔ, απ' ότι στη ζωή μου εκτός διαδικτύου.	,559	,093	,539	,130	,155
10.	Χρησιμοποιώ ΙΚΔ για να αισθάνομαι καλύτερα όταν είμαι «πεσμένος/ -η».	,292	,267	,063	,737	-,042
11.	Δεν έχω πάει για μάθημα ή δουλειά επειδή ήμουν στο διαδίκτυο σε μια ΙΚΔ.	,777	,071	,113	,087	,054
12.	Αισθάνομαι ασήμαντος εκτός διαδικτύου, αλλά σε μια ΙΚΔ είμαι «κάποιος/ -α».	,805	-,056	,194	,042	,104
13.	Θέλω ή έχω κάνει ανεπιτυχείς προσπάθειες για να ελέγξω τη χρήση μιας ή περισσότερων ΙΚΔ.	,704	,178	,028	,156	,098
14.	Έχω χάσει κάποια κοινωνική εκδήλωση ή κοινωνικές υποχρεώσεις γιατί ήμουν στο διαδίκτυο σε μια ΙΚΔ.	,787	,141	,119	,008	,084
15.	Αισθάνομαι πιο άνετα με ηλεκτρονικούς υπολογιστές παρά με ανθρώπους.	,613	,081	,377	,173	,017
16.	Αισθάνομαι ενοχές για το πόσο χρόνο ξοδεύω σε ΙΚΔ.	,432	,548	,100	,107	-,010
17.	Όταν είμαι σε μια ΙΚΔ έχω κοινωνικές επαφές με άλλα άτομα χωρίς να ανησυχώ για την εμφάνιση μου.	,214	,355	,488	,201	,060
18.	Χάνω την αίσθηση του χρόνου όταν χρησιμοποιώ ΙΚΔ.	,179	,693	,363	,081	-,094
19.	Όταν δεν έχω πρόσβαση στο διαδίκτυο, μου λείπει που δεν είμαι σε μια ΙΚΔ.	,264	,442	,515	,225	,087
20.	Στις διαδικτυακές μου σχέσεις σε ΙΚΔ έχω καλύτερη αντιμετώπιση απ' ότι στις κατά πρόσωπο σχέσεις μου.	,441	,255	,601	-,019	,089
21.	Έχω χρησιμοποιήσει ΙΚΔ για περισσότερο χρόνο από όσο σκόπευα.	,054	,768	,047	,157	,275
22.	Έχω μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση στις κοινωνικές μου σχέσεις σε ΙΚΔ απ' ότι εκτός διαδικτύου.	,466	,286	,406	,152	,134
23.	Έχω χρησιμοποιήσει ΙΚΔ για μεγαλύτερες χρονικές περιόδους απ' ότι περίμενα.	,118	,782	,075	,117	,240
24.	Αισθάνομαι πιο ασφαλής όταν σχετίζομαι με άτομα στο διαδίκτυο σε ΙΚΔ απ' ότι πρόσωπο με πρόσωπο.	,518	,269	,517	,099	,068
25.	Αισθάνομαι χαμένος/ -η όταν δεν έχω πρόσβαση σε μια ΙΚΔ.	,556	,097	,516	,130	,024
26.	Έχω ξοδέψει αρκετό χρόνο χρησιμοποιώντας ΙΚΔ.	,071	,754	,103	,257	,158
27.	Έχω αντιμετωπίσει προβλήματα με τον εργοδότη μου ή τη σχολή μου επειδή βρισκόμουν στο διαδίκτυο σε ΙΚΔ.	,760	,159	,162	,147	,064

28. Με απασχολεί το να σκέφτομαι σχετικά με τις ΙΚΔ όταν δεν μπορώ να συνδεθώ για κάποιο χρονικό διάστημα.	,496	,294	,253	,277	,174
29. Έχω αναζητήσει άλλα άτομα στο διαδίκτυο σε ΙΚΔ όταν αισθανόμουν μοναξιά – μόνος/ -η.	,372	,304	,103	,430	,256

Μέθοδος εξαγωγής: Ανάλυση βασικών συνιστωσών.

Μέθοδος περιστροφής: Varimax με Kaiser Normalization.

Πίνακας Β.7

Έλεγχος κανονικής κατανομής με το στατιστικό κριτήριο *Shapiro-Wilk*

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
ΚΑΤΑΘΛΙΨΗ	,172	498	,000	,878	498	,000
ΠΡΟΒΛΗΡΗΣΗ	,050	498	,005	,976	498	,000
ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ	,049	498	,006	,988	498	,000
ΝΕΥΡΩΤΙΣΜΟΣ	,050	498	,005	,994	498	,041
ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	,058	498	,000	,995	498	,127
ΔΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ	,069	498	,000	,990	498	,002
ΠΡΟΣΗΝΕΙΑ	,063	498	,000	,993	498	,015
ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑ	,066	498	,000	,991	498	,005
ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΗΩΦ ΕΛΕΙΑ	,046	498	,015	,979	498	,000
ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	,080	498	,000	,986	498	,000
ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ	,075	498	,000	,977	498	,000
ΕΛΕΥΘΕΡΟΣΧΡΟΝΟ Σ	,058	498	,000	,988	498	,001
ΔΙΑΦΥΓΗ	,061	498	,000	,989	498	,001
ΠΟΙΟΤΗΤΑ	,068	498	,000	,979	498	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Πίνακας Β.8

Μονομεταβλητή ανάλυση γραμμικής παλινδρόμησης για τους προγνωστικούς παράγοντες της προβληματικής χρήσης Ιστοσελίδων Κοινωνικής Δικτύωσης (N=500).

	r	p
ΝΕΥΡΩΤΙΣΜΟΣ	,354**	,000
ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	-,186**	,000
ΔΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ	-,098*	,029
ΠΡΟΣΗΝΕΙΑ	-,262**	,000
ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑ	-,163**	,000
Διαπροσωπική Ωφέλ.	,462**	,000
Ψυχαγωγία	,186**	,000
Διευκόλυνση	,154**	,001
Διαχείριση ελεύθ. χρ.	,294**	,000
Διαφυγή	,366**	,000
ΚΑΤΑΘΛΙΨΗ	-,349**	,000
ΠΟΙΟΤΗΤΑ	,330**	,000
ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ	,535**	,000

Πίνακας Β.9

Μονομεταβλητή ανάλυση γραμμικής παλινδρόμησης για τους προγνωστικούς παράγοντες της ποιότητας διαδικτυακών σχέσεων σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (N=500).

	r	p
ΝΕΥΡΩΤΙΣΜΟΣ	,177**	,000
ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	,039	,391
ΔΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ	,005	,905
ΠΡΟΣΗΝΕΙΑ	-,129**	,004
ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑ	-,004	,928
Διαπροσωπική Ωφέλ.	,225**	,000
Ψυχαγωγία	,233**	,000
Διευκόλυνση	,193**	,000
Διαχείριση ελεύθ. χρ.	,267**	,000
Διαφυγή	,216**	,000
ΚΑΤΑΘΛΙΨΗ	-,226**	,000
Προβληματική Χρήση	,330**	,000
ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ	,298**	,000

Πίνακας Β.10

Μονομεταβλητή ανάλυση γραμμικής παλινδρόμησης για τους προγνωστικούς παράγοντες της αναζήτησης διαδικτυακής υποστήριξης σε Ιστοσελίδες Κοινωνικής Δικτύωσης (N=500).

	r	p
ΝΕΥΡΩΤΙΣΜΟΣ	,290**	,000
ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	-,131**	,004
ΔΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ	-,127**	,005
ΠΡΟΣΗΝΕΙΑ	-,289**	,000
ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑ	-,233**	,000
Διαπροσωπική Ωφέλ.	,391**	,000
Ψυχαγωγία	,218**	,000
Διευκόλυνση	,233**	,000
Διαχείριση ελεύθ. χρ.	,271**	,000
Διαφυγή	,240**	,000
ΚΑΤΑΘΛΙΨΗ	-,293**	,000
Προβληματική Χρήση	,535**	,000
ΠΟΙΟΤΗΤΑ	,298**	,000